HISTORIA
ECCLESIASTICA
TOMUS QUARTUS
PARS SECUNDA.

HISTORIA
ECCLESIASTICA
VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA

VBI

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS

Res præcipuæ, non solùm ad Historiam, sed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Ecclesiæ Disciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

TOMUS QUARTUS

Complectens tria Ecclesiæ sæcula
Decimum, Undecimum,
& Duodecimum.

PARS SECVDA

Continens Duodecimum.

AVCTORE

FR. IGNATIO HIACYNTHO
AMAT DE GRAVESON
Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

ROMÆ MDCCXVIII.
Apud Franciscum Gonzagam.

SVPERIORVM PERMISSV.

INDEX COLLOQUIORUM TOMUS QUARTUS

PARS SECUNDA.

COLLOQUIA

Quæ continentur XII. sæculi.

COL-

HISTO-

HISTORIA ECCLESIASTICA

Duodecimi Sæculi.

Variis Colloquiis digesta.

Historia duodecimi Ecclesiæ Sæculi varios ac percelebres complectitur eventus. Plures Expeditiones ex omni ferme Occidente in terram Sanctam pro bello sacro contra Turcas per totum hoc Sæculum decernuntur, vario quidem successu, sed tandem infelici exitu. Occasione juris *Investituræ* nova exoritur turbarum seges, disrumpitur concordia Sacerdotii, & Imperii, Ecclesia Romana multis schismatibus diù exagitatur, Summi Pontifices cum Imperatoribus, Episcopi cum Regibus in tutandis ac vindicandis Ecclesiæ juribus & privilegiis acre ac diuturnum sustinent bellum; Anglia sese turpissimè fædat injustâ nece S.*Thomæ* Cantuariensis Archiepiscopi, Jurium & Immunitatum Ecclesiæ acerrimi vindicis, qui à sicariis ad ipsam Aram intrepidus trucidatur. Complures hæreses ex orco prodeuntes sacrilegum caput efferunt, quæ in Conciliis configuntur, & perdoctis clarissimorum Scriptorum Operibus proteruntur. Sanctissimæ conduntur le-

ges, quibus Disciplina Ecclesiastica, & morum doctrinæ integritas sarta tecta conservatur. Novis Monachorum, ac Religiosorum Ordinibus munitur, ac illustratur Ecclesia. Denique, sæculo Ecclesiæ duodecimo Theologia Scholastica novâ methodo traditur, ac juris Canonici instituitur professio, quæ posteà latissimè propagatur. Hæc est summa rerum, quæ sæculo Ecclesiæ duodecimo contigerunt. Sed ut ampliorem, omnique ex parte accuratam omnium illorum eventuum notitiam tibi suppeditare possim, sex Colloquia, juxtà præscriptam, & hactenùs observatam methodum instituam, & singula quæque loco & ordine suo aptè collocare pro viribus studebo. In primo Colloquio ostendam, quo loco essent res Ecclesiæ tàm in Oriente, quàm in Occidente sub Imperatoribus & Principibus Christianis. In altero exhibebo seriem Episcoporum, qui præcipuas Ecclesiæ sedes duodecimo sæculo tenuerunt. In tertio referam hæreses, quæ eodem sæculo Ecclesiam infestarunt. In quarto agam de Conciliis, quæ tùm ad damnandas gliscentes hæreses, tùm ad consopiendas enatas Controversias, tùm ad collapsam restaurandam Ecclesiæ Disciplinam variis in locis fuerunt celebrata. Quintum erit de Viris Illustribus, qui duodecimo sæculo eruditionis & pietatis laude claruerunt. In ultimo de his, quæ spectant Fidei Catholicæ doctrinam, Disciplinam cùm Ecclesiasticam, tùm Monasticam illius sæculi, morumque doctrinam, brevitèr strictimque disseram.

COLLOQUIUM PRIMUM.

Quo loco essent res Ecclesiæ tàm in Oriente, quàm in Occidente sub Imperatoribus & Principibus Christianis?

DISCIP. QUamquàm res Ecclesiæ sub Imperatoribus, qui sæculo duodecimo summâ rerum in Oriente potiti sunt, optimo loco fuisse, facilè conjecturâ assequi possim ex sacra illa in Palestinam expeditione, quam sub finem undecimi sæculi, Duce *Godefrido Bullionio*, magnis animis susceperunt Latini, suisque victricibus armis Saracenos fugarunt, Hierosolymam expugnarunt, multas Civitates in suam potestatem redegerunt, ac tandem Christianam Religionem in ea Orientis loca, à quibus Barbarorum tyrannide pulsa jam pridem exulabat, postliminio revocarunt: nihilosecius, ut magis perspectum habeam statum Ecclesiæ sub Imperatoribus, qui duodecimo sæculo Orienti præfuerunt, primùm scire velim seriem Gestaque Imperatorum Orientis, dein, quid gesserint, quidve moliti fuerint Latini, vulgò *Crucesignati* appellati, qui toto duodecimo Ecclesiæ sæculo suas sedes in Oriente fixerunt?

MAG. Imperabat in Oriente *Alexius Comnenus*, quandò sub finem undecimi sæculi Latini Crucesignati sacram in Palæstinam Expeditionem susceperunt, eorumque ope bellum contra Turcas feliciter gessit; sed posteà à tam numerosis ac for-

tibus Latinorum exercitibus ſibi timens, eos primùm fraudibus, dein aperto marte infeſtavit, fœdè ac fraudulenter deſeruit, atque de clade, quæ illis ipſo belli initio à Turcis illata fuit, haud parùm gaviſus eſt, ſicut teſtatur Auctor Anonymus, qui ſcripſit Hiſtoriam *Belli Sacri*, quam *Mabillonius* tomo 1. *Muſæi Italici* par. 2. publicavit. Idem etiam teſtantur Primores ſacræ illius in Palæſtinam Expeditionis Duces in epiſtola, quam ſcripſerunt ad *Urbanum II.* Pontificem Maximum, ubi de *Alexio Comneno* Imperatore conqueruntur his verbis: *Tu nos filios per omnia tibi obedientes, Pater piiſſime, debes ſeparare ab injuſto Imperatore, qui multa bona promiſit nobis, ſed minimè fecit. Omnia enim mala & impedimenta quæcumque facere potuit, nobis fecit.* Hanc epiſtolam refert *Baluzius* tomo 1. Miſcell. Conatur quidem *Anna Comnena*, elegantiſſima Princeps hiſtorica, & filia *Alexii Comneni* Imperatoris, excuſare patrem ſuum, eumque in quindecim libris *Alexaidos* à ſe editis ab hac labe purgare; ſed nullam hac in re meretur fidem, quippè quæ, dum adulatur patri ſuo, acriter invehitur in Latinos, quorum Sacerdotes injuriis & calumniis proſcindit libro decimo, atque intempeſtivo Gallorum, qui in ſacro bello merebantur, vituperio, excuſationem patris ſui libro undecimo fulcit. Sed de *Anna Comnena* plura dicemus in quinto Colloquio, ubi de viris illuſtribus duodecimi ſæculi, eorumque Operibus datâ operâ, ſermonem inſtituemus. Exceſſit è vivis *Alexius Comnenus* Orientis Imperator die 15. menſis Auguſti anni MCXVIII. poſtquam vixiſſet annos circiter ſeptuaginta, & imperaſſet annos XXXVII. menſes quatuor, dies quindecim, ut

Zona-

Zonaras, qui in eo Annales ſuos abſolvit, *Nicetas Choniates*, qui eoſdem proſequitur, *Anna Comnena* ejus filia, aliique produnt. *Alexio Comneno* in Græcorum Orientis Imperium ſucceſſit ejus filius *Ioannes Comnenus*, dictus à quibuſdam *Calojoannes*, qui in conſortium Imperii à patre ſuo anno milleſimo nonageſimo primo adſcitus,poſt ejus mortem ſolus Imperium adminiſtravit. Jam uxorem duxerat *Irenem* Ladislai Hungariæ Regis filiam, ut teſtatur *Zonaras*, & oſtendit *Ducangius* in Auguſtis Familiis Byzantinis. Latinis multò æquior patre ſuo fuit *Joannes Comnenus*, & in Eccleſiam Romanam propenſior, ad cujus Inſtituta & obedientiam Græcos revocare in votis habuit. Extant enim *Petri* Venerabilis Cluniacenſis Abbatis duæ epiſtolæ, videlicet trigeſima nona, & quadrageſima libri ſecundi, quarum prior *Joanni Comneno* Imperatori, & poſterior *Patriarchæ* Conſtantinopolitano ſcripta eſt pro reſtitutione Cœnobii Cluniacenſium, quod erat Conſtantinopoli, & in priori epiſtola *Petrus* Cluniacenſis Abbas *Joannem Comnenum* Imperatorem ſuſcipit in Confratrem & comparticipem omnium ſpiritualium beneficiorum Congregationis Cluniacenſis, quemadmodum & alii Catholici Principes jam ſuſcepti erant. Utramque *Petri* Venerabilis epiſtolam refert *Baronius* anno MCXIX.num.18.& ſeqq. undè compertum habemus, ſæculo duodecimo Conſtantinopoli, & in tota Græcia Baſilicas fuiſſe, & varia Latinorum Religioſorum Monaſteria, quibus Romanis moribus, & ritu Latino vivere, reliquaque ſacra ad ritus Latini normam celebrare permittebatur, quod certè nunquàm conceſſiſſent Græci, ſi Latinorum mores

& dogmata, velut hæretica improbassent, ut inquit *Leo Allatius* lib.2. de consensu Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis cap.11. Eodem imperante *Joanne Comneno*, solemne & publicum Colloquium *Anselmus* Episcopus Havelbergensis, qui tùm Constantinopoli *Lotharii II.* Imperatoris Occidentis Legatus agebat, habuit de Spiritus Sancti processione, eique Colloquio interfuerunt Imperator, Patriarcha, & quotquot in Urbe Regia Constantinopolitana morabantur viri eruditione conspicui. Græcorum causam tutabatur *Nichites*, sive *Nicetas* Nicomediensis, qui, post multa hinc inde objecta & responsa absque cavillis aut rixandi prurigine, ultrò fassus est, Latinorum dogma de processione Spiritus Sancti à Patre, Filioque haud absonum esse, asseruit attamen, hanc fidei professionem non esse apponendam symbolo citrà universalis Synodi decretum. Extant collationes quas *Anselmus* Episcopus Havelbergensis habuit Constantinopoli cum Græcis tomo 2. Spicilegii Dacheriani. Cæterùm, quamvis *Joannes Comnenus* Orientis Imperator vehementer optaverit Græcos ad gremium & subjectionem Ecclesiæ Romanæ reducere, id tamen perficere haud potuit. Fuit optimus Princeps, in domestico apparatu modestus, veræ gloriæ cupiditate illustris, moribus probus, munificentiâ clarus, à mensarum, vestiumque luxu omninò alienus, tantâque in Deum, & B. Virginem pietate, ut post debellatos Scythas, Hunnos, Servios, & Persarmenos triumphi honorem Beatissimæ Virgini Mariæ decreverit. Hunc triumphum describit *Nicetas Choniates* in Annalibus, aitque, quadrigas à quatuor equis tractas fuisse, & currum argento in-

interpunctum non Imperatorem conſcendiſſe, ſed Dei Genitricis Imaginem in eo collocaſſe, *cui victorias, ut Collegæ Imperii invictæ, acceptas ferebat.* Qua in re *Joannes Comnenus* imitatus eſt alterum Orientis Imperatorem, videlicet *Joannem Zimiſcem*, qui, ut tradunt *Curopalata*, & *Zonaras*, devictis Bulgaris, ita triumphum duxit, ut totam rerum benè geſtarum gloriam Deiparæ adſcripſerit, cujus Imaginem in curru collocatam ipſe ſubſecutus eſt. Poſt tot præclara geſta, *Joannes Comnenus* dùm in Cilicia verſatur, & aprum inter venandum inſequitur, cuſpide ſagittæ veneno illitæ manum perſtrinxit, ex quo vulnere neglecto, & paulatim graſſante veneno, occubuit anno MCXLIII. poſtquam imperaſſet annos XXIV. menſes ſeptem, ut teſtantur plerique è Græcis. Duos ſuperſtites reliquit filios *Iſaacium*, & *Manuelem*. Juniorem, ſcilicet *Manuelem*, utpotè moderatâ, atque ad clementiam proniore indole præditum, prætulit majori, natu *Iſaacio*, iræ impotentis viro, eumque, accerſitis Imperii Magnatibus, ſibi ſucceſſorem, antequàm moreretur, deſignavit, ſicut ſcribit *Cinnamus* Scriptor Græcus, vulgò Grammaticus dictus, in fine libri primi Hiſtoriæ duorum Imperatorum Byzantinorum è Familia Comnena, *Ioannis* nimirum & *Manuelis*, quam ab anno MCXVIII. uſque ad annum MCLXXVI. concinnavit. Porrò, ſingularem modeſtiam prodidit *Manuel Comnenus* dum ad ſucceſſionem Imperii fuit à patre ſuo deſignatus; quippè qui, cùm eſſet natu minor, *naturæ leges reveritus, demiſſis oculis, pronoque in pectus capite, profuſis lachrymis pavimentum rigavit. Chlamydem tamen induens, ſumptoque diademate, ab univerſo exercitu*

Imperator proclamatur, inquit *Cinnamus* loco mox à me laudato. Anno itaque MCXLIII. Imperium adeptus *Manuel Comnenus*, ut Principatum firmaret, *Isaacium* fratrem natu majorem in Monasterio reclusit. Uxorem duxit *Bertham*, sororem uxoris *Conradi* Regis Germaniæ, quam ob eximias animi & corporis dotes commendant *Cinnamus* laudatus, & *Nicetas Choniates* lib. 1. Verùm, *Manuel Comnenus* Imperator neglectâ *Bertha*, cum propria nepte incestu se polluit. Aliam postea duxit uxorem, *Mariam* videlicet *Raymundi* Principis Antiochiæ filiam, ex qua *Alexium* suscepit. In bello multa præclarè gessit, sed perfidiæ notâ infamis fuit. Nam *Henricum Dandulum*, allosque Venetorum Legatos excæcavit; *Conradi* Germaniæ Regis exercitum per Bosphorum in Asiam trajicientem pluribus damnis affecit, calcem præcipuè gypsumque farinæ immiscens. *Ludovicum* Galliæ Regem ex Asia redeuntem navibus intercepit, qui mox à *Rogerio* Siciliæ & Calabriæ Duce armorum vi liberatur. Italos contra *Fridericum Ænobarbum* Imperatorem concitavit. Legatos Beneventum ad *Alexandrum III.* Pontificem Maximum misit, promittens, se Ecclesiam Græcam cum Romana juncturum & ipsum à molestia, quâ tum Pontifex à *Friderico* Imperatore vexabatur, liberaturum, si Corona Imperii Occidentalis ab ipso donaretur, quam postulationem *Alexander III.* inquit *Sigonius* lib. 15. *Historiæ Regni Italiæ*, ut parùm Reipublicæ utilem ex Cardinalium sententia reprobavit. In Monachos parum propensus fuit *Manuel* Imperator, quos non in urbibus & locis frequentatis habitare, sed ad Antra, & Montium cacumina ablegari debere dictitabat.

bat. Ad Armenos variis infectos erroribus misit *Theorianum*, ut eos ad veram fidem & Ecclesię Gręcæ ritum revocaret, quod egregiè ac felicitèr præstitit *Theorianus*, atque post varias disceptationes, quas cum Armenorum Patriarcha habuit, tandem obtinuit, ut Armeni, abjectis erroribus, veritatem amplecterentur, & cum Ecclesia Constantinopolitana unirentur, sicut fusè prosequitur ipsemet *Theorianus* in *Gestis suæ Legationis*, & in *Dialogo* à se edito *Orthodoxi cum Catholico*, ideſt, cum Armenorum Patriarcha, qui extat tomo I. Biblioth. Patrum Græco-Latinæ. In Ecclesiam Romanam propensum fuisse *Manuelem Comnenum* Imperatorem, ex eo liquet, quòd, eo annuente, *Hugo Etherianus* tres libros pro dogmate Latinorum de processione Spiritus Sancti à Patre, Filioque conscripserit, in quibus præcipuos è schismaticis Auctores copiosè & eruditè confutavit, puta Nicomeniæ Antistitem, Nicolaum Methonensem, Nicetam Byzantinum, quem Philosophum appellat, *Theophylactum*, & *Photium*. Obiit *Manuel Comnenus* Imperator anno MCLXXX. cùm paulò ante Monachi habitum induisset, & *Matthæi* nomine donatus fuisset. Imperavit annos XXXVII. menses quinque, dies viginti tres. Eo defuncto, ut rectè scribit *Leo Allatius* lib.2. *De Consensu Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis* capite decimo tertio, Græcorum Imperium quotidiè in pejus ruere cæpit, tùm propter Occiduas atque Orientales Barbarorum incursiones, tum propter mollitiem ac tyrannidem imperantium continuis cædibus ac fraudibus sese mutuò prodentium; tùm ob Ministrorum avaritiam, tum etiam ob frequens Magnatum & ambitiosorum homi-

minum rebelliones. Religio quoque ipsa cum Imperio, in tanta rerum vicissitudine, tristi ruina convelli visa est, cùm non ratio & decor, sed malevolentia & rabies, animis perturbatis & in furorem actis, omnia dirigerent. Tunc enim summa cum infimis, divina cum prophanis, recta cum improbis commixta. Christiani licèt nomine, non Ecclesiæ dogmata, sed cædes & sanguinem adversariorum anhelabant. Accessit ad tot malorum cumulum infirma ætas *Alexii*, qui annorum duodecim puer patri suo *Manueli Comneno* in Imperium successit, eique in tutorem *Andronicus* ejus patruelis datus est. Sed *Andronicus* pravâ imperandi libidine percitus, primò Imperatoris *Alexii* matrem suffocari jussit, dein, ipsummet Imperatorem nervo arcus per noctem à sicariis strangulari, ipsiusque corpus in mare projici curavit anno MCLXXXIII. Hac violentâ morte raptus est juvenis *Alexius* Imperator anno ętatis suę decimo quinto, Imperii verò anno tertio. Nec solùm in juniorē *Alexium* Imperatorem, ejusque matrem crudelitèr sæviit *Andronicus* ut Imperium usurparet, sed etiam Græcos excitavit in Latinos, & Francos, qui Constantinopoli degebant, sciens Francos junioris *Alexii* majestatem imperiumque tueri, quòd *Agnetem* filiam *Ludovici VII.* Galliarum Regis uxorem duxisset. Græci itaque ab Andronico animati *irruunt in Latinos & Francos, & quotquot inveniunt, trucidant, aut urbe proturbant*, sicut fusè describit *Willelmus* Archiepiscopus Tyrius lib. 22. cap. 12. Tot cædibus infamis *Andronicus* Imperium usurpavit, illudque tyrannicâ dominatione exercuit. *Nicæam* siquidem & *Prusam* in Asia expugnavit, ubi immanissimâ sævitiâ

tiâ debacchatus eſt in Cives. Crudelitatem quoque Conſtantinopoli exercuit adversùs nobiles, familiares, cognatos & affines ſuos. Truculentum de omnibus ſeditioſorum cognatis, quamvis inſontibus, de medio tollendis iniit conſilium, âc ferale promulgavit edictum. *Agnetem* filiam *Ludovici VII.* Galliarum Regis, undecim annorum adoleſcentulam ſibi matrimonio junxit provectâ jam ætate *Andronicus* Imperator, ſed eâ non contentus ſalaciſſimus ille ſenex, & meretricum amore captus, totum ſeſe fædiſſimis voluptatibus dedit. Fertur etiam, hunc Imperatorem ſemper in cubili ſuo pro excubiis habuiſſe canem validiſſimum, qui & cum leonibus pugnabat, & armatum hominem proſternebat. Rapto tàm injuſtè imperio diu *Andronico* frui non licuit. Ille quippe, dùm *Iſaacio Angelo* necem molitur, à furente plebe captus eſt, multiſque tormentorum & ignominiarum generibus affectus. Sed tot inter ſupplicia ac verborum ludibria dicitur, *Andronicum* Imperatorem, tandem aliquandò ad pœnitentiam converſum, ſæpiùs pias iſtas voces ingeminaſſe: *Domine miſerere*, ac plebem hiſce verbis, *quid calamum contritum infringitis*? inflectere ac emollire ſtuduiſſe, ſed fruſtrà. Periit biennio dumtaxat potitus Imperio anno MCLXXXV. Extat *Andronici* Imperatoris *Dialogus contra Judæos*, quem *Sirletus* Cardinalis autumavit, eo tantùm jubente Imperatore, ab *Euthymio Zigabeno* compoſitum fuiſſe. Verùm *Lambecius* tomo quinto Biblioth. Cæſareæ pag. 170. demonſtrat, *Andronicum* Imperatorem hujus Dialogi verum eſſe parentem, eumque eximiâ eruditione, ſingulari eloquentiâ, & exquiſitâ Scripturæ Sa-

cræ ſcientiâ excelluiſſe. Inſertus eſt hic *Andronici* Imperatoris Dialogus Tomo XIV. Biblioth. Patrum Editionis Colonienſis. Occiſo *Andronico*, ſalutatus eſt Imperator *Iſaacius Angelus*, qui *Andronici* filios excæcavit, in templa reſque ſacras nonnunquam impius & avarus, nonnunquam in eadem templa & Monaſteria liberalis fuit, indèque factum, ut nonnulli Scriptores pium, juſtumque Principem ipſum dicant, nonnulli verò illum ceù avarum, ignauum, & luxui deditum depingant. Siculorum claſſem vicit, ac terreſtrem etiam diſſipavit exercitum, captis etiam eorum Ducibus *Richardo*, & *Balduino*, Cyprum tamen ab *Iſaacio Comneno* tyranno fruſtrà claſſe repetiit. *Branam Alexium*, qui ejus Imperium invadere moliebatur, jamque Byzantium oppugnabat, debellavit, ſed victoriâ haud moderatè uſus eſt, ſiquidem capiti *Branæ* ad ſe inter epulas delato inſultavit, illudque captivæ ipſius uxori exhiberi juſſit. Cum Myſis, ſeu Walachis haùd proſperum bellum geſſit ſæpiùs ab illis victus. *Fredericum*, à barba rufa *Ænobarbum* dictum, Occidentis Imperatorem, per Thraciam, Aſiamque, Palæſtinam petentem intercludere conatus eſt & magno ſuo damno illius in ſe arma concitavit. Oculis tandem & imperio *Iſaacius Angelus*, natus annos quadraginta, à fratre ſuo *Alexio Angelo* privatus eſt anno MCXCV. & in carcerem conjectus, ex quo, ut mox dicemus, à filio ſuo *Alexio* ereptus eſt. Eodem anno *Alexius Angelus*, frater *Iſaacii*, Imperium obtinuit. Gentilitium *Angeli* nomen repudiavit, & *Comneni* cognomen aſſumpſit. Uxorem habuit *Euphroſinam*, fæminam, ſuperbam, querulam & impudicam, ſed

virili

virili animo, & ad res gerendas ſupra ſexum capaci præditam. Ipſe verò Imperator voluptatibus deditiſſimus fuit, ac in ſuos aſſeclas profuſiſſimus, ſed indè ex nummorum indigentia factus ad avaritiam pronus, vectigalium auxit exactiones, Magiſtratus vendidit, ita ut hominum quiſquiliæ ad ſummas dignitates eveherentur. Sacra aurea, & argentea donaria ab Eccleſiis poſtulavit, & effoſſis Imperatorum Sepulchris, pretioſa quæque ornamenta detraxit. *Alexium*, filium fratris ſui *Iſaacii*, in vincula conjecit, qui tamen ex iiſdem elapſus confugit ad Venetos, qui, valido exercitu, largiſque opibus ac ſubſidiis ſuppetias juveni *Alexio* tulêre, unàque cum aliis fœderatis Principibus, *Alexium* ejus patruum deturbarunt Imperio, quod per annos octo, menſes tres, & dies octo tenuerat, eodemque anno, ſeu milleſimo ducenteſimo tertio, *Alexius* filius *Iſaacii Angeli* Orientis Imperium obtinuit, ſibique patrem ſuum *Iſaacium Angelum*, quem *Alexius* ſenior excæcatum in exilium detruſerat, Collegam fecit, rurſumque Imperii gubernaculis admovit, ſicut opportuniùs oſtendemus in Colloquio primo in Hiſtoriam inſequentis ſæculi.

D. Quid geſſerunt Latini in Oriente, quemve exitum habuerunt tot Expeditiones, quas contra Turcas in Palæſtina duodecimo Eccleſiæ ſæculo ſuſceperunt Cruceſignati?

M. Rerum omnium in Bello ſacro geſtarum accuratiſſimam Hiſtoriam deſcripſit *Willelmus* Tyrius Archiepiſcopus ab anno MXCV. quo Concilium Claromontanum ſub *Urbano II.* Pontifice Maximo celebratum eſt, uſque ad annum

MC-

MCLXXXIV. Sed quia nimis longum esset omnia, quæ in hoc Bello sacro à Latinis gesta sunt, singillatim recensere, ea summatim compendiosâ narratione hìc attingere sufficiet. In primis, anno millesimo nonagesimo quinto multi è Gallis & Germanis Proceres, hortante *Urbano II.* Pontifice Maximo, & ductore *Godefrido Bullionio*, Bellum sacrum susceperunt, in Orientem penetrarunt anno millesimo nonagesimo sexto, Hierosolymam, devictis Turcis, expugnarunt, anno millesimo nonagesimo nono, & confestim Regem Hierosolytanum acclamarunt *Godefridum Bullionium*, Principem omnibus numeris absolutum, qui præ singulari, quâ pollebat, modestiâ, titulum Regis aversatus, non nisi spineâ coronâ in templo Resurrectionis ad ipsum Christi Domini Monumentum inaugurari voluit. Mortuus est *Godefridus Bullionius* anno millesimo centesimo, & successorem in Regnum Hierosolymitanum habuit *Balduinum* hujus nominis primum, fratrem suum germanum, qui Ptolomaidem, & Tripolim cepit, & post varias de Saracenis reportatas victorias obiit anno MCXVIII. & sepultus est *in Golgota juxta Godefridum Regem germanum suum*, inquit *Fulcherius* lib. 2. Historiæ Hierosol. Post obitum *Balduini* hujus nominis I. Hierosolymorum Regis, alterum *Balduinum* Hierosolymorum Regem Latini elegerunt, Comitem videlicet Edessenum, Regis *Balduini* defuncti cognatum. Hic *Balduinus* hujus nominis II. & inter Latinos Hierosolymorum Reges ordine tertiùs, à Saracenis captus fuit anno millesimo centesimo vicesimo tertio, sed anno sequenti in libertatem assertus est, sicut scribit idem *Fulcherius*
Car-

Carnotensis, qui tunc Hierosolymis erat. Instituit *Balduinus* hujus nominis II. Hierosolymorum Rex, Templariorum Ordinem Equestrem, de quo disserendi in Colloquio sexto opportunior se se dabit occasio. Mortuus est *Balduinus* hujus nominis II. Hierosolymorum Rex anno millesimo centesimo trigesimo primo, eique successit *Fulco* ipsius gener, Comes Turonensium, Cenomanensium, & Andegavensium. *Willelmus* Tyrius Archiepiscopus lib. XIII. cap. ult. & lib. XIV. cap. I. ait, *Fulconem*, uxore suâ defunctâ, Hierosolymam venisse, & *Balduini* hujus nominis II. Hierosolymorum Regis gratiam, & universorum Principum amicitiam sibi conciliasse, cùmque ad proprios lares regressus fuisset; à *Balduino II.* Rege Hierosolymam vocatum fuisse, qui ei filiam suam primogenitam, *Milisendem* nomine, matrimonio copulavit, & ad Regni Hierosolymitani successionem destinavit. Hospitalariorum, seu Equitum S. Joannis Hierosolymitani Ordinem instituit *Fulco* Hierosolymorum Rex, cujus Ordinis, qui etiamnùm toto orbe percelebris est, originem, progressum, ac præclara in Ecclesiam promerita commodiùs in sexto Colloquio expendemus. Excessit è vivis *Fulco* Hierosolymorum Rex anno millesimo centesimo quadragesimo secundo, duosque superstites liberos adhuc impuberes reliquit, *Balduinum* videlicet annorum tredecim, & *Almaricum* annorum septem. Quapropter, mortuo *Fulcone*, Regni Hierosolymorum potestas resedit penès *Milisendem* Reginam, cui jure hæreditario competebat, sicut scribit *Willelmus* Tyrius Archiepiscopus in fine libri XV. qui initio libri insequentis

tis ait, *Fulconi* Hierosolymorum Regi successisse *Balduinum* præfatum hujus nominis *III.* juvenem formæ admirabilis, cui mentis quoque benè constitutæ respondebat habitus. Regnavit autem Hierosolymis *Balduinus* hujus nominis *III.* unà cum matre sua *Milisende*, ad quam S. Bernardus quatuor scripsit Epistolas, nempè Epistolam CCCLIV. quâ eam monet, qualitèr, mortuo viro suo, se se gerere debeat; Epistolam CCCLV. quâ *Præmonstratenses* Hierosolymam peregrinantes commendat & pluribus laudat; Epistolam CCVI. quâ eam hortatur ita vivere, ut perpetuò regnet; & Epistolam CCLXXXIX. Hierosolymis regnante *Balduino* hujus nominis *III.* capta est à Turcis anno MCXLIV. celeberrima urbs Edessa, factaque horrenda in Oriente Christianorum strages. Hinc Latini ad extremas redacti angustias Legationem ad *Eugenium III.* Pontificem Maximum miserunt, præsentissimum implorantes auxilium. Ad pietatem motus Pontifex, ut periclitantibus in Oriente Latinis suppetias ferret, usus est operâ & eloquentiâ Sancti *Bernardi* Abbatis Clarævallensis, qui in Germania & Gallia *Cruciatam* prædicans, induxit *Conradum* Imperatorem Occidentis, & *Ludovicum VII.* Galliarum Regem, ut in Orientem proficiscerentur. Ad sacram itaque militiam *Conradus* Imperator, & *Ludovicus VII.* Galliarum Rex, postquam à S. *Bernardo* Crucem accepissent, ingenti cum exercitu profecti sunt anno MCXLVII. At utriusque infausta fuit expeditio. *Conradus* siquidem Occidentis Imperator totum penè in Oriente amisit exercitum ob malas artes & perfidiam *Manuelis Comneni* Orientis Imperatoris, qui, ut

jam

jam observavimus, ad delendum *Conradi* exercitum calcem, & gypsum de industria farinæ immiscuit. *Ludovicus* verò Galliarum Rex irritis conatibus obsedit Damascum, & ab eâ expugnandâ, quorumdam proditione Ducum, quos Barbari pecuniâ corruperant, impeditus est. Quarè, & *Conradus* Imperator Occidentis, & *Ludovicus VII.* Galliarum Rex, rebus in Oriente infeliciter gestis, sua relegere vestigia, demùmque inglorii redire coacti sunt anno MCXLIX. *Gaufredus* Prior Vosiensis in Chronico apud *Labbeum* Tomo II. Bibliothecæ de magno illorum Principum exercitu ait: *Exercitus ille nihil omninò proficit, quia indisciplinatè habuerunt; quapropter multi defecerunt, innumerabilesque perierunt propter iniquitatem suam; thesauros Ecclesiarum falsa promittentes vadimonia ante iter auferebant, & infirmam plebem diris exactionibus affligebant, pompaticè secuti sunt & superbi humilem Christum, & errarunt frustra à justo humillimo. Hi omnes vix quamdam cepère civitatem, cùm foret, excepto Rege & Imperatore, Principum Provincialium numerus innumerus.* Hanc Expeditionem in Palæstinam *Conradus* Imperator Occidentis, & *Ludovicus VII.* Galliarum Rex susceperunt, dum Hierosolymis regnaret *Balduinus* hujus nominis *III.* qui anno MCLXII. viam universæ carnis ingressus, *Amalricum* fratrem suum Hierosolymorum Regni hæredem instituit. *Amalricus* autem Regnum Hierosolymorum tenuit usque ad annum MCLXXIII. Quo anno mortuus est, eique successit *Balduinus* hujus nominis *IV.* ejus filius. Sub hoc *Balduino* Hierosolymorum Rege præclaram Crucesignati de *Saladino* totius Ægypti Principe anno MC-

MCLXXVII. victoriam reportarunt, quam *Willelmus* Tyrius Archiepiscopus lib. 21. cap. 23. aliique referunt. At *Saladinus* anno MCLXXX. Crucesignatos aggressus, cruentam illorum edidit stragem, *Balduino* Hierosolymorum Rege, *de casu tam periculoso*, ut inquit idem *Willelmus* Tyrius, vix à suis erepto. De hac Christianorum clade certior factus *Alexander III.* Summus Pontifex, scripsit ad Christianos Principes, nec non ad universos, Catholicæ communionis Antistites, eosque summoperè hortatus est, ut Terræ Sanctæ subsidio essent. Intereà, Res Christianorum in Oriente in pejus ruebant, cùmque *Saladinus* anno MCLXXXIV. totum Regnum Hierosolymitanum igne ac ferro devastaret, ad extremas redactus angustias *Balduinus* hujus nominis *IV.* Hierosolymorum Rex misit eodem anno *Heraclium* Patriarcham Hierosolymitanum cum Magistris Templariorum ac Hospitalariorum ad *Lucium III.* Papam, & ad Reges Franciæ & Angliæ, ut auxilium necessarium, ad retundendos *Saladini* contra Christianos impetus impetrare possent. Sed anno sequenti seu MCLXXXV. cùm obiisset *Balduinus* hujus nominis *IV.* Hierosolymorum Rex, in ejus locum suffectus est ejus ex sorore *Sybilla* nepos adhuc puerulus, dictusque *Balduinus* hujus nominis *V.* qui tamen eodem anno mortuus est, eique in Regnum Hierosolymitanum successit *Guido de Lusiniano* Comes Joppensis qui *Sybillam*, matrem *Balduini V.* habebat in conjugem. Hic *Guido* fuit nonus & ultimus è Latinis Hierosolymorum Rex. Eo quippe Hierosolymis regnante, *Saladinus* victoriis suis elatus, & enatis inter Christianos dissidiis opportunè usus, in Palæstinã irruit

ruit anno MCLXXXVII. commisso cum illis prælio, Crucem Domini, & *Guidonem* Hierosolymorum Regem cepit, Hierosolymam expugnavit, sacra loca profanavit, Mahumeticam Religionem introduxit, Latinos inde expulit, & Græcis, Syrisque Christianorum reliquiis ægrè aliquam adhuc Hierosolymis stationem concessit. Sic, proh dolor! Hierusalem Civitas illa Sancta, quam Latini anno MXCIX. Sub Pontificatu *Urbani II.* à Turcis ereptam in suam potestatem redegerant, recidit in manus Turcarum anno MCLXXXVII. sub Pontificatu *Urbani III.* Famâ hujus cladis Hierosolymitanæ in Europam perlatâ, varii consurgunt Reges & Proceres ad recuperandam Terram Sanctam proni. *Guido* anteà Hierosolymorum Rex, è captivitate à *Saladino* dimissus, omnes, quas habuit residuas, opposuit vires, quæ tanto reprimendo tyranno impares fuerunt. *Fridericus* Occidentis Imperator, dictus *Ænobarbus*, seu *Barbarossa* Bellum *Saladino* ad Hierosolymam ab illius tyrannide eripiendam indixit, & accepto ab *Henrico* Episcopo Albanensi S. R. E. Cardinali Crucis Insigni, cum ingenti exercitu in Orientem profectus est anno MCLXXXIX. Post varia, quæ in itinere incommoda passus est *Fridericus* Imperator, in Orientem appulit, & ex aliquot victoriarum, quas de Turcis retulit, faustis ominibus, feliciter rem confecturus videbatur. Sed dùm in amne *Serra* per æstivos calores corpus lavat, vortice, seu undæ torrente abreptus naufragium fecit anno MCXC. Sicque ea *Friderici* Imperatoris Occidentis in *Saladinum* Expeditio felici exitu caruit. Nec secundam magis fortunam nacta est altera sacra Expe-

ditio, quam in eumdem *Saladinum* duo Christiani fæderati Reges, nimirùm *Philippus Augustus* Galliarum Rex, & *Richardus*, cui cognomen *Cor Leonis*, Angliæ Rex, anno millesimo centesimo nonagesimo aggressi sunt. Feliciter quidem duo illi Franciæ, & Angliæ Reges anno millesimo centesimo nonagesimo primo expugnarunt *Acconem*, seu *Ptolomaidem*, quæ hodie dicitur, *Sainct Jean d' Ancre*, eò quòd Equites Sancti Joannis Hierosolymitani ibi sedem per multos annos habuerint. Est etiam emporium à Gallis nunc maximè frequentatum. Verùm, post expugnatam Ptolomaidem, *Philippus Augustus* Franciæ Rex causatus aeris intemperiem, in Gallias reditum decrevit. *Richardus* verò Angliæ Rex de Christianæ rei promotione in Syria, ob Christianorum Ducum dissensionem, desperans, pactis cum *Saladino* in triennium induciis, è Palæstina discessit. Hunc infaustum habuerunt exitum sacræ illæ Expeditiones, quas ad Hierosolymam, ac Terram Sanctam recuperandam duodecimo sæculo susceperunt Christiani, qui magis perfidiâ Græcorum, suisque intestinis dissensionibus, quàm Saracenorum, seu Turcarum vi collisi, Hierosolymæ, Sepulchri Domini, & Regni jacturam fecerunt, nec hactenùs, proh pudor! repararunt.

D. De rebus in Oriente sæculo duodecimo gestis satis hactenùs diximus. Quapropter hæreamus nunc in Occidente, & in primis disseramus de statu Ecclesiæ sub Imperatoribus Occidentis, quorum seriem, ut benè memini, terminasti in *Henrico* inter Reges Germaniæ hujus nominis *IV*. sed inter Imperatores hujus nominis *III*.

M. Postquàm *Henricus* inter Reges Germa-

niæ-

niæ hujus nominis IV. à filio ſuo *Henrico* privatus Imperio & in carcere detentus, curis & ærumnis confectus obiiſſet anno MCVI. *Henricus* ejus ex *Bertha* filius, & inter Reges Germaniæ hujus nominis V. & inter Imperatores IV. ſummâ rerum potitus eſt. Hic in Sedem Romanam paternæ hæres violentiæ, cujus tamen, antequam adipiſceretur Imperium, ultorem ſe profeſſus fuerat, Eccleſiam diù multùmque exagitavit. Romam quippe anno milleſimo centeſimo undecimo cùm exercitu veniens *Paſchali II.* Pontifici Maximo vim intulit, ab eo *Inveſtiturarum*, de quibus tantum certamen erat exortum, privilegium extorſit, & Imperii Inſigna ſuſcepit. Teſtatur *Ordericus Vitalis* Monachus lib. x. Hiſt. Eccl. pag. 762. plures Cardinales, & Prælatos Eccleſiarum ægrè admodum tuliſſe, quòd iſtud *Inveſtiturarum* Privilegium contra canones, & prædeceſſorum Pontificum Decreta *Henrico* Imperatori conceſſiſſet *Paſchalis II.* *aſſerebant enim*, ait ille ſcriptor, *quòd veritate & juſtitia debuiſſet mori* (ſeu Paſchalis II.) *& uſque ad mortem innocenter Chriſtum ſequi, ſatiùsque malè vincula & flagra perpeti, quàm aliquid contra jus & ſtatuta Patrum poteſtati annuere ſæculari.* Verùm, ut obiter dicam, excuſatione dignus eſt *Paſchalis II.* tum quia animum illius Summi Pontificis in ſuis propriis malis & calamitatibus intrepidum, aliorum captivorum vexatio, Urbis Romæ, quam *Henricus* Imperator continuis incurſibus infeſtabat, evidens periculum, ſchiſmatis denique ſcandalum, quod Eccleſiæ imminebat univerſæ, ad annuendum *Henrici* Imperatoris votis, eique Privilegium *Inveſtiturarum* conceden-

dum inflexerunt; tum quia etiam *Paschalis II.* Pontifex Maximus, cui Jurium Ecclesiasticorum conservatio vitâ erat antiquior, hoc *Investiturarum* Privilegium *Henrico* Imperatori concessum revocavit in Concilio Lateranensi à se anno MCXII. congregato, ubi omnia suorum Prædecessorum lata contra *Investituras* Decreta innovavit, seque eis constantèr adhærere palàm professus est. Post *Paschalis II.* Summi Pontificis obitum, qui incidit in annum millesimum centesimum decimum octavum, *Henricus* Imperator Romam iterùm venit, *Gelasium II.* suffectum in locum demortui *Paschalis II.* ex Urbe egredi compulit, & pacem ab ipso minis & terroribus extorquere conatus est, extrema quæque intentans, nisi pacis securitatem daret, ac juramento firmaret. At *Gelasius II.* Pontifex Maximus Deum magis, quàm Imperatorem timens, nihil omninò in Controversia de *Investituris* innovavit, & â Decessorum suorum Decretis ne latum quidem unguem deflexit. Eâ *Gelasii II.* Constantiâ irritatus *Henricus* Imperator, ei *Burdinum* quemdam, quem alii vocant *Mauritium*, Episcopum olim Braccarensem, Antipapam opposuit, eumque dictum *Gregorium VIII.* in Sedem Romanam violenter intrusit. Mortuo *Gelasio II.* anno millesimo centesimo decimo nono successit in Sede Pontificia *Callixtus II.* Qui statim post inaugurationem suam Concilium indixit Remis in Gallia celebrandum, & ad *Henricum* Imperatorem Legatos misit, ad pacem Imperii & Sacerdotii, si fieri posset, conciliandam. Propensum ad pacem animum non solùm exhibuit Imperator, sed etiam pacta conuenta sibi à Legatis

Sum-

Summi Pontificis oblata ultrò suâ subscriptione Firmavit. Sed cùm in eorum executione moras consultò traheret, ac novas inducias postularet, nolletque Investituras per Annulum, & Baculum Pastoralem dimittere, eum ceù pertinacem *Callixtus II.* in Concilio Remensi excommunicatione feriit, dirisque devovit. Tùm *Henricus* Imperator cernens, se paulatim à suis destitui, paternæ calamitatis exemplo territus, ad officium rediit, omnia, quæ per tyrannidem expresserat, rescidit in Generali Conventu Wormatiensi, ac tandem Controversia de Investituris composita est in Concilio Lateranensi I. quod est Oecumenium IX. Imperator Investituras Episcopatuum & Abbatiarum per baculum & Annulum dimisit, & Canonicas Electiones liberè fieri permisit. Ecclesia verò concessit, ut Electiones præsente Imperatore fierent, & si qua inter Electores exoriretur discordia, ipse saniori parti assensum auxiliumque præberet, Metropolitani & Comprovincialium Episcoporum judicio vel consilio: Electus autem Episcopus vel Abbas Regalia ab Imperatore, non per Annulum, & Baculum Pastoralem, sed per sceptrum reciperet. Hoc modo Ecclesiæ pax reddita est anno millesimo centesimo tertio, quo celebratum fuit Concilium Generale Lateranense I. ut copiosiùs in Colloquio quarto agendo de Conciliis ostendemus. Acer ingenio, fortis & audax fuit *Henricus* Imperator, sed parùm felix in præliis. Bellum siquidem sub initium Imperii sui cum Polonis haùd secundo marte gessit. Alterum quoque anno MCXV. cum Saxonibus, à quibus paritèr penè attritus est, & denique sub finem vitæ suæ,

 hoc

hoc est anno MCXXIV. collegit exercitum in *Ludovicum* Regem Galliarum Christianissimum, ut *Henrico* Angliæ Regi, cujus filiam *Mathildem* uxorem duxerat,pro vindicandaNormannia opem ferret. Sed Francorum ingenti exercitu ad congressum parato absterritus, pedem retulit, ad frangendam wormatiensium rebellium conversus audaciam. Obiit *Henricus* Imperator anno MCXXV. Regni sui XX. Imperii verò XIV. & Spiræ sepultus est juxta corpus Patris sui, quod, teste, Abbate Usspergensi, insepultum extra Ecclesiam solido quinquennio remanserat, & tandem concedente *Paschali II.* Sacerdotibus Germanis asserentibus, ipsum peccatorum suorum pænitentem obiisse, Christiano ritu sepulturæ mandatum est. Mortuo absque liberis *Henrico* Imperatore, Germaniæ Regnum in *Lotharium* hujus nominis II. Saxonum Ducem, invitum licet ac repugnantem, Electorum suffragiis translatum est anno MCXXV. Fuit Princeps religiosus, pius, justitię amans, litterisque ita addictus, ut, sicut nonnulli referunt, ad concitandos legum scientiæ studiosorum animos, Doctoratus & Magisterii gradus in Academias invexerit, primamque fuisse tradunt Bononiensem, in qua legum libri legi cæperint. Sub initium Regni sui *Fridericum* & *Conradum* Imperatoris *Henrici* ex sorore nepotes æmulos habuit *Lotharius*, quos tamen felicitèr repressit, eisque ob contumaciam *Honorius* hujus nominis *II.* Papa sacris interdixit, & *Anselmum* Archiepiscopum Mediolanensem, qui *Conradum* ad Imperium aspirantem coronaverat, excommunicavit. Bis in Italiam venit *Lotharius*, primò in eam ducto exercitu

citu anno MCXXXIII. Contra *Rogerium* Siciliæ Comitem, & Apuliæ, Calabriæque Ducem, qui expulſo *Innocentio II.* legitimo Pontifice, in Sede Apoſtolica collocaverat *Petrum Leonis* Antipapam, dictum *Anacletum II.* qui, ut *Rogerium* ſibi magis devinciret, titulum Regium ei indulſit. At *Lotharius* Rogerium in ordinem redegit, *Anacletum* Pſeudo Pontificem expulit, & *Innocentium II.* in Sedem reſtituit, à quo Imperialem Coronam eodem anno MCXXXIII. accepit. Inde *Lotharius* in Germaniam redux, *Fridericum*, & *Conradum*, pacem conciliante S. *Bernardo* Clarevallenſi Abbate, in gratiam recepit. Alteram in Italiam militarem expeditionem anno MCXXXV. ſuſcepit *Lotharius* Imperator contra *Rogerium* Eccleſiæ hoſtem, quem armis adeò inſecutus eſt, ut Campaniâ, & Apuliâ ſubactis, eum ex Italia fugere compulerit, & *Rainulphum* Apuliæ Ducem conſtituerit. Orta eam ab rem contentio eſt Pontificem inter & Imperatorem, utroque videlicet Ducatum Apuliæ ſui juris eſſe aſſerente. Sed hæc diſcordia ſtatim ſopita eſt, quia, ut ait *Falco* Hiſtoriæ Beneventanæ Scriptor, electo in Ducem Apuliæ Comite *Rainulpho*, viro prudenti & diſcreto, qui *Mathildem* ſororem *Rogerii* uxorem duxerat, *vexillum ad honorem Ducatus, Apoſtolicus*, ſeu *Innocentius II.* Papa, *&* *Imperator* Lotharius *in conſpectu omnium ei tradiderunt, & confirmaverunt*. Dùm ex Italia in Germaniam rediret *Lotharius* Imperator, apud Tridentum morbo correptus eſt, & *apud Breduwanvillam in finibus Alpium conſtitutam*, ſicut apud *Baronium* teſtatur Chronographus Magdeburgenſis, mortuus eſt, non anno MCXXXVIII. ut affir-

affirmat *Baronius*, ſed anno MCXXXVII. ut tradunt *Robertus de Monte*, *Dodechinus* Abbas, Continuator *Lamberti Scafnaburgenſis*, Chronographus Hildensheimenſis, & alii paſſim. Defunсто abſque liberis Imperatore *Lothario*, in Conventu generali Principum Moguntiæ anno milleſimo centeſimo triceſimo octavo *Conradus* hujus nominis *III.* Sueviæ Dux, & *Henrici IV.* Imperatoris ex ſorore nepos electus eſt Rex Germaniæ, qui tamen vulgò Imperator dictus fuit, licet coronam imperialem nunquàm acceperit, quòd ejus tempore Italia, ipſaque Roma Bellis civilibus arderet. Hic ille eſt *Conradus*, qui, ut mox dicebamus, ab *Honorio II.* Pontifice Maximo fuerat excommunicatus, quòd *Lotharii* Imperii æmulus eſſet, & ab *Anſelmo* Mediolanenſi Archiepiſcopo fuiſſet coronatus. Sed poſteà cum *Lothario* reconciliatus *Conradus*, ejuſque in Regno Germaniæ ſucceſſor, optimum Principem ſe ſe exhibuit, multa prudentiæ & clementiæ exempla præbuit, pluresque Germaniæ civitates inſtauravit & exornavit. *Henricum* ſuperbum Saxoniæ ac Bavariæ Ducem, ejuſque fratrem *Guelphum* rebelles ac tumultuantes repreſſit. Hinc prodière id temporis celebres illæ *Guelphorum, Gibellinorumque* Factiones. Hoſtibus Imperatoris inditum eſt *Guelphorum* nomen, hi verò, qui Imperatori favebant, appellati ſunt *Gibellini*, ab urbe *Geblinga*, in qua *Conradi* filius *Henricus*, qui pro patre contra *Guelphum* pugnabat, fuerat ablactatus, ut notat *Nauclerus* Tom. 2. Chronici Generatione XXXVIII. ubi etiam obſervat, quòd commiſſo prælio inter *Henricum* filium Conradi & *Guelphum*, cùm ex more inter præliandum

dum qui *Guelpho* adhærebant, clamarent: *Hie Gulf*, & viciſſim milites *Henrici* clamitarent: *Hie Gebelin*, Itali, Longobardi, & Siculi cum *Guelpho* pugnantes interrogarunt, quid ſibi vellet hoc dictum: *Hie Gebelin*? quibus declaratum fuit, quòd Papales, ſeu qui à partibus Summi Pontificis ſtabant, eo die ſignificati fuerint per *Guelphum* propugnatorem, & Imperiales per Gibellinos. Unde ab illo eventu, ait, uſque in præſens Papæ adhærentes in Italia ſignificantur per *Guelphum*, & qui Imperio adhærent per *Gibellinos*. Hactenùs *Joannes Nauclerus*. Sed quantam perniciem, civilemque peſtem duæ illæ factiones *Guelphorum*, & *Gibellinorum* ſub *Friderico II.* Imperatore poſteà in Italia latè ſparſerint, oſtendemus in Colloquio I. in Hiſtoriam decimi tertii Eccleſiæ ſæculi. Ad *Conradum* Romanorum Regem duas Epiſtolas ſcripſit S. *Bernardus* Clarævallenſis Abbas, videlicet CLXXXIII. & CCXLIV. quibus eum ad exhibendam reverentiam ſummæ & Apoſtolicæ Sedi, & ad defenſionem Auctoritatis Pontificiæ contrà Romanos rebelles plurimùm adhortatur. Eodem hortante S. Bernardo, *Conradus*, ut ſuperiùs obſervavimus, Crucis Inſigni ſumpto, Hieroſolyma cum exercitu profectus eſt, rebuſque infelicitèr geſtis, rediit, obiitque Bambergæ anno MLII. Regni ſui decimo quarto, non ſine ſuſpicione veneni ei propinati à Medicis Italis à *Rogerio* Siciliæ Rege corruptis. Filios duos ex conjuge ſuſceperat *Conradus* Romanorum Rex, videlicet *Henricum*, quem Principum conſenſu Regem creaverat, & *Fridericum*. Sed *Henricus* biennio defunctus eſt ante patrem. *Fridericum* verò adhuc puerum commendavit nepoti ſuo *Friderico*

derico Sueviæ Duci, quem, ceu virum induſtrium & ad regendum Imperium Romanum aptiſſimum, ut Regni ſucceſſorem eligerent, Principibus ſuaſit. Quod & factum eſt, nam Fridericus die quartâ menſis Martii ejuſdem anni milleſimi centeſimi quinquageſimi ſecundi Francofurti electus, die nonâ ejuſdem menſis, quæ in Dominicam cadebat, coronatus eſt, dictuſque *Ænobardus*, ſive *Barbaroſſa* à barba rufa, coronam tamen imperialem anno dumtaxat milleſimo cẽteſimo quinquageſimo quinto ab *Hadriano IV.* Pontifice Maximo accepit *Fridericus Barbaroſſa.* Præclaris quidem naturæ dotibus præditus fuit hic Imperator, animo acer, adminiſtrando aptiſſimus imperio, & omnibus tùm pacis, tùm belli, quod in Polonos,& Mediolanenſes feliciter confecit, obeundis muneribus nulli ſecundus. Sed violata ab ipſo Eccleſiæ concordia, & ſchiſma, cujus auctor fuit, ejus virtutum lucem ac ſplendorem infuſcarunt. In primis, *Fridericus Barbaroſſa* diſſidium, habuit cum *Hadriano IV.* SummoPontifice, à quo fuerat Imperator coronatus. Hoc autem diſſidium, licet intra verba tantùm,& acres hinc indè miſſas ſteterit Epiſtolas, quas *Baronius* ad annum MCLIX. num. v. & ſeq. refert, totam tamen Eccleſiam in duas partes diviſit, & ex eo graviſſima mala in univerſum populum Chriſtianum redundarunt. Querebatur *Hadrianus IV.* quòd dùm *Eskyllus* Lundenſis Archiepiſcopus à Sede Apoſtolica remearet, in Germania captus,&ſpoliatus fuiſſet, atque adhuc in cuſtodia teneretur, ſilente & diſſimulante *Friderico* Imperatore, qui tamen ad hujus ſceleris ultionem exurgere,&in Auctores animaduertere debuiſſet. Ex adverſo graviter *Fridericus* Imperator fuit offen-

ſenſus, quòd *Hadrianus IV.* Pontifex Maximus cum *willelmo* Siciliæ Rege quem ipſe ex Italia penitùs expellere meditabatur, pacem, ſe inſcio & inconſulto, iniiſſet. Quâ de re ſupra modum commotus Imperator inhibuit, ne ullus Epiſcopus, Archiepiſcopus, aut quivis Sacerdos ullam à Pontifice Romano Beneficiorum collationem poſtularet, aut ulla de cauſa Curiam Romanam adiret. Mortuo *Hadriano IV.* Pontifice Maximo, *Fridericus* Imperator dirum ſchiſma conflavit in Eccleſia, & contrà *Alexandrum III.* legitimum *Hadriani IV.* Papæ ſucceſſorem intruſit quatuor pſeudo Pontifices ſibi mutuò ſuccedentes, videlicet *Victorem IV. Paſchalem III. Callixtum III.* & *Innocentium III.* ſicut in Colloquio ſequenti opportuniùs oſtendemus. Hoc autem ſchiſma *Friderici* Imperatoris operâ conflatum, quod ab initio Pontificatus *Alexandri III.* hoc eſt, ab anno milleſimo centeſimo quinquageſimo nono Chriſtianos vexavit, continuatum eſt uſque ad annum milleſimum centeſimum ſeptuageſimum ſeptimum, quo tandem anno *Friderici* Imperatoris pænitentiâ, humilique ejus obſequio finitum eſt. *Venit* quippè *Fridericus IX. Kalend. Auguſti coram Papa Alexandro apud Venetiam, & incredibili honore ſuſceptus, ante illum proſtratus, elevatus à Pontifice & deoſculatus eſt. Craſtino Feſto B. Jacobi feria ſecunda idem Auguſtus ab ipſo Papa apud S. Marcum ſacram percepit communionem.* Verba ſunt *Gaufredi* Prioris Voſienſis, qui hoc tempore vivebat, in ſuo Chronico apud *Labbeum* Tomo II. Bibliothecæ pag. 324. Hìc obitèr obſervare debes, facilè ex illius coætanei Scriptoris teſtimonio refelli vulgò

vulgò jactatam illam fabulam, quòd *Fridericus* Imperator osculum figens dixerit *Alexandro III.* Pontifici Maximo: *Non Tibi, sed Petro*, & quòd *Alexander* Pontifex osculum admittens *Friderici* Imperatoris caput pede presserit, reponens: *Et mihi, & Petro*. Hæc, inquam, fabula facilè ex sufflatur ex hoc testimonio *Gaufredi* Prioris Vosiensis eo tempore viventis, qui modum, quo *Fridericus* Imperator cum *Alexandro III.* Pontifice, Maximo reconciliatus est, accuratè refert, nec minimum tamen de ea fabula verbulum habet. Eamdem etiam fabulam alto silentio prætermiserunt *Romualdus* Salernitanus Archiepiscopus, qui Concilio Veneto & *Friderici* Imperatoris absolutioni interfuit, *Matthæus Paris* in Historia Anglica ad annum MCLXXVII. *Willelmus* Tyrius Archiepiscopus, & *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Angliæ. Præter quàm quòd, credibile non est, *Alexandrum III.* qui *Joannem Strumensem* Antipapam, à suis *Callixtum III.* nuncupatum, schisma anno MCLXXVIII. ejurantem, tantâ mansuetudine tantâque benignitate suscepit, ut illum teste *Romualdo* Salernitano Archiepiscopo, familiaritate suâ & mensâ dignaretur, voluisse *Friderico* Imperatori ad pœnitentiam converso, suaque ei obsequia deferenti cum tanto fastu insultare. Postremò, ipsemet *Alexander III.* Pontifex Maximus in epistola Venetiis *in Rivo Alto*, VI. Kalend. Augusti ad *Willelmum* Remensem Archiepiscopum, Apostolicæ Sedis Legatum, & Suffraganeos ejus ac Abbates in Remensi Provincia constitutos datâ, reconciliationem *Friderici* Imperatoris, ut gesta est, narrat, scribitque his verbis: *Notum sit sollicitudini vestræ, quòd charissi-*

rissimus in Christo filius noster Fridericus, illustris Romanorum Imperator, per inspirationem divinæ gratiæ, deposito vanitatis errore, ad viam veritatis conversus, ad obedientiam Ecclesiæ & nostram reverenter & devotè, sicut decuit, rediit, & illam in nobis B. Petro reverentiam & devotionem exhibuit, quam antecessores ejus nostris consueverunt antecessoribus exhibere; & se de cætero exhibiturum promisit. In hac porrò Summi Pontificis narratione de reconciliatione *Friderici* Imperatoris, nullum prorsùs illius fabulæ apparet vestigium. Optimo itaque jure *Baronius*, aliique viri doctissimi hanc fabulam, non minùs quàm aliam de *Joanna* Papissa confictam, exsibilari debere affirmant. Cum *Alexandro III.* Pontifice Maximo reconciliatus *Fridericus* Imperator, omnium pravè in Ecclesiam gestorum sincerâ pœnitentiâ ductus bellum contra *Saladinum*, qui, debellatis in Oriente Christianis Hierosolymam, occupaverat, suscepit, ibique multis fortiter præclarèque gestis, in ipso victoriarum cursu anno millesimo centesimo nonagesimo occubuit demersus in flumine, in quod sese, æstus refrigerandi gratiâ, projecerat. Qua de re legenda est Anonymi epistola post *Radevici* Canonici Frisingensis Historiam edita. Legendus quoque est Chronographus Reicherspergensis, qui expeditionem *Friderici* Imperatoris in Orientem, ubi mortuus est, refert ex *Tagenone* Pataviensis Ecclesiæ Decano, qui Imperatorem comitabatur, & omnia, quæ ad illam in Palestinam Expeditionem spectant, annotavit. Annos triginta octo regnavit in Germania *Fridericus*, Imperium verò tenuit annos triginta quinque. Eodem anno, seu MCXC. quo *Fridericus* Imperator è

vivis

vivis excessit, suffectus est in ejus locum ejus ex *Beatrice* filius *Henricus* inter Reges Germaniæ hujus nominis VI. sed V. inter Imperatores, cognomento dictus *Asper* propter asperrima tormenta, quibus Siculos excruciavit. Imperii Coronam à *Cœlestino III.* Pontifice Maximo accepit anno millesimo centesimo nongesimo primo. *Rogerii* primi Siciliæ Regis filiam *Constantiam* uxorem duxit, ejusque consilio arma movit in Siciliam, mortuo absque legitimis liberis *Willelmo* Siciliæ Rege, cùm tamen Siculi Germanorum dominationem metuentes Siciliæ Regem creassent *Tancredum* Rogerii Ducis Calabriæ filium ex Concubina susceptum. Indicto itaque bello Siciliæ Regnum *Henricus* Imperator repetit, Salernum invadit, Neapolim expugnat, & mortuo post biennium *Tancredo*, ejusque filio, totâ Campania, Apulia, & Sicilia potitus est, *Sybillam*, seu *Sibiliam* Tancredi uxorem viduam cum tota familia cepit, in Regni Siciliæ Proceres omne genus immanitatis & exquisita tormenta exercuit. *Richardum* Angliæ Regem è bello sacro redeuntem, & à *Leopoldo* Austriæ Duce Viennæ interceptum, & ad se missum tyrannicè detinuit, magnamque ab eo pecuniæ vim, redimendæ libertatis gratiâ, extorsit, quam ob rem à *Cœlestino III.* Summo Pontifice anathemate perculsus est. Sanctum *Albertum* Episcopum Leodiensem & Sāct. Rom. Ecclesiæ Cardinalem Remis ab Apparitoribus occidi jussit, ut fusè narrat *Ægidius* Aureæ vallis Monachus in Historia Episcoporum Leodiensium. Ad tot expianda scelera *Henricus* Imperator Expeditionem in Palæstinam decrevit, ac copias in Asiam misit, quæ tamen post inceptum feliciter bellum audi

auditâ morte Imperatoris, in Europam redierunt, ut ſcribit *Nangius* in Chronico ad annum MCXCVII. his verbis: *Teutonici, qui in terram tranſmarinam tranſierant, dùm omnia turbulenter actitant, inducias, quas noſtri cum Turcis inierant, abrumpunt, urbemque Berytum oppugnant & capiunt: quo Turci promoti Joppen Civitatem pervadunt, obtruncant omnes, munitionem diruunt, ſoloque coæquant*, & poſt aliqua interpoſita ſubjungit: *Teutonici, qui mare in Terram Sanctam tranſierant, cùm grandia ſe facturos ſperarent, audita morte Imperatoris repatriant*. Idem narrat Abbas Urſpergenſis, qui hoc tempore vivebat ad annum MCXCVII. quo anno *Henricus* Imperator apud Meſſanam urbem Siciliæ vita functus eſt. Fragmentum teſtamenti hujuſce Imperatoris recitat *Baronius* ad annum MCXCVII. in quo indicat, ſe pænitere perſecutionis Romanæ Eccleſiæ illatæ, ſtatuitque, ut ſi *Fridericus*, filius ſuus, *ſine hærede deceſſerit, Regnum Siciliæ ad Romanam Eccleſiam deveniat*.

Poſt obitum *Henrici* Imperatoris, de Regno Germaniæ inter ſe decertarunt *Philippus*, & *Otto*. At enim, *Philippus*, germanus frater defuncti *Henrici* Imperatoris è Sicilia in Germaniam cum *Friderico* ejuſdem *Henrici* Imperatoris filio puerulo & in cunis vagiente reverſus, ab una Electorum parte Rex Germaniæ eſt renunciatus, ſed hanc electionem aliis improbantibus, *Bertolphus* Dux Zaringiæ ab altera parte Principum Rex Germaniæ creatus eſt. Veritus tamen *Bertholphus* potentiam *Philippi*, regiam dignitatem repudiavit, eamque *Philippo* ceſſit. Indè novæ excitatæ turbæ, & ſciſſa procerum concordia. Æmuli ſiquidem *Phi-*

lippi, ejusque Imperio parêre detrectantes, Regem Germaniæ elegerunt *Ottonem* Saxoniæ Ducem. Sic distractis in duos Electorum suffragiis, alii ad *Philippum* demortui *Henrici* Imperatoris fratrem, alii ad *Ottonem* Saxoniæ Ducem Imperii decus trahere connitebantur. *Philippo* electo Germaniæ Regi favebat ejusdem cognominis Rex Franciæ *Philippus*; Partes verò *Ottonis*, qui itidem Rex Germaniæ fuerat electus, tuebantur Summus Pontifex *Innocentius III.* & *Richardus* Rex Angliæ, cujus litteras in gratiam *Ottonis* ad hunc Summum Pontificem *Innocentium* scriptas exhibet *Odoricus Raynaldus* continuator *Baronii* ad annum MCXCVIII. Atrox inter utrumque Regem Germaniæ electum exarsit bellum, quod protractum est usque ad mortem *Philippi*, qui anno MCCVIII. Bambergæ, dùm in cubiculo post venæ sectionem cubaret, ab *Ottone* Palatino ad Colloquium ingresso confossus est pugione, quem sub veste abditum detulerat, anno Regni sui decimo. Tunc *Otto* hujus nominis IV. qui, ut mox diximus, contra *Philippum* Rex Germaniæ fuerat electus, eo demortuo anno MCCVIII. tenuit Imperium, & sequenti anno coronam imperialem Romæ accepit ab *Innocentio III.* Pontifice Maximo, sicut suo loco, seu in Colloquio I. in Historiam XIII. Ecclesiæ sæculi, auxiliante Deo, commonstrabimus.

D. Veniamus modò ad Francorum Reges, & ostende, si placet, quo loco essent res Ecclesiæ sub Regibus, qui duodecimo sæculo Galliarum Regnum gubernarunt?

M. Regnum Francorum seriem in Colloquio I. in Historiam sæculorum X. & XI. perduximus

ius usque ad *Philippum* hujus nominis I. quem nno MCVIII. fato functum fuisse ibidem diximus. 'erùm circà eumdem *Philippum* Galliarum Reem tria hìc obitèr observare debemus, de quibus oco laudato nullam mentionem fecimus. Primum st, errare nonnullos, qui asserunt, Galliarum Renum, ob noxam *Philippi* Regis, qui, repudiata leitima uxore sua *Berta*, nuptias cum *Bertrada* inieat, Anathemati & Interdicto fuisse subjectum. Id quidem oppidò falsum esse, apertè probat altum n omnibus veteribus illius ætatis monumentis lentium. Primus adversus *Philippum* Regem classcum cecinit S. *Ivo* Carnotensis Episcopus, ac sæiùs in epistolis suis adversus divortium Philippi tegis, & illicitas ejus cum *Bertrada* nuptias loquiur, de ejus pariter Anathemate, deque ejus interictione à sacris, sed ne verbum quidem dicit de ublico Galliarum Regni Interdicto. Prætereà, in 'oncilio Augustodunensi primùm in has illicitas *hilippi* Regis nuptias actum est, sicut *Bertholdus* nemorat, aitque, tantummodò in eo *Philippum* Reem fuisse excommunicatum, interdicti verò, cui, b noxam Philippi Regis fuerit subjectum Galliaum Regnum, nullibi meminit. Communione itiem Ecclesiæ, propter incertas illas, nefariasque uptias, *Philippus* Galliarum Rex in Concilio Claomontano habito anno MXCV. privatus est, sed in Galliarum Regnum nulla Interdicti lata fuit senentia. Similitèr in Concilio Pictaviensi celebrato nno MC. *Philippus* Galliarum Rex, cùm *Bertradam* limittere nollet, à Legatis *Paschalis II.* Summi 'ontificis tertiò excommunicationis sententiâ perulsus fuit, at in Actis illius Concilii nulla apparet

Censura Interdicti in Galliarum Regnum, immò ex antiquis Ecclesiæ Gallicanæ monumentis certissimè constat, quòd, toto eo tempore, quo *Philippo* Galliarum Regi sacris & communione interdictum est, Episcopi Galliarum Regni, sicut antea, sacra peragebant, & Clerici omnes suum, quemadmodum priùs, implebant ministerium, & plebs pro more Conventus & Liturgiam agitabat, quod sanè argumento est, nullum anathema in Galliarum Regnum, ob illegitimas *Philippi* Regis cum *Bertrada* nuptias, fuisse à Summis Pontificibus, vel Conciliis pronunciatum.

Alterum, quod observare debes, spectat hanc formulam *Regnante Christo*, quæ in Actis publicis, post excommunicationem *Philippi* Galliarum Regis inscripta legitur. Nonnulli siquidem Scriptores occasione istius formulæ affirmant, propter excommunicationem in Regem *Philippum* latam, nomen *Philippi* Regis in Actis publicis fuisse omninò suppressum, illiusque loco substitutum nomen Christi, adeò ut in Actis publicisque monumentis hæc formula *Regnante Christo*, non autem *Regnante Philippo*, inscriberetur. Sed hæc conjectura à veritate Historiæ abhorret. Viri quippè doctissimi complura ex veteribus monumentis, Chartis, & Tabulariis afferunt exempla, queis evincunt, hanc formulam, *Regnante Christo*, jam ante excommunicationem Philippi Galliarum Regis, & post ejus tempora fuisse in usu. Reges scilicèt Galliarum de se modestè sentientes, Deum rerum omnium supremum Dominum agnoscebant, Regnumque suum ab ipso acceptum ei referebant, istâque formulâ *Regnante Christo*, summam reverentiam Deo debitam

tam teſtabantur. Quâ de re videſis *Hiſtoriam Eccleſiæ Pariſienſis* editam à *Gerardo Du Bois* lib.11. cap.5.pag.749.librum ſecundum *De Re Diplomatica* cap.26.& *Diatribam*, quam *de formula, Regnante Chriſto*, ſcripſit *David Blondellus*.

Poſtremò, obſervare debes, *Philippum* Galliarum Regem, jubente *Paſchali II.* Pontifice Maximo à ſententia excommunicationis in Concilio Pariſienſi anno MCIV. congregato fuiſſe abſolutum, poſtquam juramentum præſtitiſſet, ſe inpoſterum illicitam copulam cum *Bertrada* non habiturum. Hoc autem *Philippi* Regis juramentum ex MS. Codice Corbejenſi refert *Dacherius* tomo 3. Spicilegii, & ex eo *Labbeus* tomo 10. Concil. pag.658. & ſeq. *Philippus* Galliarum Rex genuit ex *Bertrada Philippum, Florum,& Cæciliam*, ſed quia *Paſchalis II.* Summus Pontifex diſpenſationem ratione affinitatis *Bertradæ* cum Rege à S.*Ivone* & aliis quibuſdam Epiſcopis petitam concedere nunquàm voluit, pro nothis & ſpuriis habiti ſunt filii & filiæ, quas *Philippus* Rex ex *Bertrada* ſuſcepit, ſicut aſſerunt *San-Marthani* in Gallia Chriſtiana. *Philippus* Galliarum Rex, poſtquam regnaſſet annos quadraginta ſeptem, mortuus eſt anno milleſimo centeſimo octavo,ut teſtantur Auctores coævi *Orderius* lib.11. Chronographus Malleacenſis, & *Fulcherius* lib.11. Hiſtoriæ Hieroſol. quibus paſſim alii conſentiunt. Ei in Galliarum Regnum ſucceſſit illius ex *Berta* legitima Conjuge filius *Ludovicus* hujus nominis VI. cognomento *Craſſus*,qui jam ab anno MXCIX. à patre fuerat Rex deſignatus. Aureliani à *Daimberto* Senonenſi Archiepiſcopo *Ludovicus* Rex inauguratus fuit, reclamantibus licèt, ut videre eſt apud

Baronium, Remensibus, qui asserebant, Francorum Regum unctionem ad *Remigii* successores, hoc est, ad Archiepiscopos Remenses pertinere. Super eâ enatâ controversià S. *Ivo* Carnotensis Episcopus elegantem scripsit Apologiam, quâ ostendit, necessarium non esse, ut Galliarum Reges Remis consecrentur, cùm multi Reges Francis imperaverint, qui Remis Regni Insignia, & sacram inaugurationem non acceperunt. *Ludovicus VI.* Galliarum Rex, postquam plerosque Dynastas, qui tyrannidem in Ecclesias & in Regios subditos exercebant, in ordinem redegisset, diuturnum bellum gessit cum *Henrico I.* Anglorum Rege, cujus author fuit *Theobaldus* Blesensis Comes *Adelæ* sororis *Henrici* Angliæ Regis filius, qui *Ludovicum VI.* Francorum Regem offendens belli facem accenderat, & *Henricum* Anglorum Regem Avunculum suum in partes suas pertraxerat. Hinc *Henricum* Anglorum Regem inter & *Ludovicum* Francorum Regem acerbæ iræ, malaque gravissima, quæ plures annos tenuerunt, ita ut, quamvis ab armis interdùm cessatum sit, ambo tamen colligendo tantùm vires respirasse viderentur, ut fortiùs insurgerent. Contendebat *Ludovicus* Galliarum Rex, Ducatum Normanniæ, si non *Roberto* Henrici I. olim Francorum Regis fratri in vinculis detento, ejus tamen filio, *Guillelmo* nomine, hæreditario jure deberi, ac subindè hunc Normanniæ Ducatum ab *Henrico* Anglorum Rege justè detineri ac possideri haud posse. Ex ea altercatione, quæ magis ac magis illorum Regum exulceravit animos, crudele inter eos exarsit bellum, de quo legendi sunt *Alfordus* in Annalibus, ad annum MCXVIII. *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici*

Crassi,

Craſſi, & *Ordericus* lib. 12. Tandem anno MCXX. pax inter utrumque Regem ſancita eſt, & *Willelmus* filius *Henrici* Anglorum Regis hominiũ fecit *Ludovico* Francorum Regi, & Normanniæ ſub illo ſuſcepit Principatum, ſicut ſcribit *Simeon Dunelmenſis* in Hiſt. *de Geſtis Regum Anglorum*. Summos Pontifices tempore ſchimatis egregiè juvit, & impensè coluit *Ludovicus VI.* Francorum Rex, quod ægrè admodum ferens *Henricus* inter Germaniæ Reges hujus nominis V. qui occaſione Inveſtiturarum ſchiſma in Eccleſia excitaverat, quàm maximas potuit copias contraxit, in Galliarum Regnum quamprimùm irrupturus. Sed deterritus formidando *Ludovici* Francorum Regis exercitu, in quo ampliùs quàm ducenta hominum millia numerabantur, receptui cecinit *Henricus*, reſque ſuas cum *Callixto II.* Pontifice Maximo compoſuit. Diſſidium habuit *Ludovicus VI.* Galliarum Rex cum *Stephano* Pariſienſi Epiſcopo, qui eum anathemate perculit, quòd Eccleſiæ bona nonnulla uſurpaſſet, eamque ob rem *Stephanus* litteras ad omnes Eccleſiarum Prælatos, & Abbates, ad ipſum quoque *Honorium II.* Summum Pontificem dedit, rogans ut ſuæ ſe cauſæ adjungere vellent. Sed tandem *Ludovicus* Rex ad meliorem frugem converſus ablata reſtituit, & à vexandis *Stephano* Pariſienſi Epiſcopo, & *Henrico* Senonenſi Archiepiſcopo *Stephani* Metropolita deſtitit, uti narrat *Baronius* ex epiſtolis S. Bernardi 44. 45. 46. 47. & 49. Has epiſtolas in *Ludovicum* Regem querimoniæ plenas S. *Bernardus* impatienter ferens quæ adversùs utrumq; Præſulem à Rege gerebantur, tàm ſuo, quàm *Gaufridi* Carnotenſis Epiſcopi nomine ad *Honorium II.* Pontificem Maxi-

ximum dedit anno MCXXVII. Gravi dysenteriæ morbo correptus *Ludovicus* Rex magno cum pietatis affectu sese ad mortem præparavit, ut videre est in ejus Vita à *Sugerio* Abbate scriptâ. Sed paulò antequam moreretur, *Guillelmi* Ducis Aquitaniæ Nuntios excepit, qui ei denunciarunt, præfatum Ducem ad Compostellanam S. *Jacobi* Ecclesiam voti causâ profectum, in itinere mortuum fuisse, eumque morti proximum filiam suam unicam, *Alienoram* nomine, *Ludovico juniori* Regi (qui filius erat *Ludovici Crassi*) desponsandam, cum Aquitaniæ dote, suprema voluntate deliberasse. Hanc supremam Ducis Aquitaniæ voluntatem actutum executioni mandari jussit Ludovicus VI. misitque filium suum *Ludovicum* cum selecto quingentorum & amplius nobilium Comitatu ad ducendam Serenissimam Sponsam. Sed dùm nuptiarum solemnitas Burdigalæ celebratur, omniumque maximè lætitia gestit, eccè in medio convivii Legatus pernici cursu delatus *Ludovicum* Regem Parisiis è vivis excessisse denunciat. Sanctè ac religiose obiit ille Rex Kalendis Augusti anni MCXXXVIII. Regni XXX. ætatis penè LX. atque Galliarum Regni hæredem reliquit filium suum *Ludovicum* hujus nominis *VII.* cognomento *Juniorem*, quem ex *Adelaide* filia *Humberti II.* Comitis Maurinianensis, seu Sabaudiæ, sibi matrimonio copulatâ susceperat, eumque jam anno MCXXX. consortem ac successorem Regni declaratum, Remis inaugurari curaverat ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo in Synodo, quam contra *Petrum Leonis* Antipapam celebravit. Accepto itaque nuncio de obitu patris sui *Ludovicus VII.* festinatò Parisios venit, ubi congregatis Or-

Ordinibus, negotiis Ecclesiæ & Regni providit. Grave dissidium habuit *Ludovicus VII.* Galliarum Rex cum *Innocentio II.* Summo Pontifice occasione *Petri de Castro* Archiepiscopi Bituricensis. Hunc quippè Archipræsulem, quòd absque ipsius assensu fuisset consecratus, *Ludovicus* Rex Biturigibus recipi vetuit. Hanc à Rege illatam violentiam *Innocentius II.* ultus est interdicto, cui Galliarum Regnum per triennium fuit suppositum. Inde etiam causa belli, quod idem *Ludovicus* Rex diù gessit cum *Theobaldo* Comite Campaniæ, qui erat frater *Stephani* Angliæ Regis. At enim cùm *Theobaldus* faveret *Petro de Castro* Bituricensi Archiepiscopo, indignatus ob hoc *Ludovicus* Rex, concitavit omnes ferè Proceres suos, ut unà cum eo bellum inferrent Comiti *Theobaldo*, cepitque Vitriacum oppidũ ejusdem Comitis, *ubi admoto igne incensa est Ecclesia, & in ea* MCCC. *homines diversi sexus & ætatis periere*, ut scribit *Guillelmus Nangius* in Chronico ad annum MCXLII. Causam *Theobaldi* Comitis non solùm gravissimis epistolis tuitus est S. *Bernardus* Clarævallensis Abbas, sed etiam ipsummet Regem *Ludovicum* severè corripuit epistola CCXXI. quòd malis Consiliariis aures animumque præberet. Tandem *Ludovicus* Rex facti pœnitens anno MCXLIII. misit ad *Cœlestinum II.* Legatos pro ineunda pace, & ab eo Anathematis seu Interdicti absolutionem impetravit, annoque sequenti, operâ S. *Bernardi*, pacem iniit cùm *Theobaldo* Campaniæ Comite, quem hactenùs malè habuerat, quæ pax adeò firma fuit, ut *Ludovicus* Rex, post divortium cum *Alienora* prima uxore sua, & post *Constantiam* secundam conjugem vita functam, *Adelam*, *Theobaldi* Comitis Campa-

niæ

niæ filiã, matrimonio sibi junxerit, ex qua *Philippus* cognomento *Augustus*, qui patri *Ludovico* in Regnũ successit, natus est, sicut mox referemus. Circa idem tempus *Ludovicus VII.* Galliarum Rex, hortante S. *Bernardo*, sacram militiam ad recuperandam Terram Sanctam contra Turcas suscepit, & ingenti cum exercitu iter est aggressus, *Alienora* uxore Comite, Regni administratione *Sugerio* Sandionysiano Abbati commendata. Sed rebus, ut jam observavimus, in Oriente infeliciter gestis, in Gallias reversus est, & congregato Balgentiacensi Concilio repudiavit uxorem suam *Alienoram*, quòd, dum Antiochiæ ageret, in patrui Palatio thori conjugalis fidem impudica libidine violasset. Sic repudiatâ *Alienora*, ejusque matrimonio cum *Ludovico* Rege, objecta, ac juridicè probata affinitate, dirumpto; *Henricus* Normannorum Dux, & Andegavorum Comes, qui posteà fuit Angliæ Rex, eã conjugem duxit, & dotalibus tabulis Dux Aquitanorũ, & Comes Pictonum factus est, quibus ditionibus Angliæ Regnũ postmodùm adauxit. Hoc matrimonium *Alienoræ* cum *Henrico* semen fuit atrocissimi belli, quod de Aquitaniæ possessione Francos inter & Anglos ortum est, quod deindè utcumque sopitũ est, *Margarita* Ludovici Regis filiâ desponsatâ filio *Henrici II.* Angliæ Regis. Orto in Ecclesia schismate, *Ludovicus VII.* Galliarũ Rex, *Alexandrum III.* Pontificem Maximum summa veneratione suscepit, eique cum toto Galliarum Regno obedientiam professus est. Maxima etiã pietate & observantia excepit, fovitque sanctissimum Cantuariensem Archiepiscopum pro justitia & defensione Ecclesiasticæ libertatis exulem *Thomam*, quem post mortem, tanquam Mar-

Martyrem veneratus, Cantuariam ad ejus sepulchrum adiit, voti solvendi causâ, quod nuncupaverat pro recuperanda salute filii sui *Philippi*, qui periculosa ægritudine erat correptus. Domum redux *Ludovicus* Rex *Philippum* filium, quem sanitati restitutum invenit, solemni ritu Regem consecrari curavit, obiitque post filii sui inaugurationem Parisiis anno MCLXXX. Regni XLIV. ætatis circiter sexagesimo quarto. Post *Ludovici* Regis obitum, ejus ex *Adela* conjuge filius *Philippus II. Adeodatus*, & *Augustus* nuncupatus, solus regnare cæpit annorum penè sexdecim adolescens, *Vuillelmo* Reginæ *Adelæ* fratre, Remensi Archipræsule avunculo suo sapientiâ & consiliis ipsum in Regni administratione dirigente. *Elizabetham* Comitis Hannoniæ *Balduini* filiam, *Philippus* Rex duxit uxorem, Regnique sui exordia Ecclesiæ ac Religioni consecravit. In primis, postquàm Principum quorumdam in se conjuratorum, ac civile bellum in Regno incendentium conatus fregisset, subegissetque perduelles, totum se ad officia pietatis convertit. Judæos per innocentum puerorum cædem Sacris Christianis illudentes, & aliorum scelerum convictos, perpetuo multatos exilio, edicto promulgato, ex universo Galliæ Regno exire jussit, ipsorumque Synagogas Christianis expiatas ritibus in sacras Ædes convertit. Contra blasphemos legem tulit, eosque gravissimis pœnis subjecit. *Coterellos* hæreticis nequiores in Provincia Bituricensi ferro ac flammâ grassantes (de quibus in Colloquio tertio Sermonē habituri sumus) penitùs delevit. Ecclesiasticā libertatem strenuè tuitus est. Histriones, ac joculatores Aulâ abegit. Oratores è Syria ad ipsum venientes, ut

ut pro Christianis in Oriente à *Saladino* penè subactis auxilium implorarent, benignè excepit, habitoque Parisiis Antistitum, & Procerum Conventu, sacrum bellum decrevit, ad quod felicibus auspiciis conficiendum, Decimas, quas *Saladinas* appellarunt, assensu Cleri & populi in sumptus belli ad annum dumtaxat imposuit, solis Carthusiensium, Cisterciensium, Fontis Ebraldi Ordinibus, ac Leprosis exceptis. In hac Expeditione militari haud prospera fortuna usus *Philippus Augustus*, & ægritudine in Oriente correptus, in Gallias, ut jam observavimus, regressus est, bellumque diuturnum gessit cum *Richardo* Angliæ Rege, quod feliciter & ex animi sententia confecit. Duplex Interdictum passa est Gallia Regnante *Philippo Augusto*. Primum Interdictum anno MCXCIX. in Galliarum Regnum latũ est à *Petro Capuano* Sedis Apostolicæ Legato propter captionem *Petri de Duaco* Cameracensis Episcopi electi mense Majo factam ab *Hugone d'Amelencourt*, ejusque detentionem à *Philippo Rege*, sed illud Interdictum fuit tantùm trimestre, duravitque Junio, Julio, & Augusto. Alterum Interdictum in Galliarum Regnum ab eodem Sedis Apostolicæ Legato vibratum est mense Januario anni millesimi ducentesimi, eò quòd *Philippus Augustus* Rex *Ingeburgim* sororem *Canuti* Danorum Regis, quam uxorem duxerat, repudiasset, novasque nuptias iniisset cum *Maria* Ducis Boëmiæ, Moraviæque filia. Quod Interdictum octo mensibus duravit, luxitque per id temporis Gallia sacrorum omnium expers, donec *Philippus Augustus* Rex Decreto Pontificio obtemperans, dimissâ *Maria*, *Ingeburgim* legitimam conjugem suam in Regiam reduxisset. Sed de *Philippo*

lippo Augusto Galliarum Rege plura dicemus in Colloquio I. in Historiam sæculi XIII. quo sæculo mortuus est *Philippus Augustus*, seu anno MCCXXIII. postquàm regnasset annos quadraginta tres, quorum viginti priorum ad sæculum XII. pertinentium Historiam in isto Colloquio brevitèr exposuisse sufficiat.

D. E' Gallia in Hispaniam transeamus, & compendiosè, quæso, describe statum Ecclesiæ sub Regibus, qui duodecimo sæculo Regna Castellæ & Legionis gubernarunt post *Alphonsum* hujus nominis VI. Castellæ Legionis Regem, cujus mortem in Colloquio primo in Historiam sæculorum decimi & undecimi consignasti anno millesimò centesimo nono.

M. Cùm *Mauri* duodecimo Ecclesiæ sæculo complures Hispaniæ civitates occuparent, & Ecclesiæ ac Regno multam cladem inferrent, ad illos Christiani nominis hostes profligandos sæpiùs Hispaniarum Reges bella moverunt. *Alphonsus* hujus nominis VI. de his Barbaris insignem retulit victoriam, Toletum expugnavit, Sacrorum religionem instauravit, & abrogato in Hispania Ritu Gothico, Romanum Officium, Ritusque in omnibus ditionibus suis suscipi ac celebrari sanxit. De hoc Officio Gothico, vulgò dicto *Mozarabico*, quod diu in Hispania, Gallia item Narbonensi, & aliis regionibus Gothorum Regno subiectis viguit, legesis Cardinalem *Joannem Bona* lib. 1. Rerum Liturgicarum cap. XI. Post multa præclarè gesta obiit *Alphonsus VI.* anno millesimo centesimo nono, & unicam reliquit filiam nomine *Vrracam*, quæ primùm nupta *Raymundo*

Duci

Duci Burgundiæ peperit filium *Alphonſum*, quem Hiſpaniarum Proceres Regem ſalutarunt, renitente licèt *Urraca* Regina matre, quæ poſt prioris mariti ſui *Raymundi* obitum, nuptias cum *Alphonſo* Aragonum Rege inivit. At *Urraca*, poſtquam regnaſſet XIII. annis, in Legionis arce obſeſſa conditionem illam pacis, volens nolens, accipere coacta eſt, ut redditibus, unde vitam ſuſtentare poſſet, aſſignatis, Regnum ipſa filio cederet. Anno itaque MCXXII. *Urraca* Caſtellæ Regina ab *Alphonſo* hujus nominis *VII.* filio ſuo fuit ſpoliata Regno, iſque ab omnibus Regni Magnatibus ut Rex legitimus agnitus eſt, ſicut *Sandovalius*, aliique Scriptores Hiſpanici tradunt. Non ſolum Caſtellæ, ac Legionis Regem, ſed etiam Imperatorem ſe ſe appellavit *Alphonſus VII.* Sic enim Concilio Palentino anno MCXXIX. celebrato ſubſcripſit: *Ego Adelphonſus præfatus Imperator, unà cum conjuge mea, quod fieri mandavi, proprio robore confirmo*, ſicut videre eſt apud Cardinalem *de Aguirre*, qui hoc Concilium Palentinum ex MS. Mondexarenſi eruit, integrumque publicavit Tomo III. *Collectionis maximæ Conciliorum omnium Hiſpaniæ*. Varias Expeditiones contra Mauros ſuſcepit *Alphonſus VII.* eiſque eripuit Cauriam urbem, regionemque univerſam, quæ Ana & Tago continetur, populatus eſt. Cordubam quoque, Beatiam, Almeriam, pluresque alias nobiles civitates & arces in ſuam poteſtatem redegit. *Berengariam* Raymundi Berengarii hujus nominis *III.* Barcinonis & Provinciæ Comitis ac *Dulciæ* Comitiſſæ filiam ſibi matrimonio copulavit, ex qua duos ſuſcepit filios, *Sanctium* ſcilicet, & *Fernandum*

um , seu *Ferdinandum* , & filiam *Constantiam* , quæ
ostea *Ludovico VII.* Galliarum Regi nupta est.
Mortuus est *Alphonsus VII.* ex militari contra
Mauros expeditione rediens anno MCLVII. sed pri-
squàm moreretur, divisit imperium duobus filiis
uis , *Sanctio* natu majori Castellæ Regnum & *Fer-*
ando , seu *Ferdinando* Legionis Regnum dedit. At
anctius hujus nominis III. Castellæ Rex , qui ,
ivente adhuc patre, *Blancam* Garsiæ Ramiri Na-
arræ Regis filiam duxerat uxorem , sublatus est
mmatura morte , ob quam ipsi nomen *Desidera-*
i datum est , obiit in procinctu belli , quod in
Mauros Bæticam infestantes parabat . *Ferdinan-*
us verò ejus frater Legionis Rex hujus nominis
ecundus postquàm unum & triginta annos regnas-
et , è vita migravit anno MCLXXXVIII. Post *San-*
tii & *Ferdinandi* mortem Regna Castellæ, & Legio-
is inter eorum filios adhuc remansere divisa .
Alphonsus VIII. in Castellæ Regnum *Sanctio* patri
ucceffit , *Eleonoræ* filiæ *Henrici II.* Angliæ Regis
upsit , Mauros sæpius debellavit , & *Concham* ur-
em prævalidam in Celtiberiæ finibus post diutur-
am , gravemque obsidionem expugnavit , anno
amen millesimo centesimo nonagesimo quinto
Alphonsus VIII. Castellæ Rex à Mauris , seu Sara-
cenis, propè Calatravam *ad Alarcum* oppidum
usus , fugatus profligatusque fuit. Sed de *Alphon-*
so VIII. Castellæ Rege iterum redibit sermo in
Colloquio I. in Historiam Ecclesiæ sæculi decimi
ertii , cùm ipse vixerit ad annum usque millesi-
mum ducentesimum decimum quartum . Pauca
etiam hìc dicemus de altero *Alphonso* dicto IX.
quem *Ferdinandus* Legionis Rex ex *Vrraca* Regis

Alph-

Alphonsi Portugalliæ filia susceptum Legionis Regni hæredem reliquit. Nam cùm iste *Alphonsus* dictus IX. Ferdinandi filius Legione regnaverit, vixeritque usque ad annum millesimum ducentesimum trigesimum primum, illius gesta commodiùs referemus in Colloquio I. in Historiam sæculi decimi tertii. Hìc tantùm dicam obiter, hunc *Alphonsum IX.* Legionis Regem nuptias iniisse cum *Therasia* filia *Sanctii* Lusitaniæ Regis, verùm *Therasia* jussu Romanorum Pontificum, præsertim *Innocentii III.* ob propinquitatem repudiatâ anno ducentesimo supra millesimum, *Berengariam* filiam *Alphonsi* Castellæ Regis in ejus locum ascivisse. Cæterùm hìc prætermittere haud possum mala, quæ duodecimo Ecclesiæ sæculo Christiani in Hispania passi sunt, postquàm Sàraceni dicti *Almohades* in Hispania Saracenica circa annum MCXLV. dominari cæperunt. Hi siquidem Saraceni dicti *Almohades*, quos nonnulli perperàm confundunt cum aliis Saracenis, qui appellantur *Almorabitæ*, tanto odio Christianos prosequebantur, ut eorum Ecclesias solo æquarent, & omnes, qui Religionem Christianam deserere nollent, internecione delerent, nec eos ullo pacto apud se permanere finerent. Qua in re isti Saraceni, *Almohades* dicti, longe in Christianos crudeliores fuerunt illis Saracenis, qui *Almorabitæ* dicebantur. Hi quippè, quamdiu in Hispania Saracenica regnarunt, Christianos, qui à sua religione discedere nolebant, secum permixtos, & ideò *Mozorabes* appellatos vivere permittebant. At saraceni *Almohades*, postquàm, destructis Saracenis *Almorabitis*, Hispaniam Saracenicam occuparunt, omnes Christiano

stianos sine exceptione trucidarunt, ita ut ex omnibus Christianis Mozarabibus nullus superfuerit præter illos, qui in terras Christianorum Hispaniæ e se fugâ proripere potuerunt. Suam tyrannidem exercuerunt Saraceni *Almohades* usque ad annum millesimum ducentesimum duodecimum, quo anno Christiani illos prælio aggressi memorabili clade attritos prostrarunt ac penitùs exterminarunt, sicut referemus in Colloquio primo in Historiam sæculi decimi tertii.

D. Res Ecclesiæ sub Regibus, qui duodecimo sæculo Angliæ Regnum administrarunt; non optimo loco fuisse, facilè coniicio ex morte S. *Thomæ* Cantuariensis Archiepiscopi, quem jura Ecclesiæ invictâ animi constantiâ propugnantem fuisse à sicariis ad Aram trucidatum nuper observasti. Cedo itaque seriem Regum, qui duodecimo Ecclesiæ sæculo summâ rerum in Anglia potiti sunt, & indica tempus, quo S. *Thomas* Cantuariensis Archiepiscopus Martyrium in Anglia passus est.

M. Seriem Regum Angliæ jam in præcedentibus Colloquiis exhibuimus usque ad *Willelmum* hujus nominis II. qui anno centesimo supra millesimum occisus est. Ei sine prole demortuo in Regnum Angliæ successit ejus frater *Henricus I.* Hic, teste *Orderico* lib. x. *inter prospera & adversa regnum sibi divinitùs commissum prudenter & commodè moderatus est, ac inter præcipuos Christianitatis Principes, obtentu pacis & justitiæ fulgens, insignis habitus est. In diebus ejus Ecclesia Dei divitiis & honoribus alacritèr emicuit, & omnis Ordo Religiosorum ad laudem creatoris multipliciter crevit.* At enim *Henricus* hujus nominis I. Angliæ Rex, qui

Mathildi filiæ *Malcomi III.* Scotiæ Regis nupsit, ut Regnum Angliæ benè ac sapienter administraret, Leges à S. *Eduardo* Angliæ Rege latas accuratè seruari iussit. Furta, stupra, monetæ adulterationem severissimis pænis coërcuit. Multa Monasteria in Anglia & Normannia excitavit. S. *Anselmi* Cantuariensis Archiepiscopi in frænanda Clericorum continentiâ adiutor fuit. *Willelmi II.* fratris sui, anteà Angliæ Regis, Acta iniusta rescidit, vinctos soluit, insolentia remisit tributa. Nec minùs militiæ laude claruit *Henricus I.* Angliæ Rex, quippè qui Normanniam, quæ *Willelmi II.* fratris sui incuriâ in plures dominos distracta erat, totam subegit, Wallenses ad defectionem semper proclives domuit. Bellum cum *Ludovico VI.* Galliarum Rege gessit, quod tamen statim compositum est eâ conditione, ut *Willelmus*, filius *Henrici I.* Angliæ Regis, hominium Galliarum Regi pro Normannia faceret, ejusque se Beneficiarium profiteretur. *Investituras* quidem *Henricus* Angliæ Rex retinere voluit, & hac de causa cum *Paschali II.* Pontifice Maximo, & Sancto *Anselmo* Cantuariensi Archiepiscopo negotium habuit, sed remisit tandem *Investituras* per annulum & baculum. Genuit ex *Mathilde* conjuge sua *Willelmum* filium, qui immatura morte præreptus est, & *Mathildem* filiam, quam *Henrico* Imperatori collocavit. Sed, mortuo *Henrico* Imperatore, *Mathildem* filiam suam ex Germania revocatam cum *Gaufredo* Andegavensi matrimonio sociavit. Nullam ex *Adela* filia Ducis Lotharingiæ, quam, defunctâ priori conjuge suâ *Mathilde*, uxorem duxerat *Henricus* Angliæ Rex, prolem suscepit, qua-

pro-

proptèr, priusquàm moreretur, *Mathildem* filiam suam, olim Imperatricem, ejusque filium *Henricum* Regni hæredes instituit & anno MCXXXV piè omnibusque Ecclesiæ Sacramentis munitus in Normannia obiit, sicut *Hugo* Rothomagensis Archiepiscopus, qui *Henrico* Angliæ Regi morienti adfuit, testatur in Epistola scriptâ ad *Innocentium II.* Pontificem Maximum. Mortuo *Henrico I.* Angliæ Rege, *Stephanus* Bononiensis Comes, ejus ex sorore nepos, Regnum invasit, violato juramento, quo *Mathildi* Imperatrici & filiæ *Henrici I.* Angliæ Regis obstrinxerat fidelitatem. Pessimè Angliæ Regnum administravit *Stephanus*, utpotequi Ecclesiarum thesauros diripuit, possessiones terrarum Laicis dedit, Clericorum Ecclesias alienis vendidit, Episcopos vexavit, aut res suas alienare coegit, Abbatias vel amicorum gratiâ, vel relaxatione debitorum indignis concessit, totamque Angliam, teste *Willelmo Malmesburiensi*, Domesticis, externisque motibus toto Regni sui tempore exagitavit. Cum *Mathilde* Imperatrice, & filiâ *Henrici I.* Angliæ Regis nuptâ *Gaufredo* Andegavensi Comiti diuturnum bellum vario eventu gessit *Stephanus* Rex Angliæ, filiumque suum *Eustachium* Normanniæ Ducem constituit, sed, mortuo *Eustachio*, Normanniam sibi subegit *Gaufredus* Comes Andegavensis, *Mathildis* maritus, eoque Ducatu donavit *Henricum* suum ex *Mathilde* filium. Hic ille *Henricus* est, qui ut superiùs dicebamus, *Alienoram*, à *Ludovico VII.* Galliarum Rege repudiatam, uxorem duxit, & dotali Aquitaniæ Ducatu potitus est, quique *Stephano* Regi Angliæ defuncto anno millesimo cen-

tesimo quinquagesimo quarto in Regnum Angliæ successit, dictus *Henricus II.* Hujus *Henrici II.* Angliæ Regis tempore S. *Thomas* Cantuariensis Archiepiscopus pro tuenda Ecclesiastica libertate, quam pravis Legibus & consuetudinibus violabat ille Rex, gloriosam mortem oppetiit. Hoc facinus perpetrandi verbis imprudentibus, acerbis querimoniis, & impotentis iræ significatione sacrilegis satellitibus occasionem quidem dedit *Henricus II.* eum tamen à cæde S. *Thomæ* Cantuariensis reverà insontem fuisse, multis momentis evinci potest. Primò, legitur cap. III. lib. IV. *Historiæ Quadripartitæ*, quòd statim ac mors S. Thomæ Cantuariensis innotuisset *Henrico* Regi Angliæ, *afflictus est afflictione magna ..... ingemiscens semper & dolens, & sæpiùs iterans, Heu! Heu!* Prætereà, Episcopi Angliæ & Normanniæ in Epistola, quam ad *Alexandrum III.* Pontificem Maximum scripserunt, *Henricum II.* Angliæ Regem à cæde S. Thomæ Martyris purgarunt. Tertiò, coràm Legatis Sedis Apostolicæ *Theodino*, & *Alberto* Presbyteris Cardinalibus, & in frequenti apud Abrincas Episcoporum, & Procerum Conventu Rex *Henricus II.* tactis Sacris Evangeliis juravit, se Cantuariensis Archiepiscopi necem nec imperasse, nec Consilio, auxilio, vel assensu voluisse, aut approbasse, sed potiùs de ea vehementer indoluisse. Confessus est tamen, se verbis querulis de Sancto Archiepiscopo imprudentèr, & cum doloris testificatione iræque impetu prolatis immane istud flagitium perpetrandi ansam & occasionem dedisse, pro cujus expiatione ad omnem satisfactionem sibi à Legatis Sedis Apostolicæ impositam humili-

ter

ter subeundam, & religiosè adimplendam paratissimum se se exhibuit. Quocircà Rex sibi à Legatis Apostolicis injunctam satisfactionem demisso, ac pænitenti animo suscipiens, & præ foribus Ecclesiæ veniam postulans, ab iisdem Legatis absolutus, in Ecclesiam introductus est, sicut legitur in Historia quadripartita. Quartò, refert *Gervasius Dorobernensis*, Scriptor Anglus in suo Chronico, quòd *Henricus II.* Angliæ Rex ad implorandam S. *Thomæ* Cantuariensis Archipræsulis & Martyris intercessionem Cantuariam profectus est, ubi *in veste lanea, nudis pedibus ab Ecclesia S. Dunstani, quæ longè extrà Vrbem posita est, usque ad tumbam Sancti Thomæ Martyris perveniens, ibidemque diutiùs & devotè procumbens, ab omnibus, qui adstabant, Episcopis, Abbatibus, & Monachis singulis Ecclesiæ Christi voluntate spontanea verberatus est.* Quòd etiam narrant *Baronius* ex vita Sancti Thomæ Cantuariensis, & *Vvillelmus Neubrigensis* hujus temporis Scriptor lib. 2. cap. 34. ex quibus momentis apertè colligitur, *Henricum II.* Angliæ Regem nec Imperio, nec consilio, nec auxilio, nec assensu cædi S. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi cooperatum fuisse, sed potiùs de ea plurimùm doluisse. Verùm, quia *Henricus II.* Angliæ Rex verbis quibusdam querulis S. Thomam Cantuariensem Archiepiscopum trucidandi, sacrilegis satellitibus occasionem dederat, permisit Deus, ut ejus filii *Henricus, Richardus, & Joannes* cum *Alienora* matre adversus ipsum conjurarent, & ad hanc conjurationem *Ludovicus VII.* Francorum Rex, *Guillelmus* Scotiæ Rex, *Philippus* Flandriæ Comes, & plurimi Optimates, Duces ac Principes accesserint.

Quin, teſtatur *Joannes Bromptonus* Anglus Monachus Ciſtercienſis in Chronico, quod *omnes proximi*, Henrici II. Angliæ Regis, *cùm decederet, & familiares circumſtantes ità rapacitati indulſerunt, ut corpus Regis diu nudum jaceret, donec puer quidam inferioris corporis partes pallio brevi contegeret*. Id autem non tam humanæ ſeveritati, quam divinæ ultioni adſcribendum eſſe cenſet idem Scriptor: *Eadem enim menſura*, inquit, *qua menſus eſt, remenſum eſt ei, ut qui patrem ſuum B.Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum uſque ad mortem, & licèt mortem non intulerit, perſecutus eſt, ipſi à filiis propriis uſque ad diem extremum perſecutio non deeſſet*. Mortuus eſt *Henricus II.* Angliæ Rex anno MCLXXXIX. eique in Regnum Angliæ ſucceſſit *Richardus* hujus nominis I. ejus filius ſecundò genitus, cùm *Henricus*, qui *Henrici II.* Angliæ Regis erat filius primò genitus, jam anno MCLXXXVI. propè Lemovicum è vivis exceſſiſſet. Paternum Angliæ Regnum adeptus *Richardus* hujus nominis I. cognomine *Cor Leonis*, in Orientem bellum Saracenis illaturus unà cum *Philippo Auguſto* Galliarum Rege anno milleſimo centeſimo nonageſimo profectus eſt, ibique, ſicut ſuperiùs obſervavimus, Ptolomaidem cum fæderatis Principibus expugnavit, Cypri Regnum, quod in ſuam poteſtatem redegerat, *Guidoni* Hieroſolymorum quondam Regi vendidit. Sed è Palæſtina diſcedens *Richardus* Angliæ Rex, cùm naufragium in mari vix evaſiſſet, ſæviorem in continenti expertus eſt tempeſtatem. Captus quippè à *Leopoldo* Auſtriæ Duce, quicum privatas ſimultates gerebat, traditus eſt anno MCXIII. *Henrico* Imperatori, à quo peſſimè habitus, & per annum integrum

grum captivus remanſit, & ad libertatem redimendam centum & quinquaginta mille marcas argenti Imperatori perſolvere coactus eſt. Anno itaque milleſimo nonageſimo quarto in Angliam reverſus *Richardus* Rex, bellum cum *Philippo Augusto* Galliarum Rege quinque circiter annos geſſit, hoc eſt, uſque ad annum MCXCIX. quo *Richardus* Angliæ Rex in obſidione *Calaci*, quod Caſtrum eſt in Lemovicis, ſagitta in brachio percuſſus, ac malè curato vulnere, occubuit, ſepultuſque eſt in Monaſterio Fontis Ebraldi, ubi & patris illius corpus jacebat. *Richardo* in Regnum Angliæ ſucceſſit *Joannes* ejus frater, *ſine terra* vulgò nominatus, cujus geſta ſuo loco referemus, hoc eſt in Colloquio I. in Hiſtoriam ſæculi decimi tertii.

D. Statum Eccleſiæ ſub Principibus Chriſtianis tàm in Oriente, quàm in Occidente hactenus accuratè repræſentaſti, ſed, antequàm huicce Colloquio noſtro finem imponamus, hoc unum à te diſcere cupio, an videlicet Eccleſia aliquod duodecimo ſæculo ſuſceperit incrementum?

M. Haud paruum duodecimo ſæculo Eccleſia ſuſcepit incrementum. Anno ſiquidem milleſimo centeſimo vigeſimo quarto *Otto* Epiſcopus Bambergenſis invitatus à *Boleslao* Poloniæ Duce hujus nominis *III.* ad converſionem *Pomeranorum* adhuc Paganorum, quos variis præliis ſibi ſubjecerat, impetrato à *Calliſto* Papa ad illam Gentem Apoſtolatu, eamdem prædicatione verbi Dei, Domino cooperante, & ſermonem ſignis & miraculis confirmante, ad Chriſtianam fidem perduxit, meruitque dici *Apoſtolus Pomeranorum*; (ſunt hi populi Slaviæ, qui *Pomerani* ideò appellan tur, quòd

juxtà mare sint posit i.) *Vratislaus* Pomeraniæ Dux, amboque ejus filii à Sancto *Ottone* baptizati fuêre, & *Adelbertus* Pomeraniæ Episcopus renunciatus sedem posuit Vollini, quod Oppidum est Insulæ Julini ad Ostia Oderæ fluvii, sed ea Episcopalis sedes anno MCLXXV. Caminum translata est. Omnia, quæ pro conversione *Pomeranorum* gessit S. *Otto* Bambergensis Episcopus, legi possunt in vita Sancti illius Episcopi tribus libris comprehensâ, quam Auctor quidam Anonymus hujus temporis Scriptor concinnavit, & quæ extat apud *Canisium* lib. 2. Antiq. lect. Aliud duodecimo sæculo incrementum suscepit Ecclesia sedente *Alexandro III.* Is quippè Summus Pontifex, dùm anno MCLXXVII. adhùc Venetiis ageret, accepit epistolam à *Joanne* Indorum Rege, vulgò *Presbytero*, vel *Pretejean* appellato, quem multi post *Baronium* Existimant, Abyssinorum seu Æthyopiæ esse Imperatorem, alii verò asserunt, Imperium *Presbyteri Joannis* non in Africa, sed in Asia esse situm. Ut ut sit, hanc epistolam ad *Alexandrum III.* scripsit *Presbyter Joannes* Indorum Rex occasione adventus *Philippi* ejusdem Summi Pontificis medici, qui regiones illas perlustrans, cùm vidisset fidem Christianam, quam populi illi amplectebantur, cum Romana in omnibus consentientem non esse, id *Presbytero Joanni* Imperatori significavit, qui veritatis discendæ cupidus, per eumdem *Philippum* in Italiam remeantem scripsit ad *Alexandrum III.* litteras, quibus à Summo Pontifice Ecclesiam in Urbe, seu Romæ, postulabat, In qua missi ab eo viri prudentes habitaue possent, & Apostolicâ pleniùs instrui doctrinâ, qram postmodùm in patriam suam revertentes alios

alios edocerent. Rescripsit per eumdem *Philippum* Medicum suum *Alexander III.* petiitque Romam mitti viros illos, & cunctas ipsius Regis petitiones se executioni mandaturum promisit. *Quæ autem secuta sint ista*, inquit *Baronius*, & post ipsum *Spondanus* ad annum MCLXXVII. *nos latet, nisi quòd sive ab ipso Alexandro Papa, sive ab aliis ejusdem Sedis Apostolicæ Pontificibus constat, Æthyopibus istis Regni Pretejani, Abyssinis dictis, datam Ecclesiam S. Stephani Prothomartyris, unà cum ejus habitationibus, sitam post absidem S. Petri, quam in hanc usque possident diem.* Multi Scriptores vanis conjecturis indulgentes, etymologiam hujus nominis *Joannis Presbyteri* Indorum Regis è lingua Persica derivare conantur, sed meras dant conjecturas nulla auctoritate nixas. Longè, meâ quidem sententiâ, verosimilius est, hunc toto terrarum Orbe nominatissimum Indorum Regem vulgò appellatum esse *Presbyterum Joannem*, quia reverà Presbyter erat, sed Nestorianus, cùmque in Ecclesia Orientali licitum esset Presb teris habitare cum uxoribus ante Sacros Ordines susceptos ductis, *Joannes* iste ex sua conjuge genuit filium ac Regni successorem nomine *Davidem*, uti produnt Historici. Quicumque ergò in hoc nomine *Presbyteri Joannis* latens aliquod mysterium expiscari, & è lingua Persica reserare atque explicare se posse existimant, hi certè inani sese torquent labore, & in novis excogitandis conjecturis oleum & operam perdunt.

COLLOQUIUM II.

In quo exhibetur ſeries Epiſcoporum, qui duodecimo ſæculo præcipuas Eccleſiæ ſedes tenuerunt.

D. SÆpiùs audivi à viris eruditis, Sedem Romanam eo ſingulari ſibi à Deo conceſſo, præ cæteris aliis Eccleſiæ ſedibus, gaudere privilegio, quòd hi omnes, qui eam hactenus tenuerunt Summi Pontifices, in nullam unquàm impegerint hæreſim, eorumque ſeries ab ipſis Apoſtolorum temporibus ad noſtram uſque ætatem non ſit interrupta; cùm tamen aliæ nobiliſſimæ Eccleſiæ ſedes, Antiochena, Alexandrina, Hieroſolymitana, & Conſtantinopolitana ſæpiùs ab Epiſcopis hæreticis fuerint occupatæ, multiſque jam abhinc ſæculis ſub dura Saracenorum, ſeu Turcarum tyrannide miſerum in modum ſint oppreſſæ, aut omninò deſtructæ. In ſerie itaque texenda Summorum Pontificum, qui, duodecimo ſæculo Sedem Romanam tenuerunt, ac univerſam Chriſti Eccleſiam gubernarunt, potiſſimùm in hocce Colloquio hærere, ac eorum geſta deſcribere debemus. Dehinc, de Epiſcopis, qui eodem ſæculo aliis præcipuis Eccleſiæ ſedibus præfuerunt, breviter diſſeremus.

M. Mortuo *Urbano II.* Pontifice Maximo anno milleſimo nonageſimo nono, ſicut jam obſervavimus in Colloquio II. in Hiſtoriam ſæculorum decimi & undecimi, in ejus locum ſuffectus eſt *Paſcha-*

chalis II. Monachus Cassinensis ante Pontificatum *Raynerius* appellatus, Presbyter Cardinalis tituli S.Clementis à *Gregorio VII.* creatus, & morum integritate, doctrina, solertia, & singulari in rebus agendis prudentia abundè cumulatus. Hanc *Paschalis II.* electionem divinitùs factam fuisse scribit *Bertholdus* in Chronico ad annum MXCIX. Eam etiam viro cuidam religioso revelatam fuisse asserit *Lodechinus* Abbas in Appendice ad *Marianum Scotum*. Certè pro miraculo duci debet, quòd, vivente adhuc *Guiberto* seu *Vviberto* Antipapa, *Clemente III.* dicto, & ob eum in factiones Urbe olim conscissâ, in electionem *Paschalis II.* Pontificis Maximi omnes simul in Urbe Clerici & Ordines, nemine adversante, cōsenserint; solus verò ipse celsissimam hanc dignitatem fugiens, invitus ac mærens eam susceperit. Per hanc tamen *Paschalis II.* electionem non fuit extinctum schisma ab *Henrico* inter Reges Germaniæ hujus nominis IV. in Ecclesia occasione Investiturarum excitatum. *Guibertus* quippè seu *Vvibertus*, dictus *Clemens III.* Antipapa ab *Henrico* Rege Germaniæ creatus vixit usque ad annum millesimum centesimum, & post ipsius mortem duo confestim à schismaticis electi sunt pseudo-Pontifices, *Albertus* scilicèt, qui tamen eodem suæ electionis die captus à Romanis, & apud Sanctum Laurentium retrusus est; & *Theodoricus*, qui pseudo-Pontificatum tenuit diebus CV. & in Cavensi posteà Monasterio reclusus est, ut testatur *Pandulphus* Pisanus in Vita *Paschalis II.* De nomine, quod duo isti pseudo-Pontifices sibi imposuerunt, altum est apud veteres Scriptores silentium. Præter duos istos pseudo-Pontifices,

post

post obitum *Guiberti*, seu *Vviberti* electos, tertium schismatici elegerunt, ac promoverunt Antipapam dictum *Silvestrum IV.* qui anteà vocabatur *Maginulfus*, seu *Maginalfus*. Sed hic tertius pseudo-Pontifex, amissâ Urbe, exulem vitam miserè finiisse, sicque Ecclesiam quievisse scribit idem laudatus *Pandulphus* Pisanus in vita *Paschalis III.* Redditâ Ecclesiæ pace, *Paschalis II.* Summus Pontifex anno millesimo centesimo quinto, *Guiberti*, seu *wiberti* Antipapæ ossa, que Ravennæ sepulta fuerant; exhumari & in fluenta proiici jussit, eò quòd, ut refert *Willelmus* Bibliothecarius apud Baronium, hi, qui adhuc *Wiberti* Antipapæ studiosi remanserant, falsas in vulgus spargebant visiones ostensas in sepulchro ejus, nimirùm visas illic noctu splendere faces cælitùs missas, illius sanctitatis indices. Hanc pænam meritò post obitum luit *Vvibertus* Antipapa, qui per viginti annos Ecclesiam turbavit. Nec meliorem sortem nactus est *Henricus* Imperator hujus nominis *III.* qui contra *Gregorium VII.* Legitimum Pontificem creaverat Antipapam *Vvibertum* quondam Ravennensem Archiepiscopum. Hic siquidem Imperator, qui occasione Investiturarum *Gregorium VII.* ejusque successores acritèr insectatus fuerat, cùm vidit anno millesimo centesimo quarto se imparem esse sedandæ rebellioni, quam proprius filius *Henricus* adversùs ipsum excitaverat, tentavit *Paschalem II.* Pontificem Maximum sibi reddere amicum, &, misso ad eum secreto Nuncio, literas scripsit, quibus primò conquestus est de austeritate in se Romanorum Pontificum, deindè, *Paschalem II.* de concordia interpellavit.

Ad di-

d dijudicandam *Henrici* Imperatoris causam habitus est Moguntiæ anno MCV. celeberrimus totius Germaniæ Præsulum & Principum Conventus, præsentibus, Sedis Apostolicæ Legatis *Richardo* lbanensi Episcopo, & *Gebehardo* Constantiensi, d quos *Henricus* Senior properans apud *Ingelheim*, uò ei Principes Germaniæ ad vitandum populi tumultum occurrerant, reatum suum confessus st, & satisfactionem promisit. At nolentibus Sedis Apostolicæ absolutionem absque generalis ynodi, & Summi Pontificis discussione ei impertire, tandèm *Henricus* Senior consiliis utriusque partis acquiescens, depositis Imperii Insignibus, videlicèt Cruce, Lanceâ, Sceptro, Globo, atque Coronâ, eadem *Henrici* filii potestati tradidit, atque Summi Pontificis & Ecclesiæ constitutionibus se se submittens, privatus abscessit in locum quemdam ei assignatum. Non diu tamen quievit *Henricus* Senior, quippè qui è loco, in quem, ut privatam vitam ageret, fuerat ablegatus, fugâ e se proripiens, Coloniam primùm venit, indè Leodium, & exercitum congregans frequentes ad filium suum *Henricum*, ad Episcopos ac Principes Germaniæ litteras dedit, quibus post vehementes querelas de injuriis sibi à filio illatis, tertiò adversùs eum appellavit *Paschalem II.* & Ecclesiam, causamque suam Deo ac sanctis commendavit, sicut constat ex ejus Epistolis ad Episcopos Germaniæ scriptis, quas Baronius ad annum MCVI. refert. Scripsit etiam *Henricus* Senior tres epistolas ad S. *Hugonem* Cluniacensem Abbatem, Tomo 2. Spicilegii Dacheriani insertas, rogavitque ut ad se veniret, quò pacem inire posset cum Summo Pontifice: *significans*

ficans vobis, inquit, *quod, si Deo propitio Regnum & Sacerdotium in unum colligere poterimus, post confirmatam pacem ire Jerusalem disponimus & videre Sanctam Terram, in qua Dominus noster in carne visus est.* Sed, ut vulgari fertur Adagio, *serò sapiunt Phryges*. Sic enim *Henrici* Senioris ad fallendum compositus animus omnibus notus erat, ut nemo fuerit, qui ei montes aureos pollicenti, pietatemque simulanti fidem adhibere voluerit. Quocircà *Henricus* Senior Germaniæ Regno, ac Imperio à proprio filio suo *Henrico* juniore privatus, miserrimam vitam trahens mortuus est anno MCVI. ut jam in præcedentibus Colloquiis observavimus.

D. Fuitne pacatus ac tranquillus *Paschalis II.* Pontificatus imperante *Henrico* juniore, qui inter Reges Germaniæ est hujus nominis V. inter Imperatores verò est hujus nominis IV.?

M. Qui Patri *Henrico* seniori successit *Henricus* junior, *Paschali II.* Pontifici Maximo molestissimus fuit, cujus persecutionem ut declinaret *Paschalis II.* anno MLVI. in Gallias venit, ut *Regem Francorum*, seu Philippum I. *& filium Regem designatum Ludovicum, & Ecclesiam Gallicanam consuleret super quibusdam molestiis, & novis Investituræ Ecclesiasticis querelis, quibus eum & infestabat, & magis infestare minabatur Henricus Imperator, vir affectus Paterni, & totius humanitatis expers, qui & genitorem Henricum crudelissimè persecutus exhæredavit.* ait *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici Grassi* Galliarum Regis, quæ extat Tom.4. *Duschenii.* A *Philippo* Galliarum Rege, ejusque filio *Ludovico* exceptus summo honore *Paschalis II.* petiit ab illis, ut Beato Petro, sibique ejus Vicario opem ferrent, Ecclesiam

ma

manu tenerent, & ſicut Anteceſſorum Regum Francorum, *Caroli Magni* & aliorum mos inolevit, tyrannis, & Eccleſiæ hoſtibus, & potiſſimùm *Henrico* Imperatori audactèr reſiſterent. *Qui amicitiæ, auxilii, & Conſilii dextras dederunt,* inquit idem *Sugerius* Abbas. Necdùm Coronam Imperialem à Summo Pontifice acceperat *Henricus* Rex Germaniæ hujus nominis V. quam proindè ut obtinere poſſet, Romam anno milleſimo centeſimo undecimo valido cum exercitu venit, magnificis promiſſis Coronam Imperii à *Paſchali II.* impetravit, obedientiam juravit, & ceſſionem Inveſtiturarum, quas Summus ille Pontifex in multis Synodis damnaverat. Sed ubi *Henricus* inauguratus fuit Imperator, fidem fregit, Papam & Cardinales in Caſtra captivos abduxit, Clericos, Archipresbyteros, & Presbyteros expoliavit, & per vim à *Paſchali II.* extorſit Inveſtiturarum conceſſionem, ſicut refert *Landulphus* Piſanus in Vita *Paſchalis II.* Multi exprobrarunt, ac crimini verterunt *Paſchali II.* quòd Inveſtituras *Henrico* Imperatori conceſſiſſet, non defuerunt tamen, qui, habitâ ratione temporis, malorum, quibus Roma premebatur, & imminentis Schiſmatis metus, eum excuſatione dignum eſſe judicarunt, ſicut nos illum excuſavimus in præcedenti Colloquio; ut ut ſit, hoc Privilegium, quod per vim extorſerat *Henricus* Imperator, reſcidit poſteà *Paſchalis II.* & inhærendo veſtigiis deceſſorum ſuorum Inveſtituras damnavit in multis Conciliis, quæ ſuo loco, ideſt, in quarto Colloquio referemus. Eccleſiam Romanam rexit *Paſchalis II.* annos XVIII. menſes V. dies VII. & obiit XII. Kalendas Februarii anni MCXVIII. Vitam *Paſchalis II.* ſcripſit *Pandulphus*

phus Pisanus, qui, teste *Onuphrio* initio Chronici Ecclesiastici, in Vitis Romanorum Pontificum *Guillelmum* S. R. E. Bibliothecarium supplevit à *Gregorio VII.* usque ad *Honorium II.* non secus ac *Guillelmus* supplevit *Anastasium* S. R. E. Bibliothecarium ab *Hadriano II.* usque ad *Alexandrum II.*

Postquam è vivis excessisset *Paschalis II.* die XXI. Januarii anni millesimi centesimi decimi octavi, cessavit Pontificatus dies III. ut inquit *Pandulphus* Pisanus in fine Vitæ *Paschalis II.* & in ejus locum subrogatus est *Gelasius* hujus nominis *II.* natione Campanus, Monachus Cassinensis, anteà dictus *Joannes Cajetanus* S. R. E. Archidiaconus, qui die XXV. mensis Januarii anni MCXVIII. omnium Cardinalium consensu, Cleri, & populi voce expetitus in Romanum Pontificem fuit electus, & invitus ac renitens in Apostolica Sede locatus. Multis procellis jactatus, gravissimisque malis statim post electionem suam tùm à Schismaticis, tùm ab *Henrico* Rege Germaniæ hujus nominis V. vexatus est *Gelasius II.* Papa. Schismatici siquidem, Duce *Cencio Frangipane*, accurrentes ad Monasterium, quod *Palladium* dicebatur, in quo *Gelasii II.* electio perata erat, & valuas ac fores confringentes, Ecclesiam furibundi introierunt, *Gelasium II.* electum Pontificem pugnis, calcibusque immanitèr percusserunt, & in carcerem detruserunt, ex quo tamen Proceres ac Populi eum confestim liberarunt. Adveniente non multò post Romam *Henrico* Imperatore, aufugit *Gelasius II.* & Cajetam se contulit, ubi die x. mensis Martii Romanus Pontifex consecratus est. Eâ *Gelasiii II.* fugâ irritatus Imperator eâdem circitèr die decimâ mensis Martii *Mauri-*

ciu:

cium Burdinum natione Gallum, & Bracarensem Archiepiscopum in Sancti Petri Sedem intrusit, & *Gregorium VIII.* appellavit, cujus Antipapæ vitam *Stephanus Baluzius* tom.3.Miscellaneorum pag.471. ex variis Auctoribus collectam exhibet. Contra *Mauricium Burdinum* Antipapam *Gelasius II.* ad Galliarum Episcopos, cæterosque per Galliam fideles constitutos scripsit litteras, quæ extant tomo x. Conciliorum pag.817. quibus mandat, ut se contra *Mauricium Burdinum* Bracarensem Archiepiscopum ab Imperatore *Henrico* in Sedem S. Petri intrusum, arment. Romam clam venit *Gelasius II.* Postquàm *Henricus* Imperator Româ digressus in Liguriam rediisset; sed cùm Schismatici, qui *Henrico* Imperatori adhęrebant, ejus vitæ insidias struerent, in Gallias secessit Summus Pontifex, ubi cum lætitia ineffabili, summâ charitate & honore immenso exceptus est, ut testantur *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici* hujus nominis VI. Regis Galliarum, & *Falco* Scriptor coævus in Chronico Beneventano. Verùm, *Gelasius II.* postquam multas Galliarum urbes perlustrasset, gravissimâ ægritudine correptus, quam citatus *Sugerius* Abbas ait fuisse podagram, *Pandulphus* verò Pisanus *Pleureusim* in Vita *Gelasii II.* appellat, Cluniacum se perferri jussit, *quò deportatus, summaque reverentia susceptus, completo Episcopatus sui an.1.& diebus 4.in medio fratrum, circumstantibus Episcopis Cardinalibus in propria domo, proprius Pastor in pace Cluniaco quievit*, inquit *Hugo* Monachus Cluniacensis in Epistola ad *Pontium* Abbatem Cluniacensem datâ, quæ extat in Bibliotheca Cluniacensi pag.463. Obiit itaque *Gelasius II.* Papa die vicesimâ nonâ mensis Januarii

anni millesimi centesimi decimi noni, sicut scribunt *Falco* in Chronico Beneventano, *Ordericus* lib. 12. *Fulcherius* Carnotensis lib. 3. Historiæ Hierosol. aliique. Hujus Summi Pontificis Vitam scripsit *Pandulphus* Pisanus familiaris ejus, quam *Constantinus* Abbas anno MDCXXXVIII. Romę cum prolixis Commentariis edidit, & post ipsum *Daniel Papebrochius* in Conatu Chronico Historico Romanorum Pontificum integram etiam exhibet.

Gelasio II. post Interpontificium duorum dierum successit *Callistus II.* electus Kalendis Februarii anni MCXIX. uti *Onuphrius* in Chronico Ecclesiastico, & *Sigonius* lib. 10. *Historiæ de Regno Italiæ* tradunt. *Callistus II.* ante Pontificatum *Guido* appellabatur, eratque Archiepiscopus Viennensis. Patrem habuit *Willelmum* Burgundiæ Comitem, fuitque *Adelaidis* Francorum Reginæ, & *Ludovici Grassi* uxoris avunculus, nec non cum *Henrico* Imperatore consanguinitate junctus. In Cœnobio Cluniacensi *Callistus II.* electus est Pontifex Romanus, sed die nonâ mensis Februarii Viennę in Gallia fuit consecratus ac coronatus. *Falco* in Chronico Beneventano refert, *Gelasium II.* Pontificem Maximum, paulò antequam Cluniaci moreretur, cùmque convalescere penitùs desperasset, Cardinales, qui eum in Gallias venientem comitati fuerant, hortatum esse, ut *Cononem* Episcopum Prænestinum, tanquàm magis idoneum sibi substituerent, sed *Cononem* Pontificatum recusantem proposuisse *Guidonem* Archiepiscopum Viennensem, Virum pietate, doctrinâ, industria, auctoritate, & Principum gratiâ spectatissimum, atque *Paschalis II.* per Galliam Legatum Apostolicum, qui electus est, dictusque

ut

ut mox diximus, *Calliſtus II.* Romam anno tertio Pontificatus ſui, ſeu anno milleſimo centeſimo vigeſimo primo, cùm veniſſet *Calliſtus II.* Romanorum ac Normannorum collegit exercitum, & apud Sutrium urbem Romę conterminam obſedit, cepitque *Mauricium Burdinum* Antipapam, qui ſub nomine *Gregorii VIII.* triennio integro Eccleſiam perturbavit, aliis ei adhærentibus, aliis verò *Gelaſium II.* & poſt eum *Calliſtum II.* verum Pontificem agnoſcentibus. Sic captus *Burdinus* Antipapa, & multis ignominiis ab exercitu & populo affectus, ſicut narrat *Falco* in Chronico Beneventano, Romam in triumphum deductus eſt, & *Calliſtus II.* Pontifex Maximus ad exemplum veterum Romanorum, qui devictorum Regum ac populorum nomina, tituloſque marmoribus inſcribi curabant, hancce Hiſtoriam in antiqua Camera Palatii Lateranenſis depingi curavit cum hac inſcriptione, quam ſuâ quoque ætate ſuperfuiſſe docet Onuphrius:

Eccè Calliſtus honor Patriæ, decus Imperiale.
Burdinum nequam damnat, pacemque reformat.

Sublato *Mauricii Burdini* Antipapæ in Urbe dedecore, & nobilium Romanorum per *Calliſtum* Pontificem Maximum rebellione compreſsâ, *Henricus* Imperator, qui occaſione Inveſtiturarum diù afflixerat Eccleſiam, precibus & commonitionibus Germaniæ Epiſcoporum atque Principum tandem aliquandò inflexus, pacem cum *Calliſto II.* Pontifice Romano in Conventu Wirceburgi in feſto S. *Michaëlis* menſe Septembri celebrato firmare propoſuit, & ad eam perficiendam Legatos Epiſcopum Spirenſem, & Abbatem Fuldenſem Romam ad *Calliſtum* Papam miſit. Hanc pacis Legationem incre-

dibili gaudio ſuſcepit *Calliſtus* Pontifex, & ad Imperatorem Legatos itidem deſtinavit *Lambertum* Cardinalem, Oſtienſem Epiſcopum, & duos alios Cardinales, quibus in mandatis dedit, ut S. Sedis Apoſtolicæ auctoritate Imperatorem ad Communionem Eccleſiæ reciperent, poſt *Inveſtiturarum* ceſſionem. Auditis Legatis Pontificis *Henricus* Imperator dimiſit *Inveſtituras* per annulum & baculum, permiſitque ut deinceps in omnibus Germaniæ Eccleſiis fierent Epiſcoporum & Abbatum electio, liberaque conſecratio. *Calliſtus* verò Papa Imperatori conceſſit, ut electiones Epiſcoporum & Abbatum Teutonici Regni in præſentia ipſius abſque Simonia fierent, & ut Electus Epiſcopus, vel Abbas Regalia per Sceptrum ab Imperatore reciperet. Pacta ſcripto tradita, & mutuis utrinque firmata ſubſcriptionibus fuerunt, ſicque concordia Sacerdotium inter & Imperium tamdiù omnium animis, votisque conſpirantibus expetita feliciter reſtituta eſt. Poſt hæc, *Calliſtus II.* Pontifex Maximus Concilium Generale Lateranenſe *I.* indixit, in quo compoſita eſt *Inveſtiturarum* Controverſia. Sed de hoc Concilio, & de aliis, quæ à *Calliſto II.* Summo Pontifice celebrata ſunt, opportuniùs in Colloquio quarto diſſeremus. Hìc autem prætermittere haud poſſum ſingulare beneficium, quod *Calliſtus II.* Pontifex Maximus, dùm adhùc in Galliis eſſet, Viennenſi Eccleſiæ, cujus ante Pontificatum Archiepiſcopus fuerat, tribuit, ei videlicet concedendoPrimatus auctoritatem in ſeptemProvincias ſeu *Viennenſem*, *Bituricenſem*, *Burdigalenſem*, *Auſcitanam*, *Narbonenſem*, *Aquenſem*, & *Ebredunenſem* cum poteſtate Synodos indicendi, & negotia Ec-
ſia

clesiastica canonicè dirimendi. Cùm itaque, hoc *Callisti II.* beneficio Bituricensis Ecclesia, quæ Primatu in Aquitania potiebatur, & Narbonensis Ecclesia, quæ ex *Urbani II.* Papæ Decreto Primatum obtinebat in Provincia Aquensi, seu Narbonensi secundâ, subjectæ essent Primati Viennensi, hinc factum est, ut Archiepiscopus Viennensis sibi Primatis Primatum nomen indiderit, & monetæ, quam edi curabat Viennæ, hanc inscriptionem adjecerit: *Maxima Sedes Galliarum*. Titulum Primatis sibi etiamnùm in Galliis vendicat Archiepiscopus Viennensis, sed hic titulus sine re, nihil aliud est, quàm magni nominis umbra. Plura hac de re legesis apud illustrissimum *Petrum de Marca* in Dissertatione ad Concilium Claromontanum anno MXCV. celebratum. Sedit *Callistus II.* annos quinque, menses decem, & dies duodecim, obiitque die XIII. mensis Decembris anni MCXXIV.

Callisto II. Pontifice Maximo ad superos translato, Comitia novo creando Pontifici habita sunt, in quibus, teste *Landulpho* Pisano in Vita *Honorii II.* electus est Pontifex Romanus *Theobaldus* Cardinalis Presbyter S. Anastasiæ, dictus *Cœlestinus II.* sed *Leo Frangipanis*, aliique, quibus hæc non probabatur electio, *Lambertum* Cardinalem, Ostiensem Episcopum, Papam acclamarunt. Hæc dissensio in apertum Schisma erupisset, nisi *Theobaldus*, vir insigni modestiâ præditus, eodem die quo electus est, dignitatem abdicasset, ut videre est apud *Baronium*, *Ciaconium*, *Pagium*, & alios. *Lambertus* verò post septem dies, & non post dies duodecim, ut contra Baronium evincit *Pagius* ad annum millesimum centesimum vigesimum quartum, intelligens electionem

ſuam itidem vitioſam eſſe, Inſignia Pontificatus depoſuit coram Cardinalibus, qui videntes ejus humilitatem, ad ejus pedes prociderunt, & tanquam paſtori ſuo & univerſali Papæ obedientiam exhibuerunt, fuit itaque *Lambertus*, patriâ Bononienſis, dictus in Pontificatu *Honorius Secundus*, conſecratus die XXI. menſis Decembris anni MCXXIV. non verò die XXVIII. menſis Decembris ejusdem anni, ut exiſtimat *Baronius*, nec die IV. menſis Januarii anni inſequentis, ſicut putat *Papebrochius* in Conatu Chronico-Hiſtorico, quos confutat *Pagius* loco mox laudato. In Pontificatu multa ſtrenuè geſſit *Honorius Secundus*, quæ hic breviter attingam. In primis, *Conradum*, & *Fridericum*, Imperatoris *Henrici* ex Sorore nepotes, *Lothario* Germaniæ Regi rebelles excommunicavit, *Anſelmum* Archiepiſcopum Mediolanenſem, qui *Conradum* Regem inauguraverat, eidem excommunicationis Cenſuræ ſubjecit, & Patriarchas Aquilejenſem ac Venetiarum, qui *Conrado* adhærebant, depoſuit. *Rogerium* Siciliæ Comitem ob invaſionem Ducatus Apuliæ poſt obitum *Vuillelmi II.* excommunicavit *Honorius II.* Pontifex Maximus, ſeque ad arma contra ipſum paravit, ſed Belli difficultatibus deterritus, pacem inivit cum eodem *Rogerio*, eumque Siciliæ, Calabriæ, & Apuliæ Ducatu inveſtivit, poſtquàm ſibi hominium prę ſtitiſſet ac fidelitatem juraſſet. Viros Sanctitate & doctrinâ his temporibus conſpicuos, *Norbertum* præmonſtratenſis Ordinis fundatorem, *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum, *Bernardum* Claræ vallenſem Abbatem, *Petrum* Cluniacenſem, *Stephanum* Ciſtercienſem, & *Hugonem à Sancto Victore* ſingulari benevolenti âcomplexus eſt *Honorius II.* Se

Ode-

Oderisium juniorem Abbatem Cassinensem, ob spreta mandata Pontificia, & contumaciam, exauctoravit & excommunicavit, sicut legitur in libro quarto Chronici Cassinensis; *Pontium* verò Cluniacensem olim Abbatem, qui Abbatiam querelis Monachorum abdicare compulsus Hierosolyma petierat, indèque reversus, Cluniacensem Abbatiam invaserat, turbarat, diripuerat, idem Summus Pontifex ab omni Officio, & honore Ecclesiastico amovit, atque Romæ in carcerem detrudi jussit, ubi mœrore affectus migravit è vita, sicut testantur *Ordericus* lib.12.& *Petrus* Clunianensis Abbas lib.2. Miraculorum epist.12. Ad *Honorium II.* nonnullas, Epistolas dedit S. *Bernardus* Abbas Claraevallensis pro variarum Ecclesiarum necessitatibus, sed præsertim pro *Stephano* Episcopo Parisiensi, & pro *Henrico* Archipręsule Senonensi, quos *Ludovicus* hujus nomine VI. cognomine *Grassus*, Galliarum Rex injustè vexabat, eò quòd jura Ecclesiæ, quæ prædictus Rex interdum usurpabat, prodere nollent instar aliorum Episcoporum Aulicorum, qui Regi ignavè adulantes jura Ecclesiæ mandatis Regiis postponebant. Verùm, licèt *Honorius II.* Epistolis S. Bernardi potissimùm excitatus tentarit *Ludovicum* Galliarum Regem Apostolica mansuetudine Episcopis reddere æquiorem, maximâ tamen ergà eum œconomia usus est, quia *Ludovicus* Galliarum Rex de Ecclesia Romana aliundè benè meritus erat, qui Romanorum Pontificum contra Antipapas, & Schismaticos Imperatores se se his temporibus egregium defensorem exhibuit. Obiit *Honorius II.* Pontifex Maximus die XIV. mensis Februarii anni MCXXX. In ejus locum suffectus est *Gregorius*, patriâ

triâ Romanus, Cardinalis Diaconus Sancti Angeli, quem alii cum *Baronio* Benedictinum, alii cum *Pagio* Canonicum Regularem fuisse affirmant. Ut ut sit, *Gregorius* mortuo *Honorio II.* electus est Pontifex Romanus, & consecratus, teste Onuphrio die XXIII. mensis Februarii, dictusque in Pontificatu *Innocentius II.* Quàm præclaris dotibus Summus illePontifex fuerit exornatus,& quàm difficilè Electioni de se factæ acquieverit, docet nos *Arnulphus* Sagiensis Archidiaconus,ac posteàLexoviensis Episcopus, qui composuit Tractatum *de Schismate orto post Honorii II. Papæ decessum*. Sic enim Cap.4. de moribus *Innocentii II.* differit laudatus Auctor: *Si vitæ consideretur integritas, & à primis annis sub examen omnia redigantur, nihil deformatum crimine, nihil infamia condemnatum. In eo enim nil illiberale pueritia, nil adolescentia fluxum, nil juventus infame, nil virilis ætas edidit indecorum. Inconcussa fides operationi bonæ fundamenta perstruxit. Consilio providus, benignus alloquio, facundia celebris, quam nec verborum fastus elatam, nec multitudo faciat effluentem. Tantumque apud omnes bonæ existimationis servabatur, & gratiæ, ut, quod aliàs perrarum est, esset ei ante ejus electionis tempora nullus hostis, cibi, potusque tanta sobrietas, ut illis non fastidium, sed abstinentiæ modus terminator assistat. Vestitus autem Apostolatus tempori sanè conveniens, quem nec professio Clericalis excluderet, Cardinalatus dignitas non horreret.* Hæc, & alia id genus de Vita & moribus *Innocentii II.* postquàm retulit *Arnulphus*,describit posteà, quo pacto Sanctus ille Pontifex precibus, lacrymis, multisque adductis rationibus Pontificatum semel & iterùm pertinaci modestiâ recusarit, quem tandem

dem renitens & invitus ac minis excommunicationis compulsus suscepit. Verùm, contra hunc legitimum Pontificem *Innocentium II.* intrusus est à factiosis in perniciem Ecclesiæ Antipapa *Petrus Leonis* Presbyter Cardinalis, & *Anacletus II.* appellatus, qui *Innocentium II.* verum Pontificem Romanum, tanquàm usurpatorem insectatus est.

D. Quis est iste *Petrus Leonis*, qui contra *Innocentium II.* legitimum Pontificem Schisma in Ecclesia conflavit, dictusque est *Anacletus II.*

M. *Petri Leonis* Antipapæ, qui *Anacletus II.* dictus est, genus, fortunam & mores graphicè describit, ac nativis coloribus depingit mox citatus *Arnulphus* Capite tertio *Tractatus*, quem edidit, *de Schismate Orto post Honorii II. Papæ decessum*. Et primò quidem ait, *Petri Leonis* Antipapæ avum fuisse Judæum, qui inæstimabilem pecuniam cùm in Judaismo multiplici corrogasset usurâ, Christianæ fidei Sacramenta suscepit, factusque dignitate Romanus, *dùm genus & formam Regina pecunia donat*, alternis matrimoniis omnes sibi nobiles civitatis adscivit. Ex hac progenie Judaica suam originem duxit *Petrus Leonis* Antipapa, qui ad ætatem adultam cùm pervenisset, & in Gallias studiorum causâ missus fuisset, tantam sibi pravis operibus & fœditate morum suscitavit infamiam, ut ejus ortu, ambitione, vitâque præcognitis, ipsum esse Antichristum universitas gentium passim crederet & publicè testaretur. *Posthæc*, pergit idem *Arnulphus*, in Cœnobio Cluniacensi Monasticum habitum suscepit, *ut vitia mentis ovino velaret amictu, opprobria vitæ præteritæ Cluniacense nomen obnuberet, & virtutis existimationem bonorum societas re-*

fer-

ferret. Romam deindè reversus *Petrus Leonis*, factus est Cardinalis, & *ad diversas partes functus Legationis officio cupiditati suæ potiùs quam justitiæ satisfacere studuit, adeò ut illi ea tantùm bonos exitus habuisse negotia viderentur, quæ merces adjecta, & marsupii plenitudo subsecuta probaret. Bina singulis diebus sumptu plurimo convivia parabantur, cùmque pauperes Episcopos, vel Abbates profusioribus vexasset expensis, in ipsa Ecclesiarum ornamenta satis impudenti sacrilegio grassabatur, ut planè sponsam domini spoliare, suisque privare monilibus ausu temerario videretur. Profusa verò convivia tanta libidinum spurcitia sequebatur, ut ab ipso passim, quidquid occurreret, adiretur. Sororem Torpeam bestiali polluisse narratur incestu, & ex eo abominabili prodigio sustulisse filios, quos nepotes, nepotum pater, filiorum factus avunculus, sic naturæ jura confudit, ut eosdem sibi fratres faceret & cognatos. Jam nec Judæus quidem, sed Judæo etiam deterior*. Denique, ut alia prætermittam, scribit idem *Arnulphus*, sic effræni libidini indulsisse *Petrum Leonis*, ut, dum in Galliis legationem obiret, puellam virili veste amictam circumduxerit, quæ ipsi in deliciis erat; cujus rei testem Montis pessulani populum, & circumjectam appellat Provinciam. Solebat etiam idem *Petrus Leonis* inter nocturnos meretricularum amplexus jactare, se se aliquandò futurum Pontificem Romanum. Hęc est vera & ad vivum expressa effigies *Petri Leonis*, qui contra *Innocentium II.* legitimum Pontificem Sedem Apostolicam invasit, seque Antipapam constituit dictum *Anacletum II.*

D. Quem tandem exitum habuit istud Schisma à *Petro Leonis* Antipapa in Ecclesia excitatum?

M. *In-*

M. *Innocentius II.* legitimus licèt Pontifex Romanus, anno ſui Pontificatus primo, ſeu milleſimo centeſimo trigeſimo, tyrannidi, quam *Petrus Leonis* Antipapa Romæ exercebat, cedere coactus, in Gallias fugit, ab Eccleſia Gallicana & Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico*, cognomine *Craſſo*, in Concilio Stampenſi, ceù legitimus Pontifex agnitus & ſuſceptus eſt, agente potiſſimùm S. *Bernardo* Clarævallenſi Abbate, qui ad iſtud Schisma extinguendum præcipuam *Innocentio II.* navavit operam. Paulò poſt, eundem *Innocentium II.* Reges Angliæ, Hiſpaniæ, Hieroſolymorum, *Lotharius* Imperator tanquàm verum Pontificem Romanum, & Chriſti in terris Vicarium agnoverunt & coluerunt. Errant nonnulli, qui, poſt *Petrum Diaconum* in Chronico Caſſinenſi, aſſerunt, *Innocentium II.* Summum Pontificem, ut *Lotharium* Imperatorem magis ſibi devinciret, ei *Inveſtituras* per annulum & baculum reſtituiſſe. At enim, quamvis *Lotharius* Imperator nactus opportunitatem vehementèr inſtiterit apud *Innocentium II.* ut ſibi reſtitueret Inveſtituras Epiſcoporum, ei tamen reſtitit *Innocentius II.* & pari zelo S. *Bernardus*, qui Concilio, quòd Summus Pontifex Leodii cum *Lothario* Imperatore habuit, aderat, *audactèr reſiſtens Regi, verbum malignum mira libertate redarguit, mira auctoritate compeſcuit*, inquit *Arnoldus* Abbas Bonævallis in Vita S. *Bernardi* lib. 2. cap. 1. Intereà, Pſeudo Pontifex *Petrus Leonis* dictus *Anacletus II.* fruſtrà Imperatores, Orientis & Occidentis, alioſque Reges, ac Principes Chriſtianos tentavit ſuas in partes pertrahere. Fruſtrà Sanctos Epiſcopos & Monachos ſollicitavit. Vanus, inquam, fuit illius Antipapæ conatus, quia omnes

omnes *Innocentio II.* ceù legitimo Pontifici,adhæſerunt, ſolis exceptis *Rogerio* Siciliæ Duce, & *Vvillelmo* Duce Aquitaniæ,& Comite Pictavienſi, quorum Primus, ſcilicèt *Rogerius*,partes *Anacleti* Antipapæ, à quo Regio Titulo donatus fuerat, in Italia ſuſtentabat; Alterum verò, ſeù *Vvillelmum* Aquitaniæ Ducem, *Gerardus* Engoliſmenſis Epiſcopus,& *Anacleti* Antipapæ Legatus, in ejus partes traxerat, quem tamen S. *Bernardus*, domitâ miraculo ejus contumaciâ, ad *Innocentii II.* obedientiam, & Eccleſiæ unitatem revocavit. Romam cum *Lothario* Germaniæ Rege an. MCXXXVIII. venit *Innocentius II.* ibique eum Imperatorem coronavit, ſed prævalente in Urbe *Anacleti* Antipapæ factione, Piſas receſſit *Innocentius II.* Pontifex Maximus, ibique manſit uſque ad *Anacleti* Antipapæ obitum, qui contigit anno MCXXXVIII. in locum tamen Antipapæ *Anacleti* quemdam *Gregorium*, Presbyterum Cardinalem, Pontificis ornatum Inſignibus & *Victorem IV.* appellatum, Cardinales Schiſmatici, favente *Rogerio* Siciliæ Duce, ſubrogarunt. Sed hic novus Antipa dictus *Victor IV.* intra paucos dies mitram depoſuit, & ad pedes *Innocentii II.* ſupplicem ſe abjecit,ſicque univerſa Eccleſia ad unitatem rediit. Anno ſequenti, ſeù milleſimo centeſimo trigeſimo nono, *Innocentius II.* Summus Pontifex *Rogerio* Siciliæ Duci, qui, mortuo *Rainulpho* Duce, Apuliam invaſerat,cum copiis obviam progreſſus, inſidioſè, ac fraudulentèr ab ipſo captus eſt. At cùm *Rogerius* captivo Summo Pontifici pro pace ſupplicaret, conceſſit ei *Innocentius II.* Regnum Siciliæ in Feudum, ac Inveſtituras Ducatus Apuliæ, Calabriæ, & Principatus Capuæ, pro ſe ſuiſque hæredibus. Sedit

dit *Innocentius II.* Pontifex Maximus annos tredecim, menses septem,& dies novem, obiitque octavo Kalendas Octobris,seù die XXIV. mensis Septembris anni millesimi centesimi quadragesimi tertii. De Conciliis, quæ pro variis emergentibus Ecclesiæ negotiis celebravit *Innocentius II.* & præsertim de Concilio Oecumenico Lateranensi secundo agemus suo loco, idest, in Colloquio quarto in Historiam hujusce sæculi duodecimi.

D. Quem in Sede Pontificia successorem habuit *Innocentius II.* Pontifex Maximus?

M. Mortuo, ut jam diximus, *Innocentio II.* die XXIV. mensis Septembris anni MCXLIII. *Guido de Castello*, natione Tuscus, anteà Presbyter Cardinalis S. Marci, electus est Pontifex Romanus die XXVI. mensis Septembris ejusdem anni, dictusque in Pontificatu *Cælestinus II.* qui, ut scribit Chronographus Mauriniacensis, *prælatione illa dignissimus erat, quoniam ei tria, quæ inter homines habentur præcipua, simul confluxerant, celebremque Magistrum reddiderant; nobilitas scilicet generis, mentis industria in omni statu æqualis, litterarum quoque, quarum doctrinæ intentissimus fuit, scientia multiformis.* Ludovicus VII. Francorum Rex Legatos ad *Cælestinum II.* Pontificem Maximum misit ad obtinendam absolutionem ab interdicto, cui *Innocentius II.* Papa Galliarum Regnum subjecerat. Quam absolutionem, ut narrat idem Chronographus Mauriniacensis, *ità dulcissima impetratione obtinuerunt* Legati, *ut in conspectu illorum, multorumque nobilium, quorum frequentia Roma fremere solet, benignè assurgeret*, Cælestinus Papa, *manuque elevata signum Benedictionis contra regionem*

hanc

hanc faciens, ipsam à sententia interdictionis absolveret. Epistolam CCXXXV. ad *Cælestinum II.* & Epistolam CCXXXVI. ad *totam Curiam Romanam* scripsit S. *Bernardus* contra *Willelmum* Eboracensem Archiepiscopum electum, quem *intrusum* appellat, & cui *Cælestinus II* Pallium denegavit. Præfuit tamen Ecclesiæ Eboracensi *willelmus* usque ad Pontificatum *Eugenii III.* à quo in concilio Parisiensi anno MCXLVII. depositus est, sed posteà, cognitâ ejus innocentiâ, ab *Anastasio IV.* anno MCLIII. in Archiepiscopatum Eboracensem restitutus, Pallioque insignitus fuit, ac post mortem ob celebritatem miraculorum sanctorum fastis adscriptus ab *Honorio III.* Pontifice Maximo anno MCCXXVI. ut videre est apud *Odoricum Raynaldum* in Annalibus Ecclesiæ ad annum MCCXXVI. Romanam Ecclesiam rexit *Cælestinus II.* Papa menses quinque, dies tredecim, obiitque die nonâ mensis Martii anni millesimi, centesimi quadragesimi quarti. Post triduum ab obitu *Cælestini II.* Papæ, Cardinales convocati *Gerardum Caccianimicum*, civem Bononiensem, quem *Honorius II.* Summus Pontifex ex Canonico Regulari Cardinalem creaverat, Pontificem Romanum elegerunt, eoque consecrato, *Lucium secundum* appellarunt, sicut tradunt *Sigonius* in Historia *de Regno Italico* libro XI. & *Onuphrius* in Chronico Ecclesiastico. Monachos Vezeliacenses protexit *Lucius II.* contra Guillelmum II. Comitem Nivernensem, scripsitque ad Sanctum *Bernardum*, ut hunc Comitem Sedis Apostolicæ nomine commoneret, ne quid præter jus ab illis Monachis exigeret. Monachos Cluniacenses tantâ itidèm benevolentiâ complexus est *Lucius II.* ut *Petro* Clu-

niacen-

niacensi Abbati ejusque successoribus Monasterium S. *Sabæ* à S. *Gregorio Magno* Romæ fundatum in perpetuum commiserit. Multa Romæ *Lucius* Papa passus est incommoda à seditiosa factione *Arnaldistarum*, qui non solùm priscam senatorum dignitatem instaurare, verùm etiam *Patricium* instituere ausi fuerant, & omnes Ecclesiæ Romanæ redditus ei adjudicare nitebantur, dictitantes, Pontificem, Cardinales, omnemque Clerum de Decimis tantùm & oblationibus vivere oportere. Ad frangendos itaque tumultantium *Arnaldistarum*, seu Romanorum rebellium impetus, *Lucius II.* auxilium *Conradi* Romanorum Regis interpellavit. Scripsere etiam ad *Conradum* Regem Romani contra Pontificem rebelles, eumque Romam vocarunt, sed *Conradus* eorum Legationem despexit. Pacem cum *Rogerio* Siciliæ Rege composuit *Lucius II.* eique, seu Ecclesiæ Romanæ, *Alphonsus* Lusitaniam vestigalem annuo censu unciarum auri quatuor reddidit, eâ lege ut defensionem ac solatium Apostolicæ Sedis haberet, & nullam potestatem alicujus Ecclesiastici, vel sæcularis Domini, nisi tantùm Apostolicæ Sedis vel ipsius Legatorum, in Regno suo reciperet. *Innocentio II.* jam hominium fecerat *Alphonsus*, qui in suis ad *Lucium II.* litteris se quidem Lusitaniæ Regem inscribit, sed à Pontifice *Lucio II.* tanquàm *Dux* tantùm salutatur, ut videre est apud *Baluzium* lib. II. Miscell. pag. 220. & seq. ubi *Alphonsi*, & *Lucii II.* Epistolas in lucem emisit. *Henricus de Cunha* in suo *Episcoporum Portuensium Catalogo* part. 2. cap. 3. Diploma *Alphonsi* anno millesimo centesimo quadragesimo datum repræsentat, in quo is se Portuga-

tugaliæ, ſeu Luſitaniæ Regem appellat. Sedit *Lucius II.* Papa menſes undecim & dies quatuordecim, ſed, ut ait *Gotfridus* Viterbienſis in Chronico, *intendens ſenatum extinguere, cum ingenti* militia Capitolium Romæ conſcendit, ut ſedentes ibi tum Senatores cum dedecore removeret. Senatus autem, *Populuſque Romanus ad arma converſus, Papam cum ſuis omnibus à Capitolio in momento repellunt, ubi Papa (ſicut tunc audivimus) lapidibus magnis percuſſus eſt.* Obiit die xxv. menſis Februarii anni milleſimi centeſimi quadrageſimi quinti, ut tradunt *Baronius* in Annal. Eccl *Onuphrius* in Chronico, & *Sigonius* lib. XI. Hiſtoriæ *de Regno Italico*.

Juſtis *Lucio II.* perſolutis, *Bernardus*, Patriâ Piſanus, Monachus Ciſtercienſis, Monaſterii Sanctorum *Vincentii*, & *Anaſtaſii* Abbas, atque S. *Bernardi* Claræuallenſis diſcipulus, maximo animorum conſenſu Pontifex Romanus electus eſt, die XXVII. menſis Februarii anni MCXLV. & *Eugenius III.* appellatus. Sed, tumultuante Romæ factione Hæreticorum *Arnaldiſtarum*, quorum errores in Colloquio tertio referemus, ſtatim poſt electionem ſuam *Eugenius III.* Romä egreſſus fugit ad Monaſterium Farfenſe ordinis Benedictini in territorio Sabinenſi ſitum, quod Româ tantum xxv. paſſuum millibus diſtat, in quo die quartâ menſis Martii conſecratus eſt. Verùm, pacatâ Romanorum ſeditione, *Eugenius III.* relicto *Viterbio*, ubi per octo menſes commoratus fuerat, Romam reverſus, iterùm arripere fugam coactus eſt. Romani quippè ab Hæreticis *Arnaldiſtis* excitati, dùm antiquæ Romanæ Reipublicæ ac libertatis formam reſti-

tuere

tuere adnitebantur, solà sacrorum curâ Romano Pontifici relictâ, vectigalia Pontificum sibi vindicabant, volentes, Pontificem Decimis & oblationibus tantùm more prisco contentum vivere debere. Quod cùm accepisset S. *Bernardus* scripsit ad Romanos Epistolam, quæ in Editione *Mabillonii* est CCXLIII. in qua eos asperè, sed justè increpat, quòd tam iniqui essent in Summum Pontificem, aitque eos Dei vindictam non evasuros, ni quamprimùm resipiscant. Scripsit etiam idem S. Doctor Epistolam ad *Conradum* Romanorum Regem, quæ est ordine CCXLIV. in qua eum adhortatur, ut Romanos, si fortè obstinati perseverent, armis compescat. In his rerum angustiis constitutus *Eugenius III.* tumultuantium semper *Arnaldistarum* persecutionem fugiens, in Galliam, prędecessorum suorum exemplo, sese contulit, ubi à *Ludovico VII.* Galliarum Rege ingenti honore exceptus est, & ad novam suscipiendam Expeditionem Terræ Sanctæ, vel ad proscribendos gliscentes quorumdam hæreticorum errores nonnulla celebravit Concilia, quæ in Colloquio quarto proferemus in medium. *Eugenium III.* in Pontificatu nihil de Corporis macerationibus, quibus, dùm adhuc in monasterio esset, se se assuefecerat, immutasse, docet nos *Arnaldus* Abbas Bonævallis lib. 2. vitæ S. *Bernardi* cap. 8. ubi de *Eugenio III.* Papa hæc habet: *Adhærebat carni ejus lanea tunica, diebus & noctibus cucullo vestitus, sic ibat, sic cubabat. Intus Monachi habitum retinens, extra se Pontificem & vestibus & moribus exhibebat ..... Lectus palliis opertus, cortina ambiebatur purpurea, sed si revolueres operimenta, invenires superiectis laneis*

complosa stramina, & paleas conglobatas. Homo in facie, Deus videt in corde; ipse verò bona coràm Deo & hominibus providebat. Alloquitur fratres non sine lachrymis, miscens sermonibus auulsa à corde suspiria, hortatur & consolatur, & se inter eos fratrem & socium, non dominum exhibet vel Magistrum. De laudibus etiam *Eugenii III.* Papæ legendus est *Petrus Venerabilis* in Epistola XLVI. libri VI. quam scripsit ad S. *Bernardum*, eique significat, se se ab *Eugenio III.* Summo Pontifice fuisse amantissimè susceptum, & præclaras tanti Pontificis dotes magnis celebrat encomiis. Sedit *Eugenius III.* annos octo, menses quatuor, & dies decem, atque ad cælestem vitam migravit die septimâ mensis Julii anni millesimi centesimi quinquagesimi tertii. Statim post mortem miraculis refulsit sanctissimus ille Pontifex, & in Martyrologio Cisterciensi ut sanctus colitur. *Chrysostomus Henriquez* in suo *Fasciculo* paruum Tractatum de *Miraculis Eugenii* ex Codice MS. Dunensis Cœnobii publicavit Auctore Anonymo, sed oculari & Synchrono, qui miracula septem ad sepulturam ejus patrata notavit, præfixâ semper ad *Eugenii* nomen appellatione *Beati*. Eumdem Tractatum eddidit *Papebrochius* in conatu Chronico Historico ex antiquo codice Monasterii Ursicampi in Picardia, & in Abbatia Ordinis Cisterciensis, cui titulus *Misericordia Dei*, in Diœcesi Pictaviensi sitâ, ubi ille codex MS. asservatur. Post mortem *Eugenii III.* vacavit Sedes Pontificia dies duos, ut testantur *Martinus Polonus*, Auctor magni Chronici Belgici, & *Sigonius*, eique successit *Conradus de Suburra* Cardinalis & Episcopus Sabinensis, *Apostolicæ Sedis in*

Urb

Vrbe Vicarius, *natione* Romanus, *Vir grandæuus*, *& apud Romanos auctoritate præclarus*; *exindè vocatus Anastasius IV.* ut ait Auctor antiqui Chronici Normanniæ pag. 988. *Anastasium IV.* ante Pontificatum nec fuisse Monachum vel Abbatem Cænobii S. *Rufi* in Gallia, nec etiam Monachum Benedictinum, sed Canonicum Regularem, & Veliternensis Monasterii Priorem, solidè contra *Ciaconium*, *Onuphrium*, & *Trithemium* probat *Antonius Pagius* in Critica Baronii ad annum MCLIII. Grassante fame, ingentes eleemosynas in pauperes profudit pius ille Pontifex. S. *Willelmum*, quem *Eugenius III.* deposuerat, in Archiepiscopatum Eboracensem restituit. In Ecclesiam Lateranensem multùm benificus fuit, ut videre est in libro *de Ecclesia Lateranensi* edito à *Joanne Diacono Juniore* ejusdem Ecclesiæ Canonico. Direxit etiam idem Summus Pontifex anno MCLIV. ad *Raymundum de Podio* Magistrum Ordinis Hospitalariorum, seu Equitum *Sancti Joannis* Hierosolymitani, Rescriptum Apostolicum, quo statuit, ut quascumque possessiones & omnia bona, quæ ad sustendandam peregrinorum & pauperum Hierosolymam aduentantium necessitatem offerri Xenodochio contingeret, vel jàm essent concessa, quieta semper & integra possiderent, & bonorum à se possessorum decimas nec Laicis, nec Episcopis soluerent. Quod privilegium Equitibus S. *Joannis Hierosolymitani* ab Anastasio IV. concessum causa fuit gravissimi dissidii, quod exarsit Equites illos inter & Clerum Hierosolymitanum, sicut ostendemus in Colloquio sexto in Historiam istius sæculi XII. Brevis fuit Pontificatus *Anastasii IV.* quippè qui sedit tantùm

annum unum, menses quatuor, dies viginti quatuor, & obiit die secundâ mensis Decembris anni millesimi centesimi quinquagesimi quarti. Mortuo *Anastasio IV.* successit in Sede Pontificia *Nicolaus de Brekspere,* dictus in Pontificatu *Hadrianus IV.* Variam hujus *Nicolai* ante Pontificatum fortunam *Guillelmus Neubrigensis* lib. 2. de Rebus Angl. cap. 6. describit his verbis: *Is* (seu *Nicolaus,* dictus in Pontificatu Hadrianus IV. (*natione Anglicus, patrem habuit quemdam, seu Robertum, non multæ facultatis, qui, relicto, cum sæculo, filio impubere apud sanctum Albanum factus est Monachus. Ille verò* (seu ejus filius Nicolaus) *adolescentiam ingressus, cùm propter inopiam scholis vacare non posset, idem monasterium quotidianæ stipis gratia frequentabat. Undè pater erubuit, verbisque mordacibus socordiam ejus increpitans, omni solatio destitutum cum gravi indignatione* abegit. *ille verò,* seu Nicolaus, *sibi relictus & fortè necessitate aliquid audere coactus, Gallicanas adiit regiones, ingenuè erubescens in Anglia vel fodere vel mendicare. Cumque in Francia minus prosperaretur, ad remotiora progrediens trans Rhodanum peregrinatus est in regione quæ Provincia dicitur. Est autem in illa regione monasterium nobile Clericorum Regularium, quod dicitur Sancti Rufi* (extra civitatem Avenionensem olim positum, & posteà Valentiam translatum) *ad quem locum ille veniens & subsistendi occasionem ibidem inveniens, quibus potuit obsequiis, iisdem se fratribus* (seu Canonicis Regularibus, qui indiscriminatim modò Fratres modò Monachi appellabantur) *commendavit. Et quoniam erat corpore elegans, vultu jucundus, prudens in verbis, ad*

inj

injuncta impiger, placuit omnibus, rogatusque Canonici Ordinis suscipere habitum, annis plurimis ibidem resedit regularis imprimis disciplinæ æmulator..... Undè factum est, ut Abbate defuncto, scilicèt Willelmo, *Fratres,* seu Canonici Regulares, *eum concorditer atque solemniter in Patrem*, seu Abbatem, *eligerent*. Denique, refert idem *Guillelmus Neubrigensis*, quo pacto *Nicolaus* Abbas factus cœnobii S. *Rufi* incurrerit in odium Canonicorum Regularium, qui pœnitentiâ ducti atque indignati, quòd hominem peregrinum sibi ipsis præfecissent, quasdam contra ipsum querelas ad Sedem Apostolicam detulerunt. *Eugenius III.* qui tunc arcem Pontificatus tenebat, pacem Abbatem inter & Canonicos composuit. At diù non quievit nescia quietis malitia, graviùsque intonuit rediviva tempestas. Interpellatus est iterum Summus Pontifex, qui utrique parti ut prospiceret, permisit Canonicis ut alterum Abbatem eligerent, *Nicolaum* verò Romæ retinuit, & Cardinalem Episcopum Albanensem creavit. Hæc de N*icolao* referunt jam citatus *Guillelmus Neubrigensis* Scriptor Anglus, qui hoc tempore vixit, & *Matthæus Parisius* in Vitis Abbatum San-Albanensium in *Roberto* Abbate. Albanensis Cardinalis creatus *Nicolaus* missus est Legatus in Norvergiam, ubi multos Infideles ad Christi fidem convertit, Metropoles erexit, & tantâ cum laude demãdato sibi munere defunctus est, ut, mortuo *Anastasio IV.* Summo Pontifice, in ejus locũ summo omnium consensu suffectus fuerit, dictusque *Adrianus IV.* Retulimus in superiori Colloquio grave dissidium, quod enatum est *Hadrianum IV.* Summum Pontificem inter & *Fridericum* Imperatorem, quòd

occasionem præbuit diro schismati ab eodem Imperatore in Ecclesia excitato, de quo mox dicturi sumus. Bellum etiam gessit idem *Hadrianus* Papa cum *Guillelmo* Siciliæ Rege. Sed narrat *Sigonius* lib.12. *Historiæ de Regno Italiæ*, quòd *Guillelmus* Siciliæ Rex pacem ab *Hadriano IV.* postulavit, & spopondit, si se beneficiarium Ecclesiæ confirmaret, Romanorum adversùs eum contumaciam repressurum. Quam conditionem cùm *Hadrianus* Papa repudiasset, cum ingentibus copiis è Sicilia in Apuliam transiit *Guillelmus*, Græcos prælio vicit, *Barium* in suam potestatem redactum planè evertit & *Hadrianum* Papam in tantas difficultates adduxit, ut de pace componenda cogitarit. Hanc in rem *Guillelmum* ad pedes procidentem recepit, eumque, postquam Sedi Apostolicæ hominium præstitisset, & ea, quæ invaserat, Ecclesiæ Romanæ restituisset, Regem Siciliæ declaravit. *Henrico II.* Angliæ Regi Hiberniam occupandi pro Christianæ Religionis propagatione facultatem dedit *Hadrianus IV.* sed *Ludovicum VII.* Galliarum Regem monuit, ne sacram expeditionem in Hispaniam contra Saracenos susciperet, inconsultis illius terræ Principibus, alioqui periculum esse, ne bellum intempestiuè & absque maturo consilio susceptum infaustè cederet. Toletanæ Primatum Ecclesiæ confirmavit idem Pontifex, omnes Constitutiones *Pelagii*, *Alexandri*, & *Urbani II.* Pontificum Romanorum, quibus Patriarchalis dignitas Gradensi Archiepiscopo conceditur, authoritate Pontificia itidem confirmavit, eidemque Patriachæ Gradensi concessit, ut Constantinopoli, & in aliis urbibus Orientalis Imperii, in quibus Veneti plures tunc ha-

habebant Ecclesias, Episcopos consecrare posset, ut videre est in litteris illius Summi Pontificis, quæ extant tomo 10. Concil. pag. 1170. & referuntur à *Ferdinando Vghello* tom. 5. *Italiæ Sacræ*. Adeò à bonis Ecclesiæ in propinquos profundendis alienus fuit *Hadrianus IV*. Summus Pontifex, ut (teste *Joanne Saresberiensi*, gentili suo, & viro pietate ac doctrina conspicuo) nec ipsi matri suæ, senio licèt confectæ & ad summam egestatem redactæ, aliquid ad vitam sustentandam moriens reliquerit, sed solùm eam Ecclesiæ Cantuariensis eleemosynis alendam commendaverit. Sedit *Hadrianus IV*. annos quatuor, menses octo, dies viginti novem, & migravit è vita Kalendis Septembris anni millesimi centesimi quinquagesimi noni. Opera, quæ edidit Summus iste Pontifex, referemus in Colloquio quinto, ubi agemus de Viris Illustribus, qui XII. Ecclesiæ sæculo floruerunt. Mortuo *Hadriano IV*. successit *Alexander III*. ante Pontificatum dictus *Rolandus* patriâ Senensis, Cardinalis Presbyter tituli S. Marci, & Cancellarius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Eum Monasticam vitam in Monasterio *Chiaravalle* Ordinis Cisterciensis propè Mediolanum sito professum fuisse asserunt *Henriquez* in Menologio Ordinis Cisterciensis, & *Puricellus* in Monumentis Ecclesiæ Ambrosianæ. Sed utrumque Scriptorem falli, liquet ex Actis electionis *Alexandri III*. à Baronio recitatis, ubi de eo hæc leguntur: *Cùm esset in Ecclesia Pisana Canonicus Clericus magni nominis, ad hanc Sanctam Romanam Ecclesiam à Beato Eugenio est vocatus*. Vix electo *Alexandro III*. Summo Pontifice, Ecclesia exagitari cœpit infesto ac diuturno schismate, quod à *Friderico*, dicto

Ænobarbo, Imperatore propagatum & ſub quatuor Antipapis continuatum eſt.

D. Expone, quæſo, quo pacto cœperit illud ſchiſma, & quandonam fuerit extinctum?

M. Cùm Cardinales, mortuo *Hadriano IV.* ad eligendum ſucceſſorem conveniſſent, omnes, præter *Octavianum* Presbyterum Cardinalem tituli Sanctæ Cæciliæ, *Joannem* Presbyterum Cardinalem tituli Sancti Maximi, & *Guidonem* Presbyterum itidem Cardinalem tituli Sancti Callixti, elegerunt *Rolandum* Presbyterum Cardinalem tituli S. Marci, qui in Vigilia S. *Matthæi*, ſeu die xx. menſis Septembris anni MCLIX. Pontifex Romanus à Cardinali Oſtienſi conſecratus eſt, ſicut ex Codice Vaticano refert *Baronius*. At *Octavianus* Cardinalis, qui jamdiù ad Cathedram Apoſtolicam aſpiraverat, ubi vidit *Alexandrum III.* electum, ambitione abreptus Pontificatum invaſit, & à ſuis appellatus eſt *Victor IV.* Poterat ſanè, inquit *Vvillelmus Neubrigenſis* lib. 2. de Rebus Anglicis cap. 9. *Sciſſura illa citò reſarciri, poterat multitudini paucitas cedere atque uniri, niſi Fridericus Imperator veteri odio Alexandrum* (Pontificem Maximum) *non ferens, partem Octavianam tuendam, fovendamque modis omnibus ſuſcepiſſet.* Conventum itaque generalem, ſeu potiùs Conciliabulum, Papiæ indixit *Fridericus* Imperator, in quo omnes Epiſcopos, qui aderant, in eum conſenſum deduxit, ut Antipapam *Victorem IV.* pro legitimo Pontifice agnoſcerent. Sic voti ſui compos effectus Imperator in atrocia Edicta prorupit, multos Præſules ſuis ſedibus dejecit, & omnes Ciſtercienſis Ordinis Monachos, qui Antipapæ *Victori IV.* parêre detrectabant, expulit

pulit è Regno ſuo, ut teſtatur *Helmoldus* Presbyter Lubecenſis lib. 1. Chronic. Sclavorum cap. 91. ubi etiam hæc habet: *Porrò Alexandrum*, (ſeu legitimum Pontificem) *recepit Hieroſolymitana Eccleſia, & Antiochena, prætereà omnis Francia, Anglia, Hiſpania, Dania, & omnia Regna, quæ ſunt ubique terrarum. Inſuper Ciſtercienſis Ordo eidem univerſus acceſſerat, in quo ſunt Archiepiſcopi, & Epiſcopi complures, & Abbates ampliùs quàm ſeptingenti, & Monachorum inæſtimabilis numerus.* Eccleſiam turbavit *Octavianus*, ſeu *Victor IV.* Antipapa uſque ad annum MCLXIV. quo interiit, die XX. menſis Aprilis. In illius Antipapæ locum ſtatim ſchiſmatici alium Antipapam ſubſtituerunt *Guidonem* Cremonenſem, à ſuis appellatum *Paſchalem III.* Hic pſeudo-Pontifex, poſtulante *Friderico* Imperatore, *Carolum Magnum* Imperatorem Sanctorum Catalogo acceſuit. De qua Canonizatione *Henricus Spondanus* ad annum DCCCXIV. verba faciens, hæc habet: *Sed quòd is, ſeu Paſchalis III. haud legitimus fuit Pontifex, ejuſmodi Canonizatio non eſt recepta ab Eccleſia Romana. Quòd tamen non reperiantur legitimi Pontifices eam impugnaſſe, res ſic tacita permiſſione ſive tolerantia perſeveravit, ut in propria Eccleſia, ubi ſepultus fuit, coleretur. Ita enim Canonum præcipui interpretes declararunt, propagatus autem poſteà noſcitur ejus cultus in alias Eccleſias Galliæ, Belgii, atque Germaniæ, in quibus idem Carolus ſanctitatis titulo colitur, faventque ſcripta plurimorum rerum Francicarum Hiſtoricorum.* Mortuus eſt hic Antipapa *Paſchalis III.* die XX. menſis Septembris anni MCLXVIII. eoque mortuo, ſchiſmatici tertium Antipapam *Joannem* Abbatem Strumienſem elegerunt, dictum

à ſuis

à ſuis *Calliſtum III.* Sed hic pſeudo-Pontificatum anno MCLXXVIII. depoſuit, *Alexandrum III.* ceù lelegitimum Pontificum agnovit, & eodem anno exceſſit è vivis. Tertio illo Antipapa demortuo, nedùm quieverunt ſchiſmatici, ſed quartum elegerunt Antipapam, ſeu *Landum Sitinum*, eumque appellarunt *Innocentium III.* cujus mentionem faciunt *Joannes de Ceccano* in Chronico, & *Onuphrius* in Chronico, aliique; illum tamen *Baronius* in Annalibus, & *Oldoinus* in Hiſtoria Cardinalium omninò prætermiſerunt. Verùm, hic pſeudo-Pontifex *Innocentius III.* qui paucos aſſeclas habuit, captus ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo anno milleſimo centeſimo octuageſimo in exilium ablegatus eſt, ut teſtantur idem *Joannes de Ceccano* in Chronico, & Anonymus Caſſinenſis ad annum MCLXXX. ſic extinctum eſt ſchiſma, quòd anno MCLIX. cœpit, & anno dumtaxat MCLXXX. finem habuit.

D. Eo igitur anno milleſimo centeſimo octuageſimo *Fridericus* Imperator auctor ac promotor iſtius ſchiſmatis reconciliatus eſt, omnibuſque depoſitis inimicitiis, in gratiam rediit cum *Alexandro III.* Pontifice Maximo?

M. Reconciliatio *Friderici* Imperatoris cum *Alexandro III.* Pontifice Maximo præceſſit tribus annis abolitionem ſchiſmatis. Facta quippè eſt Venetiis anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo hæc *Friderici* Imperatoris cũ *Alexandro III.* Romano Pontifice reconciliatio cum maxima omnium gratulatione & totius Eccleſiæ jubilo, ſicut oſtendimus in Colloquio ſuperiori, ubi etiam poſt *Baronium*, & alios viros doctiſſimos exploſimus puti-

putidiſſimam fabulam à nonnullis jactatam, quòd videlicèt *Fridericus* Imperator oſculum figens *Alexandro* Summo Pontifici dixerit: *Non Tibi, ſed Petro*; & quòd *Alexander* caput Imperatoris præmens, eique inſultans repoſuerit: *Et mihi, & Petro*. Poſt hanc reconciliationem Imperatoris cum Summo Pontifice duravit quidem adhuc per tres annos ſchiſma, cui tamen pauciſſimi quidã obſtinati adhæſerunt. Intrepidum ac magnanimum tempore ſchiſmatis ſeſe prodidit *Alexander III.* Pontifex Maximus. A *Friderico* quippè Imperatore, & ab Antipapa *Victore IV.* Româ fugatus in Galliam venit, ubi à *Ludovico VII.* Rege perhonorificè ſuſceptus in *Fridericum* Imperatorem, & in *Victorem IV.* Antipapam, ejuſque ſectatores, partiarios ac fautores excommunicationis ſententiam tulit. Romam deindè poſt obitum Antipapæ *Victoris IV.* reverſus, novum Antipapam *Paſchalem III.* nec non *Fridericum* Imperatorem ſchiſmatis auctorem ab Eccleſiæ communione ritu ſolemni removit. In vindicandis etiam Eccleſiæ juribus, animi ſibi ſemper conſtantis magnitudinem, quæ nec injuriâ, nec ullis rebus adversis flecti unquam potuit, contra *Henricum II.* Angliæ Regem exhibuit *Alexander III.* quippè qui non ſolùm Sancto Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo aduerſus *Henricum II.* Angliæ Regem pro Eccleſiæ libertate pugnanti impenſiſſimè favit, & conſuetudines Anglicanas eidem libertati contrarias damnavit, ſed etiam necem Sancti illius Martyris latâ in ipſum Regem, & in parricidas excommunicatione ultus eſt; paternâ tamen benignitate eumdem Angliæ Regem, poſtquam juraſſet, ſe necem S. *Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi

nec

nec jussu, nec consilio, nec assensu approbasse, per Legatos suos absolvit, ut jam in superiori Colloquio observavimus. Canonizationis Sanctorum Sedi Apostolicæ reservavit *Alexander III.* & inter Sanctos solemni Canonizationis ritu retulit *Eduardum* Angliæ Regem anno MCLXI. S.*Bernardum* Clarævallensem Abbatem, S.*Helenam* Viduam genere Vvisigotham, Sanctum *Canutum* Daniæ Regem anno MCLXIV. & Sânctum *Thomam* Cantuariensem Archiepiscopum anno MCLXXIII. Sedit Alexander Tertius à die consecrationis suæ, seu à die xx. mensis Septembris anni millesimi centesimi quinquagesimi noni, annos viginti unum, menses undecim, dies decem, & hominem exuit die tricesima mensis Augusti anni millesimi centesimi octuagesimi primi. Post *Alexandri III.* mortem vacasse sedem diem unum asserunt *Onuphrius, & Baronius*. Quare, juxta calculum nostrum, die primâ mensis Septembris anni millesimi centesimi octuagesimi primi electus est Pontifex Romanus *Lucius III.* dictus ante Pontificatum *Ubaldus*, natione Tuscus, patriâ Lucensis, Cardinalis Episcopus Ostiensis, qui Legationibus sub *Innocentio II.* in Galliis, sub *Eugenio III.* in Sicilia, sub *Alexandro III.* apud *Fridericum* Imperatorem maxima cum laude perfunctus fuerat. Hunc Pontificem primâ Dominicâ mensis Septembris, quę hoc anno incidit in diem VI. Septēbris, consecratum ac coronatum fuisse scribit *Gaufredus* Prior Vosiensis, qui eo tempore vivebat, *Joannes* verò *de Ceccano* in Chronico, ait, hanc *Lucii III.* Summi Pontificis coronationem factam fuisse apud *Vilitras*, seu apud *Velitras*, quod confirmat Anonymus Cassinensis, qui asserit eum consecra-

ecratũ esse apud *Velletrum*. Pontificatum adeptus *Lucius III.* Pictaviensem Episcopum *Joannem*, magnum olim S. *Thomæ* Cantuariensis amicum, creavit Archiepiscopum Lugdunensem, de qua translatione *Stephanus* Tornacensis Episcopus gratulatus est Epistolâ ordine LXXV. ad eumdem *Joannem* data. *Willelmum* Scotiæ Regem à *Rogero* Archiepiscopo Eboracensi excommunicatum absolvit, Regnumque interdicto liberavit *Lucius III.* Pontifex Maximus. *Fridericum* Imperatorem, & Reges Galliæ, & Angliæ vehementèr adhortatus est, ut sacram susciperent expeditionem contra Turcas, qui, *Saladino* Rege Ægypti Duce, Hierosolymorum fines, & totam latè Palæstinam populabantur. Sub *Lucio III.* Pontifice Maximo vetus Controversia inter Turonensem Archiepiscopum, & Dolensem Episcopum renovata fuit. Nolebat enim *Rolandus* Episcopus Dolensis electus haberi Suffraganeus Archiepiscopi Turonensis, seque ex veteri privilegio totius minoris Britanniæ Archiepiscopum & Primatem esse jactitabat. Contra verò Archiepiscopus Turonensis Episcopum Dolensem, & cæteros ejusdem Provinciæ Episcopos inter suos connumerabat. Turonensi Archiepiscopo favebat *Philippus Augustus* Galliarum Rex. Dolensi autem Episcopo suffragabantur omnes Proceres Britannici, seu Aremorici, & nonnulli Anglicani Principes. At *Lucius III.* Pontifex Maximus, cùm pacem Ecclesiæ turbare nollet, caussam, quæ vertebatur Turonensem inter & Dolensem Antistites, indecisam reliquit, sicuti & ejus Successores usque ad *Innocentium III.* qui an. MCXCIX. Sententiam pro Turonensi Archiepiscopo dixit, & liti, quæ medio circitèr sæculo nono cæpit, finem impo-

impoſuit. Sedit *Lucius III.* annos quatuor, menſes duos, dies octodecim, numerando videlicet durationem ejus Sedis non à die electionis, ſed à die ejus conſecrationis, ſeù à die ſexta menſis Septembris anni milleſimi centeſimi octuageſimi primi, & mortuus eſt Veronæ die XXIV. menſis Novembris anni MCLXXXV. Hìc autem prætermittere non debeo obſervationem *Onuphrii*, qui in Annotatione ad Vitam *Alexandri III.* dicit, in electione *Lucii III.* eam tunc primùm redactam fuiſſe ad ſolos Cardinales, Clero omninò & populo à Summi Pontificis electione excluſis, legemque ſalutarem in Concilio generali Lateranenſi anno MCLXXIX. celebrato latam *de duobus tertiis* Suffragiorum Cardinalium ad evitanda imposterum Schismata, executioni mandatam fuiſſe, quod dicit ſibi conſtare ex ejuſdem Pontificis Diplomate apud ſe aſſervato. Celebratis exequiis *Lucii III.* Summi Pontificis die XXV. menſis Novembris anni milleſimi centeſimi octuageſimi quinti, *Lambertus* natione Lombardus, patriâ Mediolanenſis, ex proſapia Cribellorum creatus eſt Summâ Cardinalium concordiâ ex Archiepiſcopo Mediolanenſi Pontifex Romanus, dictuſque *Urbanus III.* quem multa cum *Friderico* Imperatore commiſerunt negotia, præſertim repetitio Patrimonii Comitiſſæ *Malhildis*, quod prædictus Imperator injuſtè occupabat; exuviæ, ſeù ſpolia morientium Epiſcoporum, quæ in Fiſcum redigebat, & ſtipendia Abbatiſſarum, & Sanctimonialium, quæ idem Imperator ſibi arrogabat. Has & alias id genus cauſas diſſenſionis *Urbanum III.* inter & *Fri dericum* Imperatorem *Arnoldus* Abbas Lubecenſis in Chronico Sclavorum lib. 3. cap. 16. 17. & 18.

fusè

sè narrat. Anathema *Friderico* Imperatori Eccleæ minimè satisfacienti intentavit *Urbanus III.* exemplo decessoris sui *Lucii III.* noluit *Henricum* lium *Friderici* Imperatoris, patre adhuc supersti-,coronare Imperatorem.Intra minas tamen hæsit ummus Pontifex, & Veronensium precibus vius, excommunicationis fulmen in *Fridericum* Imeratorem non vibravit. *Octavianum* S. R. Ecclee Diaconum Cardinalem in Angliam misit *Urbas III.* ut *Joannem*, filium *Henrici II.* Angliæ Regis, iberniæ Regem coronaret. De procuranda Chrianorum Principum concordia, eorumque armis ntra Infideles convertendis plurimùm sollicitus it. Sed, postquàm Ferrariæ nuncium accepisset labefactatis in Asia Christianæ Rei-publicæ reus, & de captâ à *Saladino* Hierosolymorum urbe, œrore ob eam cladem confectus est, ut testantur nnes Scriptores; excepto tamen *Willelmo Neuigensi*, qui lib.3. *de Rebus Anglicis* cap.20. falsò serit, *Urbanum III.* è vivis excessisse, antequam de ade Chistianis terræ Sanctæ illata nuncium accessset. Obiit *Urbanus III.* Ferrariæ die XIX. mensis ctobris anni MCLXXXVII. postquàm sedisset annum ium, menses decem, dies viginti quinque, ut asrunt in suis Chronicis *Joannes de Ceccano*, *Martis*, *Anonymus Cassinensis*, *Ptolomæus Lucensis*, *Abs Uspergensis*, *Platina*, & alii. *Urbanum III.* expit *Gregorius VIII.* Beneventanus, dictus antehàc *lbertus*, Presbyter Cardinalis S. *Laurentii in Luci-* & S. R. E. Cancellarius. Porrò, electus est *Gregrius VIII.* die XXI. mensis Octobris anni MCLXXXVII. ostquàm Sedes Pontificia die uno vacasset, & concratus est die XXV. ejusdem mensis in quam inci-

dit

dit dominica dies. Pontificali itaque dignitate suscepta, *Gregorius VIII. vir litteris facundiaque clarus, sed puritate vitę & animi integritate pręclarior, suique corporis castigator, pensare cępit attentiùs, qualitèr labenti rerum statui subveniret. Videlicèt nempè sui temporis Ecclesiam per vitia diffluam, & in maligna prolapsam, ambitioneque, & avaritia, luxuriaq; necnon hæresibus, quasi quibusdam pestilentissimis hostibus vineam domini totam ferè jam esse depastam. Hoc meditabatur die ac nocte, hæc ejus cura, hoc studium, ut sui negligens viveret omnibus, ut per eum, cooperante domino, facies Ecclesiæ marcida reflereret*, ait *Hugo* Altisiodorensis, qui hoc tempore floruit. Epistolam Encyclicam ad universos Christi fideles, quam integram refert *Baronius*, scripsit *Gregorius VIII.* Pontifex Maximus, in quas eos ad pœnitentiam agendam, ad Expeditionem Sacram, seù ad recuperandam terram Sanctam Christianis nupèr à Saracenis ereptam vehementèr adhortatur; Sed dùm ad ferendum Christianis in Asia gementibus præsidium totus incumbit optimus ille Pontifex, Pisas profectus ibique inopinato morbo correptus ad vitam immortalem transiit die XVII. mensis Decembris anni MCLXXXVII. postquàm sedisset mense uno, diebus viginti septem, sicut testantur *Bromptonus*, *Joannes de Ceccano*, & *Martinus Polonus* in suis Chronicis, vel Pontificatus sui die LVII. ut habet *Platina*. Post mortem *Gregorii VIII.* Sedem Pontificiam dies viginti vacasse multi post *Baronium* asserunt. At C. *Pagius* in Critica Baronii ad annum MCLXXXVIII luculentèr ostendit, *Clementem III.* patriâ Romanum anteà dictum *Paulinum*, Prænestinum Episcopum ac Cardinalem Pisis die XIX. mensis Decembris an-

i

ni MLXXXVII. electum fuisse Pontificem Romanum; & sequenti die consecratum, adeòque hoc viginti dierum Interpontificium esse planè commentitium. Duo maximi momenti negotia confecit *Clemens III.* Pontifex Maximus. Pacem siquidem cum Senatu Populoque Romano fecit, & *Friderico I.* dicto *Ænobarbo* Imperatori, *Philippo Augusto* Galliæ, & *Richardo* Angliæ Regibus author fuit, ut Sacram expeditionem contra Turcas ad recuperandam Terram Sanctam susciperent, quamvis tamen hæc expeditio, ità propter Christianorum peccata permittente Deo, felici exitu caruerit, sicut diximus in superiori nostro Colloquio. S.*Ottonem* Bambergensem Episcopum, de quo itidem in superiori nostro Colloquio sermonem habuimus, in Sanctorum numerum retulit idem Summus Pontifex, & è vivis excessit die XXVIII. mensis Martii anni MCXCI. Biduo post illius obitum *Hyacinthus*, Petri Bubonis de *Ursinis* filius, Diaconus Cardinalis *Sanctæ Mariæ in Cosmedin*, maximis Sedis Apostolicæ legationibus functus, electus est Pontifex Romanus die XXX. mensis Martii ejusdem anni, & die XIV. mensis Aprilis, in quam Pascha incidit, consecratus est, dictusque *Cœlestinus III.* sicut disertè testatur Chronographus Reischespergensis. *Henricum* inter Reges Germaniæ hujus nominis VI. postquàm Jurium Ecclesiasticorum conservationem, & patrimonii S. Petri restitutionem integram jurasset, & *Constantiam* ejus uxorem Imperiali Coronâ insignivit *Cœlestinus III.* Pontifex Maximus. Ad recuperandam Terram Sanctam haùd parùm adlaboravit Sanctissimus ille Pontifex, ut videre est in ejus Epistola, quam *Baronius* recitat ad annum MCXCII. in qua Pontifex

universis Orbis Principibus in remissionem peccatorum injungit, ut, si quis adversus aliquem concepit rancorem, Creatori dimittat, & omnes toto animi studio procurent, ut Terram Sanctam, & Sepulchrum Dominicum, devicto & conculcato penitùs occupantium furore, liberent. *Leopoldum* Austriæ Ducē, qui *Richardum* Angliæ Regem è Sacra Expeditione revertentem ceperat, & injustè detinebat, Anathemate perculit, ac *Henrico* Imperatori, ejusque ditionibus, Censuras Ecclesiasticas etiam comminatus est, nisi eum liberum dimitteret, ut refert *Rogerius de hoveden* in Annalibus Anglicanis. Sanctum *Vbaldum* Episcopum Eugubinum Fastis Sanctorum adscripsit idem Summus Pontifex, & obiit die VIII. mensis Januarii anni MCXCVIII. postquàm sedisset annos sex, menses novem, & dies novem. Denique, *Cælestino III.* successit *Innocentius III.* qui Pontificatum tenuit usque ad annum millesimum ducentesimum decimum sextum; de cujus proinde electione, doctrina, ac præclaris gestis opportuniùs disseremus in Colloquio II. in Historiam decimi tertii Ecclesiæ sæculi.

D. Gaudeo planè, quòd inter tot turbas, factiones, & schismata, quibus Sedes S. Petri duodecimo Ecclesiæ sæculo fuit agitata, Series Romanorum Pontificum singulari Providentiæ divinæ benefici non fuerit interrupta, dùm tamen aliæ illustriore Ecclesiæ Sedes multis abhinc sæculis Barbarorum tyrannide oppressæ, ab Episcopis hæreticis, ve Schismaticis occupentur. Verùm, cùm in secund Colloquio in Historiam sæculorum X. & XI. Serien Episcoporum Sedis Constantinopolitanæ perduxeris usque ad *Nicolaum* hujus nominis *III.* qui ab ann mil

nillesimo octogesimo quarto usque ad annum mil-
esimum centesimum undecimum Constantinopoli-
anam rexit Ecclesiam, nunc continenti ordine pro-
qui debes eam seriem Episcoporum, qui, post
icolaum hujus nominis *III.* Sedem Constantinopo-
tanam duodecimo Ecclesiæ sæculo tenuerunt.

M. Per viginti septem annos *Nicolaus* hujus ominis *III*, Constantinopolitanam rexit Ecclesiam. nno siquidem millesimo octogesimo quarto Pa-iarchale solium conscendit, & anno millesimo cen-esimo undecimo è vita migravit. De isto Patriar-ha *Nicolao* hæc scribit *Zonaras* in *Alexio Comneno* mperatore: *Patriarcha Nicolaus, per annos vigin- septem Ecclesia gubernata, Senex admodùm decessit, ujus funus Imperator magnificis honoribus prosecutus, lium Patriarcham in solio collocavit, ex fratre nepo-em ejus, qui tùm Chalcedonensi præerat Ecclesiæ, in tteris tùm prophanis, tùm sacris ab ineunte versatum tate, quem ipse Imperator in Ecclesia declaravit.* Hic uccessor *Nicolai* in Sede Constantinopolitana ap-ellatur *Joannes Hieromnemon* in libro quarto *Ju-s Græco-Romani*, ubi texitur *Series Episcoporum Bi-antii*. Ecclesiam Constantinopolitanam guberna-it *Joannes Hieromnemon* ab anno millesimo cente-mo undecimo, usque ad annum millesimum cente-mum trigesimum quartum, hoc est per viginti tres nnos, sicut legitur in serie Episcoporum Byzantii n libro IV. *Juris Græco-Romani* recitatâ. Ei succes-t *Leo Styopita*, cujus *Baronius* meminit an. MCXLIII. ui tamen *Joannem Hieromnemonem*, cognomento *halcedonium*, ejus decessorem prætermisit, sed *Onu-hrius* in Chronico utriusque mentionem fecit. Hic *eo Styopita* Patriarcha Constantinopolitanus Sy-

nodum anno millesimo centesimo quadragesimo coëgit, in qua *Constantini Chrysomali* libri, qui multa dogmata *Enthusiastarum* & *Bogomilorum* doctrinâ absurdiora continebant, damnati, proscripti, ac igne exusti sunt, districtèque vetitum est, ne quispiam deinceps auderet novas doctrinas edere, aut disseminare, antequàm à Catholica Ecclesia examinatæ, judicatæ & approbatæ fuissent. De hac Synodo legendus est *Leo Allatius* lib. 2. de Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis consensione cap. 11. Ecclesiam Constantinopolitanam *Leo Styopita* rexit annos octo & menses octo, ut habet Catalogus Episcoporum Byzantinorum lib. 4. *Juris Græco-Romani*, & obiit anno millesimo centesimo quadragesimo tertio, sicut post *Onuphrium* in Chronico, asserit *Baronius* ad annum MCXLIII. ubi etiam ex *Balsamone* refert, *Leonem Styopitam* Patriarcham Constantinopolitanum gravissimè animadvertisse in quosdam vaticinatores, & veneficos, qui uxorem *Alexii Comneni* filii Imperatoris *Manuelis* lethali morbo decumbentem, cùm se curaturos professi fuissent, re tamen infectâ evanuerunt, ægrâ non solùm nihil adiumenti adeptâ, sed etiam diuturno morbo vexatâ decedente. *Leonem Styopitam* excepit in Sede Constantinopolitana *Michaël* Monachus cognomento *Oxita*, quod ex *Oxia* insula, in qua erat ejus Monasterium, eductus sit, & ad Thronum Constantinopolitanum sublimatus. Vir fuit, teste *Joanne Cinnamo* lib. 2. Historiæ suæ liberalibus disciplinis, humanioribusq; litteris leviter quidem imbutus, at morum elegantiâ, rerumque divinarum scientiâ nemine inferior, unusque adeò ex iis, quorum eâ ætate virtus erat magis conspicua. Refert etiam *Leo Allatius* lib. 2. de Consens

Eccles

Eccles. Orientalis & Occidentalis capite duodecimo Synodum, quam *Michael Oxita* Patriarcha Constantinopolitanus celebravit contra *Niphonem* Monachum, necnon pseudo Episcopos *Clementem*, & *Leontium*, quos ceu *Bogomilorum* hæresis fautores ac propugnatores condemnavit. *Manuelem* Imperiali diademate insignivit idem Patriarcha *Michael Oxita*, sed anno millesimo centesimo quadragesimo sexto, postquam sedisset annos duos & menses octo, ut legitur in Catalogo Episcoporum Constantinopolitanorum, spontè se se hac sublimi dignitate abdicavit, & in *Oxiam* insulam rediit, in qua vitæ inopis & simplicis institutum, quod à puero fuerat amplexus, observavit, ibique, ut refert *Baronius* ad annum MCXLV. in templi vestibulo prostratus, cuivis Monacho collum calcandum præbuit, vehementèr dolens, quòd adamatam à teneris annis quietem repudiasset, nulloque cum fructu thronum Constantinopolitanum conscendisset. In ejus locum suffectus est *Cosmas Atticus*, qui tamen, postquàm Patriarchatum Constantinopolitanum per menses decem tenuisset, sede pulsus est anno millèsimo centesimo quadragesimo septimo, quòd *Bogomilorum* hæresi nimiùm favere videretur, ut videre est apud *Leonem Allatium* lib. 2. de. consens. Eccles. Occid. & Orient. cap. 12. ubi refert sententiam depositionis adversùs hunc Patriarcham Constantinopolitanum latam. Rem tamen alitèr refert *Nicetas Choniata* lib. 2. ubi ait, *Cosmæ* Patriarchæ Constantinopolitani æmulos eum apud *Manuelem* Imperatorem calumniatos esse, & in vindictam injustæ dejectionis Imperatricem nullos mares peperisse, sicut ei *Cosmas* im-

precatus fuerat. Ut ut ſit, vacante Sede Conſtantinopolitana per depoſitionẽ *Coſmæ Attici*, ad thronum Conſtantinopolis evectus fuit *Nicolaus* Monachus, *Muzalo* dictus, anteà Archiepiſcopus Cypri, ut habet Catalogus Epiſcoporum, At ſtatim ac *Nicolaus Muzalo res adminiſtrare cæpit, omnium ora in eum commota ſunt, injuſtè occupatum ab illo thronum clamitantium, ut qui cum Eccleſia quam nactus fuerat, Sacerdotium quoque depoſuiſſet. Sed is obſtinatus, primò, throno ſe deturbari haud quaquàm paſſus, ubi autem re ad Imperatoris examen delata, malè ſibi ceſſurum agnovit, judicium nolens denuò experiri, abdicata ultrò dignitate, ad vitam rursùs privatam rediit. Theodotus ei ſufficitur, vir Monachicis inſtitutis apprimè inſtructus*, inquit *Joannes Cinnamus* lib. 2. Hiſtoriæ ſuæ. Ex quo facilè intelligitur, *Baronium* incidiſſe in Catalogum Epiſcoporum Conſtantinopolitanorum depravatum. Ait enim primò, *Nicolaum Muzalonem* Patriarcham Conſtantinopolitanum obiiſſe anno MCXVII. cum tamen certò conſtet, *Nicolaum Muzalonem* anno dumtaxat milleſimo centeſimo quinquageſimo primo Patriarchali dignitate ſe ſe abdicaſſe. Secundò, ſcribit *Baronius*, Coſmæ Attico in ſede Conſtantinopolitana ſucceſſiſſe *Charitonem*, & tamen ex accurato Epiſcoporum Conſtantinopolitanorum Catalogo liquet, *Coſmæ Attico* Patriarchæ Conſtantinopolitano ſucceſſiſſe non *Charitonem*, ut aſſerit Baronius, ſed *Nicolaum* hujus nominis IV. dictum *Muzalonem*, quem perperàm idem *Baronius* confundit cum altero *Nicolao* hujus nominis *III.* Patriarcha Conſtantinopolitano, qui *Grammaticus* dicitur, & obiit, ut ſuperius dixi

diximus, anno millesimo centesimo undecimo. Post depositionem *Nicolai Muzalonis* factam, ut jam observavimus, anno millesimo centesimo quinquagesimo primo, *Theodotus* Monachus Patriarcha Constantinopolitanus renunciatus est, ut videre est in serie Episcoporum Byzantinorum lib. 4. Juris Græco-Romani, quod in lucem emisit *Joannes Leunclavius*. Huic Patriarchæ Constantinopolitano *Theodoto* demortuo anno millesimo centesimo quinquagesimo tertio successit *Neophytus inclusus*, & *Neophyto incluso* Patriarchæ Constantinopolitano anno incerto defuncto successit *Constantinus Chliarenus*, Diaconus & sacelli Præfectus, & huic successit *Lucas Chrysoberges*, ut patet ex serie Episcoporum Byzantinorum, quam mox citatus *Joannes Leunclavius* in libro IV. Juris Græco-Romani edidit, in qua tamen, cùm anni sedis horumce Patriarcharum Constantinopolitanorum injuriâ temporis deleti fuerint, scire tantùm possumus, *Lucam Chrysobergem* anno millesimo centesimo quinquagesimo quinto Patriarchatum Constantinopolitanum obtinuisse, idque colligimus ex duratione sedis aliorum Patriarcharum Constantinopolitanorum, qui ad finem usque hujus sæculi duodecimi sedem Constantinopolitanam tenuerunt. *Leo Allatius* libro 2. de Consens. Eccles. Occid. & Orient. cap. 12. meminit Synodi Principum & Patriarcharum, Metropolitarum, Episcoporum, & aliorum Ecclesiasticorum numero spectatissimæ, quæ celebrata est anno millesimo centesimo sexagesimo sexto, cui interfuere *Lucas Chrysoberges* Patriarcha Constantinopolitanus, *Athanasius* Theopolitanus, aliique, quorum no-

mina recitat *Allatius*, qui Synodum illam MS. sese habere ibidem asserit. Ecclesiam Constantinopolitanam rexit *Lucas Chrysoberges* ab anno MCLV. usque ad annum MCLXVII. eique successit *Michael* hujus nominis *III.* Diaconus, Sacelli Præfectus, & summus Philosophorum, sic ut legitur in Catalogo Patriarcharum Constantinopolitanorum. Hic *Michael* hujus nominis *III.* præfuit Ecclesiæ Constantinopolitanæ novem annos & obiit anno millesimo centesimo septuagesimo sexto. In ejus locum suffectus est *Charito*, qui teste *Onuphrio* in Chronico Ecclesiastico, post brevem Pontificatum, seu post unum annum & duos menses è vita migravit anno millesimo centesimo septuagesimo septimo, atque successorem habuit *Theodosium*, qui anno millesimo centesimo octogesimo tertio se se Patriarchatu Constantinopolitano abdicavit, & in Insulam Terebinthum, ubi sibi diversorium & sepulchrum extruxerat, secessit, ut narrat *Nicetas Choniates* sub finem libri secundi in *Andronico* Imperatore. Post abdicationem *Theodosii*, Imperator *Andronicus*, ut scribit idem *Nicetas*, virum sibi addictissimum ad thronum Constantinopolitanum evexit *Basilium Camaterum*, qui, postquàm sedisset non annos sex & menses sex, ut legitur apud *Baronium*, sed annos tantùm tres & menses sex, sicut accuratè scribit *Onuphrius* in Chronico Ecclesiastico, fuit tandem anno millesimo centesimo octogesimo sexto sede dejectus ab *Isaacio* Imperatore, uti narrat *Baronius* ex *Niceta* in *Isaacio Angelo* Imperatore. In locum dejecti *Basilii Camateri* subrogatus est *Nicetas Muntanes, magnus Sacellarius*, sicut legitur in Catalogo Patriarcharum Constantino-

poli-

politanorum. *Onuphrius* in Chronico Ecclesiastico initium Patriarchatus *Nicetæ Muntanis*, seu *Mundani*, connectit cum anno millesimo centesimo octogesimo sexto, aitque, eum, postquàm annos sex & menses sex Ecclesiam Constantinopolitanam rexisset, sede fuisse pulsum. Quarè, juxta *Onuphrium*, Nicetas Mundanus Patriarchatum Constantinopolitanum tenuit usque ad annum millesimum centesimum nonagesimum secundum, quo *Leontius* Monachus factus est Patriarcha Constantinopolitanus, quem tamen *Issaacius Angelus* Imperator anno millesimo centesimo nonagesimo tertio, postquàm uno anno sedisset, abdicavit, eoque repudiato, statuit idem Imperator *Dositheum* Hierosolymorum Patriarcham ad thronum Constantinopolitanum transferre, sed, ut scribit *Nicetas*, cum sciret Imperator, id Canonibus vetitum esse, *Theodorum Balsamonem* Patriarcham Antiochenum, virum eâ ætate juris consultissimum, astu circumveniens finxit, sibi esse in animo ipsum Antiochiâ ad Regiam urbem evocare, si ipse, ut Legum & Canonum peritissimus, demonstrare ac vulgo persuadere posset, ejusmodi translationes licitè fieri posse. His promissis illecto *Theodoro Balsamone*, postridiè in Conventu Episcoporum quęstione illâ agitatâ, conclusum est pro translationibus, moxque Imperator *Dositheum* è sede Hierosolymitana ad Constantinopolitanam transtulit, quâ tamen diù *Dositheus* potitus non est. Obstupefacti quippè Episcopi, cùm se, Canonibus temerè violatis, delusos viderent, *Dositheum* alienæ Ecclesiæ occupationis insimularunt, eumque ut invasorem ejecerunt anno millesimo centesimo nonagesimo quar-

to,

to, cui *Georgius Xiphilinus*, magnus vaſorum cuſtos, in hanc Sedem Conſtantinopolitanam ſucceſſit, quam ſeptem annos tenuit, hoc eſt uſque ad annum milleſimum ducenteſimum. Sic viri eruditi poſt *Onuphrium* diſponendam ac ordinandam eſſe cenſent Patriarcharum Conſtantinopolitanorum ſeriem, ſeu Chronotaxin, quam in Annalibus *Baronii* non ſatis accuratè eſſe digeſtam pertendunt.

D. Oſtendiſti, ut benè memini, in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam ſæculorum Eccleſiæ ſeptimi & octavi, texi haud poſſe ſeriem Epiſcoporum Hieroſolymitanorum, qui à morte *Sophronii* Patriarchæ Hieroſolymitani, hoc eſt, ab anno ſexcenteſimo trigeſimo ſeptimo, quo à Saracenis Hieroſolymorum urbs capta eſt, ſedem Hieroſolymitanam tenuerunt, quia eorum Patriarcharum nomina planè incognita ſunt, uſque ad aduentum Latinorum, qui ſub finem XI. ſæculi, Duce *Godefrido Bullionio*, victricibus armis Terram Sanctam occuparunt, Saracenos expulerunt, Regnum Hieroſolymitanum inſtituerunt, & Patriarchas Latinos Eccleſiæ Hieroſolymitanæ præfecerunt. Horum itaque Patriarcharum Latinorum, qui duodecimo ſæculo Eccleſiam Hieroſolymitanam gubernarunt, nomina, ſeriem, geſtaque deſcribendi hìc peropportunus locus eſſe videtur.

M. Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, quandò Latini in Palæſtinam ſub finem undecimi Eccleſiæ ſæculi venerunt, præerat *Simon* Patriarcharum Græcorum ultimus. Sed hic Patriarcha propter Turcarum minas ad Inſulam Cyprum profectus, tempore obſidionis civitatis Hieroſolymitanæ, in

præ-

prædicta insula ex hac luce subtractus Ecclesiam Hierosolymitanam pastore viduatam reliquit. Quapropter, Latini, captâ urbe Hierosolymitana anno millesimo nonagesimo nono, elegerunt in Patriarcham Hierosolymitanum *Arnulphum*, quem *Albertus* Aquensis lib. 6. Historiæ *de Expeditione Hierosolymitana* valdè laudat, de quo tamen variant Scriptorum judicia. Ut ut sit, *Guibertus* Abbas Monasterii S. Mariæ Novigenti, hujus temporis Scriptor, testatur lib. 7. Historiæ *de Expeditione Hierosolymitana*, hunc *Arnulphum* statim fuisse sede dejectum. Quò fit ut hic *Arnulphus* in serie Latinorum Patriarcharum Hierosolymitanorum primum locum non teneat, sed *Daibertus*, seu *Daymbertus* Pisanus Episcopus, & Sedis Apostolicæ in Expeditione Hierosolymitana Legatus, quem à Latinis exeunte anno millesimo nonagesimo nono Patriarcham Hierosolymitanum fuisse electum prodit *Fulcherius* Carnotensis, qui præsens erat, lib. I. cap. XXI. Historiæ Hierosolymitanæ, quam ab anno MXCV. usque ad annum MCXXVII. perduxit. Ab hoc *Daymberto* primo inter Latinos Patriarcha Hierosolymitano *Godefridus Bullionius* Regni Hierosolymitani Investituram accepit. Sed, mortuo *Godefrido Bullionio* anno millesimo centesimo, *Balduinus* frater *Godefridi*, ejusque in Regno Hierosolymitano successor, Sede Hierosolymitanâ dejecit *Daymbertum* anno millesimo centesimo tertio, & quemdam simplicem & religiosum circumveniens Sacerdotem, *Ebremarum* nomine, in sedem Hierosolymitanam intrusit, *cunctis quidem honestæ conversationis merito acceptum, sed qui in hoc crassam nimis & supinam inventus est habere*

igno-

ignorantiam, quòd, vivente Domino Patriarchâ, licere ſibi credebat, ſedem ejus uſurpare, ſicut ait *Willelmus* Archiepiſcopus Tyrius lib. X. de Bello Sacro cap. 26. Interim, *Daymbertus* ſede ſuâ à *Balduino* Rege pulſus, Romam anno MCVI. navigavit *Paſchali II.* Pontifici Maximo ſuas querelas delaturus, & ab eo in priſtinam dignitatem reſtitutus in Orientem revertitur. Quod ubi audiviſſet *Ebremarus* in hanc ſedem Hieroſolymitanam à *Balduino* Rege intruſus, Romam itidem ſe contulit, ubi tamen nihil aliud impetrare potuit, quàm ut ſecum mitteretur *Gobelinus*, ſeu *Gibelinus*, Arelatenſis Archiepiſcopus, qui tanquàm Sedis Apoſtolicæ Legatus hanc cauſam denuò examinaret atque dirimeret. *Gibelinus* itaque Sedis Apoſtolicę Legatus congregavit Hieroſolymis Concilium, & quamvis jam nunciatum eſſet, *Daymbertum* Patriarcham Hieroſolymitanum in itinere mortuum eſſe Meſſanæ in Sicilia anno MCVII. intruſum tamen in ſedem Hieroſolymitanam *Ebremarum* auctoritate Apoſtolicâ depoſuit, quòd *Daymberti* adhùc viventis ſedem occupaſſet, ſed habitâ ratione ejuſdem *Ebremari* pietatis, religionis ac ſimplicitatis, illum miſeratione commotus *Gibelinus* Sedis Apoſtolicæ Legatus, Cæſarienſi, quæ tunc vacabat, præfecit Eccleſiæ. Poſtmodùm verò, cùm de ſubſtituendo Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Prælato Clerus ac Populus diſceptarent, in *Gibelinum* Sedis Apoſtolicæ Legatum omnes unanimiter conveniunt. Quod iſte *Arnulphus* Sede Hieroſolymitanâ, ut jam obſervavimus, depoſitus *dicitur malitiosè conſtruxiſſe, ut homo ſenex & decrepitus in illa ſede diu vivere non poſſet*, quemadmodum

dum ſcribit *Vvillelmus* Archiepiſcopus Tyrius lib.11.cap.4. *Gibelinus* tam arduum onus ſuis humeris impoſitum invitus admodum ſuſcepit, litteraſque ad ſuos Arelatenſes lachrymis plenas dedit, ad quos etiam *Paſchalis II.* Papa ſcripſit pro electione ſucceſſoris. Sedem Hieroſolymitanam tenuit *Gibelinus* uſque ad annum milleſimum centeſimum duodecimum, quo obiit, eique ſubſtitutus eſt ille *Arnulphus* Sede Hieroſolymitanâ antehac depoſitus, quem *Vvillelmus Tyrius* lib.12. cap.6. appellat *virum inquietiſſimum & Officii ſui Sanctimoniam negligentem*. Hic autem *Arnulphus* licèt iterùm Sede Hieroſolymitanâ in conſilio Hieroſolymis anno MCXV. celebrato depoſitus, ut ex *Vvillelmo Tyrio* narrat *Baronius*, Sedem tamen Hieroſolymitanam occupavit uſque ab obitum *Balduini* hujus nominis I. Hieroſolymorum Regis, hoc eſt, uſque ad annum MCXVIII. quo unà cum *Balduino* Rege è vita deceſſit. Mortuo *Arnulpho* Hieroſolymorum Patriarcha, *Germundus, vir bonæ converſationis, ab omni Clero & Populo in Patriarcham eligitur*, inquit *Albertus* Aquenſis lib.12. Hiſtoriæ *de Expeditione Hieroſolymitana* num.30. Cum Venetis ad Tyri expugnationem perrexit *Germundus* Patriarcha Hieroſolymitanus, & vixit uſque annum milleſimum centeſimum vigeſimum octavum, quo ex hac vita migravit, ut teſtantur *Ordericus*, & *Vvillelmus* Archiepiſcopus Tyrius lib.13. *Germundo* in Sede Hieroſolymitana ſucceſſit *vir quidem ſecundum carnem nobilis, ſed vita, & moribus multò nobilior, Stephanus nomine*, ut ait *Vvillelmus Tyrius* lib.13. cap.25. Rexit Eccleſiam Hieroſolymitanam annis duobus, obiit anno milleſimo centeſimo trigeſi-

gesimo, & successorem habuit *Vuillelmum* Priorem Ecclesiæ Dominici sepulchri, virum simplicem, modicè litteratum, formâ decorum, moribus commendabilem, Natione Flandrum, Hierosolymorum Regi *Balduino II.* Principibus & populo universo charissimum, teste *Vuillelmo Tyrio* lib. 13. Præfuit Ecclesiæ Hierosolymitanæ *Vuillelmus* usque ad annum millesimum centesimum quadragesimum quintum, quo vitâ functus est, *post annos* xv. *Pontificatus*, ut asserit idem *Vuillelmus Tyrius* cap. 17. lib. 14. Quarè necesse est, ut memoria lapsus sit *Ordericus* lib. 13. *Historię* Eccles. ad annum MCXXXVII. ubi Hierosolymitanum Patriarcham appellat *Radulfum*, cùm tamen ex citato *Vuillelmo Tyrio* certò constet, *Vuillelmum* ab anno MCXXX. usque ad annum MCXLV. Sedem Hierosolymitanam tenuisse. In locum *Vuillelmi* demortui anno MCXLV. suffectus est *Fulcherius*, cujus consiliis & adhortationibus animati Latini *Ascalonem*, urbem munitissimam, jamque diù resistentem obsederunt, & septimo demùm mense, seu die XII. mensis Augusti anni MCLIV. in suam potestatem redegerunt. *Fulcherius* Patriarcha Hierosolymitanus anno XII. sedis suæ viam universæ carnis ingressus est, hoc est anno MCLVII. eique successit *Amalricus* Ecclesiæ Dominici Sepulchri Prior, *vir commodè litteratus, sed simplex nimium & penè inutilis*, inquit sæpè citatus *Vuillelmus Tyrius* lib. 18. cap. 20. Patriarchatum Hierosolymitanum tenuit *Amalricus* usque ad annum MCLXXX. quo è vita migravit, ut ait *Marinus Sanutus* lib. 3. *Fidelium Crucis* par. 6. cap. 24. his verbis: *Anno* MCLXXX. *Patriarcha Amalricus moritur cujus simplicitas parùm profuit Ecclesiæ, cui successi*

He

Heraclius tam perniciosi exempli, ut procedentem ornatissimam mulierem, quam publicè tenebat, vulgus Patriarchissam vocaret. In ejus electione publicè dictum fuit, sub Heraclio amittendam esse Crucem, sicut sub Heraclio Imperatore *recuperata fuerat*. Et revera ita contigit. Anno siquidem MCLXXXVII. mense Julio captâ à Turcis Hierosolymitana urbe, *Heraclius* Patriarcha, Clerus universus, diversorum Ordinum Religiosi, ac innumerabilis penè turba Christianorum cujuslibet ætatis & sexus miserrimè ab Urbe Hierusalem recesserunt, universisque penè Latinis hanc urbem deserentibus, Suriani, & variarum sectarum homines, præcipuè Jacobitæ, & Armeni sub Turcarum dominio ibidem remanserunt. Hunc *Heraclium* Patriarcham Hierosolymitanum *Balduinus* hujus nominis IV. Hierosolymorum Rex ad *Lucium III.* Papam & ad Reges Franciæ & Angliæ anno millesimo centesimo octuagesimo quarto cum Magistris Templariorum & Hospitalariorum miserat, ad impetrandum Christianis in Asia penè oppressis validum contra Turcas subsidium. *Papebrochius* in Historia Chronologica, seu in serie Patriarcharum Hierosolymitanorum tomo 3. mensis Maji præfixa pag. 51. loquens de hoc *Heraclio* Patriarcha Hierosolymitano hæc habet: *De hoc Heraclio, ubi, vel quandò objerit, incompertum est, propter Auctorum silentium*. At Cl. *Antonius Pagius* in sua Baronii Critica ad annum MCXCI. num. XVIII. profert *Rogerum Hovedenum* in suis Ang. Annalibus, pag. 685. & *Joannem Bromptonem* Scriptorem itidem Anglum, & Abbatem Jornalensem in suo Chronico pag. 1191. qui testantur, *Heraclium* Patriarcham Hierosolymitanum mor-

mortuum esse in obsidione *Acræ*, hoc est anno millesimo centesimo nonagesimo primo. Post *Heraclii* obitum *Albertus Eremita, Petri Eremitæ, qui belli sacri auctor Urbano II. Pontifici fuit, pronepos, ex Episcopo Bethleemitano Patriarcha Hierosolymitanus à Cœlestino III. Papa constituitur*, sicut Interpolator Chronici Aquicinctini scribit ad annum Christi millesimum centesimum nonagesimum primum. Hic autem *Albertus* Episcopus Bethleemita, qui postea fuit Patriarcha Hierosolymitanus, interfuit, teste *Vuillelmo* Archiepiscopo Tyrio lib. 21. *De Bello Sacro* capite vigesimo sexto, Concilio Oecumenico Lateranensi III. sub *Alexandro III.* Papa anno MCLXXIX. celebrato, ac proindè diversus est à Beato *Alberto* primum Bobiensi, postea Vercellensi Episcopo, qui anno MCCIV. constitutus est Patriarcha Hierosolymitanus. Ecclesiam Hierosolymitanam rexit *Albertus* hujus nominis primus ab anno MCXCI. usque ad annum MCXCIV. quo, sicut scribit *Vuillelmus* Armoricus in Gestis *Philippi Augusti* Galliarum Regis, mortuo *Alberto* Patriarcha Hierosolymitano, *Michael Decanus Parisiensis, vir Theologus & Sanctus in Patriarcham Jerosolymorum est electus, sed antequàm illùc iter arriperet, factus est Archiepiscopus Senonensis*. Idem scribunt *Rigordus* in Gestis ejusdem Regis, & *Albericus* in Chronico. Post illam electionem *Monachus* in Florentina Diœcesi natus, eodem anno MCXCIV. factus est Patriarcha Hierosolymitanus, de quo in Historia Chronologica Patriarcharum Hierosolymitanorum plura habet *Papebrochius*, qui tamen ejus decessorem *Albertum* prætermisit. Patriarchatum Hierosolymitanum

te

tenuit *Monachus* usque ad annum millesimum ducentesimum tertium, ac subindè claudere debet seriem Latinorum Patriarcharum, qui duodecimo sæculo Ecclesiam Hierosolymitanam gubernarunt.

D. Latinos in sacra Expeditione, quam ad Terram Sanctam à Turcarum tyrannide liberandam sub finem undecimi Ecclesiæ sæculi susceperunt, Antiochiam armis expugnasse, jam in præcedentibus Colloquiis observavimus. Sed an Latinos Patriarchas Antiochenæ Ecclesiæ, perindè ac Hierosolymitanæ præfecerint? necdùm investigavimus.

M. Quemadmodùm Ecclesiam Hierosolymitanam XII. sæculo à Patriarchis Latinis gubernatam fuisse ostendimus, sic etiam Ecclesiæ Antiochenæ Patriarchas Latinos eodem sæculo præfuisse certissimum est. Verùm enim verò, *Vvillelmus* Archiepiscopus Tyrius lib.7. *De Bello Sacro* cap.23. scribit, quòd postquàm *Boamundus*, Roberti Guiscardi Apuliæ & Calabriæ Ducis filius, Antiochiam anno millesimo nonagesimo octavo Latinorum armis occupasset, ejusque dominium omnium consensu obtinuisset, per biennium adhuc post captam Antiochiam *Joannes* Patriarcha Græcus, & egregius sub Saracenis confessor, in sua dignitate remansit, quam tamen posteà ultrò abdicavit, *quòd non satis utilitèr præesset Græcus Latinis, & urbe cedens, Constantinopolim abiit*, inquit *Vvillelmus* Tyrius. Vacante itaque Sede Antiochena per liberam cessionem factã à *Joanne* Græco Patriarcha Antiocheno, *Bernardum* Legati Apostolici Capellanum, natione Valentinum, seu ex Valentia in Galliis

oriundum, Patriarcham Antiochenum Latini elegerunt, ut habet ibidem *Vvillelmus* Tyrius. Porrò, hic *Bernardus*, primus omnium Latinorum Patriarcha Antiochenus, ſtrenuè Eccleſiæ ſuæ jura defendit contra Latinum Patriarchã Hieroſolymitanum, qui ſuæ juriſdictionis fines latiùs protendere atque propagare nitebatur. Narrat ſiquidem *Vvillelmus* Archiepiſcopus Tyrius libri undecimi capite vigeſimo ſeptimo, *Balduinum* Hieroſolymorum Regem per Nuncios à *Paſchali II.* petiiſſe, ut quaſcumque urbes *ſibi poſſet vendicare, omnes ditioni & regimini Hieroſolymitanæ Eccleſiæ ſubjacerent*, quod Regi dato Reſcripto indulſit *Paſchalis II.* Ad petitionem quoque *Balduini* Regis idem Summus Pontifex ad *Gibelinum* Patriarcham Hieroſolymorum ſcripſit, eique conceſſit urbes & Provincias, *quæ glorioſi Regis Balduini, ac exercituum eum ſequentium ſanguine, per Dei gratiam acquiſitæ ſunt*. Quod cùm accepiſſet *Bernardus* Antiochenus Pâtriarcha, de illata Eccleſiæ ſuæ manifeſta injuria plurimùm conqueſtus eſt apud *Paſchalem II.* Pontificem Maximum, qui litteris à *Vvillelmo Tyrio* ibidem recitatis reſpondit, actum id eſſe propter ignorantiam, & locorum prolixam longitudinem, ſeque jus & honorem quibuſque Eccleſiis conſervaturum. Dedit etiam hanc in rem idem *Paſchalis II.* Pontifex Maximus literas ad *Balduinum* Hieroſolymitanum Regem, eique mandat, ut Hieroſolymitana Eccleſia ſit ſuo jure contenta, nec injuſtè, aut procacitèr uſurpare ea contendat, quæ certò ſciuntur ad jus Antiochenæ Eccleſiæ pertinere. Has Summi Pontificis litteras datas xv. Kalend. Aprilis refert *Baronius* ad annum MCXIII. num. II.

Se-

Sedit *Bernardus*, Latinorum primus Patriarcha Antiochenus, annos triginta sex, ut asserit *Vuillelmus Tyrius* lib. 14. cap. 19. & obiit anno MCXXXVI. Post mortem *Bernardi* in Sedem Antiochenam intrusus est *Rodulphus*, seu *Radulphus* cognomine *Mamistranus*, natione Gallus Diœceseos Cenomanensis, qui ab *Alberico* Episcopo Ostiensi, quem *Innocentius II.* Papa in Orientem Legatum miserat, damnatus ac depositus est in Synodo Antiochiæ celebrata, & in carcerem detrusus, ex quo tamen elapsus *Rudolphus* Romam perrexit, & gratiam Sedis Apostolicæ assecutus, dùm ad Sedem suam redire maturaret, ex hac vita veneno sublatus est anno MCXL. & in ejus locum subrogatus est *Haimericus* Decanus ejusdem Ecclesiæ Antiochenæ, ut scribit idem *Vuillelmus Tyrius*, qui etiam cap. 8. libri 22. asserit, ad hunc *Haimericum* Latinum Patriarcham Antiochenum anno MCLXXXII. Maronitas accessisse, & abjurato errore, quo unam tantùm in Christo agnoscebant voluntatem & operationem, aliisque repudiatis erroribus, quos, post suam ab Ecclesia Catholica separationem, adjecerant; fidem orthodoxam unà cum Patriarcha suo, & nonnullis Episcopis suscepisse, atque ad omnes Ecclesiæ Romanæ traditiones amplectendas & observandas sese paratos exhibuisse. In qua fide Catholica Maronitæ posteà semper immobiles perstiterunt, variis licèt infidelium pressuris agitati, ut litteræ eorum ad *Leonem X.* Pontificem Maximum apertè demonstrant. Patriarchatum Antiochenum tenuit *Haimericus*, seu *Aimericus* annos XLVII. hoc est, usque ad annum MCLXXXVII. quo in vivis esse desiit, ejusque lo-

loco substitutus est *Rodulphus* hujus nominis II. qui Antiochenam Ecclesiam rexit annis triginta tres, seù usque annum MCCXX. Post *Rodulphum II*, Sedem Antiochenam per viginti annos occupavit *Rainerius* Tudertinus, Prior S. *Fridiani* Lucensis, & obiit anno MCCXL. eique successit *Elias Robertus* Regiensis, anteà Episcopus Brixianus, qui sedit annos octo, & obiit anno MCCXLVII. qui verò post *Eliam* ex latinis Patriarcha Antiochenus fuerit, planè incompertum est, ut videre est apud *Panvinum Onuphrium*, & *Genebrardum* in Chronico.

D. Ecclesia itaque tàm Hierosolymitana, quàm Antiochena nullos alios duodecimo sæculo Patriarchas habuit præter Latinos?

M. Cum Latini summâ rerum Hierosolymis, & in urbe Antiochia duodecimo sæculo potirentur, non alios, quàm Latinos, tàm Ecclesiæ Hierosolymitanæ, quàm Antiochenæ Patriarchas præfecerunt. Non desierunt tamen Græci suos & Hierosolymis, & in Antiochia instituere, & continuare Patriarchas Græcos, qui tamen erant dumtaxàt Patriarchæ nomine tenus, ut patet exemplo *Theodori Balsamonis* patriâ Constantinopolitani, qui à Græcorum Imperatore ad Patriarchatum Antiochenum designatus, nunquam tamen illum occupare potuit, quia tùm temporis Sedem Antiochenam tenebat *Heimericus*, sive *Aimericus* Patriarcha Latinus. Hinc *Theodorus Balsamon*, vir alioqui doctissimus, ægrè ac iniquo animo ferens, quòd Latinorum auctoritate à Sede Antiochena, cujus se Patriarcham dictitabat, excluderetur; Convicia in Latinos pleno ore effudit, & Ecclesiam Romanam in suis libris execrabilibus mendaciis à Capite ac

Cal-

Calcem scatentibus infamare studuit, ut ostendemus in Colloquio quinto, ubi sermonem instituemus de Viris Illustribus, qui duodecimo Ecclesiæ sæculo tàm in Oriente, quàm in Occidente floruerunt.

COLLOQUIUM III.

De Hæresibus, quæ duodecimo sæculo Ecclesiam infestarunt.

D. PLura in superiori Colloquio percensuisti schismata, quæ ab Occidentis Imperatoribus excitata pacem Ecclesiæ diù multùmque perturbarunt; nec dubito, quin eodem sæculo ad labefactandam avitam Ecclesiæ doctrinam complures errores in perniciem animarum disseminaverint hæretici, quos in præsenti Colloquio referre juvat, ut omnes, quos de illis Ecclesia reportavit triumphos, in apertam lucem proferamus.

M. Duodecimum Ecclesiæ sæculum multos protulitHęreticos,qui vel antiquos,& extinctos errores recoxerunt, vel novos proprio marte cuderunt, quibus nihil absurdius fingi aut existimari posse ex simplici eorum narratione facili negotio judicabis. Agmen Hæreticorum duodecimi Ecclesiæ sæculi ducunt *Petrus de Bruis*, à quo *Petrobusiani* dicti sunt ejus Sectarii; & *Henricus* à quo *Henriciani* discipuli ejus fuerunt appellati. Ambo illi hęretici circà annum MCXVI. suos in Provincia cœperunt spargere errores. Sed *Henricus* discipulus *Petri de Bruis*, relicto in Provincia Magistro, Lausa-

nam primùm se contulit. Dein Cenomanos, Pictavos, & Burdegalam in Galliis fœdavit suis spurcitiis, sicut testatur S. *Bernardus* Epistola CCXL. quam recitat *Baronius* ad annum MCXLVII. num. 16. Hujus *Henrici* Hæretici mores, ingenium, ac supinam ignorantiam Auctor *de Gestis Episcoporum Cenomanensium* Tomo 3. Analect. à doctissimo *Mabillonio* publicatus describit his verbis: *per idem ferè tempus in adiacentium finibus regionum surrexit quidam hypocrita, quem propria actio, mores perversi, dogma detestabile scorpionibus & parricidialibus protestantur suppliciis. Is enim ovium spoliis lupi rapacis rabiem occultans, vultu & oculorum incitatione mari conformis naufragoso, coma succinctus, intonsus barba, corpore procerus, pernix incessu, nudis humo, bruma debacchante, serpens vestigiis, expeditus affatu, terribilis sono, juvenis ætate. Nullus ei nitor in vestitu, victus à publico in promptu dissimilis, hospitium in ædibus burgensium, mansio in porticu, cæna, cubile in Cœnaculo .... Matronæ etiam atque impuberes pueri (nam utriusque sexus utebatur lenocinio) pro varia vice huic accedentes, excessus suos profitentur, sed augmentant, plantas ejus, clunes, unguina tenera manu demulcendo. Isti planè tanti viri lascivia exhilarati, & adulterii enormitate, publicè testabantur, numquam se virum attrectasse tantæ rigiditatis, humanitatis & fortitudinis, cujus affatu cor etiam lapideum facile ad compunctionem posset provocari. Hujus itaque religionem & cælibem vitam Monachi & Anachoretæ, & universi Regulares deberent imitari. Asserebant quoque, sibi à Domino Deo antiquam & authenticam Prophetarum collatam fuisse benedictionem, & spiritum, quo mortalium excessus cæteris incognitos, visa tan-*

tantùm eorum facie, cognosceret ac proderet. Narrat præterea idem Auctor, quo pacto *Henricus* hæreticus (Cenomanensibus ejus præsentiam expetentibus) duos ex Discipulis suis Cenomanum miserit. quos habitu & exteriori conversatione pęnitentium speciem præferentes, non solùm plebs quasi Angelos Domini suscepit, sed etiam *Hildebertus* tùm temporis Civitatis Cenomanensis Episcopus, qui propediem Romam profecturus erat, jussit Archidiaconis suis ut venientem *Henricum* benignè exciperent, eique Conciones ad populum habere permitterent. Absente itaque *Hildeberto* Cenomanensi Antistite, Romamque iter aggresso, venit *Henricus* hæreticus, & in ovile irruit lupus agni habitu larvatus. Seductorem plebs novitatis amans è vestigio secuta est, & Hæreseos veneno afflata cæco ac præcipiti furore in Clerum grassata est. His permotus Clerus Cenomanensis, ne pestis illa latiùs serperet, silentium Hæresiarchæ indixit, ipsum, ejusque discipulos ac fautores diris omnibus sacro ritu devovit, si contumaces essent. At *Henricus* hęresiarcha sententiam excommunicationis in ipsum à Clero Cenomanensi latam nihil planè moratus, ab incæpto non destitit, sed apud S. *Germanum*, & S. *Vincentium* sacrilegos conventus agebat, in quibus novi dogmatis virus effundebat, asserens videlicèt, fœminas, quæ minus castè vixerant, coràm omnibus vestes suas cum crinibus nudas comburere debere, quod cùm factitarent quædam fœminæ, quid singulæ haberent venustatis, quæ cęteris candore excelleret, vel nitore corporis splendidior haberetur, perspiciebat flagitiosus ille hæreticus. Multi etiam *juvenes pravis* illius hæretici consiliis

delusi venales ducebant mulieres, quas, post breve dilapsum temporis spatium, omni egentes auxilio relinquebant, sicque illi aliis fœminis in adulterio adhærebant, & fœminæ, quas deseruerant, adhùc maritis suis superstitibus, aliorum connubia illicitè expectabant. Rediit interìm ex Romano itinere *Hildebertus*, cujus cognito adventu, *Henricus* sibi malè conscius in Castrum S. *Karilesi*, Gallicè *sainct Calais*, actutùm secessit, ubi nec timore divino, nec pudore hominum ab effræni explenda libidine ullo pacto sibi temperare potuit. Secreto siquidem noctis silentio militis cujusdam ædes ingressus, uxorem ipsius in die sacro Pentecostes constupravit. Ægrè vidit *Hildebertus* Episcopus Cenomanensis plebem ab *Henrico* hæretico fuisse depravatam, quippè quæ ejus benedictionem respueret, Hæresiarcham laudibus in Cœlum extolleret, & in universum Clerum verbis petulantibus & conviciis baccharetur. Quam ob rem, ut dementatam plebem ad saniorem mentem reduceret Sanctissimus ille Antistes, adiit *Henricum* Hæresiarcham, qui ab ipso ignorantiæ, impietatis, & hæreseos convictus ac rubore suffusus, vitam suam, genus dogmatizandi, & præsumptionem professus, clàm aufugit, *& cæteras regiones, nisi ocyor esset fama, simili modo perturbaret, & viperino hiatu suo inficeret*, inquit Auctor jam citatus *de Gestis Episcoporum Cenomanensium*.

D. Quinam erant præcipui errores, quos *Petrus de Bruis* disseminavit in Provincia, ubi, sicut jam observasti, *Henricus* ejus discipulus eum reliquit?

M. Ad sex potissimùm Capita, errores, quos in Provincia sparsit *Petrus de Bruis*, revocat *Petrus* *Vene-*

Venerabilis Abbas Cluniacensis tùm in Epiſtola, quam ad Archiepiſcopos Arelatenſem & Ebredunenſem, & Epiſcopos Dienſem & Vapincenſem, ſcripsit, tùm etiam in alia Epiſtola, seù potiùs Tractatu iisdem Præſulibus nuncupato, in quo *Petri de Bruis* errores confutavit. In primis, negabat *Petrus de Bruis*, parvulos eſſe baptizandos, quia, ut inquiebat, aliena fides non poteſt eis prodeſſe, nec propriam fidem habere poſſunt, quæ tamen ad baptismatis ſuſceptionem prorsùs neceſſaria eſt, Domino dicente: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur*. Secundò, aſſerebat, Templorum, vel Eccleſiarum fabricam fieri non debere, factas inſuper ſubrui oportere, nec eſſe neceſſaria Chriſtianis ſacra loca ad orandum, quoniam æquè in taberna, & in Ecclesia, in foro & in templo, ante altare, vel ante ſtabulum, invocatus Deus audit, & eos, qui merentur, exaudit. Tertiò, docebat, ſacras Cruces confringi, omni dedecore dehoneſtari, & igne ſuccendi debere, quia ſpecies illa, vel inſtrumentum, quo Chriſtus tàm dirè tortus, tàm crudeliter occiſus eſt, non adoratione, non veneratione, vel aliqua ſupplicatione dignum eſt. Quartò, non ſolùm veritatem Corporis & Sanguinis Domini quotidiè & continuè per Sacramentum in Ecclesia oblatum negabat, ſed omninò illud nihil eſſe, neque Deo offerri debere pertendebat. Quintò, ſacrificia, orationes, eleemoſynas, & reliqua bona pro defunctis fidelibus facta deridebat, nec his mortuos juvari poſſe effutiebat. Poſtremò, Traditionis, seù Sanctorum Patrum auctoritatem explodebat *Petrus de Bruis*, teſte *Petro Venerali* Abbate Cluniacenſi, qui ta-

tamen fatetur, famam, quæ vulgaverat, Petrobusianos esse Manichæos, & novum perindè ac vetus ab ipsis rejici Testamentum, incertam esse & populari dumtaxàt rumore jactatam. Hæc *Petrobusianorum* Hæreseos capita à *Petro Venerali* notata refert *Baronius* ad annum Christi MCXXVI. & ab eodem anno hujus hęresis originem arcessendam esse affirmat. Verùm, cùm Concilium Tolosanum, quod anno MCXIX. Præside *Callisto II*. Pontifice Maximo habitum fuit, damnaverit eosdem errores, quos memorat, & *Petrobusianis* tribuit Petrus Venerabilis, longè verosimilius est, *Petrum de Bruis* ante annum millesimum centesimum decimum nonum suos cæpisse disseminare errores, qui posteà in Concilio Lateranensi II. Oecumenico celebrato an. MCLXXIX. fuerunt iterùm proscripti, sicut datâ operâ in sequenti Colloquio ostendemus. Breviter hìc dumtaxàt observabo, *Petri de Bruis* nefandam hæresim, dùm in Provincia serpit, gliscit ac latè grassatur, multas clades ac gravissima damna Ecclesiæ, Galliarumque Regno intulisse. Cernebantur quippè id temporis in Provincia Altaria eversa, Cruces igne succensæ, violatę ac palàm conculcatæ Leges ac cæremoniæ Ecclesiæ, extinctus cælibatus, Christiani rebaptizati, Sacerdotes contempti, exagitati, trucidati, ac denique augustissima templa prophanata, diruta & solo penitùs æquata. Tam malignis improbissimorum hæreticorum conatibus acriter restiterunt, seque horum furoribus ac stragibus opposuerunt sanctissimi Provinciæ Episcopi, hisque debet Provincia, quòd quæ monstra vidit in sacra, religionesque suas furiosè conjurantia, fracta eadem incredibili vigi-

vigilantiſſimorum Antiſtitum virtute ac debellata viderit. E Provincia itaque fugatus *Petrus de Bruis*, in Occitaniam ſe recepit, locum, ſed non animum mutans. At ibi ſuos diſſeminans errores captus extremo affectus eſt ſupplicio, ſeu, ut *teſtatur Petrus* Venerabilis, in Villa Sancti *Ægidii* in Diœceſi Nemauſenſi damnatus & combuſtus eſt.

D. Obtigitne *Henrico* hæretico eadem ſors, quam nactus eſt *Petrus de Bruis* ipsius Magiſter?

M. *Henricus* diſcipulus *Petri de Bruis* è civitate Cenomanensi, ut jam diximus, pulſus, in Occitaniam venit, ubi, ſicut & per totum Comitatum Toloſanum tam latè Magiſtri ſui propagavit errores, ut teſte S. *Bernardo* in Epiſtola CCXLI. ad *Ildephonſum*, ſeu *Alphonſum* hujus nominis primum Comitem Sancti Ægidii ac Toloſatum, Baſilicæ eſſent ſine plebibus, plebes ſine Sacerdotibus, Sacerdotes ſine debita reverentia, & ſine Chriſto deindè Chriſtiani. Ecclesiæ reputabantur Synagogæ, Sanctuarium Dei ſanctum eſſe negabatur, Sacramenta non ſacra cenſebantur, dies feſti feſtivis fruſtrabantur ſolemniis. Moriebantur homines in peccatis ſuis, rapiebantur paſſim animæ ad tribunal terrificum, heu! nec pænitentiâ reconciliati, nec ſacra Communione muniti. Paruulis Chriſtianorum, Chriſti intercludebatur via, dùm Baptiſmi negabatur gratia, nec ſaluti propinquare ſinebantur; Salvatore licèt piè clamante pro eis: *Sinite*, inquit, *paruulos venire ad me*. Rogat deindè S. *Bernardus* in eadem Epiſtola hunc Comitem *Ildephonſum*, ut hunc peſtiferum hæreticum abjectâ omni cunctatione è tota

ſua

ſua ditione expellat, & ne ab illo callido hypocrita aliquam pietatis præferente ſpeciem decipiatur, ſic ejus mores deſcribit: *Nec mirum tamen, ſi ſerpens ille callidus decepit te, quippè ſpeciem pietatis habens, cujus virtutem penitùs abnegavit. Sed nunc audi quis ille ſit. Homo apoſtata eſt, qui relicto Religionis habitu (nam Monachus extitit) ad ſpurcitias carnis & ſæculi, tanquàm canis ad ſuum vomitum eſt reverſus. Præ confuſione habitare inter cognatos & notos non ſuſtinens, vel potius non permiſſus ob magnitudinem criminis, ſuccinxit lumbos ſuos, & iter, qua neſciebat, arripuit, factus gyrovagus & profugus ſuper terram .... Inquire, ſi placet, vir Nobilis, quomodò de Lauſana civitate exierit, quomodò de Cenomanis, quomodò de Pictavis, quomodò de Burdegali, nec patet ei uſpiam aditus utpotè qui fœda poſt ſe ubique reliquit veſtigia.* Innumeros hæreticos *Henricanos* concionibus, collationibus & miraculis ad Catholicam fidem adduxit S. *Bernardus*, quem Cardinalis *Albericus* Epiſcopus Oſtienſis, & Sedis Apoſtolicæ Legatus in Gallias ad exterminandam hæreſim Henricianam miſſus ſibi comitem adſcivit anno MCXLVII. Teſtatur *Goffridus* Monachus libro 3. de vita S. *Bernardi* capite quinto, *Henricum* hæreticum fugiſſe ac delituiſſe, ſed tādem captum & catenis vinctum, Legato Apoſtolico traditum fuiſſe, & carcere perpetuo damnatum, ne pluribus aliis ſuæ hæreſeos virus afflaret. Hæc fuit miſera ſors, quam juſto Dei judicio experti ſunt duo i li obſtinati hæreſiarchæ *Petrus de Bruis*, & ejus diſcipulus *Henricus*, quos tamen tanquàm Patriarchas ſuos Lutherani, Calviniſtæ, Anabaptiſtæ, aliique hujus furfuris hæretici noſtri temporis agnoſcunt ac venerantur.

D.

D. Habueruntne multos sectatores duo isti Hæresiarchæ *Petrus de Bruis*, & *Henricus* ejus discipulus?

M. Præter illos, qui tàm in Provincia, quàm inOccitania duobus istis Hæresiarchis adhæserunt, verosimile etiam est, Hæreticos Petragoricenses, quorum errores refert *Heribertus* Monachus in Epistola, quam ad omnes Christianos direxit, fuisse *Petri de Bruis*, & *Henrici* Discipulos. Hanc *Heriberti* Monachi Epistolam inseruit *Mabillonius* Tomo III. Veterum Analectorum pag. 467. eàmque ipse integram hìc exhibebo, ut errorum, quos spargebant hæretici Petragoricenses, notitiam habere possis.

Omnibus Christianis notum esse cupio ego Heribertus Monachus, ut se cautè agant à pseudo Prophetis, qui Christianitatem pervertere nituntur. Surrexerunt enim in Petragoricensi regione quàm plurimi hæretici, qui se dicunt Apostolicam vitam ducere, carnes non comedunt, vinum non bibunt, nisi permodicum tertia die, centies in die genua flectunt, pecunias non recipiunt, illorum autem secta valdè perversa est & occulta. Gloria Patri *non dicunt, sed pro gloria Patri*: Quoniam Regnum tuum, & tu dominaris universis creaturis in sæcula sæculorum Amen. *Eleemosynam nihil esse, quia undè fieri possit, nihil deberet possideri. Missam pro nihilo ducunt, neque communionem percipi debere dicunt, sed fragmentum panis. Missam si quis cantaverit seductionis causa, nec Canonem dicit, nec Communionem percipit, sed hostiam juxta, aut retrò altare, aut in Missalem proiicit. Crucem seu vultum Domini non adorant, sed adorantes prohibent, ita ut ante vultum Domini dicant:*

Simu-

Simulacra gentium &c. *in hac seductione quàm plures jam, non solùm Nobiles propria relinquentes, sed & Clerici, Presbyteri, Monachi & Monachæ peruenerunt. Nullus enim tàm rusticus est, qui si se eis conjunxerit, quin infrà octo dies tam sapiens sit litteris, ut nec verbis, nec exemplis amplius superari possit. Nullo modo detineri possunt, quia, si capiuntur, nulla vinctione possunt servari, Diabolo eos liberante, & ità inversi, ut sperent & velint invenire eos, qui se cruciant & morti tradunt. Faciunt quoque multa sign1. Nam sicubi ferreis catenis vel compedibus vincti missi fuerunt in tonnam vinariam, ita ut fundus sursùm vertatur, & custodes fortissimi adhibeantur, in crastino non invenientur, quoadusque iterùm se voluntariè repræsentaverint. Vas vini vacuum ex suo vino parumper immisso, in crastino plenum invenitur. Alia quoque permulta & mira faciunt. Princeps eorum Pontius vocatur.* Cujus loci Monachus fuerit iste *Heribertus*, vel quo anno hanc Epistolam dederit? In obscuro est. Observat dumtaxat *Mabillonius*, hunc *Pontium*, cujus, tanquam Petragoricensium hæreticorum Principis, meminit in sua Epistola *Heribertus*, fuisse hæresiarchæ *Petri de Bruis* discipulum.

D. Cùm *Petrus de Bruis*, & *Henricus* ejus discipulus suos in Galiis duodecimo Ecclesiæ sæculo disseminarint errores, his continenti ordine alios, si qui fuerunt, debes adiungere Novatores, qui eodem sæculo Gallias suis erroribus infestarunt.

M. Gallia duodecimo Ecclesiæ sæculo ortum dedit duobus viris doctissimis quidem, sed Novatoribus, *Petro* videlicet *Abaelardo*, & *Gilberto*

berto *Porretano* Episcopo Pictaviensi, qui tamen suos errores posteà ejurarunt, fuitque ab Hæreticis Waldensibus, & Albigensibus diù multùmque exagitata. Incipiam à Petro *Abaelardo*, cujus ingenium, mores, doctrinam, errores, variamque fortunam paucis hìc describam, de ejus Operibus commodiùs deindè in quinto Colloquio dicturus, ubi de viris illustribus, qui duodecimum sæculum eruditione nobilitarunt, sermonem instituam. *Petrus Abaelardus* natione Gallus, patriâ Nannetensis, in gremio Mineruæ à puero educatus, optimas quasque didicit Disciplinas, sed præsertim Dialecticam, cujus addiscendæ percupidus, diversas disputando, Peripateticorum more, peragravit Provincias, iisquè perlustratis, Parisios tandem venit, ad *Guillelmum Campellensem* Ecclesiæ Parisiensis Archidiaconum, & Peripateticæ Philosophiæ professorem celeberrimum, cui primò gratus fuit, sed postmodùm ejus invidiam subiit, quòd eum in scholis acriùs suis constringeret argumentis, nonnullas illius sententias refelleret, & de suo ingenio nimis præsumens, Meloduni paucis leucis Parisiis dissiti, ac deindè Corbolii scholas aperuisset, ubi Dialecticæ artis Magisterio adeò inclaruit & celebris evasit, ut Parisios accitus, sacram Scripturam publicè legerit, ejusque operâ usus sit *Petrus Lombardus* posteà Episcopus Parisiensis in compositione Sententiarum, sicut prodit *Joannes* Cornubiensis ipsius *Petri Lombardi* discipulus. *Abaelardum* magno omnium applausu & discipulorum concursu Parisiis docentem *Fulbertus* rogavit, ut *Heloissam* nobilem virginem neptem suam, formâ præstantem, doctrinâ præstantiorem, & totâ

Gal-

Galliâ ob ſingularem, quam ſibi comparaverat, eruditionem, ob eximias animi dotes, & peritiam Hebraicæ, Græcæ, & Latinæ Linguæ poſtea celebrem, tam Linguis, quàm Philoſophicis, aliiſque liberalibus diſciplinis imbueret. Promptiſſimum ſeſe ad id muneris obeundum exhibuit *Petrus Abaelardus*, cui juventus, formæ gratia, cantus & carminum Ars ſuaviſſima, quam apprimè callebat, fæminarum amorem facilè conciliabant. Idque re ita contigit. *Abaelardus* quippè juvenem *Heloiſſam* ſuæ curæ concreditam ſuis amoribus illaqueavit, & viciſſim ipſe *Heoliſſæ* amoribus captus eſt, ut videre eſt in Epiſtola, quam *Abaelardus* ad *Amicum* ſcripſit, in qua calamitatum ſuarum Hiſtoriam, & amores ſuos cum *Heloiſſa* deſcribit. Furtivi quidem & ſolis amantibus noti fuerunt aliquamdiù prophani iſti amores, ſed in apertam lucem eruperunt, cùm *Heloiſſa* concepit & peperit filium nomine *Aſtrolabium*. Tunc irâ excandeſcens *Fulbertus* auunculus *Heloiſſæ*, ad nuptias cum *Heloiſſa* ineundas ad ſcelus illud utcumque obtegendum coegit *Abaelardum*, qui *Heloiſſam* in uxorem quidem duxit, ſed ut ſcholis vacaret, eam cùm Argentolienſibus Monialibus recluſit, monitam tamen ne velum indueret. Id *Fulbertus*, & *Heloiſſa* conſanguinei ægrè admodùm tulerunt, & rat *Abaelardum* ſibi illuſiſſe, eumque abhorrere à Matrimonio *Heloiſſæ*, quam in Monaſterium ablegaverat, fictitiam hanc injuriam viciſci volentes *Abaelardum* nihil minus cogitantem, inflicto pu dendo vulnere, quâ parte peccaverat, crudelite mutilarunt, & eunuchum effecerunt. Quò factun eſt, ut *Abaelardus* ob inflicti illius vulneris infa

miam pudore suffusus, mundo nuncium remiserit, & vitam Monasticam in Cœnobio S. *Dionysii* propè Parisios amplexus fuerit, *Heloissa* verò ab Episcopo velum acceperit in Monasterio Argenteolensi Lutetiæ vicino, in quo postmodùm Priorissa & Abbatissa fuit. Sed indè pulsis Monialibus à Monachis S. Dionysii illum sibi locum vendicantibus, *Heloissa* sese recepit ad Monasterium *Paracleti* in Diœcesi Trecensi situm, & ab ipso *Abaelardo* constructum, quod ut prima Abbatissa rexit. Extant etiamnùm *Abaelardi* ad *Heloissam*, & *Heloissæ* ad *Abaelardum* Epistolæ, de quibus pauca dicemus in quinto Colloquio. Factus Monachus *Abaelardus*, iterum scholas aperire coactus est, ob infinitum penè numerum discipulorum, qui ad ipsum certatim accedentes obtinuerunt ab *Adamo* Abbate Monasterii S. *Dionysii*, ut eos publicis suis lectionibus edoceret. Sed, dùm *Abaelardus* nimis inter docendum ingenio suo indulget, aliosque elato supercilio despicit, magnorum & paruorum odia in se concitavit, & sicut manus ejus contra omnes, ita manus omnium contra eum armantur. Gravissimas etiam à suis fratribus & æmulis *Alberico*, & *Latulfo* persecutiones passus est. Isti siquidem, quos haud parùm urebat fama, quam liber de Trinitate *Abaelardo* pepererat, eum ubique velut hæreticum, & trium Deorum assertorem infamarunt. Augebat fratrum, seù Monachorum Cænobii S. *Dionysii*, in *Abaelardum* conceptum odium ea libertas, quâ sæcularem illorum vitam, moresque irreligiosos interdùm arguebat, & in privatis colloquiis asserebat, *Dionysium Areopagitam* Corinthiorum potiùs quàm Atheniensium fuisse

Episcopum. Inde enim sequi videbatur, *Dionysium*, Galliarum Apostolum, non esse *Aeropagitam*, cùm ejus Acta eum Atheniensium Antistitem faciant. Id certè concoquere haud poterant Monachi Dionysiani, cùm inde Monasterium suum gravitèr læsum autumarent. Quapropter ad reparationem injuriæ Monasterio S. *Dionysii* illatæ, jusserunt ei Monachi ut palinodiam cantaret, & S. *Dionysii* Areopagitæ Historiam ab *Hilduino* hujusce cœnobii quondàm Abbate editam calculo suo comprobaret. Quod, volens nolens, præstitit *Abaelardus*, ut videre est in epistola, quam direxit ad *Adamum* Monasterii Sancti Dionysii Abbatem, in qua retractat suam de *Dionysio Areopagita* sententiam. Consultò hìc prætermitto alias persecutiones, quibus exagitatus est *Abaelardus* factus Abbas Sancti *Gildasii* Rujensis in Diœcesi Venetensi in Britannia minore. Quanta enim mala ibi perpessus fuerit *Abaelardus* tum ob indisciplinatam illorum Monachorum vitam, tum ob vexationem sibi factam à Principe, seu potiùs illius regionis tyranno, qui ex dissolutione Monachorum occasionem nactus, Abbatiam in usus proprios redegerat, testatur ipsemet *Abaelardus* in priori ad Amicum epistolam, ubi post multa, hæc scribit: *Quotidiè quasi cervici meæ gladium imminentem suspicio, ut inter epulas vix respirem*. Multorum errorum *Abaelardum* insimularunt Sanctus *Bernardus* in epistola cxc. ad *Innocentium II. Guillelmus* Abbas S. *Theodorici* in Disputatione aduersùs ipsum *Abaelardum*, Anonymus in Disputatione aduersùs eumdem *Abaelardum* tribus libris comprehensâ, quæ extat tomo 3. Bibliothecæ Cisterciensis, & *Otto Frinsingensis* lib. 1. *De Gestis* *Fri-*

Friderici Imperatoris cap.47. Hi porrò *Abaelardi* errores ad novemdecim potiſſimum Capita vulgò revocari ſolent. Primò, ponebat *Abaelardus* in Trinitate gradus, in majeſtate modos, numeros in æternitate. Conſtituebat Deum Patrem plenam eſſe potentiam, Filium quamdam potentiam, Spiritum Sanctum nullam potentiam. Secundò, aſſerebat, Spiritum Sanctum procedere quidem ex Patre & Filio, ſed minimè de Patris eſſe Filiive ſubſtantia. Tertiò, negabat, diabolum unquam jus aliquod in homines habuiſſe,& Filium Dei carnem, aſſumpſiſſe ut hominem liberaret. Quartò, affirmabat, Spiritum Sanctum eſſe animam mundi. Quintò, dicebat,Chriſtum Deum & hominem non eſſe ſecundam in Trinitate perſonam,ſeuDeum propriè hominem dicendum non eſſe. Sextò, cenſebat, homines per liberum arbitrium, ſine adjuvante Dei gratia, benè poſſe & velle & agere. Septimò, docebat, in Sacramento Altaris remanere in aere formam prioris ſubſtantiæ. Octavò, pertendebat, ab Adamo non trahi originalis peccati culpam, ſed pœnam. Nonò, omnia peccata ex natura ſua eſſe mortalia exiſtimabat. Decimò, aditruebat, nullum concupiſcentiâ, delectatione, & ignorantiâ committi peccatum. Undecimò, volebat, ſuggeſtiones diabolicas per phyſicam actionem fieri in nobis. Duodecimò, fidem definiebat *æſtimationem rerum, quæ non videntur*. Quem errorem refellens S.*Bernardus*, elegantèr ait: *Abſit ut putemus in fide vel ſpe noſtra aliquid, ut is putat, dubia æſtimatione pendulum, & non magis totum quod in ea eſt, certa ac ſolida veritate ſubnixum, oraculis & miraculis divinitùs perſuaſum; ſtabilitum & conſecratum partu*

Virginis, *Sanguine Redemptoris*, *gloria Resurgentis &c.* Decimotertiò, *Abaelardus* limites præscribebat Omnipotentiæ Divinæ, asserendo Deum plura facere haud posse, quàm fecerit, aut aliquandò facturus sit. Decimoquartò, animæ Christi descensum ad inferos inficiabatur. Decimoquintò, adventum in fine sæculi ad judicandos homines posse etiam attribui Patri dictitabat. Decimosextò, potestatem ligandi atque solvendi Apostolis à Christo concessam diffitebatur. Decimòseptimò, docebat, Deum mala nusquàm impedire, voluntates hominum impediendo. Decimo octavò, Crucifixores Christi à peccato excusabat. Denique, asseverabat, spiritum timoris Domini in Christo non fuisse, & timorem Domini castum in futuro sæculo non permansurum. Hos errores à Petro Abaelardo fuisse propugnatos S.*Bernardus* aliique Scriptores testantur. Sed *Abaelardus* in Apologia, seu Confessione fidei, scribit, hujusmodi errores sibi malitiâ vel ignorantiâ esse affictos. *Berengarius* etiam Pictaviensis Episcopus Apologiam adornavit, in qua *Petrum Abaelardum* Magistrum suum ab omnibus illis erroribus vindicat. Sed hac in re nec *Abaelardo*, nec *Berengario* pro Magistro suo peroranti credere par est; tum quia incredibile est, S.*Bernardum*, aliosque probatissimæ fidei testes, voluisse illos errores affingere Petro Abaelardo; tùm quia etiam iidem Abaelardi errores proscripti fuerunt ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo, & à Synodis Suessionensi anno MCXX. & Senonensi anno MCXL. celebratis: tum quia denique, Apologia, quam in gratiam *Petri Abaelardi* edidit *Berengarius*, plena est acrimoniæ adversùs S.Bernardum, cùmque à mul-

nultis fuiſſet reprehenſus, quòd tam gravem, ſan-
tumque virum laſcivientis ſtyli acumine pupugiſ-
et, excuſavit ſe, idque joco potiùs, quàm ſeriò fa-
tum reſpondit. Cæterùm, quamvis negari haud
oſſit, *Petrum Abaelardum* mox memoratos do-
uiſſe errores, inde tamen hæreticus dici non de-
et, quia *Abaelardus* ſtatim ac vidit, ſe ab omnibus
anquàm hæreticum deſeri, Cluniacum ſe contulit,
bi *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis eum pe-
amantèr ſuſcepit, & epiſtolam, quam recitat *Ba-
onius*, ſcripſit ad *Innocentium II.* Summum Pontifi-
em, in qua declarat, ſe Cluniaci retinuiſſe *Abae-
ardum*, ignarum quò ſeſe verteret, & de pace inter
ernardum & eumdem *Abaelardum* concilianda
giſſe, atque eò rem adduxiſſe, ut ambo tandem
onvenerint, diſſidiaque ſua pacificè compoſuerint.
eſtatur etiam *Petrus Venerabilis* in eadem epiſto-
a, *Abaelardum* ſuos emendaſſe errores, idemque
tiam diſertè aſſerit *Otto Friſingenſis* lib. I. *De Geſtis
riderici* cap. 49. Quin & ipſemet *Abaelardus* in ſuo
pologetico, ſeu Confeſſione fidei, ſe tandem ab
rroribus reſipuiſſe indicat his verbis: *Quod ſi uſ-
iam per multiloquium exceſſi, ut ſcriptum eſt: in mul-
iloquio non effugies peccatum, nunquam importuna
efenſio me effecit hæreticum, paratus ſemper ſatisfa-
tionem de malis meis corrigendis, ſive delendis, in
uo certè propoſito uſque in finem perſeverabo &c.*
Deindè, ſingillatim Catholica Dogmata erroribus
ſe aſſertis, vel ſibi objectis contraria ultrò ample-
titur, & conſtantèr profitetur. Quocircà, *Abae-
ardus* poſt fidei ſuæ expoſitionem, & errorum
mendationem hæreticus dici nòn debet, ut oſten-
it *Natalis Alexander* part. 3. ſęc. XI. & XII. Diſſert. 7.

 art. II.

art. II. Legendus etiam est super hac re *Bulæus* tomo II. Historiæ Universitatis Parisiensis ad annum MCXL. Post sinceram errorum suorum emendationem lento morbo correptus *Abaelardus*, missus est ad recuperandam salutem à *Petro Venerabili* Abbate suo Cabillonem, ubi ex hac vita piè anno Domini MCXLII. excessit, sicut testatur *Petrus Venerabilis* in epistola, quam scripsit ad *Heloissam* ejus quondàm uxorem, tunc verò Abbatissam Monasterii Paracletensis, ut eam de pio *Abaelardi* obitu solaretur, jussitque, ut ejus corpus ad illud Cœnobium tranferretur, ut optaverat *Abaelardus*, misso Epitaphio à se in honorem ipsius composito, in quo dicitur *Abaelardum* XI. Kalend. Maji animam Deo reddidisse.

D. Gaudeo sanè vehementer, quòd *Petrus Abaelardus*, cujus Historiam breviter descripsisti, ad saniorem mentem redierit, suisque sincero animo repudiatis erroribus, piè in gremio Ecclesiæ Catholicæ obierit. Transeamus modò ad causam *Gilberti Porretani* Episcopi Pictaviensis, quem sæculo Ecclesiæ duodecimo in aliquot errores impegisse superiùs observasti.

M. In omni Artium ac Disciplinarum genere, præsertim verò in Philosophia & Theologia excelluit *Gilbertus Porretanus* ad Pictaviensem Episcopatum anno MCXLI. promotus. Is patriâ Pictaviensis non solùm Parisiis, sed & in aliis Galliæ locis Philosophiam maximâ cum nominis celebritate docuit, & quidem Carnuti, ubi Canonicus & Cancellarius illius Ecclesiæ fuisse perhibetur, deindè Canonicus S. *Hilarii Majoris*, postremò ex Canonico, & Theologiæ professore clarissimo Episcopus inau-

inauguratus. *Ab adolescentia sua,* inquit *Otto Frisingensis* lib.1. *De Gestis Friderici* cap.50. *Magnorum virorum disciplinæ se subjiciens, magisque illorum ponderi, quàm suo credens ingenio, qualis primò fuit Hilarius Pictaviensis, post Bernardus Carnotensis, ad ultimum Anselmus, & Radulfus Laudunenses germani fratres, non levem ab eis sed gravem doctrinam hauserat, manus non subitò ferulæ subducta à scientiæ haud censura morum, vitæque gravitate discordante, non jocis, non ludicris, sed seriis rebus mentem applicabat. Hinc erat, ut tam gestu, quàm voce pondus servans sicut in factis, sic in dictis se ostenderet difficilem, ut nunquàm puerilibus, vix autem eruditis & exercitatis, quæ ab eo dicebantur, paterent animis.* Verùm, *Gilbertus Porretanus* in Theologia Scholastica, cujus studium duodecimo Ecclesiæ sæculo vigere cœpit, maximè exercitatus, ingenii sui subtilitate & rationum acumine Mysteria Fidei perscrutari volens, in aliquot prorupit errores, quos *Otto Frisingensis* loco mox à me laudato revocat ad ista sex Capita. Primò, *quòd assereret, Divinam Essentiam non esse Deum*. Secundò, *quòd proprietates personarum non essent ipsæ personæ*. Tertiò, quòd Divinæ *Personæ in nulla prædicarentur propositione*. Quartò, *quòd divina natura non sit incarnata*. Quintò, *quòd meritum humanum attenuando, nullum mereri diceret præter Christum*. Sextò, quòd *Ecclesiæ Sacramenta evacuando, diceret, nullum baptizari nisi salvandum*. Ejusmodi errores *Gilbertus Porretanus* inseruit in suis Commentariis in Psalmos, in Epistolas Pauli, & in librum *Boetii* de *Trinitate*, eosdemque errores retinuit factus Episcopus Pictaviensis, quos cùm protulisset in sermone quodam

habito coràm Clericis suis, apud *Eugenium III.* Pontificem Maximum, qui tum Senis degebat, à duobus ex suis Archidiaconis, *Arnaldo*, & *Calone* tanquàm de fide Trinitatis malè sentiens accusatus est. Verùm, Pontifex consultiùs esse judicavit, hujus causæ discussionem in Gallias, quò tunc temporis accedebat, remittere. Dilato itaque istius causæ examine, iidem Archidiaconi, qui *Gilbertum Porretanum* apud Summum Pontificem accusaverant, S.*Bernardum* Abbatem Claræyallensem convenerunt, eumque in suas partes pertraxerunt. Testatur *Otto Frisingensis*, Summum Pontificem *Eugenium III.* Causæ *Gilberti Porretani* examen cœpisse in Concilio Antisiodorensi. Sed nullus Scriptor, præter *Ottonem*, meminit hujusce Concilii Antisiodorensis ab *Eugenio III.* in causa *Gilberti Porretani* in Galliis celebrati. In hoc omnes consentiunt Historici, quòd Summus Pontifex *Eugenius III.* anno MCXLVII. Synodum Parisiensem convocaverit, in qua tamen, cùm propter partium studia, & æmulorum contentiones causæ *Gilberti Porretani* finem imponere haud potuisset, illius judicium in aliud tempus distulit, seu ad Concilium Remense, quod anno sequenti, seu MCXLVIII. celebratum est, & in quo post maturum ac deliberatum examen, promovente maximè Sancto *Bernardo*, damnatus est *Gilbertus Porretanus*. De utraque Synodo Parisiensi nimirùm & Remensi ad dirimendam *Gilberti Porretani* causam convocatâ in sequenti Colloquio disseram, quapropter, duo hic dumtaxàt obiter observasse sufficiat. Primum est, *Gilbertum Porretanum* summâ animi demissione exceptâ Summi Pontificis sententiâ, errores suos ejurasse, Archidiaconos,

nos, qui eum accuſaverant, in gratiam recepiſſe, & *cum honoris plenitudine* ad ſuam Diœceſim reverſum fuiſſe, ſicut refert *Otto Friſingenſis*. Prætereà, obſervare debes, in eadem Synodo Remenſi damnatum itidem fuiſſe quemdam Hæreticum dictum *Eonem* ſeu *Eudonem* ruſticanum, illiteratum & idiotam hominem, qui non tam hæretici, quàm fatui nomine dignus videtùr, & de cujus incantationibus & phantaſiis meliùs eſt ſilere, quàm loqui, ut inquit *Matthæus Pariſius*.

D. Cujas erat iſte *Eon*, & qua in re potiſſimùm deſipuit?

M. Ex Armorica, ſeu ex Britannia minori in Galliis oriundus erat *Eon* dictus *de Stella* Gallicè *Eon de l'Etoile*, vir nobilis genere, ſed ità ludificatione Dæmonum dementatus, ut cum ſermone Gallico *Eon* diceretur, ad ſuam perſonam pertinere crederet, quod in Eccleſiaſticis exorciſmis dicitur: *per eum, qui venturus eſt judicare vivos & mortuos & ſæculum per ignem*. Ita planè fatuus, ut inter *Eon* & *Eum* neſciret diſtinguere. Hinc inſulsè aſſerebat, ſe filium Dei eſſe unigenitum, venturumque ad judicandum vivos & mortuos. Diù, multùmque debacchatus iſte *Eon*, tandem à Remenſi Archiepiſcopo captus eſt, & interrogatus ab *Eugenio III.* Summo Pontifice, qui Concilio Remenſi à ſe convocato præerat, *quiſnam eſſet*? reſpondit: *Ego ſum ille, qui venturus eſt judicare vivos & mortuos, & ſæculum per ignem*. Habebat autem ille hæreticus in manu ſua baculum inuſitatę formę, in ſuperiori ſcilicèt parte bifurcum. Interrogatus quid ſibi vellet baculus ille? *Res*, inquit, *grandis myſterii eſt*. *Quamdiù enim, ſicut videtis,*

detis, duobus Cœlum Capitibus suspicit, duas Orbis partes Deus possidet, tertiam mihi partem cedens. Porrò, si eadem duo superiora Capita baculi submittam usque ad terram, & inferiorem ejus partem, quæ simplex est, erigam, ut Cœlum suspiciat, duabus mihi partibus retentis, tertiam tantummodò partem Deo relinquam. Ad hæc, risit universa Synodus hominem tàm profundè datum in reprobum sensum. Jussus ex decreto Concilii, ne pestis iterùm serperet, diligentèr custodiri, tempore exiguo supervixit. Discipuli verò ejus, quos magnis insignierat nominibus, alium scilicèt vocans *Sapientiam*, alium *Scientiam*, alium *Judicium*, & in hunc modum cæteros, cùm sanam doctrinam nullâ ratione reciperent, ardere potiùs, quàm ad vitam corrigi maluerunt. Hæc, & alia id genus *de Eone*, seù *Eudone* fusè narrat *Guillelmus Neubrigensis* lib.1.Hist.Angl. cap.19. ubi etiam testatur, *se audivisse à quodam venerabili viro, qui interfuit dùm hæc agerentur, quòd audierit illum Eonis discipulum, qui Judicium dicebatur, cùm ad supplicium duceretur, crebriùs dicentem*: Terra! findere: *tanquam ad oris ejus Imperium terra aperienda esset, & devoratura, sicut Dathan, & Abiron, ejus hostes. Tanta vis semel infixi cordibus erroris fuit.*

D. Quandònam erupit in Galliis Waldensium Hæresis, ecquis ejus Auctor fuit?

M. Waldensium Hæresis anno circitèr millesimo centesimo quinquagesimo nono in Galliis orta est hoc modo. In Oppido Vvaldensi Marchiæ Lugdunensis quidam civis dives, nomine *Petrus*, cognomine *Vvaldus*, seù *Vvaldensis*, sic ab isto Oppido dictus, cùm vel audisset, vel legisset in Evangelio Sancti *Matthæi* Cap.19. ex præcepto Domini vendenda

esse

esse omnia bona & eroganda pauperibus, sibi persuasit, hanc Vitam Apostolicam omninò desiisse in Ecclesia à temporibus *Silvestri* Papæ, cùm scilicèt proprias habere cœpit possessiones. Hanc itaque Vitam Apostolicam quasi postliminiò revocare suũ in animum induxit, & confestim propriis bonis venditis, atque ad sustentationem pauperum distributis, vitam ipse pauperrimam ducere aggressus est. Complures ad sui imitationem pertraxit *Petrus Vvaldensis*, quos inter præcipuus fuit *Joannes de Lugduno* civis Lugdunensis, qui cujusdam doctissimi concivis sui subitaneæ mortis imagine perterritus, venditis omnibus, quæ possidebat, bonis, sese *Petro Vvaldensi* adjunxit, ac benè multi ejus exemplo provocati in eamdem voluntariorum Pauperum sectam admitti atque cooptari voluerunt. Crescente igitur in dies novâ sectâ, varias Provincias & Regna peragrarunt isti, si superis placet, Apostolicæ vitæ restauratores, & pauperi vitæ prædicationem Verbi divini addiderunt, quamquàm essent magna ex parte prorsùs illiterati, dictitantes se ab officio prædicandi arceri haùd debere, cùm certissimè constet, etiam Apostolos rudes licèt, & litterarum omninò expertes, Verbum Dei per universum Orbem prædicasse. Non ausi sunt tamen isti Sectarii id muneris obire, antequàm à Romano Pontifice prædicandi licentiam petiissent. Eam ob rem Romam profecti, mentem, consiliumque suum Pontifici aperuerunt, sed repulsam passi sunt, quia nec tutum, nec legibus Ecclesię consonum visum est, ut verbum divinum fidelibus prædicandi provincia illiteratis & laicis viris committeretur. Româ reversi, nihiloque prudentiores, aut humiliores facti,

ex-

excusso omni religionis jugo, & contemptâ Summi Pontificis, Clerique authoritate, prædicationis officium impunè invadunt, sibique, invitis ac reclamantibus licèt Episcopis, arrogant: Clericos, moresque Sacerdotum innumeris onerant opprobriis, in luxum verò eorum, in divitias & nimias eorum possessiones acriùs invehuntur, Populum à persolvendis decimis eximunt, atque ità, sibi apud plebeculam conciliatâ probitatis famâ, confessiones excipiunt, pęnitentias injungunt, à peccatis absolvunt, tantòque licentiùs, quòd Laïci eos exteriori pietatis specimine præfulgere videntes, se meliùs & efficaciùs per eos absolvi, quàm per proprios Sacerdotes autumarent. Quò factum est, ut hæc secta brevi tempore adeò invaluerit, ut in una sola Diœcesi Pictaviensi quadraginta & unam scholas habuerit, variasque in sectas fuerit propagata, quas accuratissimè recenset noster *Reinerus*, qui inter Vvaldenses per septemdecim annos commoratus est, sed, Dei tandem adspirante misericordiâ, agnitâ eorum impietate & fatuitate, hęresim publicè ejuravit, & & ad fidem Catholicam conversus Ordini Prædicatorum nomen dedit. Floruit autem *Reinerus* circà annum MCCLIV. fuitque, teste nostro *Antonio Senensi*, vir Philosophiæ, Theologiæ, & Juris Canonici peritissimus, qui Opusculum edidit *de Hæreticis*, quòd penè totum est de Vvaldensium Secta, seù de eorum erroribus, Disciplina & moribus, nec non de variis surculis, qui ex hac Secta diversis in locis promanarunt, & extat Tomo 25. Biblioth. Patrum. Ob varias Sectas, in quas divisa fuit hæc Vvaldensium Hæresis, variis nominibus progressu temporis ejus Sectarii donati sunt, dictique *Vvaldenses*, *Pauperes*

de Lugduno, Cathari, Cataphrygi, Publicani, Popelicani, Paterini, Piphres, Tisserani, Bulgares, Picardi, Lombardi, Bohemi, Turlupini, Ribaldi, Insabbathati, & boni homines, ob apparentem ac ementitam morum integritatem.

D. Quinam fuerunt præcipui Vvaldensium Hæreticorum errores?

M. Vvaldensium Hæreticorum errores omnium accuratissimè in libro mox laudato exhibet noster *Reinerus*, qui in luto illius Hæreseos septemdecim annos hæserat. Longior profectò essem, si singulos errores, quos hæretici Vvaldenses contrà Ecclesiam, ipsius Statuta & Clerum, contrà Sacramenta & Sanctos, contrà cætera Dogmata & Consuetudines Ecclesiæ temerè sparserunt, hìc notare vellem. Præcipuos itaque Vvaldensium errores breviter hìc indicabo, ex quibus innumeros alios deducebant. In primis, asserebant, veram & Catholicam Ecclesiam apud se solos consistere, Ecclesiam verò Romanam errorum omnium Magistram, vitiorum sentinam appellabant, ejusque sequaces, præcipuè Ecclesiastici Ordinis, Hæreticos atque Infideles esse dicebant. Hinc Statuta Ecclesiæ contemnebant, Ecclesias, Altaria, eorumque consecrationes, ornatum, & sacram Supellectilem, Sacerdotalia indumenta, luminaria, thurificationes, Aquam Benedictam, Processiones, Indulgentias, aliosque sacros ritus & Cæremonias à Ministris Ecclesiæ fieri solitas rejiciebant ac deridebant. Romanum Pontificem, Episcopos, aliosque Ecclesiæ Prælatos infenso odio prosequebantur, iisque parendum non esse docebant. Clericos Præbendas non habere, nec Episcopos, vel Abbates Jura Regalia obtinere pos-

posse, sed manibus, Apostolorum instar, operari debere affirmabant. Officia Ecclesiastica inania esse ducebant, dignitates, Privilegia & immunitates Ecclesiæ, personarum, & rerum Ecclesiasticarum aspernabantur. Concilia, Synodos, & Conventus Ecclesiæ Catholicæ reprobabant. Decimas non esse solvendas, nec condenda Testamenta, ad fundandas, vel dotandas Ecclesias & Claustra prædicabant. Omnia Jura Parochialia velut humanas adinventiones explodebant. Observantias Regulares Ordinum Religiosorum Pharisaicis Traditionibus accensebant. Excommunicationem, aliasque Censuras à Prælatis Ecclesiæ Catholicę latas sugillabant. Exorcismos, & curam omnem Ecclesiæ circà Energumenos repudiabant. Ecclesiastica jejunia, quasi Idololatriam & superstitionem redolentia aversabantur. Hi sunt in summa errores, quos Hæretici Vvaldenses contrà Ecclesiam, ejus Statuta & Clerum disseminarunt. At præter istos errores, alios contrà Sacramenta Vvaldenses protulerunt, qui ad ista Capita vulgò revocari solent. Primò, duo tântùm Sacramenta se credere profitebantur, Baptismum & Eucharistiam; sed omnes Exorcismos, Benedictiones, cæterasque Baptismi Cæremonias rejiciebant, & parvulos absque Baptismo ęternam salutem consequi posse opinabantur. Realem etiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia præsentiam inficiabantur, & Missam inanem ritum esse, Apostolis ignotum, & quæstus dumtaxàt gratiâ adinventum obganniebant. Omnem potestatem sive Ecclesiasticam, sive Laicam, solo peccato mortali deperdi effutiebant; undè Sacerdotem, per peccatum mortale, Sacerdotem esse desinere, ac subin-

ìindè Euchariſtiam,nec ampliùs conficere, nec ab-
olvere, nec baptizare,aut alia ſimilia præſtare poſ-
e, & quemlibet ècontrà probum ac juſtum, licèt
aicum, hæc omnia poſſe tenebant; Quin, & mu-
ierculis verbum Dei prædicandi, & Scripturas ſa-
ras in linguam vulgarem translatas legendi atque
nterpretandi facultatem tribuebant, ſed uni dum-
axàt Scripturæ Sacræ textui adhærentes, Tradi-
iones, Expoſitiones Sanctorum Patrum, Decreta,
c Decretales rejiciebant, habentes pro fabulis
uidquid præter Bibliorum Textum à Concionato-
ibus diceretur. Cantum Eccleſiæ, Horas Canoni-
as, cæterasque precum formulas, excepta Oratio-
e Dominicâ, penitùs reſpuebant, ac nullam Con-
eſſionis Sacramentalis neceſſitatem agnoſcebant.
Deniquè, cætera penè alia fidei Carholicæ dogma-
a ſuis erroribus infeſtarunt Vvaldenſes. Sancto-
um quippè invocationem &Cultum impugnabant,
eliquias, Translationes,Canonizationes,Vigilias,
eſtivitates Sanctorum ſpernebant. Miraculis ad
pſorum monumenta, & ob eorum merita à Deo
atratis nullam adhibebant fidem. Crucem Chri-
i, ejusque ſignum & Sanctorum Imagines execra-
antur. Purgatorium negabant, ac proindè Fide-
um viventium orationes defunctis prodeſſe non
oſſe pertendebant. Nulla peccata venialia eſſe,
ed omnia mortalia exiſtimabant, & juramentum,
uſquàm, etiam in judicio, licitum eſse credebant.
Alios ejusmodi errores, qui apud noſtrum *Reine-
um* legi poſſunt,obtrudebantWaldenſes,qui poſteà
arias in Sectas diviſi, erroribus, quos mox recen-
uimus, Manichæorum,& Arianorum peſtiferos er-
ores addiderunt. Verùm hìc velim ſedulò obſer-
ves,

ves, inter illos Vualdensium errores, quos hactenùs recensui, quosdam esse, qui antiquis Vualdensibus falsò fuerunt affīcti. At enim, antiquos Vualdenses non tantùm duo novæ legis Sacramenta, Baptismum videlicèt & Eucharistiam, se credere confessos fuisse, sed etiam Septenarium novæ Legis Sacramentorum numerum admisisse, manifestò evincitur ex fidei Confessione, quam ipsimet Vualdenses ad *Vladislaum* Ungarorum Regem miserunt, in qua hunc articulum professi sunt; *Sacramenta septenario inclusa numero Ecclesiæ Christi utilia esse pandimus*. Et postquàm suam de Baptismate fidem exposuerunt, hæc habent de Confirmationis Sacramento: *Fide ex divinis Scripturis sumpta profitemur temporibus Apostolorum istud observatum fuisse*. Non ergò negabant antiqui Vualdenses, Confirmationem esse verum novæ legis Sacramentum, in hoc tamen errabant, quòd aliis, præter Episcopos, hoc Sacramentum administrandi potestatem adjudicarent. Secundò, Vualdenses non negarunt realem Christi Domini in Eucharistia præsentiam; tùm quia noster *Reinerus*, qui contrà illos scripsit, hoc unum de iis habet: *Item de Sacramento Eucharistiæ dicunt, quòd Sacerdotes in mortali non possint conficere. Item dicunt, quòd transubstantiatio non fiat in manu indignè conficientis, sed in ore dignè sumentis, & quòd confici possit in mensa communi*. Hanc de presentia reali Corporis Christi in Eucharistia doctrinam Vualdenses, qui degunt in Sabaudiæ montibus adhùc profitebantur anno MCCCCXV. Testatur quippe eruditus *Gaspar Jueninus* in suo Commentario Historico-Dogmatico de Sacramentis, Dissertatione 4. de Eucharistia cap.1. Art.1. in Manuscripti

Codi

Codicibus Domini *de Thou*, qui Parisiis asservantur in Bibliotheca Marchionis *de Seignelay*, quemdam hæreticum Vvaldensem interrogatum, an *à Barbatis*, seù à Vvaldensium Pastoribus, qui hoc nomine donabantur, *doctus fuisset Corporalem Christi præsentiam in Eucharistia*? his verbis respondisse: *Se à Barbatis doctum fuisse, quòd cùm Sacerdos profert verba Consecrationis, consecrat Christi Corpus, fiatque vera mutatio panis in verum Christi Corpus*. Tertiò, antiqui Vvaldenses non negarunt, Eucharistiam esse verum novæ legis Sacrificium. Nullus siquidem ex Historicis, qui Sæculis XII. & XIII. texuerunt Catalogum errorum, quos Vvaldenses profitebantur, hunc eis affingit, quòd negarent Eucharistiam esse verum novæ legis Sacrificium. Nec enim *Reinerus* noster, qui scripsit circà annum MCCL. cuique accuratè perspecta fuerunt omnia Vvaldensium dogmata, nec *Phlicdorfius*, qui centum post annis eorumdem Vvaldensium reliquiis bellum indixit, nec noster *Eymericus* in Directorio Inquisitorum, nec *Claudius Seyssellius* Archiepiscopus Taurinensis, qui anno MDXVII. in dogmata Vvaldensium in quibusdam Taurinensis Diœceseos angulis latitantium diligentèr inquisiit, aserunt, Vvaldenses Eucharisticum Sacrificium unquàm negasse; immò *Reinerus*, *Phlicdorfius* & *Seyssellius* scribunt, Vvaldenses Eucharisticum Sacrificium admisisse, sed confectum à piis suæ Sectæ hominibus, sed non ab Ecclesiæ Romanæ Presbyteris, quos, cùm Vvaldenses illos impios esse conclamarent, nullam consecrandi Eucharistiam potestatem habere affirmabant, secuti hac in parte Donatistarum errorem. Quartò, antiqui Vvaldenses Pœnitentiam ex albo Sacramentorum

novæ legis non expunxerunt, sed solùm docuerunt, nullum posse absolvi à malo Sacerdote, & bonum Laïcum potestatem habere absolvendi. Nec negabant antiqui Vvaldenses Confessionis Auricularis usum, sicut ostendit jam laudatus *Gaspar Jueninus* Congregationis Oratorii Presbyter Dissertatione 6. De Sacramento Pœnitentiæ, Quæstione 5. de Confessione cap. I. Nec denique Sacramentum Extremæ Unctionis repudiarunt Vvaldenses, sed dumtaxàt ritum, quo in Ecclesia Catholica administratur, seù Olei consecrationem reprobarunt, ut luculentèr commonstrat idem Auctor Dissertatione septimâ de Extrema Unctione, Quæst. 2. Cap. 2. At, licèt hanc doctrinam circà septenarium novæ legis Sacramentorum numerum antiqui Vvaldenses propugnarint, fatendum tamen est, à Majorum suorum doctrina anno millesimo quingentesimo trigesimo sexto recessisse Vvaldenses, qui in Sabaudiæ, & Delphinatus montes ducentis ante annis sese recepe-rant. Tunc enim, agente *Farello*, apud Genevenses Pseudo Evangelii Ministro, grassantem Calvinianam superstitionem in omnibus amplexi sunt. Quaproptèr, ex fide, quam post annum millesimum quingentesimum trigesimum sextum professi sunt superstites Vvaldenses, nihil prorsùs Lutherani, & Calvinistæ pro antiquorum Vvaldensium doctrina, quę eorum erroribus in multis Capitibus ę diametro opposita est, concludere possunt, neç pestiferæ suæ doctrinæ antiquitatem aliquam à Waldensibus duodecimi sæculi hæreticis arcessere debent. Si plura de antiquorum Vvaldensium erroribus scire aveas, legesis fragmentum libri *de septem Donis Spiritus Sancti* editi à nostro *Stephano de Borbone*, alitèr *de*

Bella-

Bellavilla, quod ex manuſcripto Codice Sorbonico nupèr publicavit eruditus noſter *Jacobus Echard* in libro, cui titulus eſt: *Sancti Thomæ Summa ſuo Auctori reſtituta*, pag. 537. & ſeq. In eo ſiquidem Opere *de ſeptem Donis Spiritus Sancti*, parte 4. de dono fortitudinis, titulo 7. de ſuperbia cap. XXX. de errore vel hæreſi, laudatus *Stephanus de Borbone* accuratiſſimè recenſet omnes antiquorum Vvaldenſium errores. Floruit autem ille Scriptor in Ordine noſtro ab an. MCCXXIII. ad annum uſque MCCLXI. quo eum obiiſse, vel circitèr, refert noſter *Bernardus Guidonis*, & in his, quæ ſpectant Vvaldenſium hæreſim, dignus eſt, cui integra fides adhibeatur, utpotè qui Inquiſitoris munus per plures Galliæ provincias exercuit, & ipſius Vvaldenſis hæreſeos initia ex iis accepit, qui ei inſervierant. Conſule denique librum 11. Tom. 2. *Hiſt. Variationum Eccleſiarum Proteſtantium* editæ ab Illm̃o *Benigno Boſſuet* Meldenſi Epiſcopo, ubi dogmata antiquorum Vvaldenſium accuratiſsimè exponit, multiſque momẽtis vincit, eorum circà fidem & Sacramenta Eccleſię doctrinã multùm ab his diſcrepare erroribus, quos hæretici Calviniſtæ poſtremis hisce temporibus invexerunt, & etiamnùm obſtinatis animis defendunt.

D. Fuitne ultrà Galliarum fines propagata hæc Vvaldenſium Hæreſis?

M. Nonnullę Waldenſium Sectę Italiam, Germaniam, & Hiſpaniam duodecimo Eccleſiæ ſæculo penetrarunt, illasque regiones pravis erroribus infecerunt. Vvaldenſes, qui erant in Italia ſe ſe *Catharos*, ideſt puros, ſicut Calviniſtæ in Anglia ſe *Puritanos*, appellabant, erantque in duplici differentia. Alii ſiquidem *Cathari*, qui in Lombardia potiſſimùm

 graſ-

grassabantur, præter communes Vvaldensium sectæ errores, admittebant cum Manichæis duo Principia, videlicèt boni & mali, Patremque æternum majorem filio & Spiritu Sancto esse blasphemabant. Cathari verò, qui Mediolanum infestabant, Manichæorum, Arianorum, & Vvaldensium erroribus plures alios perabsurdos adjungebant, quos *Bonacursus* illorum quondàm in hac Civitate Magister, & posteà ad Fidem Catholicam conversus refert, & egregiè confutat in libro, quem contrà illos edidit inscripto, *Vita Hæreticorum*. Hunc *Bonacursi* librum, edidit *Lucas Dacherius* Tomo 13. Spicilegii. Non solùm in Italia, sed etiam in Belgio & in Germania extendebantur isti *Cathari*, ut manifestissimum fit testimonio *Ekberti Schonaviensis* Abbatis hoc tempore viventis, in tredecim sermonibus, quos adversùs illos habuit, & qui extant Tom. 23. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunensis. In Epistola nuncupatoria ad *Raginoldum*, seù *Rainoldum* Archiepiscopum Coloniensem, his verbis eum admonet *Ekbertus*: *In vestra Diœcesi frequentèr contigit deprehendi quosdam hæræticos ..... Hi sunt, quos vulgò Catharos vocant* &c. & in Sermone primo ait: *Secta eorum, de quibus agimus, originem accepit à Manichæo hæresiarcha*. At testatur *Nangius* in suo Chronico ad annum MCLXXXIII. multos ex istis Hæreticis Catharis in Belgio detectos incendio traditos fuisse: *Eodem*, inquit, *tempore multi hæretici combusti sunt in Flandria à Guillelmo Remensium Archiepiscopo, Apostolicæ Sedis Legato, & à Philippo Flandrensium Comite*. Circà idem tempus Hæretici *Barbansones*, seu *Cotarelli* dicti, qui *Catharorum* errores sectabantur, fuerunt in Galliis flammis ad-

dicti

ʼicti, teste *Rigordo* de Gestis *Philippi Augusti* Gal-
ʼarum Regis. Waldenses in Angliam venisse testa-
ur *Guillelmus Neubrigensis* lib. 2. Histor. Angl.
ap. 13. ubi hæc habet: *iisdem diebus*, ideſt anno
ICLX. *Erronei quidam venerunt in Angliam, ex eo-
um* (*ut creditur*) *genere, quos vulgò Publicanos
ocant. Hi nimirùm ex Gasconia incerto auctore ha-
entes originem, regionibus plurimis virus suæ per-
idiæ infuderunt. Quippè in latissimis Galliæ, Hispa-
iæ, Italiæ, Germaniæque Provinciis tam multi peste
nfecti esse dicuntur, ut secundùm Prophetam multi-
licati esse super numerum arenæ videantur.* Verùm
sti hæretici jussu *Henrici II.* Angliæ Regis depre-
ensi & in custodia positi, ab Episcopis in Conci-
o Oxoniensi anno MCLX. congregatis fuerunt dam-
ati, & moniti ut pænitentiam agerent. Sed cùm
mnem consilii salubritatem spernerent, minas
uoque intentatas deriderent, verbo illo Dominico
butentes: *Beati qui persecutionem patiuntur pro-
ter justitiam* &c. Tunc Episcopi, ne virus hæreti-
um latiùs serperet præcaventes, eosdem publicè
ronunciatos hæreticos, corporali disciplinæ sub-
endos Regi tradiderunt, qui præcepit, hæreticæ
nfamiæ characterem frontibus eorum inuri, &,
pectante populo, virgis coercitos ab urbe expelli,
istrictè prohibens, ne quis eos vel hospitio reci-
ere, vel aliquo solatio confovere præsumeret.
ic Waldenses expulsi sunt ex Anglia, ubi unam tan-
ùm mulierculam deceperunt, quæ etiam, ut refe-
unt Scriptores Angli, ab illis discedens, factique
ænitens errorem confessa est, & reconciliationem
neruit. Deniquè, Hæretici *Waldenses* ex Hispa-
ia, in quam irrepserant, & ubi *Sabbatati*, & *In-*
 sab-

ſabbatati vulgò appellabantur, expulſi fuerunt anno milleſimo centeſimo nonageſimo ſeptimo à *Petro* Aragoniæ Rege, ut videre eſt in ejus Conſtitutione adversùs illos hoc anno editâ, quam ex Archivo Eccleſiæ Gerundenſis eruit *Baluzius*, & in Appendice *Marcæ Hiſpanicæ* publicavit in hac forma: *Præcedentium Patrum noſtrorum in fide imitatores, Sacro Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Canonibus obtemperantes, qui hæreticos à conſortio Dei & S. Eccleſiæ & Catholicorum omnium excluſos, ubique damnandos ac perſequendos cenſuerunt, Waldenſes videlicet, qui vulgaritèr dicuntur Sabbatati, qui & alio nomine ſe vocant Pauperes de Lugduno, & omnes alios hæreticos, quorum non eſt numerus, nec nomina ſunt nota, à S. Eccleſia anathematizatos, ab omni Regno & poteſtativo noſtro tanquàm inimicos Crucis Chriſti, Chriſtianæque fidei violatores, & noſtros etiam regnique noſtri publicos hoſtes exire ac fugere diſtrictè & irremeabilitèr præcipimus &c.* In eoſdem etiam Hæreticos *Waldenſes* Imperator *Fridericus II.* Conſtitutionem emiſit, quam refert *Golſtadus* Tomo 1. *Conſtitutionum Imperialium* pag. 295. in qua illos à ſuis ditionibus exulare juſſit, & eorum fautores bonorum proſcriptione mulctavit, ac velut reos Majeſtatis puniendos declaravit. De Conciliis Generalibus Lateranenſi III. ſub *Alexandro III.* & Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* nec non de pluribus Conciliis Provincialibus, in quibus hæretici Waldenſes proſcripti ſunt, opportuniùs diſſeremus in ſequenti Colloquio.

D. Albigenſium Hæreſis, quam duodecimo Eccleſiæ ſæculo in Galliis exortam fuiſſe nuper aſſerebas, fuitne diverſa à Waldenſium

Hæ-

Hæresi, cujus originem, infesta dogmata, variasque sectas mox in medium protulisti?

M. Albigensium Hæresis, quæ circà annum MCLXXVI. infaustum caput attollere cæpit, pessima fuit Waldensium hæresis soboles, in quam tamen velut in sentinam quamdam omnium Hæresum colluvies confluxisse videtur. Ab *Albia*, Albigensium Civitate Metropoli, Tolosæque viciná, suum traxere nomen isti Albigenses hæretici, de quorum origine, erroribus, disciplina & moribus pauca hìc attingemus, plura de illis dicturi in nostris Colloquiis in Historiam sæculi decimi tertii, in quo insolentiùs grassata est illorum Hæresis. *In Tolosani Comitis territorio*, inquit *Gervasius* in Chronico ad annum MCLXXVII. *pullulavit hæresis maligna, quæ fidem & Orthodoxorum Patrum Ecclesiastica Instituta evacuans, non solùm vulgus simplex, sed & Ecclesiæ Dei Sacerdotes & Episcopos cum Principibus Laicis tabe confecit nefanda*. Quanta verò esset detestandę hujusce Albigensium hæreseos perversitas, facili negotio dignoscitur ex litteris, quas anno millesimo centesimo septuagesimo septimo, *Raymundus V.* Comes Tolosanus scripsit ad Monachos Cistercienses, in quibus inter alia ait: *Qui Sacerdotio funguntur hæresis fæditate depravantur, & antiqua olimque veneranda Ecclesiarum loca inculta jacent, diruta remanent, baptismus negatur, Eucharistia abominatur, pænitentia parui penditur, hominis plasmatio, carnis resurrectio abnegando respuitur, & omnia Ecclesiastica Sacramenta annullantur, & quod dici nefas est, duo etiam principia introducuntur*. & paulò post: *Scitote, quia in tantum hæresis virulenta inviscerata manet, quòd ni-*

si manu Dei valida, ejusque brachio extento extirpari non potest. Verùm, ut flagitiosissimæ illius Albigensium sectæ errores magis perspectos habere possis, illos eodem ordine hìc describam, quo à *Spondano* in Epitome *Baronii* ad annum MCLXXXI. ex *Rogerio Houedeno* in Annalibus Anglicanis referuntur. In primis, Hæretici Albigenses recipiebant tantummodò scripturas Novi Testamenti, reiicientes penitus Vetus, nisi in iis testimoniis, quæ à Christo Domino & Apostolis inducta sunt, & non aliis. Respuebant pariter cæteros omnes Doctores Legis Christianæ. Interrogati de fide sua, dicebant, se non teneri ad respondendum. Asserebant duos Deos existere, bonum alterum, alterum malum, ajebant, bonum Deum esse Auctorem Novi Testamenti, & creatorem rerum invisibilium tantùm, quæ mutari aut corrumpi haud possunt; at malum Deum vetus condidisse Testamentum, cœlum, terram, hominem & alia visibilia creasse asseverabant. Baptismum paruulis ad salutem prodesse, corpusque Domini per ministerium Sacerdotis indigni, aut aliquibus criminibus irretiti confici peruicacitèr negabant. Matrimonium meretricium esse, nec aliquem in ipso saluari posse prædicabant, filios & filias generando. Dicebant, Ministros Ecclesiæ, qui non essent moribus & conversatione tales, quales *Paulus* ordinandos docuerat, non esse Episcopos, aut Presbyteros &c. sed lupos & seductores, ideòque nullâ eos pollere potestate in rebus divinis & Ecclesiasticis, aut in Sacramentis administrandis, nec parendum eis esse, aut primitias & decimas soluendas. Docebant, Ecclesias, seu Templa in hono-

honorem Dei & Sanctorum erigi non debere, nec à fidelibus ad Orationem adiri, nec eleemosynas iisdem Ecclesiis, aut pauperibus erogari oportere. Statuebant, satis superque sufficere ad salutem peccata cuilibet homini confiteri, & post Confessionem non esse necessariam pænitentiam. A juramento ita abhorrebant, ut assererent, nunquàm omninò debere jurari per aliquod juramentum. Hos Albigensium errores ex *Rogerio Houedeno* hujus temporis Scriptore refert *Spondanus* loco superiùs à me laudato.

D. Recensuistine omnes Hæreticorum Albigensium errores?

M. Prætèr istos Albigensium errores, longam aliorum seriem texunt *Lucas Tudensis* in Hispania Episcopus in libris, quos edidit adversùs Albigenses, & *Petrus de Valle Cernaii* Monachus Cisterciensis in sua, quam *Innocentio III.* Pontifici Maximo nuncupavit, *Albigensium Historia* cap. 11. Inter illos errores, quos recensent ambo citati Scriptores, hi præcipui habentur. Primò, affirmabant hæretici Albigenses, damnatos esse omnes veteris Testamenti Patres, & *Joannem Baptistam* unum esse de majoribus Dæmonibus asserebant. Secundò, Christum illum, qui natus est in Bethleem terrestri & visibili, & in Hierusalem crucifixus, malum fuisse, & *Mariam Magdalenam* ejus concubinam extitisse impudorato ore blasphemabant. Tertiò, Romanam Ecclesiam speluncam latronum,& meretricem Apocalypsis appellabant. Quartò, Sacramentum Eucharistiæ spernebant, & Sacro Sancti Corporis Christi Hostiam à pane communi non discrepare, publicè docebant. Quin-

tò,

tò, Confirmationem, Confessionem, Ordinationem Ministrorum in Ecclesia Catholica,& Missam, tanquàm ritus superstitiosos & inanes omninò reputabant, cantilenis, sacrilegisque iocis sacros ritus irridebant, & varias ac putidas fabulas in Catholicæ Ecclesię dedecus & sacrorum Ministtorum opprobrium procudebant. Sextò, Resurrectionem carnis negabant. Septimo, stultè fingebant, Animas nostras esse spiritus illos Apostatas, qui superbiâ è Cœlo præcipites ceciderunt,& Animarum de corpore in corpora transmigrationem cum Pythagora tenebant. Octavò, Purgatorium, & orationes pro defunctis non admittebant. Nono, quidam inter illos effutiebant, ab umbilico & inferiùs peccare posse neminem, nec peccari gravius dormiendo cum matre vel sorore, quàm cum qualibet alia. Decimo, sacrarum Imaginum usum ac venerationem idololatriam esse asserebant, & Campanas *tubas Dæmonum* appellabant. Undecimò,Beatam Mariam Dei Genitricem,prohscelus! meretricem inclamabant. Hos, & alios hujusmodi impios Albigensium Hæreticorum errores, quibus referendis consultiùs supersedere duco, damnavit Ecclesia in pluribus Conciliis, sicùt latè ostendemus in Colloquiis in Historiam sæculi XIII. in quo fuerunt celebrata. De Bello sacro, quod, Duce *Simone* Comite *Monfortio*, ad exterminandos Albigenses hæreticos, qui suis impietatibus & incursionibus bellicis Ecclesiam conturbabant, susceptum est; de insigni victoria, quam de illis fidei hostibus Catholici, Cœlo pro illis pugnante, reportarunt; demùm de zelo Apostolico, & de miraculis ac prædicationibus Beatissimi Patris *Domini-*

minici sacri Prędicatorum Ordinis conditoris, qui in Albigensis hæreseos impugnatione, & in hæreticorum confutatione atque conversione plus omnibus laboravit, commodiùs suo loco, idest, in Colloquiis in Historiam sæculi decimi tertii, disseremus.

D. In tot crassis & detestandis Albigensium hæreticorum referendis, vel confutandis erroribus non est quòd diutiùs immoremur, maximè cùm eos retulisse, abundè refutasse sit. Quapropter relicto isto tàm malè olenti cœno, cœtera, quæ ad eorumdem hæreticorum Disciplinam, moresue spectant, breviter expediamus necesse est.

M. Quàm turpis & execranda fuerit Albigensis hæreticorum disciplina, facilè admodùm intelliges ex Ritu, quem, teste *Petro de Valle Cernaii* in sua Historia Albigensium, observabant illi hæretici erga eos, qui sectæ nomen dabant. *Cærimoniæ sacrilegæ præses dicebat: Amice, si vis esse de nostris, oportet ut renuncies toti fidei, quam tenet Romana Ecclesia. Respondebat: Abrenuntio. Ergò, inquiebat, accipe Spiritum Sanctum à bonis hominibus, & tunc aspirabant ei septies in ore. Item dicebat illi: Abrenuncias Cruci, quam tibi fecit Sacerdos in baptismo, in pectore, & in scapulis, & in capite, de Oleo & Chrismate? Respondebat: Abrenuncio. Credis quod aqua illa operetur tibi salutem? Respondebat: non Credo. Abrenuntias velo illi, quod tibi baptizato Sacerdos posuit in capite? Respondebat: Abrenuntio. Tunc omnes ipsi manus imponebant, osculabantur eum, & induebant veste nigra, & ex illa hora unus ex ipsis censebatur.* Ita refert *Petrus de Valle Cernaii* Ordinis Cisterciensis in Diœcesi Parisiensi Monachus, qui cum *Guidone*

Abba-

Abbate ejusdem Cænobii, auunculo suo, Carcassonensi posteà Episcopo, ad prædicandum contra Albigenses in partes Tolosanas venit, & bellis Albigensium plerùmque interfuit, atque illorũ hæreticorum Historiam descripsit. Iam verò, quàm dissoluti ac flagitiosi essent Albigensium mores, apertè declarat *Lucas* Tudensis lib.3. aduersus Albigenses cap.5. ubi hæc de illis refert: *Se fraudibus, homicidiis, latrociniis & usuris committunt. Efferuntur effrænes per varia desideria carnis, & nulla nociva est delectatio, quam non pertranseat eorum luxuria. Abutitur filius matre, frater fratre, & pater in filia turpitudinem operatur. Retorquent sui erroris mercedem in semetipsos, quorum sunt blasphemi & sine misericordia senes, ad omne nefas promptissimi juvenes, luxuriosi & protervi adolescentes; impuri pueri sine certo patre, infantes cum lacte matris virus erroris sugentes, mulieres effrontes & sine verecundia, loquacitate garrulæ, ut alios decipiant, per domos discurrentes.* Ad fœdos Albigensium mores spectant nefanda illa, dirisque omnibus execranda flagitia, quæ ab illis hæreticis in odium Christi & confusionem Fidei Catholicæ patrata fuisse testatur *Cæsarius* natione Germanus, Cœnobii Heisterbacensis Ordinis Cisterciensis in Diœcesi Coloniensi Monachus, & coævus Scriptor, *Dialogi Miraculorum* distinct. 5. cap.21. quæque adeò sunt execranda, ut ea hìc describere calamus horreat.

D. Miror sanè, quòd in Gallia tot fæculentæ hæreses duodecimo Ecclesiæ sæculo emerserint, tamque latè propagari potuerint. Sed agè, percurramus nunc alias hæreses, quæ eodem sæculo in aliis Orbis partibus proruperunt.

M. Circà annum MCXVI. Laicus quidam nomine *Tanquelmus*, vel, ut alii ſcribunt, *Tanquelinus*, vir licèt indoctus, multos tamen eruditos viros, ſed maximè plebeculam in Belgio dementare cœpit falſis quibuſdam propoſitionibus, dogmatis & aſſertionibus; dictitans nimirùm, ſe Dei filium eſſe, Sacri Ordinis Miniſtros, & Epiſcopalem, Sacerdotalemque gradus nihili eſſe faciendos, nihil etiam ad ſalutem prodeſſe Corporis & Sanguinis Chriſti perceptionem, fruſtràque Miſſam à Sacerdotibus celebrari. Hic autem flagitioſiſſimus hæreticus ter mille diſcipulis, ſeu totidem ſtipatoribus vallatus magno apparatu incedebat, inauratis veſtibus, & triplici funiculo crinibus intortis lautiſſima & magnifica inſtruebat convivia ut auram popularem aucuparetur, ſibique ganeonum gratiam conciliaret. Filias, matribus præſentibus, & ſponſas, cernentibus maritis, corrumpi jubebat, conjugiaque promiſcua eſſe volebat. Præſertim verò Sacerdotes odio plùſquàm vatiniano proſequebatur, & in eos paſſim acerbiſſimè invehebatur, donec tandem ita permittente Deo, in tot ſcelerum vindictam, à quodam Presbytero occiſus eſt. Sed nec illo mortuo conſepulta omninò jacuit ejus hæreſis, ad quam radicitus extirpandam totus incubuit S. *Norbertus* Præmonſtratenſis Ordinis Clariſſimus Inſtitutor, qui ſacris ſuis concionibus adeò profecit, ut omnes ferè, quos illa peſtis infecerat, ad fidem Catholicam reduxerit, eoſque corde vehementèr compunctos ad ſinceram compulerit pœnitentiam.

Aliam hæreſim circà annum MCXXXVIII. in Italia ſpargere cœpit *Arnaldus Brixienſis*, diſcipulus

lus quondàm *Petri Abaclardi*, egregius divini verbi concionator, ſed nimis audax ac temerarius. Dùm enim Romæ in luxum & divitias Sacerdotum & Cardinalium nimiùm aſperè & intempeſtivè invehitur, eorum mores palàm & audaciùs carpit, vivendique rationem perſtringit ac inſectatur, hæreſeos nomine apud Pontificem Maximum accuſatur. Mores & errores iſtius hæretici *Arnaldi Brixienſis* accuratè deſcribit *Otto Friſingenſis* Scriptor coævus lib. 2. *De Geſtis Friderici I.* cap. 20. his verbis: *Arnaldus iſte ex Italia Civitate Brixia oriundus, ejuſdem Eccleſiæ Clericus ac tantùm Lector ordinarius Petrum Abaelardum olim præceptorem habuerat, vir quidem naturæ non hebetis, plus tamen verborum profluvio, quàm ſententiarum pondere copioſus, ſingularitatis amator, novitatis cupidus, cujuſmodi hominum ingenia ad fabricandas hæreſes, ſchiſmatumque perturbationes ſunt prona. Is à ſtudio è Galliis in Italiam revertens, religioſum habitum, quò ampliùs decipere poſſet, induit; omnia lacerans, omnia rodens, nemini parcens, Clericorum ac Epiſcoporum derogator, Monachorum perſecutor, Laicis tantùm adulans. Dicebat enim, nec Clericos proprietatem, nec Epiſcopos Regalia, nec Monachos poſſeſſiones habentes aliqua ratione poſſe ſalvari, cunctaque hæc Principis eſſe, ab ejuſque beneficentia in vſum Laicorum cedere oportere. Præter hæc, de Sacramento Altaris, de Baptiſmo parvulorum non ſanè dicitur ſenſiſſe. His, aliiſque modis, quos longum eſt enumerare, dùm Brixienſem Eccleſiam conturbaret, Laiciſque illius terræ prurientes erga Clerum aures habentibus Eccleſiaſticas exponeret paginas, in magno Concilio Romæ ſub Innocentio Papa habito, ab Epiſcopo illius Civitatis, viriſque religio-*

giosis accusatur. Romanus ergò Pontifex, ne perni-
osum dogma ad plures serperet, imponendum viro
lentium decernit, sicque factum est. Ita homo ille de
alia fugiens ad Transalpina se contulit ibique in Op-
ido Alemaniæ Turego officium Doctoris assumens per-
iciosum dogma aliquot diebus seminavit. Damnatus
aque *Arnaldus Brixiensis* Romam, Italiamque
eserens, in Galliam primùm, dein in Germaniam
se recepit, & aliquandiù apud *Hermannum de Ar-*
ona Episcopum Constantiensem commoratus est.
Quòd ubi rescivisset S. *Bernardus*, statim ad illum
piscopum litteras dedit, rogavitque ut hunc hæ-
eticum jam ex Gallia & Italia pulsum fugatum-
ue, apud se, aut in Diœcesi sua delitescere non
ateretur. Scripsit etiam idem S. *Bernardus* ad *Gui-*
onem Cardinalem & Legatum Apostolicum, eum-
ue monuit, ut sibi caveret ab *Arnaldo de Brixia*,
iusque consortium vitaret; *Arnaldus de Brixia*
inquit S. *Bernardus* ea in epistola, quæ est ordi-
e CXCVI.) *cujus conversatio mel & doctrina vene-*
um, cui caput columbæ, cauda Scorpionis est, quem
rixia evomuit, Roma exhorruit, Francia repulit,
ermania abominatur, Italia non vult recipere, fertur
se vobiscum; videte, quæso, ne vestra auctoritate
lus noceat. Nam cùm & artem habeat, & volunta-
m nocendi, si accesserit favor vester, erit funiculus
iplex, qui difficilè rumpitur, supra modum, ut vereor,
ociturus &c. Non solùm errores contrà fidem
ocuit *Arnaldus de Brixia*, sed etiam, ut in supe-
ori Colloquio observavimus, facem seditionis
omæ accendit sub *Lucio II.* & *Eugenio III.* fuitque
aput factionis *Arnaldistarum*, qui restaurandum
apitolium, revocandam dignitatem Senatoriam,
refor-

reformandum Equestrem Ordinem, nihil in dispositione Urbis Romæ ad Summum Pontificem spectare, sed ipsi Ecclesiasticum judicium satis superque sufficere debere, palàm, ac perfrictæ frontis audaciâ asserebant. Tot tumultus Romæ excitavit hæc *Arnaldistarum* factio, & in tantùm invaluit, ut non solùm nobilium Romanorum, & Cardinalium diruerentur domus, & splendidaPalatia solo æquarentur, verùm etiam Cardinales aliqui à furente plebecula ab isto *Arnaldo Brixiensi* delusâ inhonestè tractarentur, & in seditione vulnerarentur, sicut refert *Otto Frisingensis* lib. 2. de Gestis *Friderici* Imperatoris cap. 20. Tot scelera non diù impunè tulit *Arnaldus Brixiensis* pestiferę illius seditionis signifer. Nàm cũ novas anno MCLV. turbas Romæ cieret, jussu *Friderici* Imperatoris captus, à *Petro* Urbis Romæ Præfecto ad rogũ damnatus est, ejusque cineres in Tyberim projecti, cujus rei meminit *Guntherus* Ligurinus ejusdẽ tẽporis Poëta clarissimus, ità canens:

Appensusque Cruci, flammaque cremante solutus
In cineres, Tyberine tuas est sparsus in undas.
Ne stolidæ plebis, quem fecerat improbus error,
Martyris ossa novo Cineresque foveret honore.

D. De Abbate *Joachimo*, qui duodecimo Ecclesiæ sæculo magnum sibi in Italia peperit nomen, nuperrimè viri eruditi haùd parùm inter se altercabantur, & in varias de illo abibant sententias. Quidam hunc Abbatem, Sanctum, Doctorem apprimè Catholicum, ac Prophetam esse dicebant. Alii eum illusorem, hypocritam, Pseudo-Prophetam, & hæreticum fuisse palàm contendebant. Te igitùr impensè rogo, ut hæc tria dubia breviter in præsentia discutere non graveris. Primò, an reverà

à Abbas *Joachimus* fuerit hæreticus, necne? Secundò, an verus fuerit Propheta, vel illusor? Deniquè, an piè, & in gremio Ecclesiæ Catholicæ obierit?

M. Priùsquàm tribus à te propositis dubiis faciam satis, observare in primis debes, *Joachimum* Ordinis Cisterciensis, Abbatem Cœnobii Florensis in Calabria, libellum evulgasse contrà *Petrum Lombardum* Magistrum sententiarum, eumque hæreseos eo potissimùm nomine insimulasse, quòd inter cætera sua dogmata, de unitate, sive essentia Trinitatis verba faciens dixisset, *quòd quædam summa res est, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, & illa non est generans, neque genita, neque procedens*. Contrà verò Abbas *Joachimus* opponebat, quòd *Petrus Lombardus* non *Trinitatem* in Deo, sed *Quaternitatem* adstrueret, tres videlicèt Personas, & illam communem Essentiam quasi quartam, manifestè protestans, *quòd nulla res est, quæ sit Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, nec substantia, nec essentia, nec natura*, quamvis tamen concederet Abbas *Joachimus*, quòd Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus sunt una essentia, una substantia, una natura. Hanc autem assertionem suam, teste *Matthæo Parisio* in Historia Anglicana ad annum MCLXXIX. his rationibus, & authoritatibus confirmabat *Joachimus* Abbas: *Tres sunt*, inquiebat, *qui testimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt. Et tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus aqua* & *sanguis: Et hi tres unum sunt*. Item, *volo Pater, ut sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus.* Ex quibus Scripturæ Sacræ testimoniis, inquit *Matthæus Parisius* in Hist. Anglic. colligere, ac palàm in-

nuere videbatur Abbas *Joachimus*, se in Deo admittere unitatem non veram & propriam, sed quasi collectivam & similitudinariam, non secùs ac multi homines dicuntur unus Populus, & multi fideles una Ecclesia. Hæc altercatio inter discipulos *Petri Lombardi*, & Abbatis *Joachimi* gliscens, indecisa remansit à temporibus *Alexandri III.* Summi Pontificis, usque ad *Innocentium III.* qui in Concilio Lateranensi IV. celebrato anno MCCXV. Libellum Abbatis *Joachimi* contrà *Petrum Lombardum* damnavit. Ex hac porrò damnatione factâ in Concilio generali nonnulli occasionem sumunt notam hæreseos inurendi Abbati *Joachimo*, sed injustè & perperàm. Nàm primò, quamvis in IV. Concilio Generali Lateranensi libellus, quem edidit Abbas *Joachimus* contrà Magistrum *Petrum Lombardum*, de unitate, seù essentia Trinitatis, proscriptus fuerit, indè tamen colligi non debet, eum fuisse hæreticum, quia certissimè constat, eum duobus annis antè mortem omnia scripta sua Apostolicæ Sedis judicio approbanda vel corrigenda subjecisse, ut liquidò patet ex ejus protestatione, quam ante obitum edidit, & quam refert *Franciscus Pegna* Comment. 1. in primam partem *Directorii Inquisitorum*, *Nicolai Eymerici*, idque etiam fatetur S. *Thomas* Opuscul. 14. ubi Abbatem *Joachimum* errasse quidem asserit, eum tamen errori pertinacitèr adhæsisse negat, *quia* inquit Angelicus Doctor, *Abbas Joachimus Apostolicæ Sedis judicio scripta sua subjecit*. Præthereà, *Honorius III.* Summus Pontifex duabus Epistolis, quæ à *Jacobo Græco* Florensi Monacho, & Abbatis *Joachimi* Vitæ Scriptore cap. 5. referuntur, districtè vetuit, ne quis Abbati *Joachimo*, aut Florensi Ordini,

ini, quem fundaverat ille Abbas, detraheret propter libellum Abbatis *Joachimi* in Concilio Lateranensi IV. damnatum. Prior *Honorii III.* Epistola directa est ad Lucanensium Episcopum, eique præcipit Summus Pontifex, ut tàm Abbatem, quàm Monachos Ordinis Florensis de crimine hæreticæ pravitatis infamare non præsumat, nec à suis infamari permittat: *Fraternitati tuæ*, inquit Honorius III. *per Apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenùs fratres supradicti Ordinis super hæresos Crimine, nec ipse infamare præsumas; nec à subditis tuis permittas, vel aliquatenùs dissimules infamari*. In altera verò Epistola, quam idem Summus Pontifex Cusentino Archiepiscopo, & Episcopo Bisiniacensi dedit; asserit, eum, *qui saluti hominum invidet*, occasione ejusdem libelli à Synodo generali Lateranensi damnati, nonnullos tàm *Clericos, quàm Laicos, Prælatos, & subditos* concitare adversus Ordinem Florensem, qui ab Abbate Joachimo fuit fundatus, *exprobrando quòd idem Abbas, qui Pater & institutor fuit Ordinis eorumdem, hæreticus ab Ecclesia Dei habetur. Propter quod non solùm simplices lactis participes à consortio ejusdem Ordinis avertunt, sed etiam fortes, qui uti cibo solido didicerunt, & ad discretionem boni & mali exercitatos pro consuetudine habent sensus, circà Instituta Ordinis ejusdem incipiunt fluctuare &c. Fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenùs per totam Calabriam faciatis publicè enuntiari, quia fuisse virum Catholicum reputamus, Sanctæ fidei Orthodoxæ sectatorem &c.* Adhæc, accedit testimonium *Innocentii III.* Pontificis Maximi, qui in Epistola 99. lib. 14. datâ anno MCCXI. Abbatis *Joachimi* demor-

tui honorabilem mentionem facit. Testatur etiam *Albericus* Monachus trium Fontium in Chronico ad annum MCCI. quòd *Innocentius III. vitam religiosam Abbatis Joachimi, morum institutionem, & eruditionem non improbavit, sed approbando commendavit*. Plura ad vindicandum ab hæresi Abbatem *Joachimum* legi possunt apud *Papebrochium* ad diem XXIX. mensis Maii in Commentario prævio ad Vitam Abbatis *Joachimi*, ubi etiam omnia, quæ Cardinalis *Baronius* contrà prædictum Abbatem scripsit, non alitèr solvit, quàm optando, ut ad Annales Ecclesiasticos prosequendos ulterius vita & otium *Baronio* suffecissent: *vix etiam*, inquit, *dubitamus, quin pro sua ingenuitate emolliisset sententiæ præcipitatæ rigorem; ut enim tùm ex ipso Concilii decreto, tùm ex Pontificum consequentium Bullis cognovisset, unicum dumtaxàt, qui sub nomine Joachimi ferebatur, libellum fuisse damnatum, idque citrà prætitulati Auctoris notam; ità fortassis etiam ad ipsam Apocalypseos Expositionem legendam aliquandò applicuisset animum, agnovissetque, quàm falsis præjudiciis plerique ejus accusatores nituntur*.

Circà alterum dubium, an videlicèt Abbas *Joachimus* verus fuerit Propheta, an illusor? non convenit etiam inter Historicos. *Rogerius Hovedenus* in Annal. Anglorum parte posteriori ad annum MCXC. quo describit Colloquium Abbatis *Joachimi* cum *Richardo* Anglorum Rege in Sicilia habitum, ipsum, ut Pseudo-Prophetam, insectatur. Idemque de Abbate *Joachimo* fert judicium *Baronius*. At Abbatem *Joachimum* varia spiritu prophetico prænunciasse, quæ posteà evenêre, certis exemplis demonstrant *Manricus*, & *Papebrochius*, ejus-

ejusque vaticinia vindicavit *Gregorius de Laude*, seù *de Lauro* Ordinis Cisterciensis, Abbas Sagittariensis in libro, cui titulus est: *Beati Joannis Joachimi Abbatis Apologetica, sive Mirabilium veritas defensa* edita Neapoli anno MDLX. Ostendunt tamen *Manricus* & *Papebrochius*, nonnullos eidem Abbati *Joachimo* aliquas fictitias prorsùs & inanes prædictiones adscripsisse, quarum nugacitas in causa fuit cur suspensi hæserint viri etiam sapientissimi, quo loco scilicèt haberent *Joachimum*, vel quid de spiritu illius statuerent? Plura de Prophetiæ Dono Abbati *Joachimo* concesso legesis apud *Manricum* in Annalibus Cister. Tomo I. & 2. & apud *Papebrochium* in Actis SS. Bollandianis ad diem XXIX. mensis Maii, quo Vitam Abbatis *Joachimi* Notis illustravit.

Postremò, Abbatem *Joachimum* piè & sanctè obiisse, atque post mortem miraculis claruisse testantur Scriptores probatissimæ fidei. *Lucas* Archiepiscopus *Cusentinus* in Calabria citeriori, qui Abbatis *Joachimi* Scriba familiaris fuit, refert, ut videre est apud *Papebrochium* loco mox à me laudato, se ministrasse Abbati *Joachimo* celebranti Missã, & ejus pietatem esse miratum, cùm nonnunquàm illum lachrymantem viderit tàm in celebratione Missæ, quàm dùm in ea *Passio Dominica* legeretur. Varia etiam habet idem Scriptor de Abbatis *Joachimi* vigiliis, sobrietate, castitate, constantia in oratione, & jejunii rigore; testaturque ejus meritis solutam sibi fuisse linguam, depulsam feorim, & repressam intempestivi potus appetentiam. Quanto verò honore Abbas *Joachimus* post mortem cultus fuerit, ex eo maximè liquet, quòd in

loco, ubi mortuus, & primùm humatus fuit, arse-runt aliàs lampades, & Cœnobii Florensis Monach singulari veneratione prosecuti fuerint novum eju sepulchrum, ad quod, auxilii obtinendi causâ, tùn energumenos, tùm alio quocumque morbo labo rantes accedere solitos esse,& curari,pluribus exem plis demonstrant mox citati Auctores. Abbate etiam & Monachi Ordinis Florensis ab Abbate *Joa chimo* instituti unum ex suis anno MCCCXLVI. Roman miserunt, qui à Summo Pontifice peteret, Episco pos delegari, qui inquirerent de miraculis, in vita & post mortem à *Joachimo* patratis. *Jacobus Græ cus* Monachus Florensis, Patriâ Calaber, Vitam Ab batis *Joachimi* ex variis monumentis collegit, & *Gregorius de Laude*, seù *de Lauro* Ordinis Cisterciem sis ejus Apologiam edidit, aitque eum anno mille simo ducentesimo secundo ad Cœlestem Patriam migrasse, ac multa à se conscripta reliquisse Opera quæ nos in Colloquio quinto in Historiam huju sæculi duodecimi commodiùs recensebimus.

D. Texuistine Catalogum omnium Hęresum quæ duodecimo sæculo Ecclesiam exagitarunt?

M. Absolvi quidem Historiam omnium Hæ resum, quę duodecimo Ecclesiæ sęculo pullularun ei tamen non abs re erit in præsentia addere tre celebres Controversias, quæ eodem sæculo in Ga liis inter Theologos fuerunt agitatæ. Prima Con troversia circà annum MCLXXV. moveri & ventila cœpit de validitate Baptismi, qui à Laicis conf rebatur. Invaluerat enim in Galliis hæc consuetu do, ut Laïci, absente Sacerdote, baptizantes, ha tantùm verba pronunciarent: *In nomine Patris, &* *Filii, & Spiritus Sancti*, omissis illis, quæ præmit

solen

olent: *Ego te baptizo*. Quæsitum igitur est, an Pueri ità baptizati, rebaptizandi essent, necne? *Pontius* Claromontanus Episcopus consuluit super hac re *Mauricium* Episcopum Parisiensem, & *Stephanum*, qui fuit posteà Tornacensis Episcopus. Respondit *Mauricius*, Baptismum non valere, nisi à baptizante proferantur hæc verba: *Ego te baptizo*. Contrà verò *Stephanus* prædicta verba: *Ego te baptizo*, summo quidem honore, & singulari reverentiâ, utpotè ab Ecclesia instituta, esse suscipienda non negavit, at illa ad Sacramenti Baptismi substantiam non requiri, nec esse necessaria rescripsit. Epistolas *Pontii* Claromontani Episcopi, *Mauricii* Parisiensis Antistitis, & *Stephani* Tornacensis integras exhibet *Egassius Bulæus* Tomo 2. Historiæ Universitatis Parisiensis pag. 412. Cæterùm, hanc Controversiam eodem sæculo duodecimo definivit Summus Pontifex Alexander III. *Extra de baptismo, & ejus effectu* cap. *si quis*, ubi sic loquitur: *Si quis puerum tèr in aqua merserit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen, & non dixerit: Ego te baptizo, puer non est baptizatus*. Eamdem definitionem publicavit anno MDCXC. *Alexander* Papa *VIII.* quippè qui hanc propositionem inter alias damnavit: *Valuit aliquandò Baptismus sub hac forma collatus in nomine Patris, & filii, & Spiritus Sancti Amen, prætermissis illis, Ego te baptizo*. Quamvis ergò duodecimo Ecclesiæ sæculo nonnulli celebres Theologi Parisienses salvâ & inculpatâ fide propugnaverint, valere Baptisma collatum *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen*, prætermissis his verbis: *Ego te baptizo*, ut videre est apud *Gasparem Jueninum* in Commentario Histo-

ſtorico-Dogmatico de Sacramentis, Tractatu de Baptiſmo, attamen poſt definitionem *Alexandri III.* hæc opinio ab omnibus Theologis exploſa eſt.

Altera Controverſia duodecimo ſæculo, hoc eſt, circà annum MCLXXV. in Scholis Pariſienſibus agitata eſt, an videlicèt Beata Virgo in corpore aſſumpta eſſet in Cęlum? affirmabant eam cum corpore in Cœlum aſſumptam duo inter cæteros egregii, illuſtresque Scholares, quibus vulgò ab aliis dicterii, & ſubſannationis loco objiciebatur, quòd Beata Virgo non fuiſſet in corpore in Cœlum aſſumpta. Quod dicterium illis adeò diſplicuit, ut, ſeorſim factis ad Sanctos *Joannem Baptiſtá* & *Joannem Evangeliſtam* precibus, poſtularint, id certò ſibi revelari, ne deinceps cavillis exponerentur. Eorum verò opinio confirmata eſt miraculo. Nàm eorum alter, qui imberbis erat, ſubitò barbatus evaſit, alter verò, qui calvus, crinitus apparuit. Hoc Factum hiſtoricum narrat noſter *Thomas Cantipratenſis* lib.2. *de Apibus* cap.29, & ex eo *Cæſar Egaſſius Bulæus* Tomo 2. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis pag.416. Sed utut ſit de hoc inſigni prodigio, certè negari non poteſt, ſententiam illorum, qui XII. ſæculo docebant, Mariæ Virginis corpus, quod in terris nullibi reperitur, in Cœlum, unà cum ejus anima fuiſſe aſſumptum, perantiquam eſſe, & in Eccleſia Catholica magis receptam, quandoquidem Patres Concilii Moguntini celebrati an. DCCCXIII. & *Carolus Magnus* Imperator in ſuis Capitularibus Aſſumptionem Beatæ Mariæ Virginis in Feſtorum Catalogum retulerint. *Petrus* etiam Bleſenſis, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo florebat, Sermone 28. hæc habet: *hodiè veriſimile eſt, quòd Beata Virgo &*

ani-

animæ beatitudinem, & corporis glorificationem adepta eſt, quod ne cui prorsùs veniat in dubium, auctoritatibus aſtruimus, opinando tamen, non aſſerendo. Quapropter, ſi quis Beatam Mariam Virginem in corpore & anima fuiſſe in Cœlum aſſumptam jam negare, aut in dubium revocare auderet, ad minùs ſummæ temeritatis notâ eſſet afficiendus, quippè qui à communi, & jampridèm in Eccleſia Catholica opinione recepta deſciſceret. Sed de Feſto Aſſumptionis Beatæ Mariæ Virginis, ſicut & de aliis in ejus honorem ab Eccleſia inſtitutis plura legeſis apud *Baronium* in Notis ad Martyrologium Romanum, *Thomaſſinum* in Tractatibus hiſtoricis *de Feſtis*, & *Tillemontium* in Commentariis ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam, tom. 1. pag. 495. & pluribus aliis proximè ſequentibus.

Denique, ſæculo Eccleſiæ duodecimo, ſeu anno MCLXXXVIII. cæpta eſt in Galliis diſputari quæſtio de converſione aquæ, quæ calici ante conſecrationem infunditur, an ſcilicet aqua non ſecus ac vinum, immediatè per verba conſecrationis convertatur in ſangninem Chriſti? vel potius an aqua immediatè convertatur in vinum? vel an maneat mixta ſpeciebus vini aquæ ſubſtãtia poſt prolata conſecrationis verba? Delata eſt hæc controverſia, ad *Gaufridum* Monachum Claræpallenſem, & olim S. Bernardi Secretarium, qui *Henricum* Cardinalem Albanenſem hoc anno in Gallia Sedis Apoſtolicæ Legatum conſuluit litteris, quas in ſuis Annalibus ad annum MCLXXXVIII. recitat *Baronius*, & quibus hæc verba ipſe ſubjungit: *Quid autem reſcripſerit ad petitam conſultationem Cardinalis Epiſcopus Albanenſis, non invenimus; ſed aliud*

reſcri-

rescribere non potuisse certum est, quàm quod credidit, & custodivit semper Sancta Romana Ecclesia, nimirum aquam simùl & vinum transubstantiari in sanguinem Christi. Quibus verbis eruditissimus ille Cardinalis apertè innuit, sententiam eorum, qui asserunt, aquam calici infusam immediatè non in vinum, sed in sanguinem Christi converti, esse omninò consentaneam perpetuo totius Ecclesiæ sensui, contra quem opinari, vel mussitare nemini licet. Verùm, ut obitèr dicam, Cardinali *Baronio* hac in re non assentitur schola Thomistica, quæ post S. *Thomam* 3. p. quæst. 75. Art. 8. constantèr docet, aquam calici infusam immediatè converti in vinum, & mediante vino, quod sola est à Christo præscripta consecrandi calicis materia, transire in sanguinem Christi. Hanc sententiam probat Doctor Angelicus auctoritate *Innocentii III.* Pontificis Maximi, qui consultus à *Joanne* Archiepiscopo Lugdunensi, an aqua cum vino transubstantietur in sanguinem Christi? celebrem illam edidit Decretalem de celebratione Missarum, ubi cap. VI. *Cùm Marthæ*, tres super hac quæstione refert sententias, quarum secundam, quæ illorum est, qui tenent, *quòd aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, cùm in vinum transeat mixta vino,* probabiliorem esse judicat. Scio, aliquos esse modernos Scriptores, præsertim *Ægidium de Coninck* Soc. Jesu Tomo 1. de Sacramentis quæst. 74. Art. 8. & *Manricum* in Annalibus Cisterciensibus, qui *Baronii* opinioni adstipulantes respondent, bimembrem fuisse illam secundam sententiam, quam probabiliorem esse dicit *Innocentius III.* Primum illius sententiæ membrum est,

quòd

quòd aqua cum vino transubstantietur in sanguinem Christi, illudque ab *Innocentio III.* fuisse approbatum ultrò fatentur. Alterum istius sententiæ membrum est, *quòd aqua in vinum transeat mixta vino*, & istud ab *Innocentio III.* non fuisse approbatum pertendunt. Sed hoc merum effugium est, quod ipsemet *Innocentius III.* lib. 4. *Mysteriorum Missæ* cap. 30. occupavit. Ibi enim eamdem versans quæstionem, hæc habet: *Quibusdam verò non absurdum videtur, quòd aqua cum vino transit in sanguinem, ea videlicèt ratione, quòd aqua per admixtionem transit in vinum, & vinum per consecrationem transit in sanguinem. Quis enim ambigat, aquam in vinum transire, cùm multo vino modicum infunditur aquæ?* Hinc est, quòd Concilium Florentinum *modicissimam* vino imponi aquam imperat, non aliâ certè ratione, nisi quia eam prius in vinum transmutari oportet, sicut liquidò exponit Pontificale Romanum 1. Part. Tract. 10. cap. 2. his verbis: *Aqua, quæ in calice vino admiscetur, debet esse in modica quantitate, quia eam in vinum converti oportet.* Non video igitur, quâ ratione Cardinalis *Baronius* potuerit asserere, Sanctam Romanam Ecclesiam semper credidisse, aquam simul & vinum transubstantiari in sanguinem Christi, cùm sententiæ S. Thomæ de immediata conversione aquæ in vinum Scriptores Ecclesiastici apertè suffragentur, sicut disertè testatur Catechismus Concilii Tridentini Titulo de Eucharistia his verbis: *Ecclesiasticorum Scriptorum sententia, & judicio, aqua illa in vinum convertitur.* Baronius ad annum MCXCII. refert insigne miraculum, quod in Slavorum Historia legitur. Cùm enim puellâ in partibus Thuringiæ

ægro-

ægrotante, Sacerdos poſt datum ei ex more viaticum, ablutionem digitorum faciens in calice vitreo, ut illam aquam puellæ bibendam traderet, inſcientèr particulam ſanctiſſimæ Euchariſtiæ in eam excuſſiſſet, confeſtim tota aqua mutata eſt in ſanguinem, & particula formam accipiens digituli verſa eſt in cruentam carnem. Hoc facto narrato, concludit *Baronius*: *Hæc de tranſubſtantiatione aquæ in ſanguinem Chriſti, per commixtionem Chriſti Corporis divinitùs facta: quòd ſemper fieri in vino, cùm commixtio intercederet, Antiquitas exiſtimavit.* Vult itaque *Baronius*, vinum abſque verbis conſecrationis, ſed ſolo tactu hoſtiæ conſecratæ, poſſe conſecrari, hancque ait perantiquam eſſe Eccleſiæ doctrinam. Verùm, hanc *Baronii* ſententiam nec antiquitate, nec veritate niti, manifeſtè demonſtrat *Mabillonius* Tom. 2. Muſæi Italici Comment. in Ordinem Romanum pag. 89. & ſeqq. At enim, præterquamquòd in primis octo ſæculis nulla hujuſce opinationis apparent veſtigia, ſed potiùs concors ſit & unanimis ſanctorum Patrum ſententia, veram utriuſque ſpeciei conſecrationem non niſi verbis Chriſti Domini à Sacerdote prolatis perfici poſſe; in ſubſequentibus ſæculis, quo tempore apud nonnullos hæc opinio, quam tuetur *Baronius*, invaleſcere cæpit, multi Auctores, iique graviſſimi, in contrariam abierunt ſententiam, quorum teſtimonia ibidem laudat *Mabillonius*. Præterea, ſi vinum abſque verbis conſecrationis, ſed ſolo tactu hoſtiæ conſecratæ poſſet conſecrari, ut cenſet *Baronius*, ſequeretur primò, quòd in die Paraſceves mutaretur vinum in ſanguinem Chriſti per ſolum contactum hoſtiæ

conſe-

consecratæ, quod tamen apertè negant *Guillelmus Durandus* in libro sexto Rationalis cap. 75. & *Jacobus à Vitriaco* in Historia Occident. cap. 38. ubi hæc habet: *mentiuntur ergò qui dicunt, quòd in die parasceves corpus Christi ex contactu mutat vinum in sanguinem. Illo enim die corpus, sed non sanguis sumitur*. Sequeretur secundò, non solùm Diaconos, sed & Laicos, quibus antiquitùs, sæviente persecutione, ad Communionem domesticam hostias consecratas domum asportare licebat, verum Christi sanguinem consecrare potuisse, emittendo videlicèt in vinum Hostiam consecratam. Quod si semel admittatur, ruit profectò potissimum argumentum, quo olim S. *Hieronymus* refellebat Diaconos, qui se se efferebant supra Presbyteros, *ad quorum preces Christi corpus, sanguisque conficitur*. Hæc & alia id genus gravia momenta ad confutandam Cardinalis *Baronii* sententiam de Consecratione vini per solum hostiæ consecratæ contactum adducit *Mabillonius* loco mox à me citato, ex quibus tandèm concludit doctissimus ille Scriptor, validè hinc refelli argutationem hæreticorum, qui ex commixtione particulæ consecratæ cum vino haud consecrato communionem sub altera specie suppleri contendunt. Sed satis hactenùs diximus de Hæresibus, quæ sæculo Ecclesiæ duodecimo eruperunt, nec non de tribus Controversiis, quæ eodem sæculo inter Theologos magno animorum æstu fuerunt in Gallis agitatæ.

COL-

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis cùm Generalibus, tùm Nationalibus, quæ duodecimo Ecclesiæ sæculo sive ad damnandas exortas hæreses, sive ad componendas enatas controversias, & collapsam restaurandam Ecclesiæ Disciplinam variis in locis fuerunt celebrata.

D. UT omnia tàm Oecumenica, quàm Nationalia Concilia, quæ duodecimo Ecclesiæ sæculo diversis in locis fuerunt convocata, discretè ac distinctè percurramus, ea sic in ordinem redigere debes, ut primo loco reponas Concilia Oecumenica, si quæ eo sæculo congregata fuerunt; dein, percenseas Concilia Nationalia, quæ in Italia, Gallia, Germania, Anglia, & Hispania habita sunt, atque omnia. quæ in his Conciliis tùm ad proscribendas Hæreses, tùm ad sopiendas obortas id temporis controversias, & ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam sanctissimis Legibus statuta sunt, summatim perstringas. Inprimis igitur scire velim, an duodecimo Ecclesiæ sæculo fuerint celebrata Concilia Oecumenica, & quæ in his gesta ac definita sint?

M. Tria Concilia Generalia duodecimo Ecclesiæ sæculo Romæ habita sunt, videlicèt Lateranense primum, quod inter Concilia Oecumenica est ordine nonum; Lateranense secundum, quod est ordine decimum, & Lateranense tertium, quod in se-

ſerie Conciliorum Generalium undecimum nu-eratur. Dicta ſunt autem tria iſta Concilia *iteranenſia* à loco, in quo fuerunt celebrata, ni-irùm à Baſilica Lateranenſi. *Calliſtus II.* Ponti-x Maximus Concilium Lateranenſe Generale rimum convocavit anno MCXXIII. non verò, ut ſerit Baronius, anno MCXXII. *Falco* enim Auctor æuus in Chronico, *Simeon Dunelmenſis* in Hi-oria, *Anſelmus Gemblacenſis*, aliique paſſim criptores, qui hoc ſæculo vixerunt, diſertè teſtan-ır, Concilium Lateranenſe Generale primum *Calliſto II.* fuiſſe convocatum anno MCXXIII. Hinc *abriel Coſſartius* Soc. Jeſu Tomo X. Conciliorum ınc *Baronii*, & *Binii* errorem circà annum cele-rationis hujuſce Concilii correxit, illudque, ſe-ındùm peritiorum calculum, anno MCXXIII. in-ictum eſſe demonſtrat. Trecentos, aut ampliùs piſcopos Concilio Lateranenſi Generali primo dfuiſſe aſſerunt *Nangius* in Chronico, & diu ante ım *Sugerius* Abbas Sandionyſianus, qui huic oncilio interfuit, in vita *Ludovici VI.* Francorum egis his verbis: *A Domino Papa Calliſto, & tota uria honorificè valdè recepti per ſex menſes, cùm pud eum demorando magno Concilio trecentorum aut mpliùs Epiſcoporum Lateranis compoſitioni pacis de uerela Inveſtiturarum aſtitiſſemus.* Scribit quidem *Pandulphus* in vita *Calliſti II.* nongentos & nonagin-a ſeptem partim Epiſcopos, partim Abbates ad ıanc Oecumenicam Synodum conveniſſe, ſed nu-neros ibi corruptos eſſe affirmant viri eruditi.

D. Quânam potiſſimum de causâ convo-catum fuit iſtud Concilium Generale Lateranenſe primum?

M.

M. Triplex fuit causa celebrandi hocce Concilium. Prima, ut Investiturarum abrogatio, secundùm pacta inter *Callistum II.* Summum Pontificem, & *Henricum* Imperatorem inita, confirmaretur. Altera causa fuit, ut Palæstina & Hispania ab infidelium tyrannide liberarentur, sicut colligitur ex Canone undecimo istius Concilii. Tertia denique causa fuit, ut Ecclesiasticæ disciplinæ per Clericorum simoniam & luxuriam fædatæ, consuleretur; uti in pluribus Canonibus in hoc Concilio conditis liquidò apparet.

D. Fuitne tandèm composita ac finita in Concilio Lateranensi Generali primo hæc diuturna de Investituris Controversia?

M. Litem Investiturarum, contra quas, sicut in superioribus Colloquiis observavimus, acritèr decertarunt Summi Pontifices, *Gregorius VII. Victor III. Urbanus II. Paschalis II. Gelasius II.* felicitèr tandem in Concilio Generali Lateranensi primo *Callistus II.* composuit istis sub conditionibus, ut Imperator Investituras, seu liberas Episcoporum & Abbatum electiones relinqueret Ecclesiæ; Summus verò Pontifex jus ac potestatem Imperatori permitteret electis Episcopis, & Abbatibus Regalia per Sceptrum dandi, Sacras electiones inspiciendi, & saniori parti assensum, auxiliumque præbendi. Hæ initæ pacis conditiones utrimque receptæ, atque mutuâ subscriptione firmatæ fuerunt juxtà verborum tenorem qui sequitur:

Ego Henricus, Dei gratia Romanorum Imperator Augustus, pro amore Dei & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Domini Papæ Callisti, & pro remedio animæ meæ

dimit

mitto Deo, & Sanctis ejus Apostolis Petro & Paulo & Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ omnem Investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus fieri electionem & liberam consecrationem. Possessiones & regalia Beati Petri, quæ à principio hujus discordiæ usque ad hodiernum diem, sive tempore Patris mei, sive etiam quæ meo ablata sunt, quæ habeo, eidem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ restituo; quæ autem non habeo, ut restituantur fideliter juvabo, &c. Similitèr, *Callixtus II.* Pontifex Maximus fidem suam *Henrico IV.* Imperatori obstrinxit his verbis:

Ego Callistus Servus Servorum Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Romanorum Imperatori Augusto, concedo electiones Episcoporum & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præsentia tua fieri absque Simonia & aliqua violentia; ut, si quæ inter partes discordia emerserit, Metropolitani & Provincialium consilio vel judicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem Regalia per sceptrum à te recipiat, exceptis omnibus, quæ ad Ecclesiam Romanam pertinere noscuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat: Ex aliis verò partibus Imperii consecratus, infrà sex menses Regalia per sceptrum à te recipiat. De quibus verò mihi querimoniam feceris, secundùm officii mei debitum, auxilium meum præstabo. Do tibi veram pacem, & omnibus, qui in parte tua sunt vel fuerunt tempore hujus discordię, &c. Hæc Pacta *Callistum II.* Pontificem inter & *Henricum* Imperatorem totius Synodi judicio confirmata sunt & executioni mandata, sicque pax optatissima Regnum inter & Sacerdotium coaluit, de qua *Otto Frisingensis* Chronicorum lib. 7. cap. 16. ità scribit; *Igitùr Romano Imperio multis modis in se attrito,*

to, Imperator propter Anathema deficere à se Regnu[m] videns, patrisque metuens exemplum, congregato ju xtà Vvormatiam maximo Principum Conventu, Inve stituram Episcoporum Legato Sedis Apostolicæ Lam berto, qui postmodùm Summus Pontifex factus, Hono rius est dictus, resignavit, per eumque ab Anathemati vinculo absolutus est . . . . Abhinc Ecclesia, liber tate ad plenum restituta, paceque ad integrum refor mata, in magnum montem crevisse sub Callisto Papa in venitur.

D. Clariùs, si placet, expone alteram Cau sam, ob quam ut, insinuasti, coactum est istud Con cilium Generale Lateranense primum? eam siqui dem, ut candidè fatear, necdùm satis capio.

M. Cùm Infideles, seù Saraceni, Christiano[s] in Palæstina duodecimo Ecclesiæ sæculo multis cla dibus afficerent, & suam in Hispania tyrannidem exercerent, *Callistus II.* Pontifex Maximus ad pro movendas contrà illos Christiani nominis hoste[s] Sacras Expeditiones, Concilium Lateranense Ge nerale primum indixit, & Canone undecimo indul gentias, & remissionem omnium peccatorum hi[s] Christianis concessit, qui *Hierosolymitanum vel Hi spanicum iter suscipiunt* ad Christianam gentem de fendendam, & tyrannidem Infidelium debellandam Cardinalis *Josephus de Aguirre* tomo 3. *Collectioni[s] maximæ omnium Conciliorum Hispaniæ* pag. 33 refer[t] ex *Diago* lib. 2. Historiæ *De Comitibus Barcinonensi bus* cap. 103. litteras *Callisti II.* Papæ omnibus Epi scopis, Regibus, & Principibus Hispaniarum data[s] statim post Concilium Lateranense, in quibus ei[s] significat, se omnibus Christianis adversùs Pagano[s] Hispaniæ Ecclesias opprimentes militantibus eam dem

dem peccatorum remissionem, quam Orientalis Ecclesiæ defensoribus concedere, subditque: *Verùm, quia exercitum vestrum per nos, ut desideramus, visitare nequimus, charissimum fratrem nostrum Oldegarium Tarraconensem Archiepiscopum, ad ipsum ex latere nostro delegare curavimus, nostras ei vices in hoc specialitèr committentes, ut ipsius consilio & dispositione corrigantur, & confirmanda, cooperante Domino, confirmentur. Si quæ verò dubia in exercitu eodem emerserint, ipsius experientia terminentur.* Has litteras eruit *Diagus* ex Archivis Ecclesiæ Barcinonensis, illasque *Bollandus* ad diem VI. mensis Martii recitat in Vita Beati *Oldegarii*. Clarissimus *Stephanus Baluzius* ad calcem XXI. capitis libri VIII. dè *Concordia Sacerdotii & Imperii* illustrissimi Archiepiscopi Parisiensis *Petri de Marca* Canones conditos in Concilio Generali primo Lateranensi publicavit, & hac Notâ Canonem undecimum illustravit: Hispanicum illud iter, inquit, cujus meminit hic Canon, non erat simplex peregrinatio religionis ergò, sed ad exemplum *Urbani II.* qui belli sacri in Oriente gerendi auctor fuit, successores ejus bellum quoque sacrum in Hispania fieri adversùs Saracenos decreverunt; eamdemque peccatorum indulgentiam euntibus eâ de Causâ in Hispaniam concesserunt, quæ Orientalis Ecclesiæ defensoribus concessa fuerat in Concilio Claromontano. Nàm in Archivo Ecclesiæ Barcinonensis habetur Epistola *Callisti II.* ad universos Christi fideles (data fortassis ex isto Lateranensi Concilio, cùm sit data Laterani IV. Nonas Aprilis) quâ pugnantibus in Hispania adversùm Saracenos eamdem peccatorum remissionem concedit, quæ Orien-

talis Ecclesiæ defensoribus concedi solet. At in Concilio Claromontano sub *Innocentio II.* Papa celebrato, quod nondùm editum est, mandatur incendiariis, quæ pestis tunc in Occidente grassabatur, ut Hierosolymam, vel in Hispaniam pergant illìc anno integro belligeraturi. Prætereà, extat in Archivo Regio Barcinonensi Epistola *Hadriani IV.* quâ *Raymundum* Comitem Barcinonensem, totamque terram ejus, sub Beati Petri, ac sua protectione suscipit, quamdiù pugnaverit contrà Saracenos. At in Concilio habito apud Montem Pessulanum in prima Narbonensi anno MCXCV. cui præfuit Magister *Michael* Sedis Apostolicæ Legatus, ab usurarum solutione ità liberantur illi, qui in Hispaniam pergunt, ut etiam fidejussores eorum cogi non possint ad earum solutionem. Hæc ad dilucidandum Concilii Generalis Lateranensis primi Canonem undecimum, in quo altera hujus Concilii celebrationis causa exprimitur, observat eruditus *Baluzius*.

D. Quot Canones ad sanciendam Disciplinam Ecclesiasticam edidit Concilium istud Generale Lateranense Primum?

M. Duos suprà viginti Canones in Concilio Generali primo Lateranensi conditos vulgatæ Conciliorum Editiones exhibent, sed, ut observat *Baronius*, septemdecim dumtaxàt habentur in Codice Vaticano, qui continet Collectionem *Anselmi*, & in veteri Codice MS. Monasterii Anianensis in Diœcesi Monspeliensi, ex quo illos eruit, ac Notis illustratos publicâ luce donavit *Baluzius*. Ipse tamen secutus vulgatam Conciliorum Editionem, quę duos suprà viginti Canones recenset, eorum synopsim, ac brevem præcipuorum expositionem hìc subji-

bjiciam. Canon I. prohibet, ne quisquam per cuniam in Ecclesia ordinetur & promoveatur, ju- tque, ut sic ordinatus vel promo tus acquisitâ ivetur dignitate. Ad compescendam Simoniam, æ iis temporibus latissimè grassabatur, conditus t iste Canon, qui tamen eorum, qui simoniacè or- nati, aut promoti fuerant, irritam non declarat dinationem sumptã quantùm ad substantiam, sed ntùm secundùm illius executionem & exercitium. anon secundus decernit, nullum in Præpositum, vel rchipresbyterum assumi posse, nisi Presbyterum; :ut nec in Archidiaconum, nisi Diaconum. Hic Ca- on non est ampliùs in usu, nã juxtà hodiernam di- iplinam satis est, ut intrà annum sit Presbyter, qui igitur ad dignitates quę non nisi à Presbyteris ha- :ri possunt. Canon tertius Presbyteris, Diaconis, & ıbdiaconis concubinarum & uxorum contubernia :nitùs interdicit, aliarumque mulierum cohabita- onem, præter matrem, sororem, amitam, & ma- rteram, aut alias hujusmodi, de quibus justè nul- possit suboriri suspicio, sicut jam statutum fuerat Concilio Nicæno celebrato anno CCCXXV. Ca- on IV. vetat sub pœna sacrilegii Principibus, aliis- ue laicis, ne rerum Ecclesiasticarum, sive posses- onum dispensationem, sive donationem sibi arro- ent. Canon quintus edicit, ne fiant conjunctiones onsanguineorum, quas divinis humanisque legi- us prohibitas ac infames esse declarat. Canon se- tus Ordinationes à *Burdino* Antipapa, aliasque ab liis Episcopis per ipsum consecratis, mittit in irri- um. Quod tamen, ut mox observavimus, intelli- gendum est de Ordinationibus, non quantùm ad ubstantiam spectatis, sed quantùm ad earum exe-

cutionem & exercitium. Canon VII. prohibet ſub pœna excommunicationis Archidiaconis, Archipresbyteris, Præpoſitis, & Diaconis, ne curam animarum, aut Præbendas ſine judicio vel conſenſu Epiſcopi conferant. Canon Octavus Beneventanæ Civitatis, quæ tempore Schiſmatis multis incurſibus & invaſionibus patuerat, ſecuritati conſulit, & in eos, qui deinceps Beneventanam Beati Petri Civitatem invadere auſi fuerint, anathema vibrat. Canon nonus illos, qui à ſuis Epiſcopis excommunicati ſunt, ab aliis Epiſcopis, vel Abbatibus in Communionem non eſſe recipiendos ſtatuit. Canon decimus vetat, ne Epiſcopus, qui non eſt canonicè electus, conſecretur ſub pœna depoſitionis tàm conſecrantis, quàm conſecrati. Canon undecimus Chriſtianis ad pugnandum contrà Infideles Hieroſolymam, vel in Hiſpaniam pergentibus indulgentias concedit, eorumque familias & bona ſub Beati Petri & Eccleſiæ Romanæ protectione ſuſcipit, lato in invaſores & prædones anathemate. Hujus Canonis undecimi expoſitionem habes ex his, quæ ſuperiùs à nobis dicta ſunt. Canon duodecimus ſancit, ut *Porticanorum* ſine hæredibus morientium bona non pervadantur. Quid autem *Porticanorum* nomine, de quibus agit Canon ille duodecimus, intelligendum ſit? non convenit inter Scriptores. Alii quippè putant, Porticanos illos fuiſſe *Portuenſes*, ſive Romani portus incolas, quorum bona, ſi abſque liberis morerentur, Urbis Præfectus ſibi vindicabat. Sed hæc non mihi probatur ſententia, quia nunquàm Oſtienſis portus incolæ in ullis Pontificum Conſtitutionibus aut Diplomatibus, fuerunt *Porticani* appellati, ſed ſem-

pe;

:r *Portuenses* ubique dicti. Quapropter ad illos bentiùs accedo, qui asserunt, per *Porticanos* intelgi peregrinos & advenas, qui in Romanæ urbis orticibus recipiebantur, & hospitabantur, sicque *orticani* à Porticibus vocabantur. Erant enim omæ,antè Barbarorum vastationes & incendia,inentes Porticus, in quibus peregrini recipiebantur : advenæ, teste *Sigonio* in Historia Italiæ ad anum MCXLV. & illorum Peregrinorum his in Portiibus degentium,& sine hæredibus morientium boa sibi Urbis Præfectus adjudicabat. Quam praam inolitam consuetudinem hoc Canone XI. sustut & abolevit *Callixtus II.* Hanc esse veram Portianorum notionem, seù Ethymologiam, conjicit *ominicus Galesius* Episcopus Rubensis, ejusque hac le re Observationem *Hierolexico* suo, seù sacro Ditionario Romæ edito anno MDCLXXVII. inseruerunt *ominicus & Carolus Macri* fratres, verbo *Porticani* ag.483. nec non *Odoricus Raynaldus* in suis Annalius Ecclesiasticis ad annum MCXCVIII. Canon de:imus tertius decernit, ut si quis treugam, sive inlucias à privatis bellis auctoritate Ecclesiæ indiæ as fregerit, & ter monitus satisfacere contempseit; Episcopus vel cum Metropolitani consilio, aut um duobus, aut cum uno vicinorum Episcopo, rebellem anathematis sententiâ percellat, eumque per Scripturam Episcopis circumquaque denunciet. Porrò, quid *Treugæ* nomine intelligendum sit? jàm satis superque exposuimus in Colloquio IV. in Historiam sæculorum X. & XI. Canon decimus quartus inhibet sub pœna anathematis, ne Oblationes Ecclesiis factæ à Laicis auferantur, & ne Ecclesiæ tanquàm sibi propriæ usurpentur, aut in servitu-

tem redigantur. Canon decimus quintus falſę monetæ cuſores tanquàm maledictos, & pauperum oppreſſores ac Reipublicę perturbatores à Fideliun Comunione removet. Decimus ſextus eâdem pęn animadvertit in eos, qui peregrinis Romam, aut ali ſacra loca, devotionis ergò, adeuntibus moleſtiam in tulerint, aut eos teloneorũ, vel pedagiorum exactionibus vexaverint. Canon decimus ſeptimus interdicit Abbatibus, & Monachis, publicas imponere pęnitentias, infirmosque viſitare, eis Sacramenta adminiſtrare, unctiones facere, & Miſſas publicas cantare, jubetque, ut Chriſma, & Oleum Infirmorum Conſecrationes Altarium, Ordinationes Clericorum ab Epiſcopis accipiant, in quorum Diœceſibus ſunt conſtituti. Canon decimus octavus in Parochialibus Eccleſiis Presbyteros ab Epiſcopis Præfici mandat, ipſis de animarum cura reſponſuros; eos verò, qui decimas & Eccleſias à Laicis abſque Epiſcoporum conſenſu ſuſceperint, canonicæ ſubiicit ultioni. Canon decimus nonus ſervitia, ſeu contributiones, quas Monaſteria, aut eorum Eccleſiæ à tempore Gregorii VII. Epiſcopis præſtare conſueverant, confirmat; poſſeſſiones Eccleſiarum tricennales, Abbates, & Monachos habere prohibet. Canon vigeſimus anathemate ferit illos, qui Eccleſiis, earumque bonis ac perſonis, ſcilicèt Clericis, Monachis, Converſis, Oratoribuſque negotium faceſſunt. Canon vigeſimus primus Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & Monachis concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere penitùs interdicit, contracta dirimit, & contrahentes, juxta Canones, puniendos eſſe decernit. Poſtremus Cànon alienationes Poſſeſſionũ

Raven-

avennatis Exarchatus, & generalitèr omnes ali- ; bonorum Ecclesiasticorum quocumque modo, à quocumque factas damnat & irritas reddit, rdinationesque ab Episcopis seu intrusis, seu Ca- onicè electis, absque communi Clericorum Ec- lesiæ consensu, sivè per simoniam factas, paritèr ritas declarat, non quidam quantùm ad Ordinis haracterem, sed quoad executionem, locum, xercitium & Ordinis Privilegia, quibus carere urtim, aut simoniacè ordinatos decernit Sancta ynodus. Extant isti Canones viginti duo cum Notis *Baluzii*, & Acta Concilii à *Binio* undique ongesta Tomo X. Conciliorum pag. 891.

D. Quandonam? & quibus de causis cele- ratum fuit Concilium Lateranense Generale ecundum?

M. Concilium Lateranense secundum, quod nter Oecumenica decimum numeratur, habitum uit anno MCXXXIX. eique mille circitèr Patres in- erfuerunt, ut Abbas Urspergensis in Chronico, *tto Frisigensis* aliique Scriptores sæculi XII. te- tantur. Ob tres præsertim causas fuit convoca- um istud Concilium. Primò, ut omninò abole- etur schisma *Petri Leonis* Antipapæ, qui dictus st *Anacletus II.* Secundò, ut errores *Petri de Bruis*, & *Arnaldi de Brixia* ejus discipuli proscriberentur; denique, ut ad pristinum vigorem restitueretur Disciplina Ecclesiastica, quæ occasione diuturni chismatis erat collapsa. Quod primum caput pectat, Concilium Lateranense secundum, sublato am è vivis *Petro Leonis*, seu *Anacleto II.* Antipa- pâ, Paceque, per *Victoris* alterius Antipapæ cessio- nem, Ecclesiæ redditâ, Acta *Petri Leonis* pseudo Pon-

Pontificis rescidit, & Ordinationes ab ipso factas misit in irritum Canone xxx. cujus hæc sunt verba: *Ad hæc, Ordinationes factas à Petro Leonis, & aliis schismaticis & hæreticis evacuamus, & irritas censemus.* Qui Canon quomodò intelligendus sit, docet Chronographus Mauriniacensis in Chronico pag. 382. & seq. ubi *Innocentium II.* in hac Synodo Oecumenica sic loquentem inducit: *Et quicumque per Girardum Engolismensem*, qui stabat à partibus *Petri Leonis* Antipapæ, *ad altaris Officium accesserunt, Apostolica auctoritate interdicimus, ne ipsum impleant, & in illo ordinis gradu perennitèr demorantes ad superiorem non ascendant.* Quibus verbis haud obscurè innuit *Innocentius II.* Pontifex Maximus, se Ordinationes à *Petro Leonis* Antipapa, & ab aliis Schismaticis factas non irritas declarasse quantùm ad substantiam, sicut Theologi de schola loquuntur, seu quantùm ad caracterem; sed solùm, ut superiùs observavi, quoad executionem, locum, exercitium & ordinis privilegia. Quapropter, falsò *Gratianus*, & *Petrus Lombardus* Magister sententiarum hunc Canonem xxx. Concilii Lateranensis secundi exponunt de Ordinationibus quantùm ad substantiam & characterem. Docent quippè communitèr Theologi, Ordinationes factas non solùm ab Episcopis Catholicis, sed etiam ab hæreticis, excommunicatis, suspensis & degradatis imprimere caracterem, ac subinde iterari haud posse, & eâ de causâ explodunt sententiam Patris *Joannis Morini* Congregationis Oratorii doctissimi Presbyteri, qui in suo libro *de Ordinatione* multa exempla & Monumenta Ecclesiastica adducit, ex quibus evinci putat, Ordinationes ab Episcopis

:opis hæreticis, vel ſchiſmaticis factas, in his, qui jurata hęreſi, vel relicto ſchiſmate ad Eccleſiæ Catholicæ gremium redibant, fuiſſe iteratas, ſicut am obſervavimus in Colloquio II. in Hiſtoriam oni Eccleſiæ ſæculi agendo de Ordinationibus *Formoſi* Papæ. Quod attinet ad errores *Petri de Bruis*, & *Arnaldi de Brixia*, quos in ſuperiori Colloquio recenſuimus, Concilium Lateranenſe ſecundum illos confixit Canone XXIII, his verbis: *Eos, qui religioſitatis ſpeciem ſimulantes, Domini Corporis & Sanguinis Sacramentum, Baptiſma puerorum, Sacerdotium, & cæteros Eccleſiaſticos Ordines, & legitima damnant fœdera nuptiarum, tanquàm hæreticos ab Eccleſia Dei pellimus, & damnamus, & per poteſtates exteras coerceri præcipimus. Defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo innodamus.* Præter duos iſtos Canones, in quibus Ordinationes à *Petro Leonis* Antipapa, & ab aliis ſchiſmaticis factæ, irritæ, in ſenſu mox à me expoſito, declarantur, & graſſantes id temporis Petrobuſianorum, atque *Arnaldi de Brixia* errores proſcribuntur, alios viginti octo Canones pro reſtauratione Diſciplinæ Eccleſiaſticæ Sancta Synodus Oecumenica Lateranenſis ſecunda condidit, quibus diſſolutos hominum mores emendare, graveſque abuſus, quos diuturnum ſchiſma in Eccleſiam invexerat, radicitùs extirpare voluit. Tunc enim, ut obitèr dicam, nec conditi olim Canones executioni mandabantur, ſimonia, Clericorum incontinentia, bellorum privatorum, ludorumque gladiatoriorum furor, conſanguineorum connubia, Beneficiorum abſque canonica inſtitutione poſſeſſio, Monachorum, & Sanctimonialium laxata regularis

ris disciplina, insatiabilis fæneratorum rapacitas, extincti Pænitentiæ ritus, aliaque id genus teterrima mala faciem Ecclesiæ miserum in modum deturpabant. Ut igitur tot exundantibus malis præsentissimum adhiberetur remedium, Synodus Generalis Lateranensis secunda viginti octo edidit Canones, qui unà cum duobus aliis modò à me relatis, qui schismaticorum & hæreticorum damnationem continent, extant Tomo X. Conciliorum pag. *999*. Inter illos XXVIII. Canones, qui morum reformationem, & Disciplinam Ecclesiasticam spectant, quatuor præcipuè notabiles sunt, quos hìc breviter exponam. Canon duodecimus est *de treuga & pace*, seu de induciis à bellis privatis, injuriis, & deprædationibus quæ tum temporis, ut jam observavimus, impunè fieri solebant. Cùm enim Ecclesia horumce privatorum bellorum furorem nullo pacto sistere posset, quædam veluti repagula & obices ad ea suspendenda apposuit. Hinc quamvis Concilium Oecumenicum Lateranense secundum præcipiat canone undecimo, ut Presbyteri, Clerici, Monachi, peregrini, mercatores, & rustici omnes euntes & redeuntes in agris cum bobus, equis, aratoribus, ac ovibus omni tempore securi sint, nullisque bellis privatis impetantur, injuriisue afficiantur; attamen idem Concilium Lateranense Canone duodecimo ergà alios *treugam* tantum, idest, inducias aliquot dierum imperat, scilicèt à die mercurii usque ad diluculum diei lunæ subsequentis, & ab Adventu Domini usque ad octavam Epiphaniæ, & à Quinquagesima usque ad Octavam Paschæ, ita ut excommunicatione mulctarentur pacis & treugæ violatores,

res,

s, & ad resarciendum damnum, quod læsis in-
lerant, cogerentur. Quo tempore hæc treuga,
u à bellis privatis suspensio, primùm in usum
ocata fuerit, jam ostendimus in Colloquio IV.
Historiam sæculorum X. & XI. nunquam tamen
cclesia hanc treugam, seu pacem, ad certum
umtaxat tempus præfixam suâ auctoritate ap-
robavit, sed ea solùm prudentis æconomiæ cau-
â toleravit, cùm privata bella omninò tollere
aud posset, sicut testatur *Ivo* Carnotensis Episco-
us in Epistola xc. ad *Daimbertum* Senonensem
rchiepiscopum his verbis: *Trevia Dei non est
ommuni lege sancita, pro communi tamen utilitate
ominum, ex placito & pacto civitatis ac patriæ Epi-
oporum & Ecclesiarum, ut nostis, est auctoritate
rmata. Undè judicia violatæ pacis modificari opor-
et secundùm pacta & definitiones, quas unaquæque
cclesia consensu Parochianorum instituit, & per
cripturam, vel bonorum hominum testimonium me-
oriæ commendavit*. Bella ista privata à Sancto
udovico Galliarum Rege vetita fuerunt, sed cùm
evixissent, *Philippus* IV. Galliarum itidèm Rex
Constitutione suâ Tolosæ editâ in perpetuum ea
rohibuit anno millesimo trecentesimo tertio.

Canon decimus tertius Concilii Oecumenici
ateranensis II. prohibet usuram tanquàm Veteri
& Novo Testamento damnatam, & fæneratores *ab
mni Ecclesiastica consolatione* sequestrat, præcipit-
que, ut *nisi cum summa cautela*, hoc est, nisi post
actam restitutionem, non absoluantur, & ad com-
munionem recipiantur, sed *in tota vita infames
habeantur, & nisi resipuerint, christiana sepultura
priventur*. Ex quo Canone, qui nullam in usuræ-
prohi-

prohibitione exceptionem apponit, facilè colligere potes, tam à paupere, quàm à divite aliquid ultrà ſortem accipere peccatum eſſe, quamvis tamen uſuram à pauperibus exigere gravius peccatum ſit & immanius, quàm à divitibus; non ſecus ac furari pauperibus gravius ac crudelius eſt, quàm divitibus; licèt utrumque, nemine refragante, peccatum ſit. Nec audiri debet *Molinæus*, Auctor damnatus, qui abnormes & immenſas uſuras jure quidem divino prohibitas eſſe fatetur, ſed non mediocres, ſeu vulgares illas uſuras, quas fæneratores, pecuniâ minimè abalienatâ, certum ex ea redditum capiunt. Hanc quippè *Molinæi* ſententiam ſcripturæ ſacræ, canonibus Conciliorum & conſtanti SS. Patrum doctrinæ è fronte oppoſitam eſſe apertè demonſtrant Theologi purioris Chriſtianæ Moralis doctrinæ cultores, qui etiam reiiciunt friuolas quaſdam argutias, & nefarias exceptiones, quibus ad purgandam uſuram nonnulli molliores olim Caſuiſtæ ſacris Eccleſiæ legibus ludificari tentarunt.

Canon XXII. definit, falſis pænitentiis animas decipi, & in infernum pertrahi. Quæ autem falsa ſit pænitentia, docent Patres iſtius Concilii his verbis: *Sane, quia inter cætera unum eſt, quod ſanctam maximè conturbat Eccleſiam, falsa videlicèt pænitentia; Confratres noſtros & Presbyteros admonemus, ne falſis pænitentiis Laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falsam autem pænitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo pænitentia agitur; aut cùm ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio ...... Falsa etiàm ſit pænitentia, cùm pænitens ab Officio vel Curiali*

vel Negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet, aut si odium in corde gestetur, aut si offenso cuilibet non satisfiat, aut si offendenti offensus non indulgeat, aut si arma quis contra justitiam gerat. Hunc Canonem Confessarii, aliique, quibus incumbit cura animarum, semper præ oculis habere, & circà falsas Laicorum pænitentias diligentèr invigilare deberent, ne nimiâ absolvendi facilitate falsam & perniciosam peccatoribus pacem largiantur, sibique æternam damnationem accersant.

Canon vigesimus nonus sub anathemate prohibet, ne Ballistariorum, & Sagittariorum artes adversùs Christianos exerceantur. Quinam autem essent Ballistarii, & Sagittarii, explicat *du Cangius* in suo Glossario, ubi ait, Ballistarios, & Sagittarios fuisse homines, qui conducti ad privata illa certamina, quorum superiùs mentionem fecimus, ballistis, & sagittis utebantur. Sed hæc ad expositionem illorum Canonum Concilii Oecumenici Lateranensis secundi dicta sufficiant. Nunc continenti ordine ea, quæ in Concilio Generali Lateranensi tertio gesta sunt, compendiosâ narratione prosequi juvat.

D. Quis convocavit Concilium Generale Lateranense tertium, & quid in eo præcipuè actum ac definitum est?

M. Cùm *Fridericus I.* Imperator schisma, quod in Ecclesia excitaverat, ejurasset, jamque pacato bello, & exstincto schismate, *Alexander III.* toto orbe Christiano legitimus Pontifex coleretur, celebrata est Romæ ab eodem Summo Pontifice anno MCLXXIX. Synodus Generalis Lateranensis

tertia,

tertia, quæ eſt inter Oecumenicas undecima. Ei præfuit *Alexander III.* qui eam convocaverat, & adfuerunt trecenti Epiſcopi, teſte *Vvillelmo* Archiepiſcopo Tyrio lib. 21. *de Bello ſacro* cap. 25. Decem ſuprà trecentos Epiſcopos huic Synodo interfuiſſe aſſerit quidem *Matthæus Pariſius* in Hiſtoria Anglorum ad annum MCLXXIX. Sed *Willelmo* Tyrio Archipræſuli, qui erat unus è Patribus, potior fides adhiberi debet. Tria in hac Synodo Generali ſtatuta ſunt. Primò, ad futura deinceps in electione Romanorum Pontificum vitanda ſchiſmata, decretum eſt, Summi Pontificis electionem non fore poſthàc Canonicam, niſi duæ Cardinalium partes ad eam conſpirarent. Irritæ, quo ad uſum & exercitium, non quantùm ad ſubſtantiam & caracterem, declaratæ ſunt omnes Ordinationes à ſchiſmaticis pſeudo Pontificibus *Octaviano, Guidone, & Joanne* factæ, & Proviſiones ac Beneficia ab ipſis impetratæ omninò reſciſſæ ſunt Secundò, damnatæ ſunt Waldenſium, Catharorum, & Albigenſium hæreſes, quæ tum temporis in Occitania & Aquitania latiſſimè graſſabantur Poſtremò, cùm occaſione ſchiſmatis, quod per viginti & ampliùs annos duravit, ſerperet in Eccleſiis & Monaſteriis ſimoniaca labes, in Clericis faſtus & avaritia, in Laicis Uſurarum vorago, in beneficiorum collationibus injuſtitia, ideò ad reparandum luxatum Eccleſiæ Statum, & ad reſtaurandam labefactatam his abuſibus Eccleſiæ Diſciplinam viginti ſeptem conditi ſunt Canones, qui unà cum Actis illius Synodi â *Binio* undique collectis extant Tomo X. Conciliorum pag. 1503. Delata eſt à quibuſdam in iſto Concilio Lateranenſ

Gene-

enerali tertio accusatio adversùs *Petrum Lombar-m* Episcopum Parisiensem, quod scripsisset, Chri-um, secundùm quod est homo, non esse aliquid. aucis annis ante celebrationem hujus Concilii agister *Gualterus* Prior Sancti *Victoris* Parisien-s, insignis Theologus, *Petrum Abaelardum, Pe-um Lombardum*, *Petrum Pictavinum* ejus discipu-m, & *Gilbertum* Porretanum hæreseos insimula-erat, quòd nimirùm Trinitatis, cæteraque divi-a Mysteria Aristotelicis regulis & præceptis ex-icare præsumerent, & contra eos quatuor libros omposuerat, qui, ut observat *Bulæus* Tomo 2. istoriæ Universitatis Parisiensis, extant adhùc SS. in duobus exemplaribus asservatis Parisiis in bliotheca Sancti *Victoris*, quorum prologus sic cipit: *Quisquis hoc legerit, non dubitabit quatuor byrinthos Franciæ, idest, Abaelardum, & Lombar-m, Petrum Pictaviensem, & Gilbertum Porreta-m uno spiritu Aristotelico afflatos, dùm ineffabilia rinitatis & Incarnationis scholastica levitate tracta-nt, multas hæreses olim vomuisse, & adhuc errores llulare*. Dein, idem *Gualterus* in his libris cita-m illam propositionem *Petri Lombardi*, aliasque usdem Auctoris pluribus refellit argumentis. ihil tamen aduersùs *Petrum Lombardum* in Con-lio Generali Lateranensi tertio decretum ac de-nitum est, sed tantùm *Alexander III.* Pontifex laximus ad *Willelmum* ab Ecclesia Senonensi ad emensem translatum scripsit Epistolam, quam udatus *Gualterus* refert his verbis conceptam: *llexander Episcopus, Seruus Servorum Dei Willel-mo Archiepiscopo Remensi, Apostolicæ Sedis Legato lutem & Apostolicam Benedictionem. Cùm Christus*

perfectus Deus, perfectus sit homo, mirum est, qua temeritate quisquam audet dicere, quòd Christus non sit aliquid secundùm quod est homo. Ne autem tanta possit in Ecclesia Dei dici abusio suboriri, vel error induci; Fraternitati tuæ Apostolica scripta mandamus, quatenùs convocatis Magistris scholarum Parisiensium & Remensium, & aliorum circumpositarum Civitatum auctoritate nostra sub anathemate interdicat, ut quis de cætero dicere audeat, Christum non esse aliquid secundùm quòd homo est. Quia sicut verus Deus, ita verus est homo ex anima rationali & humana carne subsistens. Datum XII. *Kal. Martii.* Hic *Vuillelmus*, ad quem *Alexander III.* suam post celebrationem Concilii Generalis Lateranensis terti direxit Epistolam, fuit primùm Episcopus Carnotensis, & Archiepiscopus Senonensis, posteà annc MCLXXVI. ab Ecclesia Senonensi ad Remensem translatus est, & in Concilio Generali Lateranens tertio, cui interfuit, Presbyter Cardinalis titul S. Sabinæ creatus est. Hinc in Gallias reversus severè animaduertit in hæreticos dictos *Coterellos* quos Oecumenica Synodus Lateranensis tertia damnavit, eosque detectos flammis adici jussit sicut refert Chronographus Aquicinctinus ad annum MCLXXXIII his verbis; *Transactis diebus Nativitatis Dominicæ Vuillemus Remensis Archiepiscopus & Comes Flandriæ Philippus in civitate Atrebatensi de secretis suis locuturi conveniunt. Ibi multarum hæresum fraudes per quamdam mulierem in terra Comitis sunt detectæ. Isti hæretici nullius hæresiarchæ muniuntur præsidio. Quidam dicunt illos Manichæos, alii Cataphryges, nonnulli verò Arianos Alexander autem Papa vocat eos Paterinos. Sed quid*

qui

*uid sint, oris proprii confessione convicti sunt hære-
ci immundissimi. Multi sunt in præsentia Archiepi-
opi & Comitis accusati, nobiles, ignobiles, Cleri-
i, milites, rustici, virgines, viduæ, uxoratæ. Tunc
ecretalis sententia ab Archiepiscopo, & Comite
ræfixa est, ut deprehensi incendio traderentur; sub-
antiæ verò eorum Sacerdoti & Principi resigna-
entur.*

D. Quem errorem profitebantur isti *Cote-
elli*, quos damnavit Synodus Generalis Late-
anensis tertia? & quorsùm eo nomine fuerunt
ppellati?

M. Synodus Generalis Lateranensis tertia
ostquàm Canone vigesimo septimo, qui ultimus
st, damnavit hæreticos waldenses, & Albigenses
is verbis: *Quia in Guasconia, Albigesio, & parti-
us Tolosanis, & aliis locis, ita hæreticorum, quos
lii Catharos, alii Patarenos, alii Publicanos, alii aliis
ominibus vocant, invaluit damnata perversitas .....
os & defensores eorum, & receptores anathemati de-
ernimus subjacere &c.* Subdit posteà: *Brabantioni-
us, & Aragonensibus, Navarris, Bascolis, Coterel-
s, & Triaverdinis, qui tantam in Christianos im-
anitatem exercent, ut nec Ecclesiis, nec Monasteriis
eferant ...... similitèr constituimus, ut qui eos
onduxerint, vel tenuerint, vel foverint per regiones,
n quibus taliter debacchantur, in Dominicis & aliis
olemnibus diebus per Ecclesias publicè denuncientur,
adem omninò sententia & pæna cum prædictis hæ-
eticis habeantur adstricti.* Observat *Oihenartus* in
Notitia Gasconiæ lib. 3. per *Bascolos*, seu *Basclos*
lesignari *Vascos*. Alii tamen existimant, *Bascolos*
uisse eos populos, quos Galli vulgò appellant *Les*

Basques. Illustrissimus dominus *De Marca* in sua Historia Bearnensi censet, *Coterellos*, quorum meminit canon vigesimus septimus Concilii Generalis Lateranensis tertii, fuisse prædones ita dictos, quòd majoribus cultellis essent armati, quos Tolosani vulgò *Cotterels* vocant. Denique *Triaverdini*, seu potius *Triamellini*, ut legendum monet *Cangius* in suo Glossario, erant itidem prædones ità appellati, quòd pugionibus, quibus triplex lamella, seu lamina ferrea erat, ad trucidandos homines uterentur. Hos itaque nefarios prædones Waldensium, & Manichæorum erroribus infectos, qui ex Belgio, seu Brabantia, Aragonia, Navarra, & ex Occitania certatim erumpentes in omnes Christianos promiscuè sæviebant, & more Paganorum omnia perdebant atque vastabant, damnat canon vigesimus septimus Concilii Generalis Lateranensis tertii, ac districtè vetat, *ne ad Communionem Ecclesiæ recipiantur, nisi societate illa pestifera & hæresi abjuratis*.

D. Quid ad Disciplinam Ecclesiasticam instaurandam sanxit hæc Synodus Oecumenica Lateranensis tertia?

M. Jam observavimus, viginti septem Canones à Synodo Generali Lateranensi tertia conditos fuisse, quorum multi spectant Disciplinam Ecclesiasticam, quæ id ætatis occasione schismatis, quod diù afflixerat Ecclesiam, cùm haud parùm labefactata esset, sanctissimis legibus munita, ac restaurata fuit. Vigebat antehac in Ecclesiis & Monasteriis simonia, dominabantur in Ecclesiasticis avaritia & fastus, usuras Laici impunè exercebant, perversus erat judiciorum Ecclesiastico-

rum

um ordo, juvenes & indigni Beneficiis præficie-
antur, ſicut conqueritur S. *Bernardus* in Epiſto-
: XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum
is verbis: *Scholares pueri, & impuberes adoleſcen-
uli, ob ſanguinis dignitatem promoventur ad Eccle-
aſticas dignitates, & de ſub ferula transferuntur ad
rincipandum presbyteris &c.* Denique, apud Cle-
icos ſpiritualis polygamia, ſeu Beneficiorum plu-
alitas latiſſimè graſſabatur. His, aliiſque id ge-
us in perniciem Eccleſiæ gliſcentibus malis op-
ortunum ac præſentiſſimum cum ſacra Synodo
)ecumenica *Alexander III.* Pontifex Maximus ad-
ibuit remedium, multis canonibus eum in finem
onſtitutis, quorum præcipuos hìc referemus. In
rimis, canone tertio *Alexander III.* & Concilii
ateranenſis, Patres ſanciunt, ut, juxta canones,
:mo Epiſcopus ordinetur, niſi trigeſimum æta-
s annum, Decanus, Archidiaconus, Curatus &c.
ſi qui vigeſimum quintum attigerit, ac moribus
ſcientiâ ſit commendatus. Quâ ſanctione ſubla-
, eſt illa corruptela, quæ erat ſeculo duodecimo
equens, & in quam non ſolùm S. *Bernardus* jure
: merito invehitur, ſed eam etiam in *Rogerio*
boracenſi Archiepiſcopo acritèr perſtringit *Guil-
lmus Neubrigenſis* lib. III. *de Rebus Anglicis* cap. V.
is verbis: *Pro perſonis*, inquit, *ſpectabilibus, qui-
us tanquàm quibuſdam monilibus Eboracenſis olim
fulſit Eccleſia, titulavit imberbes, & quoſdam agen-
s ſub ferula, aptos magis pro ætate ædificare caſas,
plostello adiungere mures, ludere par impar, equi-
re in arundine longa, quàm perſonas gerere in Ec-
eſia Magnatum.*

Quartus Canon prohibet, ne Archiepiſcopi,

Episcopi, Archidiaconi & Decani subditos gravent in visitationibus, permittit tamen Archiepiscopo in visitatione quinquaginta equos; Cardinalibus viginti quinque; Episcopis viginti. Sed ne inde prælati aliquam mundano sumptui, & sæculari pompæ auctoritatem conciliarent, subdit idem canon, id permitti non tanquàm rem licitam, sed dumtaxàt secundùm *tolerantiam*, & in his tantùm locis in quibus ampliores sunt redditus, & Ecclesiæ facultates.

Quinto canone edicitur, ne quis in Presbyterum, aut Diaconum sine certo titulo ordinetur & ut Episcopus ei, quem absque titulo ad ordines promovit, suppeditet ad vitam necessaria, nisi ordinato hæreditariæ facultates vel ex patrimonio, vel ex propriis bonis ad honestè vivendum suppetant.

Canon sextus agit de Appellationibus, vetatque Monachis, cæterisque Religiosis ne appellent à sui Prælati correctione. Canon septimus prohibet, ne quid exigatur pro Episcoporum, Abbatum, aliarumque personarum benedictione, sicut nec pro sepulturis, exequiisque defunctorum aut nubentium benedictionibus. Si quid ergò, secundùm piam consuetudinem, in Christianorùm funeribus exigit Ecclesia, eleemosyna esse debet pro redemptione peccatorum imperata, non vero pretium pro loco, vel spatio sepulturæ. Octavo Canone damnantur Gratiæ Expectativæ, seu inhibetur, ne ulla promittantur, vel conferantur Beneficia Ecclesiastica, antequàm vacent, ne desiderare quis mortem proximi videatur. Nonus Canon quædam privilegia Templariis, & Hospita-

lari

..riis S. *Joannis* Hierosolymitani, aliisque viris ..eligiosis auctoritate Apostolica concessa mode..atur. Canone decimo pretii exactio pro ingres..u Religionis & peculium Monachis & Religio..s quibusque viris prohibentur. Non vetat tamen ..ste canon, quin ille, qui in Monasterium est ad..nittendus, quidpiam det in eleemosynam, modo ..xacta non fuerit ejusmodi eleemosyna, & aliundè ..onstet Monasterium esse tenue, sicut post Sanctos *..homam*, *Bonaventuram*, & *Raymundum* evincit *..oannes Cabassutius* in Dissertatione quam *De simo..iaco in Religionem ingressu* edidit in *Notitia Ec..lesiastica* pag. 458. & seqq. Canon undecimus con..inentiam Clericis imperat, & ut mulierculas ex ..dibus suis eiiciant; Officium alioqui & Benefi..ium Ecclesiasticum amissuri. Canone duodecimo ..rohibetur Clericis, ne ad sæcularia tribunalia ..ausas agant, nisi proprias, vel Ecclesiæ, & ne ..itium procurationes suscipiant, nisi pro misera..bilibus fortè personis, & ex charitate; & ne Vil..arum procurationes, aut jurisdictiones sæcula..es assumant, quia hoc est contra doctrinam Apo..stoli dicentis: *Nemo militans Deo implicat se nego..tiis sæcularibus*. Canon decimus tertius & deci..mus quartus Beneficiorum pluralitatem prohibent, & Beneficiariis residentiam imperant. Canon decimus quintus Ecclesiastica Bona à Beneficiariis acquisita, eorum post obitum ad hæredes transire vetat, sed penès Eclcesiam remanere jubet. Ex quo Canone facilè colligitur, Clericos non habere dominium in Ecclesiasticos redditus, ac subindè ad restitutionem in foro interiori cogendos esse Clericorum hæredes.

Deniquè, cętera, quæ Canonibus 20. 21. 23. & 25. de Torneamentis, treugis, ſeu pace ſervanda, & de publicis uſurariis decernuntur, jam ſatis ſuperque explicuimus agendo de Canonibus Concilii Generalis Lateranenſis ſecundi. Hìc tantùm obitèr advertere debes, *Torneamenta*, quæ Canone vigeſimo exerceri diſtrictè prohibentur, nihil aliud fuiſſe, quàm privata quædam certamina, ſeu gladiatorias pugnas, quas milites ex condicto & ad virium oſtentationem in nundinis, vel certis quibuſdam feriis temerè committebant. Hæc itaque torneamenta prohibet, & eos, qui in hujuſmodi congreſſibus moriebantur, ſepulturâ privandos eſſe ſancit huius Concilii Lateranenſis Canon vigeſimus, qui inſertus eſt libro v. Decretalium Titulo XIII. capite *Felicis memoriæ*.

D. De tribus Oecumenicis Conciliis Lateranenſibus, quæ Romæ duodecimo Eccleſiæ ſæculo fuerunt convocata, ſatis hactenus diximus nunc recto tramite veniamus ad Concilia Provincialia, ſeu Nationalia, quæ eodem ſęculo tùm ad dirimendas enatas controverſias, tum ad extirpandas hæreſes & ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam variis in locis fuerunt celebrata. Ut autem in his recenſendis Conciliis aliquem ordinem teneamus, ab his, ſi placet, initium ſumamus, in quibus de celebri illa *Inveſtiturarum* controverſia actum eſt.

M. Benè multa occaſione Controverſiæ *Inveſtiturarum* ſæculo XII. habita ſunt Concilia Nationalia, quæ hic Juxtà Ordinem Chronologicum exhibebo. In primis, anno MCII. *Paſchalis II.* Pontifex Maximus Concilium Nationale Lateranenſe pri-

imum indixit, in quo in *Henricum* Imperatorem
ujus nominis III. qui non semel ob Investituras,
uas sibi arrogabat, excommunicatus ad causam
icendam Romam non venerat, sententia excom-
municationis iterum lata est. Ad prohibendas
idem Investituras idem Summus Pontifex coegit
omæ Concilium Lateranense secundum anno MCV.
n quo Investiturarum in Anglia fautores senten-
â excommunicationis perculit, videlicet tam
enrici I. Angliæ Regis Consiliarios, qui ei ad
nvestituras retinendas auctores erant, quàm illos,
ui à Rege hoc modo fuerant investiti. At istud
nvestiturarum negotium, quod Anglicanam diù
urbavit Ecclesiam, ac causa fuit gravissimi dissi-
ii, quod *Henricum I.* Angliæ Regem inter & S.
Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum exarsit,
rudentèr tandem, compositum fuit à *Paschali II.*
ui permisit *Anselmo*, ut eos, qui à Rege Investi-
uras acceperant, aut investitos consecrarant, aut
Hominia fecerant, præmissâ satisfactione suscipe-
et, ac nondùm consecratos, nisi aliud intercede-
et impedimentum, inauguraret. Regi verò per-
nisit idem Summus Pontifex, ut Hominia secun-
dùm Regni consuetudinem fierent, modò solem-
nem Investituram per Annulum & Baculum di-
mitteret. Decretis *Paschalis II.* morem gessit *He-
ricus I.* Angliæ Rex, cum Sancto *Anselmo* concor-
diam iniit, & Ecclesiæ Anglicanæ diu optatam
pacem ac tranquillitatem restituit anno MCVI. Lon-
gè aliter se gessit *Henricus* inter Imperatores hu-
us nominis tertius. Is quippè Decretis Sedis Apo-
tolicæ parêre, & Investituras dimittere cùm
pertinaciter detrectaret, in frequenti tùm Episco-
porum

porum, tùm Optimatum Moguntino Conventu habito anno MCV. præsentibus Sedis Apostolicæ Legatis, depositus est, ejusque filius *Henricus* omnium Germaniæ Procerum calculo ad Imperium fuit evectus, cui proindè Imperii Insignia Crucem videlicèt Lanceam, Sceptrum, Globum, & Coronam, volens nolens, *Henricus* senior tradere coactus est. Interim, *Paschalis II.* Pontifex Maximus, in damnandis Investituris sibi semper constans, celebravit anno MCVI. Guastallæ, quæ Villa est in Longobardia ad ripam Padi fluminis, Synodum cum diversarum Provinciarum Episcopis, præsentibus etiam *Henrici* inter Imperatores hujus nominis IV. Legatis, in qua Investituras à Laicis fieri omninò prohibuit, & statim post hujus Synodi celebrationem in Galliam, tutissimum Romanorum Pontificum azylum, Rebus Germaniæ consulturus venit, ibique Concilium Trecense anno MCVII. habuit, in quo, sicut testatur Abbas Urspergensis, Decessorum suorum Decreta contra Investituras confirmavit. Hinc, ut obitèr dicam facilè colligitur, Galliarum Reges ante *Paschalis II.* in Regnum Franciæ appulsum Decretis contra Investituras paruisse. Nec enim verisimile est, *Paschalem II.* in Gallias confugisse ut *Ludovici Crassi* Regis præsidium imploraret adversùs *Henricum* inter Imperatores hujus nominis IV. qui usum Investiturarum contra Pontificia & Synodica Decreta & Anathema obstinato animo retinebat, si Rex Galliarum solemnem Investituram per traditionem annuli & baculi Pastoralis tam sæpè à Sede Apostolica reprobatam, æquè ac ipse Imperator, usurpasset. E Gallia in Italiam

redux

dux *Paschalis II.* Investituras damnavit in Synodo Beneventana habita anno MCVIII. & in Concilio tertio Lateranensi Romæ convocato anno MCX. Verùm, *Henricus* inter Imperatores hujus nominis IV. Romam anno MCXI. cum numeroso exercitu veniens, Investiturarum concessionem, sicut jam in præcedentibus Colloquiis observavimus, à *Paschali II.* Pontifice Maximo per vim extorsit. Hoc tamen surreptitium Privilegium contra Ecclesiæ utilitatem ac libertatem Imperatori concessum revocavit ac damnavit paulò post *Paschalis II.* tam in Concilio Lateranensi quarto celebrato anno MCXII. quàm in Concilio quinto Lateranensi habito anno millesimo centesimo decimo sexto, in quo Summus ille Pontifex præ insigni humilitate ac modestia sese ipsum coram Patribus his verbis excusavit: *Postquàm* inquit, *Dominus de servo suo fecit quod voluit, & me, Populumque Romanum tradidit in manus Regis, videbam quotidiè fieri rapinas, & incendia, cædes & adulteria. Hæc & ejusmodi mala cupiebam avertere ab Ecclesia & populo Dei; & quod feci, pro liberatione populi Dei feci. Feci autem ut homo, quia pulvis sum & cinis. Fateor me malè egisse, sed rogo vos omnes, orate pro me ad Deum, ut indulgeat mihi. Illud autem malum scriptum, quod in tentoriis factum est, quod pro pravitate sui Privilegium dicitur, condemno sub perpetuo Anathemate, ut ullius unquam sit bonæ memoriæ, & rogo vos omnes ut idem faciatis. Tunc ab universis acclamatum est: fiat, fiat.* Occasione istius Investiturarum privilegii, quod *Paschalis II.* Imperatori *Henrico* concessit, duo in Galliis coacta sunt Concilia Nationalia. Primum convo-

convocatum fuit à *Guidone* Archiepiſcopo Viennenſi, & Sedis Apoſtolicæ Legato, qui iſtud Privilegium, quod *Henricus* Imperator à *Paſchali* Papa extorſerat, reſcidit, ipſumque Imperatorem feriit Anathemate, Kalendis Octobris anni milleſimi centeſimi duodecimi. Hujus Concilii Viennenſis Decreta confirmavit *Paſchalis II.* Pontifex Maximus datâ ad *Guidonem* Archiepiſcopum Viennenſem Epiſtolâ, cujus exemplum ex codice ſancti Petri Catalaunenſis â P. *Sirmondo* Soc. Jeſu deſcriptum, in Labbeana Conciliorum Editione Tomo x. vulgatum eſt. Sub idem tempus, occaſione iſtius Privilegii *Henrico* Imperatori à *Paſchali II.* Pontifice Mâximo conceſſi, *Joannes* Archiepiſcopus Lugdunenſis Nationale Concilium apud *Anſam* propè Lugdunum celebrandum indixit, in quo Inveſtituræ à Laicis factæ paritèr damnatæ ſunt. Mitto, brevitatis ergò, alia Concilia, quæ poſt mortem *Paſchalis II.* contra *Henricum* inter Imperatores hujus nominis quartum, & ad prohibendas Inveſtituras ſub *Gelaſio II.* ſucceſſore *Paſchalis II.* fuerunt celebrata, videlicet Capuanum anno MCXVIII. Colonienſe, Fritislarienſe, & Viennenſe, quę anno MCXIX. habita ſunt. Brevitèr hìc obſervare ſufficiet, mortuo *Gelaſio II.* Pontifici Maximo ſucceſſiſſe *Calliſtum II*, qui ſtatim poſt inaugurationem ſuam Remis in Galliis Concilium habuit anno MCXIX. Imperatori, qui Inveſtituras dimittere nolebat, & *Burdino* Antipapæ Anathema dixit. Quò factum eſt ut *Henricus* pertimeſcens, ne ſi diutiùs decretis Eccleſiæ in cauſa Inveſtiturarum pervicaci animo reſiſteret, ac parêre detrectaret, ab omnibus ſuis deſereretur, & inſtar pa-

s sui, omni suâ ditione spoliaretur, ad sanio-
n mentem redierit, & Legatos ad Summum
ntificem miserit pacem suppliciter rogantes,
æ tandem Generalis Concilii decreto firmare-
r. Nihil sanè jucundiùs *Callisto II.* Pontifici Maxi-
o, nihil Ecclesiæ conducibiliùs accidere potuit
Legatione, per quam, extincto tam diuturno
nismate, sedatisque atrocibus Bellis, quibus Ita-
& Germania tot annis conflagraverant, pax
sideratissima tandèm aliquandò sanciri, atque
Ecclesiæ unitatem Imperatores redire deberent.
uocircà ad hanc felicissimam ineundam pacem,
llistus II. anno MCXXIII. celebravit Concilium
enerale Lateranense primum, in quo vexatissime,
uque agitatæ hujus temporis de Investituris Cō-
overſiæ finis impositus est, sicut superiùs osten-
mus. Hæc sunt Concilia, quæ duodecimo Ec-
esiæ sæculo ad dirimendam gravissimam de Inve-
turis controversiam fuerunt convocata.

D. In superiori Colloquio de erroribus *Pe-
i Abaelardi*, & *Gilberti Porretani* Episcopi Picta-
ensis, nec non de Hæresibus *Petrobusianorum*,
aldensium, & *Albigensium* latè disseruisti, sed de
onciliis, quæ ejusmodi errores ac Hæreses pro-
ripserunt, te in hocce Colloquio dicturum spo-
ondisti. Incipe itaque, si placet, ab his Conci-
is, quæ duodecimo Ecclesiæ sæculo damnarunt
rrores *Petri Abaelardi.*

M. Duæ Nationales Synodi ad configendos
etri Abaelardi errores fuerunt in Galliis celebra-
æ, *Suessionensis* nimirùm & Senonensis. Syno-
um Suessionensem *Conon* Prænestinus Episcopus &
edis Apostolicæ in Galliis Legatus indixit anno

MCX-

MCXXI. ut consent peritiores Critici, non vero anno MCXIX. ut plures existimarunt, vel anno MCXX cum quo conjungitur Tomo x. Con ciliorum. In hac Synodo *Abaelardus* ob malesanam circa Personas sanctissimæ Trinitatis sententiam damnatus suumque *De Trinitate* librum, qui materia offensionis erat, propriis manibus flammis tradere ab Episcopis coactus est, cùmque fidem suam coràm omnibus exponere, ac propriis verbis profiteri vellet, jusserunt Patres, ut *Symbolum S. Athanasii* ex scripto recitaret, quò magis hominis Novatoris, qui in Dialecticę argutiis nimiùm confidebat superbiam retunderent; eumque mox Abbati *Sancti Medardi* tradiderunt, ejus Claustro, velut carcere, concludendum, quem tamen indè postea eductum Legatus Apostolicus ad Sandionysianum Cœnobium remisit. Hæc in causa Abaelardi in Synodo Suessionensi gesta fuisse testantur S. *Bernardus* in Epistola CXCIII. ad *Juonem* Cardinalem & *Otto Frisingensis* lib. I. *de Rebus Gestis Frideric* cap. XLVII. Rem tamen alitèr narrat *Abaelardus* in Epistola prima ad Amicum, in qua suas calamitates describens, si tamen ei in propria causa adversùs æmulos loquenti fides habenda sit, Primò conqueritur, quòd sui æmuli, *Albericus* scilicèt & *Lotulfus* scholarum Remensium Regentes vehementer accensi, *Radulfum* ejusdem urbis Archiepiscopum crebris suggestionibus adversùs ipsum commovissent, & *Cononem* Prænestinum Episcopum ac Sedis Apostolicæ Legatum instigassent ad convocandum Concilium Suessionense. Secundò, ait se ad Concilium vocatum, nullâ prævia interrogatione, sine ullo libri sui examine, sed hoc solo nomine,

ne, quòd in eo ſcripſiſſet, *Solum Deum Patrem* *nipotentem eſſe*, juſſum eſſe manu propriâ librum *e de Trinitate* compoſitum in ignem coniicere, & mbolum *Athanaſii* recitare: *Indè*, inquit *Abae-dus, quaſi reus & convictus Abbati Sancti Medar- qui aderat, traditus, ad Clauſtrum ejus tanquàm ad cerem trahor, ſtatimque Concilium ſoluitur.* Verùm, n teſtis in propria cauſa plurimùm ſuſpectus non eſt dubiũ, quin S. *Bernardo* in referenda Hiria hujuſce Concilii Sueſſionenſis potiùs credere beamus, quàm *Petro Abaelardo*, qui hujus Conii auctoritatem elevare & ſententiam in ipſum Epiſcopis latam fuiſſe omninò iniquam pro viius oſtendere conatus eſt. Certè eventus comobavit, *Abaelardum*, ejuſque ſectatores parui ciſſe cenſuram, quæ in Concilio Sueſſionenſi fa fuerat nonnullarum ejus propoſitionum, quæ illius Operibus, ſed potiſſimùm in libro *de Triate* legebantur. *Abaelardus* ſiquidem egreſſus è rcere, in quem juſſu Concilii Sueſſionenſis detrus fuerat, non ſolùm à ſuis erroribus non reſipuit, d ulteriùs progreſſus, plurima dogmata inter nciones & colloquia effutire, ac libentiùs ſparre cæpit Catholicæ fidei parum conſona. Quin, S. *Bernardum* in publico Epiſcoporum & Abbam Conventu ad diſputandum provocavit, & ſoiſticis captionibus confidens, petiit ab *Henrico* nonenſi Archiepiſcopo, ut ſibi cum S. *Bernardo* blicè congredi liceret, effecitque ut ad definienas ejuſmodi lites *Senonis* in Galliis Concilium in tava Pentecoſtes, ut liquet ex Epiſtola CCCXXXVII. *Bernardi* ad *Innocentium II.* Pontificem Maximũ, lebraretur. Huic Concilio Senonenſi interfuit *Hen-*

Henricus Archiepiſcopus Senonenſis, adfuere quoque ejuſdem Senonenſis Metropoleos ſuffraganei, *Samſon* Remenſis, *Joslenus* Sueſſionenſis, & *Gaufridus* Catalaunenſis, nec non Chriſtianiſſimus Rex *Ludovicus VII.* cum multis Regni Proceribus, Abbates plurimi, & non pauci ſcholarum Magiſtri, ſicut teſtatur S. *Bernardus* in Epiſtola CLXXXIX. Dies dicta eſt *Petro Abaelardo*, dicta quoque S. *Bernardo*, qui tamen abnuit adeſſe, eo præſertim nomine, quòd de damnatis jam in Concilio Sueſſionenſi erroribus quæſtio renovaretur. Quia tamen magna Prælatorum, & nobilium virorum multitudo cum *Ludovico VII.* Galliarum Rege concurrerat S. *Bernardus* ſe ſe præſentem exhibuit, & excerpta ex *Abaelardi* libris Capitula propoſuit, & cum illo in arenam deſcendit. At, ubi ad rem ventum eſt, *Abaelardus*, ſe congreſſus Achillis imparem expertus, ac ſuæ cauſæ meritis minus fidens ad Sedem Apoſtolicam appellavit. Cui appellationi ob Sanctæ Sedis reverentiam Epiſcopi deferentes, licet ejus prava dogmata damnarint auctoris tamen nomini parcentes nihil de illo pronunciarunt, ſed ad *Innocentiũ II.* Põtificem Maximi litteras Synodicas direxerunt, referentes quæcumque in Synodo geſta fuerant, & ab eo errorũ *Abaelardi* cenſuram obtinuerunt, ut teſtatur *Gaufridus* Monachus Clarævallenſis olim Abaëlardi diſcipulus lib. 3. *Vitæ Sancti Bernardi* cap. 5. Interim, dùm hæc agerentur, *Berengarius* Pictavienſis, unus ex Abaelardi diſcipulis, auſus eſt Magiſtri ſui concinnare, ac publici juris facere Apologiam plenam acrimoniæ adversùs S. *Bernardum*, in qua ſibi omnem omninò fidem abrogat, non ſolùm quia *Pe-*

trum

rum Abaëlardum immenſis laudibus cumulat, & n Sanctum *Bernardum* contumelioſè invehitur, ſed quia etiam effræni ſtylo debacchatur in Patres Concilii Senonenſis, quos tanquàm cæcos, ebrios, cornutos, canes & porcos traducit ac ſugillat. Denique, *Petrus Abaelardus* videns ſe ab omnibus anquàm hæreticum deſeri, Cluniacum ſe contuit, ubi, ſicut in ſuperiori Colloquio diximus, à uis erroribus reſipuit, & ſancitâ cum S. *Bernardo* nter mutuos amplexus amicitiâ, reliquum vitæ empus maxima cum pietate exegit, atque poſt nortem tumulo ejus hoc Epitaphium inſertum eſt:

Eſt ſatis in titulo Petrus hìc jacet Abailardus.
Cui ſoli patuit ſcibile quidquid erat.

D. Uberiùs, quæſo, expone ea, quæ in ſuperiori Colloquio obitèr inſinuaſti, de Conciliis Pariſienſi, & Remenſi, in quibus errores *Gilberti Porretani* Epiſcopi Pictavienſis proſcripti ſunt, & res alias in his duobus Conciliis geſtas, paulò fuſiori narratione deſcribe?

M. Cùm *Eugenius III.* apud quem *Gilbertus Porretanus* aliquot errorum fuerat inſimulatus, in Gallias, tumultuantium ſemper in Italia *Arnaldiſtarum* perſecutionem fugiens, perveniſſet, & à *Ludovico VII.* Galliarum Rege honorificentiſſimè fuiſſet exceptus; Pariſiis anno MCXLVII. Synodum habuit, ut in ea *Gilberti Porretani* Cauſa ad ſe delata diſcuteretur. Contrà Gilbertum Porretanum in Synodo Pariſienſi teſtimonium dixerunt Magiſter *Adam de Parvo Ponte*, vir ſubtilis, & Pariſienſis Eccleſiæ Canonicus, & *Hugo de Campo Florido*, *Ludovici VII.* Galliarum Regis Cancellarius. Nihil

tamen in Causa *Gilberti Porretani* definire voluit *Eugenius III.* Pontifex Maximus, sed pleniorem illius discussionem ad frequentius Concilium Remis proximè celebrandum remisit. Anno itaque sequenti, seù MCXLVIII. habitum est Concilium Remense, in quo *Gilbertus Porretanus* erroris convictus est à *Godescalco de Monte S. Eligii* Ordinis Præmonstratensis Abbate, à Sancto *Bernardo* Clarævallensi, à *Sugerio* Abbate S. Dionysii, & ab aliis. Contrà illius errores Prę sules Gallicani Symbolum condiderunt, & *Dominus Papa*, inquit Gaufredus Monachus Clarævallensis, *auctoritate Apostolica, de assensu totius Ecclesiæ, quæ convenerat, Capitula ipsa damnavit, districtè præcipiens, ne eumdem librum legere, vel transcribere etiam sic reprobatum quis auderet, nisi priùs eum Ecclesia Romana correxisset. Cùmque respondisset Episcopus* (seù Gilbertus Porretanus) *corrigam ad arbitrium vestrum*: *non vobis*, ait Pontifex, *hæc correctio committetur*. Hanc Summi Pontificis sententiam reverentèr excepisse *Gilbertum Porretanum*, suosque ejurasse errores, testatur jam laudatus *Gaufredus*. Præcipuus *Gilberti Porretani* error in hoc situs erat, quòd vellet Divinam Essentiam non esse Deum, & proprietates Personarum non esse ipsas Personas. De hoc *Gilberti Porretani* errore judicium ferens *Joannes Gersonius* sacræ Facultatis Parisiensis Cancellarius in Epistola, quam scripsit ad quemdam fratrem Minorem anno MCCCCXXVI. ait: *Gilbertus Porretanus, si minùs errabat in materia de Relationibus divinis, quàm plurimi posterioris temporis, patebit evidentèr illi, qui subtilitèr, & absque Personarum acceptione voluerit, & sciverit judicare, & argumentum B. Bernar-*

ardi à Petro de Tarentaſia recitatum ponderare. amnata eſt nupèr per Prædeceſſores meos in ſacra heologiæ Facultate, ſub pluribus Articulis, Dorina, quam nonnulli ſolùm impunè ſubtilem garunt; quam ignorantes vocem propriam, nonnulli veti picæ loquaciſſimæ ſtabilire nituntur, cùm ſit mera ſania, & vanitas falſa. Vnus Articulus inter teros eſt: Quòd aliquid ſit Deus realitèr, quod non ſit rmalitèr Deus. Huic *Gerſonii* judicio ſubſcribit ɔctiſſimus *Dionyſius Petavius* Soc. Jeſu lib. 1. *Theogicorum Dogmatum* cap. 8. num. 8. ubi hæc habet: *ib hac Gilberti Porretani ſententia vel nihil, vel pam diſcrepare, Scholaſticorum aliquot opinio creditur, Scoti; qui citrà notionem, & intelligentiam noſtram r ſe ab eſſentia divina differre proprietates, & inr ſeſe ipſas exiſtimat.* Sed revertamur ad Concium Remenſe, in quo non ſolùm proſcripti ſunt *ilberti Porretani* errores, ſed etiam damnati nt Hæretici, qui tùm temporis in Provincia, & Occitania graſſabantur. Sic enim in Canon xviii. illius Concilii legitur: *Præſentis decreti ctoritate præcipimus, ut nullus omninò hominum ereſiarchas, & eorum ſequaces, qui in partibus Ganiæ, aut Provinciæ, vel alibi commorantur, manuneat, vel defendat: nec aliquis eis in terra ſua reptaculum præbeat.* Hi hæretici alii non erant, ıàm *Henricus, Eudo,* ſive *Eon,* aliique nefarii Notores, de quibus jam egimus in ſuperiori Collouio. Præter iſtum Canonem decimum octavum, quo condemnantur hæretici, alios ſeptemdecim anones Diſciplinam ſpectantes condidit iſtud oncilium Remenſe, in quibus de Continentia lericorum, & modeſtia in tonſura & veſtibus lex

constituta est, & in contumaces decreta Beneficiorum Ecclesiasticorum privatio, immò suspensionis lata sententia in Episcopos, qui hanc ipsis pœnam non infligerent. Sanctimonialium Canonicarum statuta reformatio, cujus duo præcipuè notantur Capita, Clausura videlicèt & Vita communis; pœna Interdicti & privationis Christianæ Sepulturæ decreta in eas, quæ Synodi mandatum post tempus præfixum non implerent. Ecclesiasticorum negotiorum judicium Laicis prohibetur. Decimarum iisdem prohibita possessio. Jussum ut Archidiaconi ex Diaconorum vel Presbyterorum Ordine assumerentur. Conductitii Presbyteri ab Ecclesiis eliminati, sancitumque ut singulis Ecclesiis proprius Sacerdos præficeretur; nullius, nisi Episcopi, aut Archidiaconi auctoritate depellendus. Treuga & Pax confirmata. Militum ad nundinas vel ferias pugnæ vetitæ. Clericorum & Monachorum percussores excommunicati, eorumque absolutio Romano Pontifici reservata. Ecclesiarum & Cœmeteriorũ immunitati provisum, Incendiarii Anathemate damnati. Pretii exactio pro Chrismatis, Olei sacri, & Sepulturæ acceptione prohibita. Ordinationes ab Hæreticis, & Schismaticis factę, missę in irritum; hoc est, non quantùm ad substantiam, seù Characterem, qui prorsùs indelebilis est, ut docent Theologi, sed quantùm ad exercitium & executionem Ordinis. Extant hi xviii. Canones, & Acta Synodi Remensis à *Binio* ex variis Auctoribus compilata Tomo x. Conciliorum pag. 1107. *Baronius* ad annum MCXLVIII. num. 10. Canones septemdecim dumtaxàt Concilii Remensis enumerat, quia in exemplari Vaticano
qu

uo usus est, Canones XVII. & XVIII. in unum onfunduntur, sicut accuratè observat Cl. *Pagius* l hunc annum Num. VI.

D. Fueruntne multa Concilia adversùs Walensium, & Albigensium Hæreses sæculo Ecclesiæ uodecimo celebrata?

M. Quamvis Albigenses, sicut in superiori olloquio observavimus, ex Vvaldensibus hæretis sæculo duodecimo prodierint, nulla tamen adrsùs ipsos legitur fuisse eo sæculo celebrata Conlia, quia eorum hæresis sæculo dumtaxàt decimo rtio sub *Innocentii III.* Pontificatu insolentiùs assari, & suam, ut ità loquar, maturitatem hare cœpit, sicut docet *Cæsarius Heisterbacensis* Scriior coęvus, *Dialogi Miraculorum* Distin. 5. cap. 21. s verbis: *Temporibus Innocentii Papę, Prædecesris ejus, qui nunc Papatum tenet, Honorii, Diaboli vidia Hęreses Albigensium cœperunt pullulare, vel ut veriùs dicam) maturescere .... Cujus vis erant tàm validæ, ut omne triticum fidei gentis ils versum videretur in lolium erroris*. Cùm igitur ulla sæculo XII. contrà Albigenses convocata fuent Concilia, sed dumtaxàt sæculo decimo tertio, : his suo loco, seù in Colloquiis nostris in Histoam sæculi decimi tertii opportuniùs disseremus. ìc autem referam, juxtà Ordinem Chronologim Concilia, in quibus duodecimo sæculo erros Vvaldensium fuerunt ab Ecclesia damnati. Et imò quidem anno millesimo centesimo sexagesio habitum est in Anglia contrà *Vvaldensium*, sive *ublicanorum* errores Concilium Oxoniense, de quo usè agit *Guillelmus Neubrigensis* lib. 2. cap. 13. ut gere est Tomo 10. Conciliorum. *Venerunt* quip-

pè *iisdem diebus*, ut ait citatus ilic Scriptor, *erronei quidam in Angliam ex eorum* (*ut creditur genere*) *quos vulgò Publicanos vocant. Hi nimirùm olìm ex Gasconia incerto auctore habentes originem, regionibus plurimis virus suę perfidię infuderunt. Quippè in latissimis Galliæ, Hispaniæ, Italiæ, Germaniæque Provinciis tàm multi hac peste infecti esse dicuntur, ut secundùm Prophetam multiplicati esse super numerum arenæ videantur.* Refert posteà *Guillelmus Neubrigensis*, quo pacto *Henricus II.* Angliæ Rex ejusmodi hæreticos in suo Regno deprehensos in carcerem detrudi jusserit, eosque ab Episcopis in Concilio Oxoniensi congregatis damnatos, atque contumaces, spectante populo, virgis coercitos ab urbe expulerit, *districtè prohibens, ne quis eos vel hospitio recipere, vel aliquo solatio confovere pręsumeret.* Sed hæc de Concilio Oxoniensi contra Vvaldenses in Anglia habito jàm in superiori Colloquio me observasse memini. Quarè, ne iteratis repetitionibus tibi tædium ingeram, quatuor alia Concilia Nationalia, nimirùm *Turonense*, *Lumbariense*, *Tolosanum*, & *Senonense*, quæ duodecimo Ecclesiæ sęculo contrà Vvaldenses coacta sunt, breviter hìc recensebo. *Alexander III.* Pontifex Maximus, relictâ Italiâ, quæ, ob Schisma à *Friderico Ænobarbo* Imperatore in Ecclesia excitatum, armis perstrepebat; in Gallias appulit, & anno MCLXIII. Turonensem convocavit Synodum in qua non solùm in *Octavianum* Antipapam dictum *Victorem IV.* ab eodem Imperatore intrusum & in ejus sectatores excommunicationis sententiam tulit, verùm etiam nefaria Vvaldensium hæreticorum dogmata damnavit, & Christianis præ-

cepit

pit, ut illorum hæreticorum eonſortium fuge-
nt,ſicut videre eſt inCanone quarto hujusceCon-
lii his verbis concepto: *In partibus Toloſæ dam-
nda hereſis dudùm emerſit, quę paulatim more can-
i ad vicina loca ſe diffundens, per Guaſconiam &
ias Provincias quamplurimas jam jam infecit. Quæ
m in modum ſerpentis intrà ſuas evolutiones abſcon-
tur, quantò ſerpit occultiùs, tantò graviùs domini-
m vineam in ſimplicibus demolitur. Undè contra
s Epiſcopos omnes Domini Sacerdotes in illis parti-
s commorantes vigilare pręcipimus, & ſub inter-
inatione anathematis prohibere, ut, ubi cogniti fue-
nt illius hæreſis Sectatores, ne receptaculum quiſ-
am eis in terra ſua præbere, aut præſidium imper-
re præſumat. Sed nec in venditione, aut emptione
iqua cum eis omninò commercium; ut, ſolatio hu-
anitatis amiſſo, ab errore viæ ſuæ reſipiſcere compel-
ntur. Quisquis autem contrà hęc venire tentaverit,
nquàm particeps iniquitatis eorum, anathemate fe-
atur. Illi verò, ſi deprehenſi fuerint, per Catholicos
rincipes Cuſtodiæ mancipati omnium bonorum amiſ-
ne mulctentur.* Cætera legi poſſunt apud *Baro-
ium* Tom. 12. Annalium Eccleſ. ad annũ MCLXIII.
ræter hunc Canonem quartum, quo damnantur
æretici Vvaldenſes, alios novem Canones pro in-
auranda Eccleſiæ Diſciplina condidit eadem Sy-
odus Turonenſis, in quibus multa ſtatuuntur con-
rà Clericorum avaritiam, uſuram, & Simoniam,
ontrà Monachos, qui Medicinam, Phyſicas con-
ectiones, & leges Civiles profitentur, contrà non-
ullos alios ejuſmodi abuſus, ac denique contrà
)rdinationes *Octaviani* Pſeudo-Pontificis, dicti
ictoris IV. quæ irritæ fuerunt declaratæ, non

quantùm ad ſubſtantiam, ſeù Characterem, ut ſæpiùs diximus, ſed quantùm ad exercitium & executionem Ordinum. Extant hujus Concilii Canones x. & Acta Tomo 10. Conciliorum.

Concilium Lumbarienſe, quod in Gallia Narbonenſi adversùs hęreticos Vualdēſes an. MCLXXVI. fuit celebratum, fusè narrat *Baronius* ex *Hovedeno* in poſter. parte Annal. Anglic. Cùm enim *Alexander III.* Pontifex Maximus ægerrimè ferret, Vualdenſium Sectam magis in dies invaleſcere, & vires acquirere eundo, voluit rem in ipſis partibus peſte illâ infectis agitari, & ne haberent undè conquererentur hæretici, doctiſſimos eorum ad concilium evocari juſſit. Illi *Magiſtros* ſuos illùc delegarunt, & prætereà quatuor *Judices* Diſputationis & Controverſiæ, quæ in Concilio fieri debebat, delegerunt, videlicèt *Gerardum* Epiſcopum Albigenſem, *Rogerium* Abbatem Caſtrenſem, *Petrum* Abbatem Ardorelli, & *Ernaldum* Presbyterum Narbonenſem. Addiderunt & Abbatem de *Candilio*, de quibus etiam Catholici cum Hæreticis convenerunt. Admiſſi ſunt quoque Magnates & Barones plurimi illius regionis, ut utriusque partis rationes & fundamenta audirent. Porrò, interrogati hi, qui hæreticorum partes propugnabant, de Fide, & Sacramentis, Vetus Teſtamentum audactèr rejecerunt, Matrimonii Sacramentum repudiarunt, Baptismum parùm curarunt; Sacerdotem peccati lethalis labe infectum conſecrare Corpus & Sanguinem Chriſti apertè negarunt, neque Prælatis, qui luxu diffluerent, aut aliis vitiis dediti eſſent, parendum eſſe contenderunt. Hæc præcipua hæreſeos Capita diù fuerunt ultrò citròque

agi-

itata, tamdemque damnata, ſed Concilii judi- o obtemperare detrectarunt hæretici, dictitan- s, ſe veritatem & viam ſalutis in ore habere, ac oindè *Bonos homines* ſe appellantes. Eorum inceps erat *Oliverius* quidam, cui veluti Chri- o, aut Paulo Apoſtolo fidem adhibebant iſti Hę- tici ab eo deluſi, ſicut *Baronius* Tomo 12. Annal. cclef. ad annum MCLXXVI. fusè narrat ex *Hovede-* . Extant etiam Acta integra hujusce Concilii umbarienſis Tomo 10. Conciliorum. Paulò poſt lebrationem iſtius Concilii Lumbarienſis, *Pe- us* Sedis Apoſtolicę Legatus Toloſæ an. MCLXXVII. oncilium habuit, in quo damnati Waldenſes, & olosâ expulſi à *Ludovico VII.* Franciæ, & *Henri- II.* Angliæ Regibus, qui, teſte *Roberto de Monte* Chronico, illùc ad extirpandam hanc Hæreſim rofecti fuerant, ſeceſſerunt *Albiam*, quæ eſt Al- igenſium Civitas Metropolis, indèque Vvalden- s cæperunt appellari *Albigenſes*. Hinc anno ſe- uenti, ſeù anno MCLXXIX. Concilium Oecumeni- um Lateranenſe III. Canone XXVII. damnavit Hę- eticos, qui Vaſconiam, Albigenſes; Toloſates, recomicos, & finitimas Provincias peſtilenti do- rinâ infeſtabant, qui nunc *Cathari*, nunc *Albi- enſes*, nunc *Manichæi*, nunc *Paterini* vocabantur, uos unà cum illis, qui eos defendunt, vel reci- iunt, anathemati ſubjicit ſacra illa Synodus, rincipes verò, & populos Catholicos ad bella con- rà eos incitat, propoſitis, quemadmodùm & in acris adversùs Saracenos militiis, Indulgentiis & œnitentiarum relaxationibus. Denique, contrà 'valdenſes, dictos etiam *Popelicanos* coacta eſt nno MCXCVIII. Synodus Senonenſis, in qua eo-

rum

rum fœculentiſſima Hæreſis damnata eſt. Qu
de re extant *Innocentii III.* Pontificis Maximi Ep
ſtolæ duæ cum Notis *Gabrielis Coſſartii* Tomo 11
Conciliorum part. 1. pag. 3. quarum una directa e
ad *Michaëlem* Archiepiſcopum Senonenſem, Alte
ra ad *Petrum* Sanctæ Mariæ in Via lata Diaconu
Cardinalem, Apoſtolicæ Sedis Legatum, & ad *Odo*
nem Epiſcopum Pariſienſem. Has duas Epiſtola
ſcripſit *Innocentius III.* Pontifex Maximus occaſio
ne ſententiæ latæ in hoc Concilio Senonenſi contr
Abbatem Sancti Martini Civitatis Nivernenſis, &
Decanum ejuſdem Urbis Eccleſiæ, qui, ut teſtatu
Robertus Monachus in Chronico Antiſiodorenſi, d
peſtilentiſſimo Popelicanorum, ſeù Vvaldenſium
errore in Concilio Senonenſi fuerunt accuſati, ut
Abbas depoſitus, & Decanus ſuſpenſus, hancqu
in eos à Concilio prolatam ſententiam confirmav
Innocentius III. ad quem uterque fuerat à Concili
remiſſus. *Henricus Spondanus* Appamiarum in
Gallia Narbonenſi Epiſcopus, & *Baronii* Continua
tor, aſſerit ad annum MCXCVIII. Concilium iſtu
Senonenſe celebratum fuiſſe à *Petro* Capuano Ca
dinali, & Sedis Apoſtolicæ Legato. At *Gabri*
Coſſartius loco mox à me laudato *Spondanum* du
bus teſtimoniis refellit. Primum eſt *Rigordi*, q
in *Geſtis Philippi Auguſti* Galliarum Regis teſta
tur, *Petrum* Cardinalem in Gallias Legatum mi
ſum eſſe anno MCXCVIII. ut pacem inter Franco
rum, Anglorumque Reges componeret, eumqu
in Gallias antè exeuntem Decembrem ejuſdem
anni non veniſſe affirmat. Cùm igitùr Conciliu
Senonenſe habitum fuerit anno MCXCVIII. ei an
tè anni hujus finem præeſſe haud potuit *Petrus* Ca
dina

nalis, præsertim cùm sanciendæ, cujus causâ de-
gatus erat, paci priùs operam nonnullam ab eo
.tam oportuerit, quàm de celebrandis aliâ de re
onciliis cogitaret. Alterum testimonium est *In-
centii III.* Papæ, cuius ex Epistolis duabus eâ de
scriptis ostendit *Gabriel Cossartius*, Archiepisco-
um Senonensem huic Concilio præfuisse, ipsum-
ie, & Episcopos Trecensem, Antisiodorensem,
Nivernensem Judices in ea causa fuisse. Hæc
nt Concilia, in quibus Vvaldensium hæresis sæ-
lo Ecclesiæ duodecimo damnata ac profligata
it.

D. De Conciliis, in quibus Hæreses, quæ
iodecimo Ecclesiæ sæculo emerserunt, damnatæ
protritæ fuerunt, satis hactenùs disseruimus. Su-
rest, ut sub finem hujusce nostri Colloquii pau-
attingamus de Conciliis Nationalibus, quæ pro
formatione morum, & Disciplinæ Ecclesiasticæ
staurationе variis in locis eodem sæculo fuerunt
lebrata?

M. Ad reformandos fidelium mores & ad
nciendam Ecclesiæ Disciplinam multa Concilia
Iationalia, præsertim in Gallia, Anglia & Hispa-
ia duodecimo Ecclesiæ sæculo fuerunt convocata,
uorum præcipua hìc breviter referam, incipiendo
Conciliis, quæ in Causa *Philippi* hujus nominis *I.*
Philippi Augusti Galliarum Regum celebravit
cclesia Gallicana. *Philippus I.* Franciæ Rex, sicut
àm observavimus in Colloquio I. in Historiam
æculorum decimi & undecimi, *Bertham* filiam
lorentii Hollandiæ Comitis in matrimonium
luxerat, & ex ea *Ludovicum* genuerat & *Con-
antiam*; sed affinitatem posteà causatus, eam re-
pudia-

vit, & *Bertradam*, uxorem *Fulconis* Andegavensi: Comitis, consanguinitate sibi junctam rapuit, & cum maximo scandalo in uxorem, seù potiùs con cubinā assumpsit. Has incestas & adulteras nuptia: *Ivo* Carnotensis Episcopus, multiq;alii priscæ inte gritatis Gallicani Antistites reprobarunt, earumq celebritati interesse noluerunt. *Urbanus II.* Pap: *Philippo* Regi sacris interdixit, nisi *Bertradam* di mitteret,eumque obedire detrectantem in Synodo Claromontana anno MXCV. habitâ, & *Bertradam* ejus pellicem excommunicavit. Hac sententiâ per culsus *Philippus Rex* dimisit quidem *Bertradam*,sed illam paulò post revocavit, & contrà omnes *Ur bani II.* preces ac minas, nullâque in ipsum latæ ex communicationis habitâ ratione retinuit. Qua proptèr,*Paschalis II.* successor *Urbani II.* ubi Ponti ficatum adeptus est, per *Joannem* & *Benedictum* Cardinales Legatos suos ConciliumPictaviense an no MC. celebravit, in quo iterùm in *Philippum* FrancorumRegem lata est excommunicationis sen tentia, sicut testantur *Hugo Flaviniacensis* in Chro nico, & *Gaufredus Grossus* in Vita Sancti *Bernard* primi Abbatis Tironiensis in Diœcesi Carnotensi Resipuit tandem *Philippus* Rex anno millesimo centesimo quarto, & *Paschali II.* Pontifici Maximo pro sua absolutione supplicavit. Annuit *Paschali*: Pontifex,& negotium istud commisit*Richardo* Car dinali Albanensi Episcopo, & Sedis Apostolicæ Le to, qui in Gallias cùm venisset, *Balgentiaci* (quòd est oppidum duodecimo ab urbe Aurelianensi mil liario distans) die xxx. mensis Julii anni MCIV Concilium congregavit, in quo Philippus Rex, & Bertrada *carnalem copulam, immò mutuam collocu*

tio

onem abjurare usque ad Papæ dispensationem paras esse se protestantur. Verùm, istud Balgentiacen- Concilium (Rege se malè esse tractatum clamiante) re infectâ solutum est. Rex per se & per *uonem*, & alios Episcopos dispensationem proantes, ad *Paschalis* Papæ *aures pulsat*, Causamque am temperari rogat, ut videre est in Epistola censima quadragesima quarta, quam *Ivo* Carnotens Episcopus eâ de re ad Paschalem Summum ontificem scripsit, & quam recitat *Baronius* ad anum MCIV. Posthæc, *Paschalis II.* Pontifex Maximus bsolutionis *Philippo* Regi & *Bertradæ* impartienæ potestatem fecit *Lamberto* Atrebatensium piscopo, cum trium Provinciarum Episcopis, Reenſis, Senonensis, ac Turonensis; si tamen *Rihardus* Cardinalis, quem anteà Legatum miserat, m è Galliis excessisset. *Lambertus* itaque IV. Noas Decembris anni MCIV. vel, ut alii volunt, MCV. arisiis Synodum habuit, in qua Philippum Reem absolvit, postquàm, secundùm Summi Pontifiis litteras, tactis Sacro-sanctis Evangeliis, peccatum & consuetudinem carnalis & illicitæ copuæ, quam hactenùs cum Bertrada exercuerat, paàm, devotè ac humilitèr abjurasset, solemnique uramento sese obstrinxisset, cum eadem quoque œmina mutuum colloquium & contubernium, isi sub testimonio personarum minimè suspectaum, se deinceps non ampliùs habiturum. Idem uramentum præstitit *Bertrada* antequàm absolutionem impetraret. Hoc Juramentum tàm *Philippi* Regis, quàm *Bertradæ*, aliaque in hoc Concilio Parisiensi gesta ex MS. Corbejensi refert *Lucas Dacherius* tom. 3. *Spicilegii*, & ex eo *Labbeus* tom. 10.

Con-

Conciliorum, pag.742. ubi exhibet Epiſtolam *Lamberti* ad *Paſchalem II.* quam ex Codice MS. Igniacenſi P. *Sirmondus* deſcripſit.

Non minores turbas ſub finē duodecimi ſęculi excitavit in Eccleſia Gallicana *Philippus Auguſtus* Galliarum Rex, qui an. MCXCIII. *Canuti* Danorum Regis ſororem *Ingeburgim*, formoſiſſimam, & caſtiſſimam Virginem in uxorem duxerat, ſed poſtridiè nuptiarum, facto cum *Ingeburge* Regina divortio, novum iniit conjugium anno MCXCVI. cum *Maria* Ducis Bohemiæ, Moraviæque filiâ. De injuria ſorori, ſibique illata *Canutus* Danorum Rex apud *Cœleſtinum III.* Pontificem Maximum conqueſtus eſt. Pontifex duos in Galliam miſit Legatos, *Meliorem* Presbyterum Cardinalem, & *Cencium* Subdiaconum, qui eodem anno Pariſiis, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Abbatum totius Regi Synodum convocarunt. Verùm, Antiſtites in hoc Concilio Pariſienſi congregati metu Regis territi, facti ſunt velut canes muti non valentes latrare, nec quidpiam contrà illicitas Regis nuptias mutire auſi ſunt. Defuncto *Cœleſtino* Papa, *Innocentius III.* ejus Succeſſor, miſit in Galias Legatum *Petrum Capuanum* Cardinalem, qui Gallicanorum Præſulum Synodum Divione menſe Decembri anni MCXCIX. congregavit, in qua, fulmen à Cardinali, cæteriſque Patribus vibrandum ut averteret *Ohilippus Auguſtus* Rex, ad ipſum Pontificem per Oratorem appellavit. Sententiam aliquamdiù ſuſpendit Legatus, quam tandem promulgavit in Concilio, quod anno MCC. Viennæ in Galliis convocavit, & Regi totique Galliarum Regno Sacris interdixit. Huic univerſali Interdicto

per

' octo menses suppositum est Galliarum Reum, illudque tandem solvit *Octavianus* Ostiensis iscopus Cardinalis & Sedis Apostolicæ Legatus Concilio Nigellensi,seù Nivellensi in Brabantia, od mense Septembri ejusdem anni MCC. ad hu cognitionem Causæ ab eo indictum est, ut vie est apud *Rogerium Hovedenum* posteriori par-Annalium Anglic. ad annum MCC. Denique, io sequenti, seù anno MCCI. habita est Synodus ssionensis,in qua post multas Jurisperitorum de trimonio *Philippi Augusti* dirimendo, vel conmando disputationes, *Philippus* Rex, qui Concipræsens aderat, longioris moræ tædio affectus, que contrariam Patrum subodoratus sentenn, summo mane, insalutatis omnibus, indè relit, & *Ingeburgim* Reginam, legitimam uxorem m, in Regiam reduxit, quam tamen conjugali ore per multos adhùc annos diligere haùd pot, hoc est, usque ad annum MCCXIII. quo tann *Philippus Augustus* post viginti fermè dissennis annos *Ingeburgim* conjugẽ suam in gratiam epit; *magna populorum lætitia, ob egregias Regivirtutes, & in amarissimis ærumnis longanimita-, qua multos annos apud Stampas in arcta Custotransegerat*, sicut ait *Spondanus* Continuator *onii* ad annum MCCXIII. num.6. Ad petitionem *lippi Augusti* Galliarum Regis *Innocentius III.* ntifexMaximus liberos,quos idem*Philippus* Rex *Maria* superducta uxore susceperat, nempè *Phiium*, & filiam,nomine *Joannam*, natalibus restit, & post matris ipsorum obitum legitimos hęles declaravit litteris datis anno quarto Pontiitus sui, quas edidit *Baluzius* ad calcem libri 5.

Epi-

Epiſtolarum *Innocentii III.* pag.684.Cùm verò eam
dem gratiam *Vvillelmus* Comes Montispeſſulan
pro filiis, quos ex ſuperducta uxore paritèr ſuſce
perat, poſtulaſſet; illam negavit idem Pontifex
tùm quia *Philippus* Rex Legati Apoſtolici ſententi
fuerat ab uxore *Ingeburge* ſeparatus, & aliam, ſe
Mariam ſuperduxerat, ex qua geminam ſuſcepera
prolem,antequàm Apoſtolica de non contrahend
matrimonio cum altera prohibitio ad ipſum per
veniret; Comes verò proprio judicio uxorem
ſuam temerè repudiaverat. Tùm quia etiam *Phi
lippus* Rex conſanguinitatem matrimonium dir
mentem *Ingeburgi*Reginę objecerat,& ad eam pro
bandam teſtes induxerat coràm Legato, qui iſtu
matrimonium diſſolverat, quamvis ejus ſententi
fuerit poſtmodùm abrogata, non quòd contrà ju
lata eſſet, ſed quia judiciarius ordo in ea ſervatu
non fuiſſet; pendente autem conſanguinitatis qu
ſtione, de filiis ex ſuperducta uxore ſuſceptis d
bitari poterat, an legitimi eſſent, vel illegitim
quod certè dici haùd poterat de filiis, quos Com
Montispeſſulani ex ſuperducta uxore ſuſcepera
quia nihil repudiatæ uxori objecerat, quod juſta
divortio occaſionem dare potuiſſet. Hæc de Ca
ſa tàm *Philippi I.* quàm *Philippi Auguſti* Galliaru
Regum brevitèr hìc referenda eſſe duxi, quonia
ad illam dirimendam multa in Galliis duodecin
Eccleſiæ ſæculo Concilia Nationalia fuerunt cel
brata. Progrediamur nunc ad Concilia Nation
lia, quæ in Galliis ad ſanciendam Eccleſiæ Diſc
plinam fuerunt eodem ſæculo convocata. In Co
cilio *Pictavienſi*, quod, ut ſuperiùs obſervavimu
habitum eſt anno MC. in rem Diſciplinæ tàm E
cl

:siasticæ, quàm Monasticę sexdecim conditi sunt :nones, qui *Baronii* tempore latebant, sed nunc tant Tomo 10. Conciliorum pag.724. ubi etiam servatur, Canones decem, quos *Baronius* tribuit ic Concilio Pictaviensi celebrato anno millesi- o centesimo, pertinere ad aliud Concilium Pi- aviense habitum anno millesimo septuagesimo tavo, cui præfuit *Hugo* Diensis Episcopus Lega- s *Gregorii VII.* Papæ, & de quo disertam men- onem facit *Hugo Flaviniacensis* in Chronico g.202. Concilium *Trecense I.* Præside *Richardo* rdinali Episcopo Albanensi, & *Paschalis II.* Pon- icis Maximi Legato habitum est anno MCIV. in o *Hubertus* Silvanectensis Episcopus simoniæ ac- satus jurejurando se purgavit, ut videre est in istola *Ivonis* Episcopi Carnotensis ad *Pascha- n II.* & apud Editores Conciliorum Tomo 10. g.738. ubi etiam referuntur aliquot Privilegia, æ in eadem Synodo quibusdam Abbatiarum clesiis fuerunt concessa. Concilium *Trecense II.* rcà Ascensionem Domini à *Paschali II.* Pontifice aximo celebratum est, in quo Simoniaci, Laici neficiorum Collatores, & rerum Ecclesiastica- m invasores fuerunt excommunicati, sicut Col- tores Conciliorum Tomo 10. pag.754. ex Ab- te Urspergensi, ex *Sugerio* Cœnobii Sancti *Dio- sii* propè Parisios Abbate, & ex aliis Scriptori- s referunt. Concilium *Tolosanum I.* pro sacra in ispaniam Expeditione adversùs Saracenos, sub iorum jugo miserè gemebant hoc tempore Hi- ani, habitum est an. MCXVIII. cujus meminit Chro- con Malleacense ad hunc annum, & de eo etiam gunt Collectores Conciliorum Tom. 10. pag. 824.

& *Josephus de Aguirre* Cardinalis tom.3.Collectio-nis Maximæ Conciliorum Hispaniæ pag.334. Con-cilium *Tolosanum II.* indixit *Callistus II.* Pontifex Ma-ximus anno MCXIX. in quo Disciplinæ Ecclesiastica decem conditi sunt Canones de Ordinationibus primitiis, & oblationibus, contra Hæreticos, si-moniam & alienationem Bonorum Ecclesiastico-rum. Acta illius Concilii, quæ edidit *Catellus* lib. 2 *Comitum Tolosæ* cap. 3. extant cum Epistola Syno-dali *Callisti* Papæ, & decem illis Canonibus Tomo x Conciliorum pag. 856. Concilium *Turonense* ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo coactum est an-no MCLXIII. in quo decem pro Disciplina Ecclesia-stica sanciti sunt Canones, de quibus, sicut & de his, quæ in eadem Synodo gesta sunt; superiùs satis egimus differendo de Conciliis, quæ contra hæreticos Waldenses, & Albigenses sæculo Eccle-siæ XII. fuerunt celebrata. Concilium *Abrinca-tense* apud Normannos congregatum est ann MCLXXII. cui præfuerunt *Theodinus*, & *Albertu* Cardinales Sedis Apostolicæ Legati. In eo *Henri-cus II.* Angliæ Rex, postquàm à cæde S. *Thomæ* Can-tuariensis Archiepiscopi sese juramento purgasset absolutus est; & tredecim Canones de moribu Ecclesiæ, seu ad resarciendam Ecclesiæ Discipli-nam constituti sunt, quos referunt *Rogerus Houede-nus* parte posteriori Annal. Anglic. & Collectore Conciliorum Tomo x. pag. 1458. Denique, ann millesimo centesimo nonagesimo quinto Magiste *Michael* Sedis Apostolicæ Legatus Concilium apu Montem Pessulanum celebravit, cui interfuêre Prelati Ecclesiarum Provinciæ Narbonensis. in hoc Monspeliensi Concilio multa de variis Eccle-

si

æ negotiis, & Clericorum moribus ſtatuta ſunt, d præſertim ſancitum eſt, ut arma contra Saracenos, qui in Hiſpaniam irruperant, ſumerenur. *Stephanus Baluzius* hoc Concilium primus in ucem edidit *Conc. Gall. Narbon.* pag. 28. & indè *abbeus* illud inſeruit Tomo x. Concil. pag. 1796. bi etiam exhibet Notam *Baluzii* exiſtimantis, ſtud Concilium Monſpelienſe coactum fuiſſe à *Iichaele* cùm in Hiſpaniam proficiſceretur, Legaionem illìc obiturus nomine *Cæleſtini III.* Papæ, ccaſione irruptionis Saracenorum contra Chriianos in finibus Hiſpaniæ & Gallæciæ, quæ tam tè & atrocitèr ſæviit, ut Rex Hiſpaniæ metu periculi perterritus, conditione cum eis factâ, in Regnum Regis Franciæ demigrarit, pactâ pace um Ethnicis uſque in Pentecoſten anni ſequentis, eu MCXCVI. ſed hactenus ſatis de Conciliis Nationalibus, quæ duodecimo ſæculo ad ſanciendam cccleſiæ Diſciplinam fuerunt in Galliis celebrata.

D. Eâdem, ſi placet, brevitate percenſe Concilia Nationalia, quæ in Anglia ad reſtaurandam Eccleſiæ Diſciplinam fuerunt ſæculo duodeimo coacta.

M. Complura tùm ad vindicanda Eccleſiæ ura tùm ad pravos Clericorum reformandos mores in Anglia, præſertim Londini, duodecimo ſæulo habita ſunt Concilia Nationalia, quæ hìc, ne longiùs, quàm par ſit, noſtrum protrahatur Colloquium, paucis indicare ſufficiet. In primis, nno milleſimo centeſimo ſecundo S. *Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, & totius Angliæ Primas Londini celebravit Concilium, in quo, præter multa Diſciplinæ Eccleſiaſticæ neceſſaria con-

ſtituta,nonnulli Abbates propter ſimoniã, vel alias ob cauſas, Concilii ſententiâ damnati ſunt atque exauctorati. Extant Acta iſtius Concilii Londinenſis I. & tàm Eccleſiaſticæ, quàm Monaſticæ Diſciplinæ Canones undetriginta, ſeu potiùs horum Canonum *Breviarium* ex S. Anſelmi Operibus excerptum apud *Eadmerum* lib. III. Hiſtoriæ *Novorum* pag. 67. & apud Collectores Conciliorum, Tomo x. pag. 728. Concilium *Londinenſe II.* indictum eſt anno MCVII. in quo *Henricus I.* Angliæ Rex Inveſtituras per Annulum, & Baculum Paſtoralem dimiſit, ſtatuitque ut deinceps *per donationem baculi Paſtoralis, vel annuli quiſquam de Epiſcopatu vel Abbatia per Regem, vel quamlibet Laicam manum nunquam inveſtiretur in Anglia*, ſicut teſtatur *Eadmerus*, qui huic Concilio Londinenſi adfuit, lib. 4. *Hiſtoriæ Novorum*. De hoc Concilio Londinenſi legendus etiam eſt *Petrus Bleſenſis* in Continuatione *Ingulphi* natione Angli pag. 126. ubi hæc habet: *Quantùm tunc gaudium agitabat Clerus, quàm devotus arridebat populus, quàm ſolemnitèr & ſanctè omnes & ſinguli Regis animum ad ſydera extollebant, nullus ediceret, nec Tullius edoceret.* Concilium *Londinenſe III.* habitum eſt anno MCVIII. in quo ad extinguendum concubinarum uſum, qui inter Clericos tum temporis graſſabatur, decem conditi ſunt Canones, & graves in tranſgreſſores pænæ decretę, nec non in Decanos, aut Archidiaconos cum eis conniventes. Extant x. illius Concilii Canones apud *Eadmerum* lib. 4. *Hiſtoriæ Novorum* cap. 3. Concilium *Londinenſe IV.* coactum eſt anno MCIX. & in eo cauſa *Thomæ* Eboracenſis, obedientiam *Anſelmo* præſtare recuſantis, excuſſa ac de-

: definita est, atque, jubente *Henrico I.* Angliæ ege, *Thomas* Eboracensis Archiepiscopus in onsecratione sua Canonicam obedientiam Sedi antuariensi præstitit, sicut refert *Eadmerus* lib.IV. *istoriæ Novorum* pag. 97. Concilium *Londinense V.* onvocatum est anno MCXXV. eique præfuit *Joanes de Crema* Cardinalis, & Sedis Apostolicæ Leatus, in quo ad corrigendos pravos Clericorum ores septemdecim constituti sunt Canones qui nà cum *Honorii II.* Pontificis Maximi aliquot Epiolis ad hanc Synodum pertinentibus extant Toio x. Conciliorum pag. 911. Referunt nonnulli criptores Angli, *Joannem de Crema* Sedis Apoolicæ Legatum, qui in hac Synodo legem aderſus Clericos concubinarios tulerat, eadem octe, post Missam celebratam, cum meretrice in ecto fuisse deprehensum. At *Baronius* ad annum ICXXV. pluribus momentis evincit, hoc crimen alsò à quibusdam Scriptoribus Anglis *Joanni de rema* impactum fuisse. Præterquàm quòd, etiamsi n hoc crimen prolapsus fuisset *Joannes de Crema*, nde tamen adversus Ecclesiam Romanam nihil exundere possent hæretici nostri temporis, quia, ut ptimè observat *Spondanus* ad annum MCXXV. *Nec ipsa sibi hoc vindicat Romana Ecclesia, ut Legatos uos omni carere turpitudine asserat; cùm & ipse Deus inter Angelos suos, & Christus Dominus inter Apostolos à se electos repererit pravitatem.* Concilium *Londinense VI.* celebratum est anno MCXXVII. Præside *Willelmo* Cantuariensi Archiepiscopo, & Sedis Apostolicæ Legato. In eo Ecclesiastica Disciplina Canonibus viginti duobus sancita est, & Canonibus V. VI. & VII. Presbyteris & Canonicis

 prohi-

prohibitum, ne uxores vel concubinas haberent. Immò in Canone VII. ſtatuitur, *ne ab aliqua poteſtate minore, vel majore detineantur* hujuſmodi concubinæ, *ſed liberè eiſdem miniſtris Eccleſiæ tradantur, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ vel ſervituti Epiſcopali judicio mancipentur*. Acta hujus Synodi deſcribunt *Matthæus Pariſius* in Chronico ad annum MCXXIX. & Florentii Wigornienſis continuator ad annum MCXXVII. ubi etiam XXII. Canones exhibentur, qui etiam extant Tomo x. Conciliorum pag. 992. Concilium *Londinenſe VII.* congregatum fuit anno MCXXXVIII. Præſide *Alberico* Cardinali, Epiſcopo Oſtienſi, & *Innocentii II.* Pontificis Maximi Legato. Extant Acta, & Canones Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſeptemdecim Tomo x. Conciliorum pag. 992. Concilium *Londinenſe VIII.* celebratum eſt anno MCLXXV. in quo novemdecim Diſciplinæ Eccleſiaſticæ Canones de continentia, ſobrietate, & honeſtate, vitâ & moribus Clericorum & Monachorum, de Sacramentis, de Decimis integrè perſolvendis, matrimoniis clandeſtinis, uſura, ſimonia, & de aliis tollendis abuſibus conditi ſunt, extantque apud *Rogerium Houedenum* parte poſteriori Annal. Anglic. & apud Collectores Conciliorum Tomo x. pag. 1461. His Conciliis, quæ Londini in Anglia XII. Eccleſiæ ſæculo ad reſtaurandam Eccleſiaſticam Diſciplinam fuerunt celebrata, addi merito debet Concilium Eboracenſe, quod anno MCXCV. in Anglia habitum eſt, Præſide *Huberto* Cantuarienſi Archiepiſcopo & Sedis Apoſtolicæ Legato, in quo duodecim Canones de modeſto habitu Clericorum, de non frequentandis tabernis, de vitando

ſuſpe-

ſpectarum mulierum contubernio, nec non de ciplina & Regulis, quæ obſervari debent in miniſtratione Sacramentorum Baptiſmi, Pæni- ntiæ, Euchariſtiæ, conditi ſunt. Extantque apud *gerium Houedenum* in Annalibus Angliæ part. 11. apud Collectores Conciliorum Tomo x. pag. 91 Hæc ſunt in ſumma Concilia Nationalia, uæ pro bono Eccleſiæ regimine, ejuſque Diſci- inæ inſtauratione duodecimo ſæculo fuerunt in nglia celebrata.

D. Ut plenior ſit, atque omni ex parte ab- luta Conciliorum Notitia, quam hactenùs tradi- ſti, ſupereſt ut in fine hujuſce noſtri Colloquii ltexas Concilia Nationalia, quæ duodecimo ſæ- ılo ad ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam in Hi- ania habita ſunt.

M. *Joſephus De Aguirre* S. R. E. Cardina- s Tomo 3. *Collectionis Maximæ Conciliorum omni- n Hiſpaniæ* exhibet, ac perdoctis Notis illuſtrat ngula Concilia Nationalia, quæ duodecimo Ec- eſiæ ſæculo in Hiſpania fuerunt convocata. uapropter in his referendis Conciliis diù non nmorabimur, ſed eorum dumtaxat ſeriem juxtà rdinem temporis diſponere, & brevitèr, quan- ùm fieri poterit, texere ſatagemus. Concilium *uſſelenſe* apud S. Mariam *de Huſillos* propè Palen- am in Hiſpania, Præſide *Richardo* Sedis Apoſto- cæ Legato, celebratum eſt circa annum MCIV. cut multis momentis Card. *de Aguirre* Tomo 3. onciliorum Hiſtoriæ pag. 317. probat contra *andovalium*, qui iſtud Fuſſelenſe Concilium re- ert ad annum MCXXXV. In eo potiſſimùm diſce- tatio fuit de regendis finibus, ſive de terminis

dividentibus Oxomensem Episcopatum ab Occensi, seu Burgensi. Deindè, quædam circà Officium divinum tractata sunt. Denique, cautum fuit extirpandæ incontinentiæ Clericorum, quorum multi tanquàm uxorati vivebant; sed irrito penè conatu, cùm id vitium altas radices egisset, quod tamen annis sequentibus eliminatum fuit. Concilium *Carrionense*, Præside *Bernardo* Archiepiscopo Toletano & Sedis Apostolicæ Legato, celebratum est in fine anni MCX. vel ineunte anno sequenti MCXI. In eo ventilata fuit causa adversùs *Gundisaluum* Mindoniensem Episcopum, qui duos Archipresbyteratus cum dimidio contra jus Ecclesiæ Compostellanæ violenter retinebat, ut patèt ex litteris *Bernardi* Archiepiscopi Toletani, quas ad eumdem *Gundisaluum* post celebratum istud Concilium directas exhibet Cardinalis *de Aguirre* pag. 318. Non post multum temporis idem *Bernardus* Toletanus Archiepiscopus Concilium *Legionense*, circa annum Christi MCXIV. indixit, sed quid in eo actum fuerit, omninò latet, ut videre est apud Card. *de Aguirre* pag 319. Aliud Concilium eodem anno MCXIV. *Palentiæ* convocavit *Bernardus* Archiepiscopus Toletanus & Summi Pontificis Legatus, in quo subversionibus & calamitatibus, quæ Ecclesias Hispaniarum tantopere exagitaverant, Patres finem imponere sollicitè studuerunt, & *Petrum* Cappellanum Reginæ ad Sedem Lucensem canonicè electum, Episcopum consecrarunt. Extant Acta, aliaque hoc Concilium Palentinum spectantia, & ex Historia Compostellana MS. alioque *Garsiæ Loaisæ* Codice MS eruta apud Cardinalem *de Aguirre* Tomo III.

Conc.

nc. Hisp. pag. 319. & seqq. Ad eumdem annum xiv. referri debet Concilium *Compostellanum*, od *Didacus Gelmirez* ejusdem Sedis Episcopus ebravit, & in quo multa ad Disciplinam Ecsiasticam, quædam ad communem utilitatem ubriter sancita sunt. Extant Canones viginti inque hujusce Concilii *de Judicibus, de Calums & Causis Pauperum, de Proditoribus & Latronus, de die Dominica, de Quadragesima, de Vicas, de Rebus captivorum, de muratoribus & pereinis, de Clericis* &c. Quos ex codice MS. Monxarensi cum Codice MS. Toletano publicavit ard. *de Aguirre* Tomo III. *Conc. Hisp.* pag. 322. seqq. Concilium *Ovetense* in Asturia, Præside *lagio* hujus urbis Episcopo, habitum est die Pēcostes anni MCXV. Extant hujus Concilii contra ædones, sacrilegos, & diversi generis maleficos, qui in Asturiarum partibus grassabantur, es Canones, quibus adiectæ snnt subscriptiones m Nobilium, tum Episcoporum, quibus Synoiles illi Canones confirmantur. Quæ omnia ex odd. MSS. Toletanis depromptaCard.de *Aguir-* eruditis Notis illustravit Tomo III. *Conc. Hisp.* ag. 324. & seqq. Concilium *Palentinum II.* in lispania Tarraconnensi, Præside *Raymundo* Archipiscopo Toletano, habitum est anno MCXXIX. rimâ Quadragesimæ hebdomade. In eo plurima d Ecclesiæ, & Regni commodum, ad instauranam Ecclesiæ Disciplinam statuta sunt, ac jus Emeitanæ Ecclesiæ Compostellano Archiepiscopo reitutum. Extant hujus Concilii Canones XVII. e *Proditoribus publicis, de Concubinis Clericorum iciendis, de Monachis vagis, de Excommunicatis,* de *Ad-*

de Adulteris & Incestuosis separandis, de Laicorum Investituris, de Obedientia Regi fidelitèr & sine dolo ab omnibus præstanda, &c. Hos XVII. Canones ex Codice MS. Mondexarensi exhibet Card. de *Aguirre* Tomo 3. *Conc. Hisp.* pag. 341. Concilium *Legionense* habitum est anno MCXXXV. & in eo multa ad obsequium Dei, & ad utilitatem Regni statuta sunt, quæ à Cardinali *de Aguirre* accuratè referuntur Tomo III. *Conc. Hisp.* pag. 344. Celebrata est anno sequenti, MCXXXVI. Synodus *Burgensis*, in qua, Præside *Guidone* Cardinali, & Sedis Apostolicæ Legato, plura circà ordinem divini Officii sancita sunt, ut ait sæpè citatus Card. de *Aguirre* pag. 345. Idem *Guido* Cardinalis indixit anno MCXXXVII. Concilium *Vallis-Oletanum* cujus meminit Card. *de Aguirre* pag. 347. Sed quid in eo Concilio gestum sit, nos ferè latet. Nec melioris notæ sunt, quæ de Concilio *Tarraconensi* anno MCXLVI. & de Concilio *Palentino* anno MCXLVII celebratis refert idem Card. de *Aguirre* pag. 354 nec non etiam ea quæ habet pag. 364. de Concilio *Valis-Oletano* Generali, quod, præside *Hyacintho* Cardinali, & Sedis Apostolicæ Legato celebratum est anno MCLV. Cùm igitur nota non sint ea quæ in prædictis Conciliis duodecimo Ecclesiæ sæculo in Hispania celebratis gesta sunt, illa levi brachio attigisse sufficiat. Poteris tamen, si tibi per otium liceat, adire sæpius laudatum Cardinalem *de Aguirre*, qui in exquirendis ac illustrandis veteribus Hispaniæ Monumentis, præsertim illis, quæ manuscripta in antiquissimis Bibliothecis per multa sæcula latuerant, maximam adhibuit diligentiam, eaque, post maturum ac diutur-

t num Criterium, ſummo Reipulicæ tàm Ec-c ſiaſticæ, quàm litterariæ emolumento publici j is fecit.

D. Hæc ſunt igitur omnia Concilia, quæ odecimo Eccleſiæ ſæculo variis in locis fuerunt c ebrata?

M. Aliquot Concilia, quę tanti non ſunt pō-c ris, conſultò prætermiſi. Hìc tamen unum, quod i Dalmatia anno milleſimo centeſimo nonageſi-10 nono *Joannes Cappellanus*, & *Simon* Subdiaco-1 s Sedis Apoſtolicæ Legati, Auctoritate *Inno-tii III.* Pontificis Maximi ad curandam Eccle-Diſciplinam celebrarunt, adiicere haùd pigebit. hoc Dalmatiæ Concilio duodecim conditi ſunt anones, de non dandis aut recipiendis in Ordi-tionibus pecuniis; de Clericorum cœlibatu, & rdinationum temporibus, de Oblationum, & De-marum Canonica in quatuor partes diviſione ac ſtributione; de Sigillo Confeſſionis Sacramenta-; inviolatè ſervando ſub pœna privationis Offi-i & Beneficii; de reverentia Sacerdotibus exhi-enda, & de excommunicatione eorum, qui ſa-is hominibus violentas manus injiciunt, Summo ontifici, vel ejus Legatis reſervanda; de prohi-endis Matrimoniis inter conſanguineos in quarto radu, vel infra, ſub pœna excommunicationis; e ſervanda Tonſura Clericali; de excommunica-onis anathemate quo percelluntur Clerici, qui e manu laicâ Beneficia Eccleſiaſtica ſuſcipiunt, & aici dantes; nec non illi, qui theſauros Eccleſiarū njuſtè poſſident, ac viri, qui uxores ſuas, ſine Ec-leſiæ judicio, dimittunt. Undecimus Canon no-hos à Sacris Ordinibus arcet, denique, duodeci-

mus

mus prohibet ne ullus ad Sacerdotii gradum promoveatur, nisi trigesimum annum expleverit Extant duodecim istius *Dalmatici* Concilii Canones Ecclesiasticam Disciplinam spectantes Tomo 11. Conciliorum par. 1. pag. 7. Sed hìc nostro de Conciliis Colloquio finem ac metam imponamus, alterum postridiè habituri, in quo disseremus de Viris Illustribus, qui doctrina & sanctitatis famâ celebres duodecimo Ecclesiæ sæculo, variis ac perdoctis editis lucubrationibus, floruerunt.

COLLOQUIUM V.

De Viris Illustribus, qui eruditionis & pietatis laude duodecimo Ecclesiæ sæculo claruerunt.

DISCIP. NE ingens copia, seu multitudo Scriptorum Ecclesiasticorum, qui duodecimo Ecclesiæ sæculo floruerunt, aliquam in Colloquio nostro confusionem pariat, meamque nimiùm oneret memoriam; optarem ut illos in sex omninò Classes distribueres, & in prima essent Scriptores, qui doctrinâ, & pietate Orientem illustrarunt, in altera hi, qui de *Historia* libros ediderunt; in tertia Scriptores *Galli*; in quarta Angli, in quinta celebriores *Monachi*, & in ultima illi, qui *de Theologia Scholastica*, & *de jure Canonico* scripserunt. Eo præclaro ordine omnes duodecimi Ecclesiæ sæculi Scriptores disponendo, multò faciliùs, ut spero, eorum patriam, Opera, atque

præ-

pæclara gesta meæ memoriæ mandabo.

MAG. Amplissimum suppęditas dicendi argumentum, quod si, pro eo ac meretur, in pręsentia pertractare, & omnia, quæ dici in hanc materiem possunt, vellem in medium adducere, jam me dies, vox, lateraque deficerent. Ut igitur brevitati, quam nobis à principio præscripsimus, consulamus, necesse est, ut istud tàm latè patens argumentum ità in hocce Colloquio contrahamus, ut tamen nihil eorum prætermittamus, quæ potissimum spectāt Scriptores Ecclesiasticos, qui duodecimo sæculo tàm Ecclesiam Orientalem, quàm Occidentalem doctrinâ & sanctitate nobilitarunt. Scriptorum Ecclesiasticorum, qui duodecimo sæculo in Oriente floruerunt, agmen ducet *Philippus* dictus *Solitarius*, Monachus Græcus, qui anno ...v. direxit ad *Callinicum*, opus *Dioptram* dictum, ... *Regulam Vitæ Christianæ*, quæ in libros, seu Sermones quatuor dividitur, & in quibus anima & corpus disputant. Prodiit hoc Opus latinè ex versione *Jacobi Pontani* Ingolstadii anno MDCIV. & deindè insertum est Bibliothecæ Patrum tom. 21. pag. 553. *Petrus Crosolanus*, seu *Chrysolanus* dictus, floruit circa annum MCX. fuit primùm minoris cujusdā Civitatis, seu Savonēsis, Præsul, deindè Ecclesiæ Mediolanensis Archiepiscopus, & à *Paschali II.* Pontifice Maximo Constantinopolim missus, ubi strenuè adversùs Græcos schismaticos de processione Spiritus Sancti tum voce, tum scriptis decertavit. Domum posteà reversus, ortâ illum inter *Jordanem* de sede Mediolanensi lite, sententiâ Concilii Lateranensis habiti anno MCXVI. Mediolanensi Archiepiscopatu abdicatus est, & ad priorem

rem sedem redire coactus. Extat ejus oratio a
Alexium Comnenum Imp. *De processione Spiritus San*
cti Latinè apud *Baronium* ad annum MCXIX. & Græ
co-Latinè apud *Leonem Allatium* tomo I. *Ortho*
doxæ Græciæ pag. 379. *Euthymius Zigabenus*, Mona
chus Græcus Ordinis S. *Basilii*, floruit circà an
num MCXVI. vivente adhuc *Alexio Comneno* Impe
ratore, cujus jussu edidit *Orthodoxæ fidei dogmat*
cam Panopliam adversùs omnes hereses ex variis San
ctorum Patrum Scriptis contextam, & duas in par
tes divisam, quarum prior 11. posterior 13. titu
los continet. Extat hæc *Panoplia*, interprete *Fran*
cisco Zino latinè edita Lugduni anno MDLVI. Parisii
anno MDLVI. Venetiis MDLXXV. in Bibliotheca Patr
tom. 19. ubi etiam habentur latinè ejusdem *Euthy*
mii commentaria in omnes Psalmos, & in decem
Scripturæ Sacræ Cantica, nec non Comment
rium in quatuor Evangelia. Testatur *Simleru*
Græcè extare in Bibliotheca Sambuci Comme
tarium *Euthymii* in epistolas Catholicas, quod t
men necdum lucem adspexit. Hunc *Euthymium*
schismaticum fuisse probat *Leo Allatius* ex Tract
tu MS. Bibliothecæ Regiæ, cujus hic titulus e
Euthymii Monachi Zigabeni contra Latinos duodeci
Capita de processione Spiritus Sancti. Panopliam
ejusque Auctorem *Euthymium* lib. 15. Alexaido
pag. 490. egregiè commendat *Anna Comnena* el
gantissima quidem Princeps historica, sed schism
tica, ut mox ejus referendo Opera, ostendemu
Eustratius, Metropolita Nicænus, scripsit adve
sùs *Chrysolanum*, cujus mox mentionem fecimu
Opus *de processione Spiritus Sancti*, quod nondù
editum est. Quinque alios ejusdem argumen

co

mposuit *Tractatus*, quos adhuc manuscriptos lit, & recenset *Leo Allatius* lib.2.*de Consensu Ec-s.Orient.& Occid.* cap.10. Extant etiam ejusdem *stratii* Commentarii *in posteriora Analytica Ari-elis* Græcè editi Venetiis anno MDXXXIV. & mmentarii *in Aristotelis Ethica* Græcè ibidem is excusi anno MDXXXVI. & Latinè Parisiis XLIII. Contra Latinorum dogmata *Nicetas Sei-* Scriptor Græcus edidit Opusculum, in quo bandum suscipit, antiqua non esse novis vene-iliora, ac subinde Sedem Romanam, antiquio-n licèt, pluris non esse faciendam, quàm Sedem nstantinopolitanam. Ampla quædam, nec con-nnenda ex hoc Opusculo fragmenta profert *Leo latius* in suis libris *de Consensu Eccles. Orient. & id.*lib.1.cap.14.§.1.& 2.lib.2.cap.1.§.2. & lib.3. .12.§.4. *Isaac*, Magnæ Armeniæ Catholicus, st, omnibus Armeniæ Episcopis Primatis jure esidens, claruit, ut conjicit doctissimus noster *nbefisius* circa annū MCL. Duas scripsit *Orationes vectivas adversus Armenorum errores*, quas edi-:, & eruditis Notis illustravit idem *Combefisius* Auctuario Bibliothecę Patrum tom.II.pag.317. *chael Glycas* Scriptor Græcus, natione Siculus, ipsit Annales quadripartitos, qui Latinè ex ver-ne *Joannis Leunclavii* prodierunt Basileæ an-MDLXXII. & Græco-Latinè cum versione & No-*Philippi Labbei* Parisiis anno MDCLX. *Discepta-nculas duas* ejusdem *Michaelis Glicæ* edidit Lati-*Jacobus Pontanus* unà cum *Philippi* Monachi æci *Dioptra* Ingolstadii anno MDCIV. Plura frag-enta diversarum epistolarum *Michaelis Glicæ* ofert *Leo Allatius*, & lib.2. *de Consensu Eccl. Oc-cid.*

*cid.& Orient.*cap.18. §.17. citat tres ejuſdem Scr
ptoris Tractatus adhuc ineditos, unum videlic
ad *Maximum Smeniotem* de Proceſſione Spirit
Sancti; Alterum, ad eumdem, *an Chriſtus Azymo*
ſuprema cœna uſus ſit, & tertium, qui directus e
ad Eſaiam Monachum de animabus à corpore ſep
ratis. Quædam etiam *Glycæ* in Sacram Scriptura
Opera Exegetica in Bibliotheca Cæſarea Viennen
aſſervari MSS. prodit *Poſſevinus* tomo ſecundo *A*
paratus pag.112. *Nicetas* patriâ Byzantinus, & vit
inſtituto Philoſophus, vel, ut alii volunt, Mon
chus, ſcripſit *Tractatum Apologeticum* pro Synod
Chalcedonenſi adversùs Armeniæ Principem
quem Græco-Latinum *Leo Allatius* inſeruit to
mo 1. *Græciæ Orthodoxæ* pag.663. *Conſtantinus M*
naſſes Scriptor Græcus direxit ad *Irenem*, ſorore
Manuelis Comneni Imperatoris, *Compendium Hiſtor*
cum ab initio mundi uſque ad tempus Imper
Alexii Comneni, hoc eſt, ad annum uſque MLXXX
Prodiit iſtud *Compendium Hiſtoricum* Latinè e
Leunclavii verſione Baſileæ anno MDLXXIII. Fu
etiam Græco-Latinum typis Pariſiēſibus excuſu
cum Notis *Leunclavii, Meurſii, Allatii*, & *Fabro*
anno MDCLV. Non diù poſt exortam *Bogomiloru*
hæreſim claruit in Oriente duodecimo ſæculo *Con*
ſtantinus Harmenopulus Sebaſtus, Judex Theſſaloni
cenſis, & Auctor *Promptuarii Juris Civilis*, quo
prodiit Græcè Pariſiis anno MDXL. Latinè Lugdun
MDLVI. & Græco-Latinè cum *Joannis Merceri*, &
Dionyſii Gothofredi Notis Genevæ MDLXXXVII. Edi
dit etiam idem Scriptor *Epitomen divinorum ſacro*
rumque Canonum, quam Græco-Latinam publica
vit *Leunclavius* tomo 1. *Juris Græco-Romani*. Exta

quo

: tom.1. Auctuarii *Frontoni Duccæi* ad Bibliothe-
n Patrum liber ab eodem *Constantino Harmeno-*
o editus *De Sectis Hæreticorum*, cui subjicitur
fessio de opinionibus Hæreticorum, & de Fide Or-
doxa.

Præter istos Scriptores Græcos doctrinæ fa-
celebres, quos hactenùs laudavimus, alii non
nùs eruditionis laude illustres duodecimo Ec-
iæ sæculo in Oriente claruerunt, quos hìc con-
uâ serie recensere debemus. *Joannes*, ex Mona-
in Oxia Insula ad Sedem Patriarchalem An-
chenam provectus composuit *Orationem in do-*
iones Monasteriorum Laicis factas, in quas acritèr
ehitur, & gravissimos indè nascentes abusus,
in perniciem Monasticæ disciplinæ vergunt,
ctatur. Hanc *Joannis* Orationem, seu Tracta-
n, edidit *Cotelerius* tomo 1. *Monumentorum Ec-*
iæ Græcæ. Jam observavimus in Colloquio I. in
toriam hujus sæculi duodecimi, *Andronicum*
peratorem Orientis esse verum Auctorem *Dia-*
contra Judæos, quem Cardinalis *Sirletus* puta-
eo tantùm jubente, ab *Euthymio Zigabeno* com-
itum fuisse. Extat ille Dialogus tomo 14. Bi-
oth. Patrum editionis Coloniensis. Floruit eo-
n sæculo XII. alter *Andronicus*, dictus *Camate-*
Urbis Constantinopolitanæ Præfectus, & Im-
atoris *Manuelis Comneni* affinis, qui scripsit li-
im adversus Latinos, seù potiùs *Dialogum* inter
nuelem Imperatorem, & Cardinales Romanos
processione Spiritus Sancti; quem Dialogum,
futavit postea *Veccus*, qui sæculo decimo ter-
, hoc est, circa annum MCCLXXIV. claruit. Auctor
etiam, idem *Andronicus Camaterus* Disputatio-

nis *Imperatoris Manuelis cum Petro Patriarcha Ar*
menorum, & libelli *de duabus in Christo Naturis*. Se(
isti duo libri adhùc inediti sunt, & extare MSS. di-
cuntur in Bibliotheca Bavarica. *Georgius* Metro-
polita Corcyrensis, de quo, ejusque libris adver-
sus Latinos editis latè disserit *Leo Allatius* in Dia-
triba *de Georgiis & eorum scriptis*, edidit *Syntagm*(
contra Latinos de Purgatorio igne, & *Commentariun*
etiam contra Latinos, quo probare nititur, Aposto-
los, & Ecclesiam primitivam panem solummod(
fermẽtatum in Eucharistiæ confectione adhibuisse
Utrumque Opus Græcè extat in Bibliotheca Bar-
berina. Cardinalis *Baronius* tomo 12. Annalium
videlicèt ad annum 1176. 1178. 1179. & 1180. in-
seruit Latinè versam *Monodiam*, quam hic *Georgiu*
composuit in obitum *Nectarii* Monasterii Casulo-
rum Abbatis, nec non aliquot ejusdem Scriptori:
epistolas Latinè itidem versas. *Antonius, Melissa* ol
Sermonum ejus suavitatem nuncupatus, Monachu
Græcus, scripsit libros duos *locorum communium*
seù *sententiarum* ex SS. Patrum Scriptis excerpta-
rum, *de virtutibus*, *& vitiis*, qui extant tomo 5
Biblioth. Patrum editionis Parisiensis pag. 878
Blasius Achridenus, Metropolita Thessalonicensis
ab *Hadriano IV*. Papa per litteras sollicitatus, u
relicto Græcorum schismate ad Romanæ Ecclesia
gremium rediret, respondit, Ecclesiam Græcan
non esse schismaticam, nec Romanam Ecclesian
superiorem. Extat ejus ad *Hadrianum* epistola, un:
cum litteris *Hadriani* Papæ apud *Baronium* ad an-
num MCLV. *Lucas*, *Chrysoberges* cognomento di-
ctus, cujus in Colloquio secundo in Historiam hu-
jus sæculi duodecimi texendo seriem Patriarcha-
rum

n Conſtantinopolitanorum, jam meminimus, decim condidit *Decreta Synodalia*, nimirùm, *ne it nuptiæ in ſeptimo gradu conſanguinitatis; De Cleis ſe immiſcentibus ſæcularibus negotiis; ne jusjudum irregulare ſervetur; De infantibus captivis tizandis; de Agarenis &c.* Quæ Decreta *Leunvius* inſeruit libro 3. *Juris Græco-Romani* pa.217. *Alexius Ariſtenus*, Scriptor Græcus, & cleſiæ Conſtantinopolitanæ Oeconomus, *Synop- Canonum* Notis illuſtravit, quas *Beveregius* in *ndecte Canonum* edidit Oxoniæ anno MDCLXXII. amdem Synopſim Canonum Scholia ediderat *eon Logotheta*, qui *Alexio Ariſteno* ſuppar fuit, hęc Scholia, ut obſervat *Beveregius*, omninò ierunt. Sunt nonnulli Critici, qui exiſtimant, c Simeonem Logothetam juniorem eſſe Aurem libri de *Opificio Mundi*, quem MS. penès minum *Du Freſne Du Cange* extitiſſe memo- *Caſimirus Oudinus* in Supplemento Scriptorum leſiaſtic.pag.413.

Huic Catalogo Græcorum Scriptorum, qui eruditione ſæculo 12. Orientem illuſtrarunt, enſeri meritò debent *Joannes Cinnamus*, *Theous, Hugo Etherianus, Nicephorus Bryennius Ma-, Anna Comnena*, & *Joannes Zonaras*, de quo Operibus pauca hìc dicemus. *Joannes Cinna-* cognomento *Grammaticus*, ſcripſit Hiſtoriam rum *Comnenorum* Imperatorum, *Joannis*, & *nuelis*, quam in ſex libros diſtributam cum ſione latina, Notisque Hiſtoricis, & Philolos *Carolus Ducangius* edidit Pariſiis an. MDCLXX. c *Joannem Cinnamum*, præ cæteris aliis Scriibus Gręcis, *Auctorem elegantem* appellant *Leo*

Allatius in Diatriba de *Symeonum Scriptis*, & *Gerardus Vossius* lib.4.*de Historicis Grecis* cap.19.*Theorianus*, natione Græcus, & ab Imperatore *Manuel Comneno* missus ad Armenos, ut cum ipsis pro fide Orthodoxa disputaret, *Dialogum*, seù Colloquium habuit cum Armenorùm Patriarcha, qui *Theorian* argumentis victus manus dedit. *Dialogum* istum litteris mandavit *Theorianus*, in quo præcipuè in id incumbit, ut Sanctorum Patrum authoritate Eutychianos & Monophysitas, quorum erroribu Armeni infecti erant, refellat, & doctrinam Catholicam de duabus in Christo naturis, Synodique Chalcedonensis authoritatem stabiliat. Edidi hunc Dialogum Græco-Latinum *Joannes Leunclavius* Basileæ anno MDLXXVIII. eumque exinde recudi curavit *Fronto Duccæus* in Bibliotheca Patrum Græco-Latina. *Hugo Etherianus*, licèt natione Hetruscus esset, floruit tamen Constantinopoli, imperante *Manuele Comneno*, quo annuente, tres libros, pro dogmatibus Latinorum conscripsit, in quibus præcipuos è Schismaticis Auctores copiosè & eruditè confutavit, putà Nicomediæ Antistitem, Nicolaum Methonensem, Nicetam Byzantinum, quem Philosophũ appellat, Theophylactum & Photium. Edidit etiam idem *Hugo Etherianus* librum *de Anima corpore exuta*. Extant omnes illius Scriptoris libri tomo 22. Bibliothecæ Patrum pag. 1176. *Nicephorus Bryennius*, gener *Alex* Comneni Orientis Imperatoris, omni disciplinarum genere instructus fuit. Scripsit enim *rerum Byzantinarum Historiam* ab anno MLVII. usque ad annum MLXXXI. quæ prodiit Græco-Latina cum Versione & Notis *Petri Possini* Parisiis an. MDCLX

No

tas etiam historicas & Philologicas in eamdem
toriam scripsit *Carolus Ducangius*, & ad Calcem
nami Scriptoris Grçci ediditParisiis an.MDCLXX.
orem habuit Nicephorus Bryennius *Annam Co-
enam* Imperatoris *Alexii Comneni* & *Irenes* filiam,
ni scientiarum laude claram, quippè quæ *Hi-
riarum* libros 15. de rebus ab *Alexio Comneno*
peratore patre suo gestis, quos ideò *Alexaida*
pellavit, elegantissimè scripsit, qui integri cum
tis *Heschelii*, & *Possini* Glossario prodierunt Pa-
is Græco-Latini anno MDCLI. Notas etiam hi-
ricas & Philologicas in eosdem quindecim li-
os concinnavit *Carolus Du-Cangius* & Historiæ
nami subjecit Parisiis anno MDCLXX. Verùm,
amvis *Anna Comnena* Princeps fuerit historica,
gantissima, in hoc tamen jure ac meritò repre-
nditur, quòd in sua describenda Historia, passim
exio Comneno Imperatori patri suo nimiùm adu-
ur; quòdque Græcorum Schismati addicta Prç-
es & Sacerdotes Latinos, qui sacris Expeditio-
ius aderant, calumniis proscindat, eosque ceù
manes & sanguinarios traducat libro decimo
verbis: *At Barbarus Latinus, simul atque initia-
sacris, primitias Sacrificii libaverit, Clypeo sta-
i in lævam inserto, correpta in dexteram vibrata-
e lancea, simul divinum communicat corpus & san-
inem, simul torvum ac sanguinarium tuetur, desi-
ans ad cædem homines oculis vir Sanguinum. Adeò
rbarum hoc genus non minus sibi belli ac gladii jus
mque arrogat, quàm Sacerdotii apicem deposcit.*
on solùm *Anna Comnena* litteris exculta fuit, sed
am *Alexius Comnenus* Imperator, ejus Pater, &
ne Ducæna ipsius mater litteras impensè colue-
runt.

runt. Extant ſiquidem *Alexii Comneni* Imperatoris Monita ad *Spaneam* nepotem, verſibus politicis Græcobarbaris ſcripta & publicata Venetiis a *Chriſtophoro Zaneto*, ſed ſine verſione latina & abſque ulla mentione anni impreſſionis. Hujus Operis exemplar MS. in Bibliotheca Cæſarea extare teſtatur *Lambecius* lib. 5. pag. 262. aliudque in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi aſſervari monet *Du-Cangius* Tomo 2. *Gloſſarii mediæ Græcitatis* in Indice Auctorum Grecorum ineditorum, qui in eo laudantur. *Irenem* verò *Ducænam*, matrem *Annæ Comnenæ*, ingenio itidèm præditam, litterisque inſtructam fuiſſe, teſtatur ipſamet *Anna Comnena* in *Alexiade* lib. 5. pag. 147. ubi matris ſuæ ſtudia, & litterarum patrocinium extollit. Denique, inter Scriptores Græcos, qui duodecimo ſæculo floruerunt, recenſetur *Joannes Zonaras*, qui multis in juventute dignitatibus ornatus, & in Imperio Orientis Clariſſimus, ſæculo nuncium remiſit, ac vitam iniit monaſticam ſub Regula Sancti Baſilii. *Annales* ſcripſit ab Orbe condito uſque ad obitum Imperatoris *Alexii Comneni*, hoc eſt, uſque ad annum MCXVIII. iſtud Annalium Opus Pariſiis anno MDCLXXXVI. edidit *Du-Cangius*, illudq; diſtribuit in 18. libros. *Commentarios* etiam *Zonaras* adornavit *in Canones Apoſtolorum, & ſacrorum Canonum*, necnon in Epiſtolas Canonicas Sanctorum Patrum Dionyſii & Petri Alexandrinorum, Gregorii Thaumaturgi, & Baſilii. *Canon*, ſeù *Hymnus* de Sancta Virgine, Auctore *Zonara*, extat in Bibliotheca Patrum, & in Tomo 3. *Monumentorum Eccleſiæ Græcæ*, quæ edidit *Cotelerius*.

Nonnullos duodecimi ſæculi Scriptores Grecos,

s, qui parùm noti ſunt, aut quorum Opera
ud viros eruditos non multùm ponderis habent,
nſultò prætermitto, duos tamen ejusdem ſæculi
iptores Græcos, videlicèt *Lupum Protoſpatam*,
Theodorum Balſamonem, cujus ſub finem Collo-
ii II. obitèr mentionem feci, ſilentio hìc præte-
e minimè debeo. *Lupus Protoſpata*, quem ità
gnominatum ajunt, quòd Officio Protoſpatarii
Palatio Imperatoris fungeretur, ſeù Palatino-
n Militum Dux eſſet; ex Apulia oriundus, ſcri-
t *Chronicon de Rebus in Regno Neapolitano Geſtis*
anno DCCCLX. ad annum MCII. breve quidem
accuratum, teſte *Auberto Miræo*. Hoc Chroni-
1 edi curavit *Antonius Caracioli* Theatinus Nea-
i anno MDCXXVI. illudque continuavit ad an-
n uſque MDXIX. *Theodorus Balſamon* juſſu *Manue-*
Imperatoris, & *Michaëlis Anchialis* Patriarchæ
nſtantinopolitani, *Expoſitionem Nomocanonis Pho-*
aggreſſus, Opus poſtmodùm abſolutum *Georgio*
hilino Patriarchæ Conſtantinopolitano nuncu-
it. Eo in Opere Latinam Eccleſiam totis ſuis
ibus infamat *Balſamon*, qui tamen, ut ait *Leo*
latius lib. 2. *de Conſenſu Eccl. Occid. & Orient.*
.13. execrabiliora evomuit in *Meditatis*, maxi-
dùm agit de Patriarcharum Privilegiis, & in
ſponſionibus ad *Marcum* Patriarcham Alexan-
num. Ea Balſamonis *Meditata* publicavit *Joan-*
Leunclavius Tomo 7. *Juris Græco-Romani*, ejus
ò *Reſponſa ad Interrogationes Marci Patriarchæ*
exandrini edidit idem *Leunclavius* lib.5. *Juris*
æco-Romani. Præter hosce libros, *Theodorus*
lſamon, Græcorum ſui temporis doctiſſimus, Ju.
Orientalis, Canonumque Eccleſiaſticorum,

omnium quos tulit ferax Græcia peritiſſimus, va ria reliquit Opera, quæ in ſæpè citato Opere *Ju ris Græco-Romani* inſeruit *Leunclavius*.

D. Conſtituimus in ſecunda Claſſe Scripto rum, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo floruerunt illuſtres Auctores, qui res ad Hiſtoriam ſpectante litteris mandarunt. Cedo itaque, ſi placet, nomi na & Opera eorum, qui duodecimo ſæculo de Hi ſtoria ſcripſerunt?

M. Cùm inter Hiſtoricos duodecimi ſæcul Scriptores, alii ſint, qui univerſalem Hiſtoriam ſcriptis conſignarunt, alii, qui particulares dum taxàt Hiſtorias videlicèt *Rerum Anglicarum*, au *ſacrarum Expeditionum* proſecuti ſunt; illos ut or dine percenſeamus, ab his incipiemus, qui Hi ſtoriam univerſalem conſcripſerunt. *Florentinus Bravonius* dictus, natione Anglus, & Monachu Vvigornienſis ſcripſit *Chronicon* ab Orbe condit uſque ad annum MCXVIII. ex *Mariano Scoto* ut plu rimùm deſumptum, quod excuſum eſt Londini an no MDXCII. & Francofurti anno MDCI. Scripſi etiam idem Auctor librum de *Regali Proſapia An glorum*, ſeù *Regum Anglorum Genealogia*, qui ha betur ad calcem ejus Chronici in Editione Londi nenſi. *Hugo*, Ordinis Sancti Benedicti Monachu Floriacenſis, ſcripſit *Chrònicon* à creatione mundi uſque ad annum DCCCXLVIII. quod *Monaſterii* edi tum eſt añoMDCXXXVIII. Compoſuit quoque *Hug* libros duos *de Regia poteſtate, & Sacerdotali di gnitate, ad Henricum Angliæ Regem*, quos publi cam in lucem emiſit doctiſſimus *Baluzius* Tom.4 *Miſcellaneorum* pag.9. *Ordericus Vitalis* Anglus, & Monachus, *tredecim Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libros*

Nata

'atali Christi Domini usque ad annum MCXLII. cubravit, quos in volumine *Historicorum Norannia* publicâ luce donavit *Duschenius*. Inter 'pera, quæ edidit *Sigebertus* Gemblacensis in rabantia Monachus Ordinis Sancti Benedicti, duo ınt præcipua, quæ ad Historiam universalem pernent, nimirùm liber *de Viris Illustribus*, seù de :riptoribus Ecclesiasticis*, & *Chronicon* ab an- ɔ CCCLXXIX. ad annum MCXII. perductum, quod *Anselmus* Gemblacensis Abbas, & Scriptor ejus- :m sæculi duodecimi continuavit usque ad an- ım MCXXXVI. Hanc *Chronici Sigeberti* Continua- onem, unà cum aliis duabus, quarum una perdu- tur ad annum MCXLIX. alia usque ad an. MCCXXV. lucem edidit *Aubertus Miræus* Antuerpiæ an- ɔ MDCVIII. In conscribenda Historia excelluit *tto* Frisingensis Episcopus, qui filius fuit S. *Leo- ldi* Marchionis Austriæ, & *Agnetis* sororis *Hen- :i V.* Imperatoris, quæ primis nuptiis Friderico ıevorum Duci juncta fuit, ex eoque *Fridericum* ıtrem *Friderici* Imperatoris, & *Conradum* Germa- æ Regem genuit. Quarè *Otto* Frisingensis Episco- ıs, nepos exstitit *Henrici IV.* sororius *Henrici V.* ater uterinus *Conradi* Regis Germaniæ, & *Fride- ci* Imperatoris Patruus. Verùm, Majorum suo- ım stemmata pro Christo parvi faciens *Otto*, Or- niCisterciensi nomẽ dedit, dein Abbas Morimun- :nsis in Burgundia, ac demùm Frisingensis Epi- opus creatus est. Scripsit *Chronicon* à creatione undi usque ad annum MCXLVI. septem libris com- :ehensum, quibus octavum addidit de fine Mun- :, Antichristi persecutione, & Mortuorum re- ırrectione. Octo hosce libros primus edidit

Joan-

Joannes Cuspinianus Argentinæ MDXV. Prodierunt deinceps Basileæ anno MDLXIX. ac denique Francofurti inter Historicos Germanos anno MDLXXXV. & MDCLXX. typis excusi sunt, unà cum continuatione *Ottonis de Blasio* qui Chronicon *Ottonis Frisingensis* perduxit usque ad annum MCCX. Scripsit etiam *Otto Frisingensis* libros duos *de Gestis Friderici Barbarossæ Imperatoris*, nepotis sui, qui ad calcem ejus Chronici excudi solent. Piè obiit *Otto Frisingensis*, ejusque Sepulchrum statim ab ipsius morte in veneratione apud fideles fuisse affirmat *Rodevicus*, qui illius Historiam continuavit. *Hugo Menardus*, Ordinis Benedictini Congregationis Sancti Mauri, *Ottonem Frisingensem* Martyrologio Monastico ad diem 22. mensis Septembris inscripsit, & *Henriquez* Menologio Cisterciensi ad diem 7. ejusdem mensis.

In hac serie Virorum Illustrium, qui duodecimo Ecclesiæ sæculo de Historia universali scripserunt, locum itidèm habere debent *Godefridus*. vel *Gotefridus Viterbiensis*, *Robertus de Torigny*, vulgò dictus *Robertus de Monte*, & *Joannes Bromptonus*; quorum primus, seù *Gotefridus Viterbiensis*, natione fuit Italus, dignitate Presbyter, & trium Imperatorum *Conradi III. Friderici I.* & *Henrici VI.* Capellanus ac Notarius. Scripsit ad *Urbanum III.* Summum Pontificem *Chronicon* universale, quod, ob diffusam rerum, ætatum, Gentiumque historiam, *Pantheon* appellavit, ab Orbe condito ad annum usque MCLXXXVI. istud *Chronicon*, licèt multis fabulis refertum sit, habet tamen aliqua singularia, & extat inter Scriptores Rerum Germanicarum à *Joanne Pistorio* editos Francofurti

anno

no MDLXXXIV. *Robertus de Torigni* Gallus, vulgò ctus *Robertus de Monte*, eò quòd esset Abbas *San-* *Michaelis de Monte* in Diœcesi Abrincensi, conuavit Chronicon *Sigeberti* ab anno MCXII. ufe ad annum MCLXXXVI. De hoc Chronographo Chronico ejusdem Monasterii Sancti *Michaelis* *Monte* à *Labbeo* Tomo 2. Biblioth. pag.449. pucato, ad annum MCLIV. legitur: *anno* MCLIV. *nse Majo sexto Kal. Junii, feria* 5. *infrà Octavas ntecostes electus fuit Robertus de Torinejo, Prior ustralis Becci. Plurima bona operatus est, & fuit stos Castelli de Ponte Ursonis. Obiit* MCLXXXVI. ronicon *Roberti* sub ejus nomine usque ad num MCCX. Auctor quidam Anonymus contiavit, & alia quædam ejusdem *Roberti* Opera igavit *Lucas Dacherius*. Denique, *Joannes Bromnus*, natione Anglus, Monachus Cisterciensis, posteà Cœnobii Jornalensis, vel Jorvalensis, in ro Eboracensi Abbas, *Chronicon* condidit ab an- DLXXXVIII. ad annum MCXCIX. quod inter Scriores x. Anglicos *Tuvisdenus* publicavit Londini no MDCLII. Existimat tamen *Seldenus*, Joannem omptonum non esse Auctorem istius Chronici, l illud dumtaxàt in usum sui Monasterii describi raffe.

D. Percense nunc, quæso, illos Scriptores, i litteris mandarunt celebrem *Historiam sacran Expeditionum*, quas Christiani in Oriente cont. Turcas ad recuperandam Terram Sanctam odecimo Ecclesiæ sæculo magnis animis suscerunt?

M. Inter eos, qui duodecimo sæculo famon sacrarum Expeditionum Historiam descripse-

runt,

runt, quatuor ſunt omninò ignoti, utpotè Anonymi; Alii verò, qui noti ſunt, novem recenſentur, quorum primus eſt *Petrus Theutbodus*, qui rerum, quas ſcripsit, teſtis oculatus fuit. Secundus, eſt *Robertus* Gallus Monachus Sancti *Remigii* Remenſis, qui ſacræ Expeditioni interfuit, & juſſu Sancti *Bernardi* Abbatis ſui eamdem Hiſtoriam libris novem deſcripsit, ſed desiit in Victoria apud Aſcalonam anno MXCIX. à Chriſtianis reportata. Tertius eſt *Baldricus*, Gallus, primùm Monachus, dein Archiepiſcopus Dolensis in Aremorica factus, qui *Hiſtoriam Hieroſolymitanam* deſcripsit quatuor libris, quibus Chriſtianorum Latinorum res geſtas in Oriente ab anno primo ſuſceptæ ſacræ Expeditionis, ſeù ab anno MXCV. uſque ad captam à Latinis Hieroſolymam, & *Godefridi Bullionii* Regis mortem, ideſt ad annum MC. veracitèr juxtà ac elegantèr deſcripsit, teſte *Orderico Vitali* ſub finem libri noni Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Quartus, eſt *Raymundus de Ageles* Gallus, Canonicus Podienſis, qui Comitem Toloſanum exercitum in Terram Sanctam ducentem ſecutus, ſcripsit *Hiſtoriam Hieroſolymitanam*. Quintus eſt *Albertus*, Gallus, Aquensis Eccleſiæ Canonicus & Sacriſta, qui *Hiſtoriam Hieroſolymitanæ Expeditionis* in 12. libros diviſam perduxit uſque ad annum ſecundum *Balduini* hujus nominis II. Hieroſolymorum Regis, hoc eſt, uſque ad annum MCXX. Sextus eſt *Fulcherius* Monachus Carnotensis Gallus, qui *Robertum* Normanniæ Ducem cum exercitu an. MCXX. in Terram Sanctam proficiſcentem comitatus eſt, ſcripſitque *Hiſtoriam*, quam vocavit; *Geſta Francorum Hieruſalem peregrinantium ab anno* MXCV. *ad annum uſque*

e MCXXIV. Septimus, eſt *Gautherus*, ſive *Galterius* ctus *Cancellarius*, natione Gallus, qui texuit ſtoriam rerum, quas Chriſtiani ad Antiochiam no MCXV. feliciter geſſerunt, & rerum ab iiſdem iriſtianis anno MCXIX. infeliciter geſtarum, quis ipſemet interfuit. Octavus, eſt *Guibertus*, nte Gallus, & Abbas Monaſterii S. *Mariæ No-genti* in pago Laudunenſi, qui deſcripſit *Geſta i per Francos*, ſeu *Hiſtoriam Hieroſolymitanam*, vem libris comprehenſam. Hic Scriptor fuit modùm celebris, multaque alia edidit Opera, æ collegit, ex Codicibus MSS. eruit, & cum otis & Obſervationibus doctiſſimis primus in em extulit *Lucas Dacherius* Pariſiis anno MDCLI. timus, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo ſacrarum peditionum adornavit Hiſtoriam, fuit *Guillel-s* Archiepiſcopus Tyrius, quem alii Gallum, i Germanum, alii veroſimiliùs natione ſyrum ſſe putant. Scripſit viginti tres libros de *Hi-ria Belli à Principibus Occidentis Chriſtianis in læſtina ac Oriente geſti*, ab anno MXCV. uſque ad num MCLXXXIV. Quapropter, ipſius Hiſtoria rum per annos LXXXIX. in Bello ſacro ge-rum narrationem complectitur. Hos novem riptores, ſicut & alios quatuor Anonymos, qui, mox dixi, Hiſtoriam de ſacris Expeditionibus, odecimo ſæculo litteris prodiderunt, *Jacobus ngarſus* inſeruit in ſua *Hiſtoricorum de ſacro Bello llectione*, quam ſub hoc Titulo: *Geſta Dei per ancos*, Hannoniæ anno MDCXI. publici juris cit.

D. Fueruntne alii duodecimi Eccleſiæ ſæcu-Scriptores, qui, prætèr hanc Hiſtoricam rerum

in Bel-

in Bello ſacro geſtarum narrationem, aliquas particulares Hiſtorias, vel Chronica ediderunt?

M. Complures alii fuerunt, quos hìc brevitèr indicabo. Rerum Anglicarū Hiſtoriam ſcripſerunt quinque inſignes viri, ſcilicèt *Guillelmus Malmesburienſis*, *Henricus Huntingtonienſis*, *Rogerius Hovedenus*, *Guillelmus Neubrigenſis*, & *Radulphus de Diceto*. Anglorum Hiſtoriam accuratè deſcripſit *Guillelmus* cœnobii Malmesburienſis in Anglia Monachus, dictus *de Sommerſet*, libris quinque, quibus duos Hiſtoriæ *Novellæ* addidit libros, & quatuor alios *de Rebus Geſtis Pontificum Anglorum*, qui omnes libri extant inter Scriptores Rerum Anglicarum ab *Henrico Savilio* editos annis MDXCVI. Londini, & MDCI. Francofurti. Vitam S. *Aldhelmi* Epiſcopi Schireburgenſis ab eodem Guillelmo Malmesburienſi ſcriptam edidit *Mabillonius* ſæculo IV. Benedictino, Tomo I. pag. 726. & ſeqq. *Henricus* Huntingtonienſis Archidiaconus, edidit ad *Alexandrum* Lincolnienſem Epiſcopum *Hiſtoriam Rerum Anglicarum* libris decem, qui extant inter Scriptores Rerum Anglicarum *ab Henrico Savilio* editos. Epiſtolam *de contemptu Mundi* ab Henrico Huntingtonenſi Archidiacono exaratam publicavit *Lucas Dacherius* Tomo VIII. Spicilegii. *Rogerius Hovedenus* Hiſtoriam, ſive Annales Anglorum duobus elaboravit libris, quos auſpicatus eſt, ubi *Venerabilis Beda* deſiit, ab anno videlicet DCCXXXI. eoſque perduxit uſque ad *Joannem* dictum *ſine terra* Anglorum Regem, qui anno MCXCIX. regnare cæpit. Extant *Rogerii Hovedeni* Annales inter Autores *Rerum Anglicarum* ab *Henrico Savilio* editos,

:. *Guillelmus* cognomento *Paruus*, dictus etiam *ubrigensis*, quòd Cænobii Neubrigensis Canous regularis esset, Historiam Anglicam ab anno xvi. usque ad annum MCXCVII. concinnavit in nque libros distributam, quæ Parisiis cum No- *Joannis Picardi* prodiit anno MDCX. *Radulphus Diceto* composuit *Imagines Historiarum* ab anno XLVIII. ad annum MCC. & *Abbreviationes Chroorum* ab initio Mundi usque ad annum MCXCVIII. :c *Radulphi de Diceto* Opera extant inter Scri›res decem Anglicos à *Tuuisdeno* editos Londianno MDCLII. Pars tamen prior *Abbreviation Chronicorum*, quæ est ab Orbe condito usque S. *Gregorium M.* Papam, edita non fuit, eò quòd ı nisi vulgaria & è trivio petita contineret. His nque Scriptoribus Anglis alios nonnullos adgere possem, qui *Rerum Anglicarum* Historiam ipserunt, sed ut brevitati consulam, his, ut :è minus notis, in presentia referendis superebo. Legesis, si tibi per otium liceat, *Baleum*, & *zęum*, qui de Scriptoribus Anglis eruditè ac ›iosè tractarunt.

D. Absoluistine tandèm seriem Scriptorum, duodecimo Ecclesiæ sæculo Chronica, vel parılares Historias ediderunt?

M. Tres adhùc proferam historicos duodeıi sęculi Scriptores, missis cæteris aliis, qui ıùs famæ celebritate claruerunt. Primus, est *go*, qui ex Monacho Virdunensi, factus Abbas viniacensis in Ducatu Burgundiæ, scripsit *Chron Virdunense* duas in partes distributum, quan prima incipit à Christo nato & desiuit ad ıum MII. Secunda verò ab anno MII. perducitur

tur ad annum usque MCII. Hoc Chronicon tanti fecit *Labbeus*, ut illud *Thesaurum incomparabilem* appellarit, & ex ipso Authoris Autographo in Bibliotheca Soc. Jesu Claromontana Parisiis asservato ediderit in sua *Bibliotheca Nova MSS.* Tomo I. pag. 75. Alter Scriptor Historicus, est *Sugerius* Abbas Cænobii S. *Dionysii* propè Parisios, *Ludovico VI. & Ludovico VII.* Galliarum Regibus ab intimis consiliis ac Ministerio, qui scripsit Vitam *Ludovici VI.* cognomento *Grossi*, librum *Epistolarum* de gravioribus Galliarum Regni negotiis, quibus *Ludovico VII.* dicto *Iuniore* ad Sacram Expeditionem profecto, summa cum laude præfuit; edidit etiam librum *de Rebus in Administratione Cænobii Sandionysiani à se Gestis*, & alterum *de Consecratione Ecclesiæ à se ædificatæ, & Translatione Corporum Sancti Dionysii & Sociorum*. Edita sunt hæc *Sugerii* Abbatis Opera à *Francisco Duchesnio* Tomo IV. *Scriptorum Historiæ Francorum.* Tertius denique Scriptor Historicus, est *Saxo* dictus *Grammaticus*, gente Danus, qui, in gratiam *Absalonis* Archiepiscopi Lundensis suorum studiorum impulsoris, composuit stylo venusto, florido & eleganti (ut observat *Desiderius Erasmus* in *Ciceroniano*) libros sexdecim *Historiæ Danicæ*, quę amplissimis Prolegomenis, & perdoctis Notis à *Stephano Ioanne Stephanio* illustrata prodiit *Soræ* anno MDCXLIV. Sed satis hactenùs dictum sit de historicis Scriptoribus duodecimi sæculi.

D. Tibi nunc disserendum incumbit de viris Galliarum Illustribus, quos in tertia classe Scriptorum duodecimi Ecclesiæ sæculi reposuimus.

M

M. Non facile est enumerare quàm multi
obiles Scriptores, illustresque viri sæculo Eccle-
æ duodecimo floruerint in Galliis, & præsertim
Academia Parisiensi, ad cujus dignitatem extol-
ndam & amplificandam plurimùm contulerunt
es Galliarum Reges litteratorum omnium patro-
ac Mæcenates munificentissimi, videlicèt *Ludo-
cus VI.* cognomento *Crassus*, Philippi filius, *Lu-
vicus VII.* dictus *Iunior*, & *Philippus Augustus*.
t enim, præter historicos Scriptores Gallos, quos
m laudavimus, circà initium duodecimi sæculi
lebres extiterunt in Academia Parisiensi Theo-
gi, Philosophi, Oratores, & Grammatici, quo-
m nonnulli etiam superiori sęculo claruerunt,
ilicèt *Anselmus* Laudunensis & *Rodulfus* fratres,
lbertus universalis dictus; *Hugo Farsitus*, *Richar-
s*, *Rupertus Tuitiensis*, *Algerus* insignes Theolo-
: *Guillelmus Campellensis*, *Guillelmus S. Theodo-
ri*, *Gildurius* Cænobii S. Victoris primus Prior
Abbas, *Petrus Abaelardus*: *Hugo*, & *Thomas*
n Victorini Canonici Regulares, *Guillelmus de
nchis*, & *Bernardus* Carnotensis præstantissimi
ilosophi & Grammatici: *Vlgerius* Andegaven-
: *Ioslenus*, seu *Goslenus*, qui fuit Episcopus
essionensis, *Gilbertus Porretanus*, Episcopus Pi-
aviensis, *Henricus Murdachius*, & alii innumeri.
irca medium sæculum duodecimum illustres fue-
nt in Academia Parisiensi *Petrus Lombardus*,
annes *Belethus*, *Adam de paruo*, *Hugo de Campo
lorido*, *Ioannes Saresberiensis*, *Petrus Cellensis*,
rnulfus Lexoviensis, *Mauricius de Soliaco*, *Thomas*
antuariensis, *Petrus Cantor*, *Petrus Comestor*, &
ii longè plures. Circà finem ejusdem XII. sæculi

magnam in Academia Parisiensi sibi eruditionis famã pepererunt *Petrus Blesensis*, *Petrus Pictaviensis*, *Alanus de Insulis*, *Petrus Corboliensis*, *Stephanus Tornacensis*, *Guillelmus Brito*, *Gualterus Insulensis*, *Petrus de Riga*, *Odo de Soliaco*, *Robertus de Curthonio*, *Stephanus de Langetona*, *Ægidius Corboliensis*, aliique propè infiniti, quorum accuratissimum Catalogum texit, eorumque merita, ac Opera percenset *Egassius Bulæus* ad calcem Tomi II. *Historiæ Universitatis Parisiensis*. Non est certè animus singillatim hìc expendere, & ad Crisim revocare omnia Opera horumce, & aliorum clarissimorum virorum, qui duodecimo sæculo Academiam Parisiensem doctrinâ & pietate illustrarunt: sed ne in immensum diffundar, præcipuorum dumtaxat Scriptorum Opera breviter annotabo. *Petrus Abaelardus*, cujus variam fortunam, errores ac pænitentiam descripsimus in Colloquio tertio varia reliquit Opera, ex quibus extant Epistolæ variæ, Expositiones in Orationem Dominicam, in Symbolum Apostolorum, & in Symbolum S. *Athanasii*, Solutiones *Problematum* ab *Heloissa* propositorum, Commentariorum in Epistolam ad Romanos libri quinque, Sermones XXXII. ad Virgines Paracletenses per totum annum legendi; *Introductionis ad Theologiam* libri tres, quorum postremus est imperfectus; Liber adversùs Hæreses, & *Institutio*, seu *Regula Sanctimonialium*, rogante *Heloissa*, Virginibus Paracletensibus scripta. Quæ omnia *Abaelardi* Opera edita sunt ab Illustri viro *Francisco Amboesio*. Opera *Gilberti Porretani* Episcopi Pictaviensis, de quo plura in Colloquio tertio diximus, necdùm edita sunt, sed in variis

Bi iothecis adhuc manuſcripta latent. Solam jt Epiſtolam ad *Matthæum Abbatem S. Florentii* d lit *Lucas Dacherius* in Appendice ad Opera Gi erti Abbatis Novigentini. *Joannes Belethus,* T ologus Pariſienſis, ſcripſit librum *de Divinis* Of iis, cujus meminit *Henricus* Gandavenſis in li o *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*. Opera *Petri* Bl enſis, à natali ſolo, Bleſis videlicet urbe Galliæ c iliſſima ſic cognominati, & Humanioribus lit e ꝭ excultiſſimi, ſacrarumque litterarum, & Ju i Canonici peritiſſimi, curâ ac ſtudio *Petri de* Gi anvilla collecta, & Notis atque variantibus L ionibus illuſtrata prodierunt Pariſiis anno LXVII. & exinde in Bibliotheca *Patrum* To- xxIV. Eccleſiam Carnotenſem in Galliis duo- e imo ſæculo doctrinâ & ſanctitate illuſtrarunt r inſignes Epiſcopi, videlicet *Iuo, Joannes Sa-* e *erienſis*, & *Petrus Cellenſis*, quorum primus, cet *Iuo*, edidit *Decretorum librum* in decem octo es diſtributum, & maximam partem ex *Bur-* h *di* Collectione depromptum, quo ante *Gratia-* i empora per ſexaginta annos uſi ſunt Juriſtæ. ùm, hìc obitèr obſervare debes, duas extare C onum ac Decretorum Collectiones antiquas, t *Iuoni* Carnotenſi Epiſcopo attibuuntur, qua- unam, quæ *Decretum Iuonis* vulgò vocatur, ti Critici vindicant *Iuoni*, Alteram verò, quæ P *normia* dicitur, alii poſt doctiſſimum *Baluzium* udicant *Iuoni*, alii exiſtimant, Opus eſſe *Hugo-* cujuſdam Catalaunenſis, qui Decretum *Iuonis* ompendium redegit, ſicut teſtatur noſter *Vin-* *tius Bellouacenſis*, qui ſæculo ſeſqui medio poſt *nem* obiit, libro xxv. *Speculi Hiſtorialis* cap.

LXXXIV. ubi de *Iuone*, & de *Hugone Catalaunensi* ejus Abbreviatore sermonem habet. Hanc Criticorum Controversiam, quæ longiùs me abduceret, in medio relinquo. Scripsit Prætereà *Iuo* Carnotensis Episcopus *Epistolas* CCLXXXVII. quas Ecclesiasticæ Disciplinæ promptuarium meritò appellaveris. Item *Sermones* XXIV. & *Chronicon breve de Regibus Francorum.* Alter Episcopus Carnotensis *Joannes Saresberiensis* ex Anglia quidem oriundus, sed in Scholis Parisiensibus per multos annos divinis scientiis instructus varia composuit Opera, in primis egregium suum, & à viris peritis tantoperè laudatum Opus *de Nugis Curialium* seu *Polycraticum*, quod dicavit Sancto *Thomæ* Cantuariensi adhuc ejusdem Ecclesiæ Archidiacono Regisque Angliæ Cancellario. Passionem ejusdem S. *Thomæ* Cantuariensis Archiepiscopi ab eodem *Joanne Saresberiensi* descriptam, cujus meminit *Nangius* in Chronico ad annum MCLXXX. dicit, se vidisse MS. in Bibliotheca Regalis Montis Ordinis Cisterciensis *Casimirus Oudinus* in Supplemento *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, ubi etiam Catalogum aliorum Operum, quæ edidit *Ioannes Saresberiensis*, accuratè exhibet. *Joanni Saresberiensi* in Sede Carnotensi successit anno MCLXXX. *Petrus* vulgò *Cellensis* nuncupatus, qui primùm Monasterii *Cellæ* in suburbio Tricassino, & posteà cœnobii S. *Remigii* Remensis, Ordinis Benedictini Abbas fuit. Scripsit varios Sermones, Epistolarum libros novem, librum De *Panibus* ad Joannem Saresberiensem amicum suum, & alia Opera Ascetica, de quibus legendus est *Casimirus Oudinus* loco mox à me laudato. His tribus pe-

doct

lectis Ecclesiæ Carnotensis Episcopis, quatuor
Antistites, qui duodecimo sæculo in Galliis flo-
ruerunt, addere non pigebit, videlicet *Hildelber-
tum*, *Guillelmum Campellensem*, *Arnulphum*, &
Stephanum, quorum Opera hìc brevitèr indicabo.
Hildelbertus Cenomanensis Episcopus, & post obi-
tum *Gilleberti* Archiepiscopi Turonensis, ad eam
Metropolim anno MCXXV. translatus, eruditione
& pietate inter Præsules ævi sui celebris fuit, ac
praeter varia ab ipso edita Opera, quæ a *Labbeo*
enumerantur, plures ejus Epistolæ Tomis VI. &
XII. *Spicilegii Dacheriani*, & una illius Epistola
Tomo I. Analectorum *Mabillonii* editæ sunt. *Guil-
lelmus* à *Campello* Oppido *Briegii* haud procul Me-
loduno, ubi natus erat, *Campellensis* dictus, &
Ecclesiȩ Parisiensis Archidiaconus factus, magna
celebritate Dialecticam Parisiis publicè docuit.
Dein, Canonicorum Regularium Institutum pro-
fessus, Cænobio S. *Victoris* in suburbanis urbis *Pa-
risiensis* initium dedit. Denique Episcopus Ca-
talaunensis anno MCXIII. renunciatus est, ut fidem
facit *Albericus* in suo *Chronico*. De Scriptis *Guil-
lelmi Campellensis* legendus est *Casimirus Oudinus* in
Supplemento *de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Extat in
Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunensis Tomo
. *Dialogus* ab eodem *Guillelmo Campellensi* edi-
tus, in quo Christianus, & Judæus de Religione
disputant. *Arnulphus*, Sagiensis primùm Archi-
diaconus, ac deindè Lexoviensis Episcopus, com-
posuit Tractatum de *Schismate Petri Leonis orto
post Honorii II. Papæ decessum*, in quo ait, se nihil
scripsisse, quod nō vel ipse cognoverit, vel ab Au-
ctore probalili non habuerit, vel quod saltem fama

 publi-

publica non affirmet. Hunc de *Schismate* Tractatum publicavit *Lucas Dacherius* Tomo II. Spicilegii. Scripsit etiam idem *Arnulphus* varias variis de causis Epistolas, Conciones plures, & Epigrammata, quæ extant in Bibliotheca Patrum Tomo XXII. *Stephanus* Abbas Sancti *Euurti* Ordinis S. Augustini in urbe Aurelianensi, & poste ad Abbatiam Parisiensem *Sanctæ Genovefæ*, quam per plures annos summa cum laude rexit, translatus; tandem ad Episcopatum Tornacensem provectus, edidit Sermones 31. qui extant MSS. in Bibliotheca Tornacensi Sanctæ *Genovefæ*. Commentarium etiam adornavit *in Decretum Gratiani*, quod habetur MS. in Bibliotheca Sancti *Victoris* Parisiensis. Scripsit quoque Epistolas CCLXXXVII. quas Parisiis anno MDCLXXXII. præmissâ Authoris vitâ novæ Editionis honore donavit, Notisque illustravit Pater *Claudius du Moulinet* Congregationis Gallicanæ Canonicorum Regularium Vir eruditus. De Scriptoribus Gallis non plura impræsentiarum dicam, quia de Abbatibus, præsertim de S. *Bernardo* Clarævallensi, de Monachis, & de his, qui libros de Theologia Scholastica, vel Jure Canonico in Galliis sæculo duodecimo ediderunt, commodiùs suo loco, idest, tàm in quinta, quàm in sexta Classe Scriptorum 12. sæculi sub finem hujusce nostri colloquii differemus.

D. In secunda Classe duodecimi sæculi Scriptorum complures laudasti Anglos, qui vel Historiam universalem, vel suæ Gentis Annales litteris consignarunt; nunc in hac quarta Virorum ejusdem sæculi illustrium classe cęteros Scriptores Anglos, qui varias ediderunt lucubrationes, & Sa-

ctit-

tatis famâ celebriores fuerunt, in medium pro-
re debes.

M. Anglorum, qui duodecimò sæculo do-
inâ & pietate insignes fuerunt, unus instar om-
um est Sanctus *Thomas*, Londinensis, Archidia-
nus primùm Cantuariensis, deindè Angliæ Can-
llarius ab *Henrico II.* Rege creatus, tandem Ar-
iepiscopus Cantuariensis, Ecclesiasticæ liberta-
; vindex & assertor intrepidus, pro qua exilium
ti, mortemque generosè oppetere promeritus
t. Gravissima inter *Henricum* Angliæ Regem hu-
s nominis *II.* & Sanctum *Thomam* Cantuarien-
m Archiepiscopũ exarsit discordia, quę ex eo po-
ssimùm enata est, quòd Sanctus ille Antistes pra-
am consuetudinem, quâ Rex Episcoporum ele-
iones consultò procrastinabat, ut vacantium Ec-
esiarum fructibus in Fiscum redactis diutiùs frue-
tur, vehementèr improbaverit, quòdque Rex
lericos contrà Ecclesiastica privilegia ad sæcula-
a judicia vocari juberet. His pravis inolitis con-
etudinibus cùm assentiri nollet Sanctus *Thomas*,
xasperavit animum Regis, qui Regni sui Episco-
os convocavit, coràm quibus Sanctus *Thomas* Ec-
esiasticam libertatem, & Clericorum jura strenuè
ropugnavit. Postulati à Rege Episcopi, an vel-
nt avitas consuetudines observare? responderunt
condicto se velle quidem Regis & Regni con-
etudines observare, sed *salvo ordine suo & jure
cclesiæ*. At cùm Regi non placeret hæc obedien-
æ restrictio, iratus è Concilio discessit, ac postri-
iè munitiones & honores Archipræsuli, dùm
Cancellarii officio fungeretur, commissos ab ipso
epetiit, recepitque, & hinc terror omnium ani-

mos invaſit. Affirmarunt aliqui Epiſcopi, occaſione unius verbuli Statum Regni non eſſe convellendum. Alii ſuaſerunt, Regiæ voluntati eſſe conſentiendum, cùm prȩſertim Rex Cardinalibus promiſiſſet, ſe nulla in re Eccleſiȩ jura labefactaturum. Horum itaque Epiſcoporum gravitate motus, & precibus flexus Sanctus Thomas, ſe Regias conſuetudines bonâ fide obſervaturum promiſit, ac reverà ſolemni juramento confirmavit in Concilio Clarendonenſi habito anno MCLXIV., verùm, paulò poſt facti pœnitens, lapſum ſuum agnovit Sanctus ille Antiſtes, & de vulnere, quod eccleſiaſticæ libertati intulerat, abſolutionem ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo petiit & impetravit. Quod ubi reſcivit *Henricus* Rex, vehementèr indoluit, & tractos in partem Epiſcopos apud *Northamptoniam* an. MCLXIV. convocavit, ubi Aulici Epiſcopi in Concilio congregati, & regiæ voluntati turpitèr obſequentes, S. *Thomam* damnarunt, & omnia ipſius bona mobilia Regio Fiſco addixerunt. Adversùs tàm iniquam ſententiam actutùm reclamavit S. Thomas, ad Sedem Apoſtolicam appellavit, & ut periclitanti vitæ ſuæ conſuleret, ſeceſſit in Belgium, indèque ad Regem Chriſtianiſſimũ *Ludovicum VII.* confugit, qui ipſum benignè & honorificè ſuſcepit, ſeque pacis ſequeſtrem inter eum & Anglorum Regem interpoſuit. Hinc Colloquium Regis *Henrici* cum Sancto Archipræſule decretum eſt. *Thomas* ad pedes Regis Angliæ procidit dicens: *Totam cauſam, undè inter nos orta eſt diſſenſio, tuo committo arbitrio, honore ſalvo Dei*. Tùm ad Regem Francorum converſus *Henricus* Rex, ait: *Domine mi, attende, ſi placet, quidquid ipſi diſplicuerit, dicet hono-*

nori Dei esse contrarium, & mea omnia sibi vendibit. Sed, ne videar honori Dei, vel sibi in ali quo lle resistere, hæc offero: Quod Antecessorum suorum jor & sanctior fecit Antecessorum meorum minimo, c mihi faciat, & quiesco. Nunquàm tamen vot Sanctus *Thomas* hanc à se appositam Clausum, *salvo honore Dei*, silentio premere. Longum nè esset recensere omnes Legationes missas tam *Henrico II.* Angliæ Rege ad *Alexandrum III.* Pontificem Maximum, quàm ab *Alexandro III.* ad eumm *Henricum* Regem, & omnia minutatim exporre, quæ in Causa Sancti *Thomæ* Cantuariensis rchiepiscopi tempore ipsius exilii usque ad conctam pacem gesta sunt. Sufficiat hìc dicere, hanc scordiam inter S. *Thomam* & *Henricum II.* Angliæ egem durasse usque ad annum MCLXX. quo, pace rinque compositâ, in Angliam reversus S. *Thoms*, Sedem suam Cantuariensem recuperavit, quâ men diù potitus non est. Denuò quippè apud *enricum II.* qui tunc in Normannia erat à quibusm Prælatis discordiæ incentoribus accusatus est nquàm publicæ pacis perturbator, Episcoporum ersecutor, & Regis inimicus. Quibus querimois ad iram concitatus Rex, in funestam vocem rupit, omnibus familiaribus suis imprecans, uòd ipsum de uno Sacerdote, Regnum suum ità erturbante, non vindicarent. His vocibus emiss à Principe sui præ ira haud parùm compote extati quatuor impii satellites, mox in Angliam rofecti necem Sanctissimo Antistiti in ipsa Eccle intulerunt, à qua tamen cæde *Henricum II.* Aniæ Regem insontem fuisse, nec ei mandato, nec onsilio, nec assensu cooperatum esse, ostendimus

in

in Colloquio primo in Historiam hujus sæculi 12. Epistolas ad diversos scripsit Sanctus *Thomas* Cantuariensis Archiepiscopus,& Martyr, quæ in quinque libros digestæ, unà cum ejus Vita à quatuor Auctoribus scriptâ, ex MS. Codice Vaticano editæ sunt à Viro doctissimo *Christiano Lupo* Ordinis Eremitarum S. Augustini, & in sacra Facultate Lovaniensi Doctore Theologo,

Non minori Sanctitate ac doctrina antè Sanctum *Thomam* Cantuariensem Archiepiscopum in Anglia præfulsit Sanctus *Anselmus*, qui licèt natione Anglus non esset,utpotè *Augustę* propè Alpes in Italiæ, Burgundiæque finibus ortus, nihilosecius ex Abbate Cœnobii Beccensis in Normannia, Ordinis Sancti Benedicti, consecratus est anno millesimo nonagesimo tertio, annuente *Vvillelmo II.* Anglorum Rege, Cantuariæ Metropolis Archiepiscopus, eamque summo cum zelo, magno cum labore, scripto, verbo, & exemplo per sexdecim annos rexit, hoc est, usque ad annum MCIX. quo plenus meritis & miraculis clarus ad Cœlum migravit. Crebras lites Sanctus *Anselmus* ab initio Pontificatus sui habuit cum *Vvillelmo II.* Anglorum Rege, qui omnia solutâ animi libidine agebat, templa evertebat, & Ecclesias devastabat. Hujus iracundi, nimisque ferocis Regis animum cùm suis monitis & adhortationibus delinire haùd posset Sanctus ille Antistes, in exteras oras exul abiit, & Lugdunum in Galliis secessit. Indè Romam ab *Vrbano II.* Pontifice Maximo accitus, ingenti honore exceptus est, & in Concilio Barensi contrà Gręcos acerrimè disputavit, & Pontificem contrà *Vvillelmum II.* Anglorum Regem anathema expedire volen-

ntem suis precibus inhibuit. Mortuo *Vvillelmo II.* Anglorum Rege anno millesimo suprà centesimum, Sanctus *Anselmus* ab *Henrico I.* in Angliam revocatus rediit, sed redeuntem alia excepit controversia, de Hominio videlicèt Regi præstando, & de ordinandis Episcopis, atque Abbatibus, quos ipse *Henricus I.* Angliæ Rex, ejusque frater *Vvillelmus II.* per annulum & baculum investierant. Utrumque in suo Regno fieri præcepit *Henricus I.* Recusavit *Anselmus*, & in Concilio Londini anno MCII. habito laicas Investituras, & conjugia Clericorum, quę id temporis frequentissima erant, damnavit. Verùm, hæc Investiturarum Controversia finem habuit in Anglia anno MCVII. quo *Henricus I.* sororis suæ *Adelæ* Comitissæ Blesensis rogatu cum Sancto *Anselmo* in gratiam rediit, & concordiâ utrinque sancitâ, Rex Investiturâ Episcoporum, & Abbatum per annulum & baculum cessit. Quarè Sanctus *Anselmus* Sedem suam Cantuariensem pacificè deinceps tenuit, & restaurandæ Ecclesiasticæ Disciplinæ, quæ Clericorum conjugiis haùd parùm fœdata erat, strenuè incubuit. Omnium Sancti *Anselmi* Cantuariensis Archiepiscopi Operum Editionem postremam, eamque uberrimam & accuratissimam adornavit Parisiis *Gabriel Gerberonius* Monachus Benedictinus Congregationis Sancti *Mauri* anno MDCLXXV. & genuina ejus Opera à spuriis, adhibitis perdoctis Censuris, secrevit. Vitam Sancti *Anselmi* Cantuariensis Archiepiscopi duobus libris scripsit *Eadmerus*, natione Anglus, Cantuariensis, Ordinis Benedictini Monachus, Sancti Anselmi discipulus & Auditor, deindè convictor, & laborum ac exiliorum indivi-

duus

duus comes. Complura alia Opera compoſuit *Eadmerus* Sancti *Anſelmi* diſcipulus, quæ tàm edita, quàm adhùc manuſcripta referunt *Baleus, Pitſeus*, aliique Scriptores Angli. Sed inter Opera *Eadmeri* præcipuè à Viris eruditis commendatur ea, quam ſcripſit, *Hiſtoria Novorum* ſex libris diſtincta, quæ tempore *Baronii* necdùm prodierat, & quam jàm citatus *Gabriel Gerberonius* cum S. Anſelmi Operibus edidit. In hac *Hiſtoria Novorum* deſcribit *Eadmerus* rerum mutationes inſolitas, quę ſuis temporibus in Anglia contigerunt, & in hoc potiſſimùm verſatur, ut ea, quæ inter Reges Angliæ & Sanctum *Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum geſta ſunt, inconcuſsâ veritate deſignet. Quatuor etiam Opuſcula, quæ olim Sancto *Anſelmo* inſcripta inter Opera ejus deliteſcebant, videlicèt *de Excellentia Beatæ Mariæ Virginis -- De quatuor Virtutibus, quæ fuerunt in Beata Maria Virgine. De Beatitudine Cœleſtis Patriæ -- De ſimilitudinibus Sancti Anſelmi*, hæc, inquam, quatuor Opuſcula *Eadmero* diſcipulo Sancti Anſelmi vindicavit, & ſub illius nomine edidit *Gabriel Gerberonius* ad calcem Sancti *Anſelmi* Operum. Non defuerunt alii Scriptores Angli, qui duodecimo Eccleſiæ ſæculo doctrinâ & pietate conſpicui fuerunt, quia tamen monaſticam vitam profeſſi ſunt, de illis, eorumque Operibus in ſequenti Claſſe, quæ erit quinta Virorum illuſtrium duodecimi ſæculi, commodiùs agemus.

D. In hac quinta Illuſtrium duodecimi ſæculi Scriptorum Claſſi, quę illos omnes complectitur, qui in diverſis Orbis Nationibus monaſticæ vitæ cultores extiterunt; primum locum obtine-

re

: debent Abbates, qui doctrinâ, vitæque sancti-
oniâ cęteris antesteterunt. Deindè, sequētur Mo-
achi, qui eodem 12. sæculo pietatis & eruditionis
ude in variis Orbis regionibus claruerunt. Re-
:nse itaque in primis pręclara Gesta & Opera Ab-
atum, qui duodecimo sæculo scientiâ cum vitæ
anctitate conjunctâ magnum Ecclesiæ spendorem
ontulerunt.

M. Inter omnes Abbates, qui duodecimo
:culo doctrinâ & pietate floruerunt, nullus fuit
ut Sanctitate illustrior, aut doctrinâ purior, aut
n scribendo elegantior, aut in Ecclesia auctoritate
najor Sancto *Bernardo* natione Gallo, & Monaste-
i Claravallensis in Territorio Lingonensi Abbate
igilantissimo. Is quippè pro restaurandis & am-
liandis Ecclesiæ rebus multa itinera & labores su-
epit, sæpiùsque ad Principes Christianos Legatio-
es obiit, quibus pietatis & religionis causâ su-
:eptis magno animi studio ac felici exitu perfun-
:us est. *Petrum Abaelardum* in Concilio Seno-
ensi, *Gilbertum Porretanum* Episcopum Pictavien-
:m in Synodo Remensi convicit. *Henricum* Hęre-
:cum, *Petri de Bruis* discipulum, confutavit. *Guil-
:lmum* IX. Aquitanię Ducem ad meliorem frugem
:duxit & ex Schismatico Principe, Principem ob-
:quentissimum Ecclesiæ fecit. Ad sedandum *Petri
Leonis* schisma multa gessit, scripsit, aut dixit tàm
n Concilio *Stampis* in Galliis coacto an. MCXXX.
uàm in Concilio Pisano anno MCXXXIV. habito.
nnocentium II. maximè juvit, tantùmque rationum
i apud Antipapam, *Victorem IV.* dictum, valuit,
t exutis ille vestibus Pontificalibus *Innocentium*
egitimum Pontificem adierit, & pacem petierit,
quam

etiam obtinuit. Ecclesiam Mediolanensem tumultuantis populi factione turbatam oratione, miraculis, & eloquio pacavit, atque Ecclesiæ reconciliavit mellifluus ille Doctor. Sanctitatem ac disciplinam adversùs dissolutos mores incomparabili studio & ardore defendit. Litteris undequaque missis, & Sermonibus ad Principes, populumque habitis ità omnes ad recuperandam Terram Sanctam animavit, tantâque authoritate usus est, ut *Conradum* Romanorum Imperatorem, *Ludovicum VII.* Galliarum Regem, *Theodoricum* Flandriæ Comitem, & *Henricum* Blesensem, aliosque Orbis Christiani Magnates monitis suis excitatos ipse manu propriâ Cruce signarit, totque Cruces, maximè dùm in Galliis *Cruciatam* anno MCXLVI. prædicaret, populo expetenti distribuerit, ut *cùm earum fascem præparatum seminasset potiùs, quàm dedisset, coactus sit vestes suas in Cruces scindere & seminare*, sicut testatur *Odo de Diogilo* Monachus Sancti Dionysii, & in Abbatia ejusdem Monasterii *Sugerii* successor, qui septem libellos edidit de *Ludovici VII.* Galliarum Regis profectione in Orientem, quos *Petrus Franciscus Chiffletius* in *asserto genere Illustri Sancti Bernardi* è tenebris eruit. Multa egregia Opera scripsit Sanctus *Bernardus*, in quibus Laicos, Monachos, Clericos, Abbates, Episcopos, ipsos quoque Summos Pontifices in *Eugenio III.* quondam discipulo suo, ad quem libros quinque *De Consideratione* direxit, eruditè, facundè, solidè & piè docet, instruit, informat, & omnibus congrua sanctioris vitæ documenta præbet: *Modus docendi ejus*, inquit noster Sixtus Senensis, *in sensibus mysticis indagandis, & in moribus formandis*

ferè

è semper versatur. Oratio ubique dulcis & ardens, delectat, & ardentèr incendit, ut ex suavissima gua ejus mel & lac verborum fluere, & ex ardentissimo ejus pectore ignitorum affectuum incendia mpere videantur. Opera Sancti *Bernardi* genuina sunt, teste *Bellarmino* in lib. *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, quæ *Gaufridus* discipulus Sancti Bernar- & alumnus, ejusque Vitæ Scriptor Historicus censet libro 3. Vitæ ipsius cap. ultimo. Verùm, nuina Sancti *Bernardi* Opera à supposititiis ne- certiùs distinxit ac secrevit, vel de iis doctiùs licavit, quàm Clarissimus *Joannes Mabillonius* in castigatissima S. *Bernardi* Operum Editione an- MDCLXVI. Parisiis publicata, & digesta in duo lumina, in quorum primo genuina Opera re- t, in altero Volumine reponit dubia & spuria ncto *Bernardo* perperàm adscripta. Plures etiam sdem Sancti Doctoris Epistolas & Tractatus è S. Codicibus depromptos, hactenùs ineditos, in em emisit, & Observationes pro more suo do- ssimas inseruit.

Sub initium duodecimi sæculi floruit *Ruper-* Abbas Monasterii Tuitiensis, quod à Sancto *riberto* Coloniensi Archiepiscopo constructum è regione Civitatis Coloniæ Aggrippinæ juxta enum. Fuerat *Rupertus* antea Monachus Cœno- Sancti Laurentii in Monte Leodii, sicut testa- *Renerus* ejusdem Cœnobii Monachus in libro *Viris illustribus sui Monasterii*. Multa Opera n in juventute, quàm jam ætate provectior mposuit *Rupertus* Abbas, inter quæ potissimùm mmendantur libri 12. *De Divinis Officiis*, quos us genuinum fœtum esse malè à quibusdam negari,

gari, luculenter demonstrat *Gabriel Gerberonius* i doctissima & uberrima *Apologia*, quam pro *Ru perto* concinnavit. Nonnulli moderni Scriptores secuti *Baronium* in Annalibus ad annum MCXI. & *Bellarminum* in libro *De Scriptoribus Ecclesiasticis* gravissimum errorem circa Sacramentum Eucharistiæ *Ruperto* impingunt, asserentes, eum hypostaticam panis & vini Eucharistici cum Verbo Divino unionem admisisse. Verùm, quamvis negari haud possit, *Rupertum* durioribus & obscuris suis locutionibus huic opinioni locum dedisse, adeò ut hæretici eum inter suos connumerare minimè dubitent: illum tamen ab hoc errore fuisse prorsùs alienum evincunt viri eruditi, non solùm, quia nullus veterum ad posteriora usque tempora hanc erroris notam *Ruperto* inussit, etsi multos æmulos habuerit; sed etiam, quia in epistola Nuncupatoria libris 12. *De Divinis Officiis* præfixâ, & passim in iisdem libris Berengarianam hæresim clarè oppugnat *Rupertus*, suamque mentem Catholicæ fidei apprimè consentaneam explicat asserendo, *panem & vinum mutari & converti in Corpus & Sanguinem Christi*. Qui certè loquendi modus hypostaticam Verbi Divini cum pane Eucharistico unionem penitùs excludit, non secus ac ille, qui his uteretur vocibus: *Natura humana in Christo conversa est in Verbum Divinum*, apertè censeretur negare unionem hypostaticam Verbi Divini cum natura humana. Sed plura ad vindicandum ab hoc errore *Rupertum* legesis apud *Gabrielem Gerberonium* loco citato, & apud *Natalem Alexandrum* tomo 6. *Historiæ Ecclesiasticæ*, art. 8. cap. 6. *De Scriptoribus* XII *sæculi*.

In-

Inter insignes Abbates, qui duodecimo Ec-
:esiæ sæculo doctrinâ & pietate claruerunt jure
: meritò censendus venit *Goffridus* natione Gal-
ıs, patriâ Andegavensis, Cœnobii Vindocinensis,
'rdinis Benedictini, Carnotensis Diœcesis, Ab-
as, & B. Priscæ Cardinalis. Is quippè *Urbano II.*
aschali II. & *Callisto II.* charissimus fuit, & Sedi
postolicæ ita addictus, ut pro ejus utilitate ac
:fensione duodeciès Alpes transcenderit, ac ter
› ejus adversariis captivus ductus fuerit. Episto-
rum libros quinque, Sermones undecim, & Tra-
atus octodecim scripsit, ex quibus quantùm fue-
: in sacris studiis, & Canonibus exercitatus, fa-
lè judicari potest. Inter ejus epistolas una est
ıæ ordine quadragesima septima extat libro
ıarto, ad *Robertum de Arbrisello* Ordinis Fontis
›raldi fundatorem, quē his verbis monet *Goffri-*
s Abbas Vindocinensis: *fœminarum quasdam, ut di-*
tur, nimis familiariter tecū habitare permittis, qui-
s privata verba sæpius loqueris, & cum ipsis etiam
' inter ipsas noctu frequenter cubare non erubescis.
. . *Hoc si modo agis, vel aliquandò egisti, novum*
' inauditum, sed infructuosum genus Martyrii inve-
sti. Hanc ad *Robertum de Arbrisello* epistolam non
e legitimam *Goffridi* Vindocinensis Abbatis pro-
n credidêre *Sirmondus* editor epistolarum ejus-
m Goffridi, *Bollandus* in Commentario prævio
vitam B. Roberti de Arbrisello, & *Joannes à*
ınu Firma Fontebraldensis Monachus in Disser-
:ione duplici *de Epistola contra B. Robertum de*
rbrisello conficta. Verùm, periti alii Critici hanc
istolam scriptam ad *Robertum de Arbrisello* vin-
cant *Goffrido* Abbati Vindocinensi, tum quia le-

 gitur

gitur in antiquissimo Codice MS, Cenomanensi eadem manu scripta, quâ cæteræ ejusdem Abbatis epistolæ, ut testatur *Sirmondus*; tum quia etiam *Mabillonius* in Musæo Italico tomo 1. pag. 59. loquens de Bibliotheca Reginæ Sueciæ, asserit se in ea vidisse Codicem complectentem epistolas *Goffridi* Abbatis Vindocinensis, ipsius ætate scriptum & has inter epistolam ad *Robertum de Arbrisello*, cujus nomen solâ primâ litterâ R. designatur. Ait etiam idem *Mabillonius* pag. 164. se vidisse Florentiæ in Bibliotheca S. Crucis, (quæ FF. Minorum Cōventualium domus est) Codicē MS. ætate Goffridi Abbatis exaratum, in quo inter ejus epistolas ea reperitur, quæ scripta est ad *Robertum de Arbrisello*. Quamobrem, negari non potest, hanc epistolam ad *Robertum de Arbrisello* verè à *Goffrido* Abbate Vindocinensi fuisse scriptam, quæ tamen officere non debet famæ & inculpatæ vitæ *Roberti de Arbrisello*, qui, ut ostendemus in sequenti Colloquio, Galliam & universam Ecclesiam sanctitate illustravit, & Apostolicis ædificavit virtutibus. Hanc siquidem epistolam scripsit *Goffridus* falsis delusus rumoribus à malevolis in *Robertum de Arbrisello* temerè in vulgus sparsis. Quod sanè mirum nemini videri debet, cùm ipsemet S. *Bernardus* Clarævallensis Abbas factioni adversùs Sanctum *Willelmum*, electum & consecratum Archiepiscopum Eboracensem in Anglia innocenter adhæserit, & insontem præsulatu mulctari curaverit. Mortuo siquidem Archiepiscopo Eboracensi, pars major *Willelmum* Thesaurarium elegit Episcopum, & *Henricus* Vintoniensis Episcopus, Sanctæ Sedis Legatus, illum consecravit. At *Osberto* Ar-

diacono ejuſdem Eccleſiæ, homine turbulento actioſo, intercedente, variæ per Angliam adsùs *Willelmum* ſparſæ ſunt criminationes, quæ *ernardum* ſeduxerunt, effeceruntque ut Sanctus Doctor adversùs S. *Willelmum* ſcriberet ad mmos Pontifices *Innocentium II. Cœleſtinum II. ium II. & Eugenium III.* eumque Sanctum Arpræſulem appellaret in ſuis epiſtolis *Idolum, racenſe, peſtem communem, ſervum nequam*, & m in Sedem Eboracenſem *non per oſtium, ſed enteo, ut ajunt, ſarculo intruſum*. Et tamen tunc glia ſanctiorem Præſulem *Willelmo* Eboracenſi habebat, neque majori apud alios multos vipiiſſimos exiſtimatione pollentem. Undè pamagnos ac pios viros falſis relationibus quanque decipi, & trahi in ſententias à veritate alie. Sed ſicut criminationes adversùs *Willelmum* racenſem Archiepiſcopum excogitatæ non pedierunt, quominùs *Honorius III.* Pontifex Maus eum Sanctorum Catalogo adſcripſerit, ita epiſtola *Goffridi* Abbatis Vindocinenſis ad *Roum de Arbriſello*, quæ falſos dumtaxat rumores alevolis ſparſos continet, nullũ ſanctitati, moque innocentiæ *Roberti de Arbriſello* præjudin inferre debet, ut fuſiùs oſtendemus in Colloo ſequenti.

Cæteros Abbates, qui duodecimo ſæculo vain locis eruditionis laude conſpicui fuerunt, cis hìc indicabo. Floruerunt ſub initium duoimi Eccleſiæ ſæculi *Ingulphus, Franco, & Berens*, quorum primus, ſeu *Ingulphus*, fuit patriâ dinenſis, & Abbas Croylandenſis, qui ſui Cœii ſcripſit Hiſtoriam, cui tamen varia à Regi-

bus Angliæ gesta intexuit. Hæc Historia *Ingulphi*, quam continuavit *Petrus Blesensis*, cum aliis Rerum Anglicarum Scriptoribus edita est à *Savilio* Londini anno MDXCVI. sed auctior, ac longè correctior prodiit Oxonii anno MDCLXXXVI. suppletis Lacunis, & additâ *Petri Blesensis* continuatione, quæ in editione Saviliana deerat. *Franco* fuit Abbas Cœnobii Afflegemensis in Brabantia Ordinis Benedictini, qui scripsit libros 12. *de Gratia Dei*, qui extant tomo 21. Bibliothecæ Patrum. *Berengosus* Abbas S. *Maximi* extra Muros Trevirenses, Ordinis Benedictini, edidit libros tres *de Inventione, & laude S. Crucis*, libellum *de Mysterio Ligni Dominici*, & Sermones aliquot. Quæ Opera extant in Bibliotheca Patrum. *Anselmus*, Gemblacensis Monasterii Abbas, Chronicon *Sigeberti* ejusdem Cœnobii Monachi continuavit ad annũ usq; MCXXXVI. *Rodulphus*, Abbas Monasterii S. *Trudonis*, Ordinis Benedictini in Diœcesi Leodiensi, scripsit Chronicon Monasterii Trudonensis libris 13. quos edidit Lucas Dacherius tomo 7. Spicilegii. Item Vitam S. *Lietberti* Episcopi Cameracensis, ab eodem *Luca Dacherio* editam tomo 9. Spicilegii. Composuit etiam *septem libros contra Simoniacos*, qui extant in Bibliotheca Gemblacensi, & epistolam ad *Sibertum* Priorem Cœnobii S. *Pantaleonis*, qui ab eo quæsierat; *An & qua ratione liceat aliquid exigere pro susceptione puerorum in Monasteriis?* Prolixam & eruditam *Rodulphi* epistolam ad quæstionem à *Siberto* propositam unà cum litteris *Siberti* ad *Rodulphum* edidit doctissimus *Mabillonius* Tomo 2. Analectorum.

Waselinus cognomento *Momalius*, Cœnobi

S. Lau

urentii apud Leodienses Abbas, scripsit episto-
de Continentia Conjugatorum ante Communio-
, quam evulgavit *Mabillonius* tomo 1. Anale-
um pag. 339. ubi de legibus continentiæ Con-
lis, quam certis diebus præscribunt Canones,
a eruditè observat idem *Mabillonius*. Plures
ates doctrinâ & pietate celebres in Gallia duo-
imo sęculo extiterunt, quos inter pręcipuè emi-
t *Petrus Mauritius* Abbas Cluniacensis, *Guillel-*
Abbas S. *Theodorici* propè Remos, *Guerricus*
acensis Monasterii in Diœcesi Remensi Abbas,
oldus Abbas Bonævallis, in Diœcesi Carnoten-
erlo Monasterii *Saviniaci*, quod est in Diœcesi
incensi, Abbas; *Isaac* Abbas *de Stella* in Diœ-
Pictaviensi, *Alanus*, Insulensis, Cœnobii *Ripa-*
in Diœcesi Trecensi I. Abbas, *Amedeus* Ab-
Altacumbæ in Diœcesi Gebennensi, & *Henricus*
obii Clarævallẽsis Abbas electus, quorum scri-
ìc brevitèr, quantùm fieri poterit, recensebo.
rimis, *Petrus Mauritius* in Arvernia ex nobili
re natus, & Abbas Cluniacensis electus anno
xIII. morum gravitate, vitæ sanctimoniâ, &
itione eximiâ excelluit, & *Venerabilis* cognomẽ-
ppellari promeritus est, quo nomine ab *Inno-*
o II. & *Eugenio II.* Summis Pontificibus insi-
ur. Eum S. *Bernardus* in epistola 276. ad *Euge-*
III. appellat *Vas in honorem plenum gratiæ &*
atis, refertum plurimis bonis. Virtutis exem-
disciplinæ summam, speculum Sanctitatis. Scri-
Petrus Venerabilis Epistolarum libros sex, Tra-
m adversus Judæos: Tractatum adversus Petro-
nos, libros duos de Miraculis, Sermones qua-
Hymnos & Rithmos quosdam, & *Statuta Con-*

gregationis Cluniacensis, quæ Opera excusa sunt in Bibliotheca Patrum, & recensentur in vita ejusdem Abbatis Cluniacensis, quæ extat in Chronico Cluniacensi. *Guillelmus*, Ordinis primùm Benedictini, & Abbas S. *Theodorici* propè Remos, arctissima necessitudine cum S. Bernardo Claravallensi Abbate junctus fuit, cujus post mortem, abdicatâ Præfecturâ, Cisterciensem Ordinem in Monasterio Signiacensi professus est, ac multa scripsit Opera, quæ edita sunt tomo 4. Bibliothecæ Cisterciensis. *Guerricus*, S. Bernardi Discipulus, & Igniacensis Monasterii Ordinis Cisterciensis Abbas composuit piissimos & elegantissimos Sermones, qui extant in Bibliotheca Patrum tomo 23. pag. 169. *Arnoldus*, Abbas Bonævallis in Diœcesi Carnotensi, Ordinis Benedictini, Sancto *Bernardo*, dùm adhuc in vivis esset, amicissimus fuit, ut liquet ex epistola 310. quam S. Bernardus in extremis positus ad ipsum scripsit, ut se ejus precibus commendaret: Scripsit *Arnoldus* Abbas *Tractatum de septem verbis Domini in Cruce prolatis*: *Tractatum de operibus sex dierum*, Sermonem *de laudibus S. Mariæ Virginis*. Tractatum *de Cardinalibus Christi operibus*, qui olim S. *Cypriano* perperam adscriptus fuit, *Meditationes varias*, quæ Opera in unum collecta, & *Arnoldo* Abbati, eorum legitimo Authori, restituta prodierunt ad calcem S. *Cypriani* Operum *Oxonii* anno MDCLXXXII. Scripsit etiã idem *Arnoldus* Abbas plures epistolas, & Auctor est libri secundi *de Vita S. Bernardi*, ut demõstrat doctissimus *Mabillonius* in suis Notis ad epistolas S. *Bernardi* pag. 154. *Serlo* Abbas Monasterii *Saviniaci*, quod in Diœcesi Abrincensi in Galliis situm est, Ordinis Benedicti-

Sancto *Bernardo* familiaris fuit, eique, ac Cœ-
io Clarævallensi Ordinis Cisterciensis non so-
Monasterium *Saviniacum*, cui Præpositus erat,
etiam triginta alia, quæ ipsi velut Ordinis Ca-
parebant, tradidit ac perpetuò addixit. Post
tum S.*Bernardi* ad Cœnobium Clarævallense
lo, abdicato regimine, secessit, ubi piè obiit, &
mones à se conscriptos reliquit, quos tomo *6.*
liothecæ Cisterciensis publicavit P. *Bertrandus*
ier. Varios itidem Sermones composuit *Isaac*,
terciensis Ordinis Monachus, tum Abbas *de*
la, quos unà cum ejusdem Abbatis libro *de Ani-*
, & epistolâ ad *Joannem* Episcopum Pictavien-
mox citatus *Bertrandus Tissier* edidit tomo 6.
liothecæ Cisterciensis. *Alanus*, patriâ Insula-
, ac subindè Gallo-Flander, in Cœnobio Cla-
allensi vitam Monasticam professus, postea
nobii *Ripatorii* recens in Diœcesi Trecensi con-
cti primus Abbas fuit, indè tamen eductus, ad
scopatum Antisiodorensem provectus est. Sed
huic Ecclesiæ per tredecim annos præfuisset,
scopatui, de licentia Sedis Apostolicæ, nun-
m remisit, & ad suam *Claramvallem* reversus est.
lta elucubravit Opera, de quibus legendus est
ricus de Gandavo in libro de *Scriptoribus Eccle-*
icis cap.21. Vitam S.*Bernardi* ab eodem *Alano*
ptam in lucem emisit, & editioni suæ Operum
cti *Bernardi* præfixit *Joannes Mabillonius* an-
MDCLXVI. *Amedeus* non longè à Vienna in Gal-
ex illustri familia oriundus, Ordinis Cister-
sis Monachus, ac S.*Bernardi* apud Claramval-
Discipulus fuit, exindè Abbas Altacumbæ in
œcesi Gebennensi, ac demùm Episcopus Lausa-

nensis consecratus, & à *Friderico I.* Imperatore Cancellarius Imperii renunciatus est. Composuit octo Homilias *de Laudibus B. Mariæ Dei-paræ*, curâ *Richardi Gibboni* Soc. Jesu editas Audomari anno MDCXIII. ac deindè insertæ fuerunt ad calcem S. Leonis Operum Lugduni MDCXXXIII. & in Bibliotheca Patrum tomo 20. pag. 1262. *Henricus* Abbas Clarævallensis electus, & à *Clemente III.* Pontifice Maximo Cardinalis Episcopus Albanensis creatus, missusque in Gallias Legatus adversùs hæreticos Albigenses, scripsit librum *de Peregrinante Civitate Dei*, & aliquot epistolas, quæ unà cum epistolis *Petri* Abbatis itidem Clarævallensis, & Sermonibus *Garrerii*, qui *Petro* in Præfectura Clarævallensi successit, editæ sunt tomo tertio Bibliothecæ Clarævallensis. Ex tot eruditis juxta ac piis Abbatibus, qui duodecimo Ecclesiæ sæculo Clarævallensi Cœnobio præfuerunt, facilè intelligere potes, Ordinem Cisterciensem eâ ætate in Galliis maximè floruisse.

Angliam tres insignes Ordinis Cisterciensis Abbates duodecimo Ecclesiæ sæculo illustrarunt, videlicet *Gillebertus*, *Ælredus*, & *Balduinus* cognomento *Devonius*, quorum primus, seu *Gillebertus de Hoilandia* sub S. Bernardo Cisterciensis Ordinis Monachus, tum Svinscherensis Abbas in agro Lincolniensi, magnus fuit S. *Bernardi* æmulator, & elegantissimos quadraginta octo Sermones in tria libri *Cantici Canticorum* Capita scripsit, ibi incipiens, ubi S. *Bernardus* scribendi simul & vivendi finem fecerat, qui unà cum epistolis quibusdam, & Asceticis ejusdem Abbatis Dissertationibus extant in

Appendice Operum S.*Bernardi* editionis P.*Ma-lonii* tomo 4. Alia opera edidit *Gillebertus*, quæ fert *Joannes Pitseus* lib. *de Illustribus Scriptoribus Angliæ*. Alter, seu *Ælredus* natione Anglus, Ordinis Cisterciensis Monachus, & Abbas Rievallensis Eboracensi Diœcesi, scripsit Sermones XXXI. *Oneribus Isaiæ*, aliosque variis de argumen- & solemnitatibus Sanctorum: *Speculi Charitatis* libros tres: Libros totidem Dialogorum *Spirituali Amicitia*: *Tractatum de Jesu Puero odenni*, & alia nonnulla Opera, quæ refert *Pitse-* lib. *de Illustribus Angliæ Scriptoribus*. Tertius, *Balduinus*, cognomento *Devonius*, oxoniæ in Anglia natus, Cænobii Fordensis, Ordinis Cisterciensis, Abbas, tum Vigorniensis Episcopus, ac ndem Archiepiscopus Cantuariensis, edidit *Tractatum De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, quosdam alios libros, quos collegit ac publica-, *Bertrandus Tissier* Tomo V. *Bibliothecæ Cisterciensis* anno MDCLXII. Hic prætermittere haud ssum duos alios eruditos Abbates, qui duodemo sæculo in Anglia claruerunt, quamvis ex Anglia oriundi non fuerint. Primus est *Gilbertus*, e *Gislebertus* cognomento *Crispinus* patriâ Normannus qui in Beccensi Cænobio, unà cum S.*Anselmo* Monasticam vitam egit, ac posteà Westmonasteriensis in Anglia factus Abbas, celebrem Disputationem, quam cum Judæo quodam Moguntino de Christianæ Religionis veritate olim habuerat, litteris mandavit, & in Dialogi formam degit sub hoc titulo: *de Fide Ecclesiæ contra Judæos*. Hoc *Gilberti* Abbatis Opus, quod *Gabriel Gerberonius* inter Opera S. *Anselmi* anno MDCLXXV.

inte-

integrum inſeruit, perperàm nonnulli confundunt cum alio libro, qui inter S. *Auguſtini* Opera extat ſub titulo; *Altercatio Synagogæ & Eccleſiæ.* Alia ejuſdem *Gilberti* Abbatis Opuſcula memorant *Balæus*, & *Pitſeus* lib. *de Illuſtribus Angliæ Scriptoribus.* Alter Abbas, qui Angliam eruditione ſuâ illuſtravit, quamvis natione Anglus non eſſet, fuit *Hugo* Gente Gallus, patriâ Ambianenſis, qui Radingæ in Anglia primus Abbas factus eſt, dein Archiepiſcopus Rotomagenſis creatus. Scripſit tres libros contra Hæreticos ſui temporis, ſive *de Eccleſia & ejus Miniſtris ad Albericum* Oſtienſem Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum, quos *Lucas Dacherius* ad calcem Operum *Guiberti Novigentini* Abbatis edidit.

In Germania floruerunt *Ekbertus* S. Florini Sconhauienſis Abbas, *Elizabetha* ejus ſoror Abbatiſſa Sconhaugenſis in Diœceſi Trevirenſi Ordinis Benedictini; & *Hildegardis* Monaſterii S. *Ruperti* in Monte ad Bingam Moguntinæ Diœceſeos propè Rhenum fluvium Abbatiſſa. Sermones tredecim contra *Catharos* compoſuit *Ekbertus* Abbas, & vitam *Elizabethæ* Abbatiſſæ ſororis ſuæ, cujus extant *Viſionum*, ſeu *Revelationum* libri tres, & *Epiſtolarum* liber unus, typis impreſſi Coloniæ anno MDXXVIII. *Hildegardis* Abbatiſſa ſanctitate & divinis Revelationibus illuſtris fuit, quas ſcripto traditas *Eugenius III.* Papa, & primores Germaniæ & Galliæ Epiſcopi ac Abbates, in quibus S. Bernardus, examinarunt atque probarunt. Nec ſolùm *Eugenius III.* ſed etiam *Anaſtaſius* IV. & *Hadrianus* IV. Summi Pontifices *Hildegardim* ſuis Epiſtolis honorarunt, ejuſque orationibus ſe ac Romanam

ianam Ecclesiam commendarunt. Scripsit tres ievelationum libros, plurimas Epistolas, librum ıscriptum *Scivias*, ideſt *de ſcientia viarum Dei*, : alios Tractatus, quos *Trithemius* Abbas lib. *e viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti* cap. xıx. & lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* commemorat.

Denique, in Belgio, præter S. *Norbertum*, ræmonſtratenſium Ordinis Inſtitutorem ſanctiıte & doctrinâ illuſtrem, de quo in ſequenti Colıquio differendi ſeſe opportunior dabit occaſio, ræfulſit *Philippus* ejuſdem Pręmonſtratenſis Orlinis CanonicusRegularis, & Monaſterii *BonæSpei*, rimo lapide à Binchio Hannoniæ oppido ſiti ſeundus Abbas. Scripſit Commentaria *in Cantica anticorum*, librum *De lapſu primi hominis & damatione Salomonis*, libros tres *De Clericorum digniıte, ſcientia, continentia* &c. Vitas aliquot Sanctoım Selectorum, varias Epiſtolas, nonnullaque oemata, & alia Opuſcula, quæ *Nicolaus Chamart* ıbbas *Bonæ Spei*, edidit Duaci anno MDCXXI.

D. Longum ſatis texuiſti Illuſtrium Abbaım duodecimi ſæculi Catalogum, veniamus moò ad Monachos, qui eodem ſæculo variis in lo:s aliquâ nominis celebritate claruerunt, & quoım hactenùs nullam mentionem feciſti.

M. Septem præſertim Monachi in Galliis octrinâ & pietate duodecimo ſæculo celebres ĸtiterunt, videlicèt *Guigo* Carthuſianus, *Hugo à ancto Victore*, *Richardus à Sancto Victore*, *Herveus*, Monachus Ordinis Sancti Benedicti, *Gaufredus* Monachus Claræ vallenſis, *Petrus Pictavienſis*, Beedictinus, & *Hugo Pictavinus* Ordinis itidem Benedi-

nedictini Monachus, de quorum Scriptis breviter hìc agendum est. *Guigo* in Delphinatu natus, & quintus Carthusiæ Majoris Prior, scripsit *vitam S. Hugonis Grationopolitani Episcopi*, jubente *Innocentio II.* Pontifice Maximo, cui ipsam nuncupavit. Hanc vitam *Henschenius*, & *Papebrochius* inter Acta sanctorum mensis Aprilis ad diem primum publicarunt. Alia Opuscula edidit *Guigo* Carthusianus, quæ in Supplemento de Scriptoribus Ecclesiasticis enumerat *Casimirus Oudinus*, ubi tamen malè ait, Sanctum *Hugonem* fuisse primum Carthusianorum Fundatorem. *Hugo à Sancto Victore*, Canonicus Regularis Sancti *Victoris* Parisiensis, vir fuit in divinis Scripturis eruditissimus, & in sæculari Philosophia nulli priscorum inferior, ut ait *Trithemius*. Multa Opera *Hugo à Sancto Victore* eruditione singulari scripsit, quorum indicem texere nimis longum esset. Hic dumtaxàt obitèr observabo, nonnulla opera *Hugoni Victorino* attribui, quæ tamen non ab ipso, sed ab *Hugone* Corbeiensi in Gallia Monacho, *De Folieto* dicto, qui posteà fuit S. R. E. Cardinalis, edita fuerunt, sicut testatur *Casimirus Oudinus* in Supplemento Scriptorum Ecclesiasticorum, ubi ex MSS. Codicibus à se visis demonstrat, libros quatuor *de Claustro Animæ*, librum *De Medicina Animæ*, aliosque quosdam, *Hugoni Victorino* perperam attributos, vindicari debere *Hugoni* Monacho Corbeiensi, *De Folieto* nuncupato, cujus meminit *Trithemius* in Chronico, & aliqua ejus Opera recenset, inter quę duo mox à me laudata, & *Hugoni à Sancto Victore* falsò adscripta reperiuntur. *Richardus à Sancto Victore* fuit discipulus *Hugonis à Sancto Victore*, &

quam-

quamvis natione Scotus esset, floruit tamen in Galliis ut potè Canonicus Regularis Ordinis S. Augustini in Cænobio Parisiensi, ejusdemque Prior. Eum S. *Bernardus* in gravioribus Theologiæ difficultatibus consulere solitus erat, extatque *Richardi à S. Victore* Tractatus *De tribus appropriatis personis* adBernardum Claræuallensem scriptus. Extat & alius Tractatus ejusdem Auctoris *De Incarnato Verbo* ad *Bernardum Abbatem Claræuallensem*, aliusque sub hoc titulo: *Declarationes nonnullarum difficultatum scripturæ adBernardum Claræuallensem*. Multa alia perdocta Opera edidit *Richardus à S. Victore*, quę recensent *Trithemius* in Chronico, *Bellarminus*, & *Labbeus* lib. *De Scriptoribus Ecclesiasticis* & noster *Sixtus Senensis* lib. 4. Bibliothecæ Sanctæ. Prodierunt *Richardi à S. Victore* Opera Venetiis anno MDCXXI. &Rothomagi MDCL. *Herueus* Monachus Dolensis edidit *Commentarium in Epistolas S. Pauli*, qui falsò adscriptus S. Anselmo inter Opera ejus habetur. Extat etiam in Bibliotheca Claromontana, teste *Labbeo*, *pręgrandis Commentarius* MS.ejusdem Heruei *inIsaiam Prophetam ad Joannem Dolensem*. Epistolam Encyclicam, quam scripserunt Monachi Dolenses, & in qua *Heruei* vita & Scripta continentur, edidit *Lucas Dacherius* Tomo 2. Spicilegii pag. 514. *Gaufredus* Monachus Clarępallensis scripsit *Epistolam de rebus in Concilio Remensi in causa Gilberti Porretani Actis*, quæ extat inter Acta Concilii Remensis. *Petrus Pictaviensis* Monachus, Ordinis Benedictini, *Petro Venerabili* Abbati Cluniacensi Carmen Panegyricum cecinit, & ad ipsum scripsit Epistolam. Auctor est etiam idem *Petrus* Epitaphii *Gelasii II.* Pon-

Pontificis Maximi. *Hugo Pictavinus*, Ordinis S. Benedicti Monachus cænobii Vezeliacensis, quatuor libris complexus est ejusdem Monasterii Historiam, quæ extat Tomo III. Spicilegii Dacheriani. Hic pretermittere non possum *Drogonem* insignem Monachum, S. *Joannis* Laudunensis in Galliis Abbatem, qui ab *Innocentio II.* Summo Pōtifice Romam vocatus, Episcopus Cardinalis Ostiensis creatus est. Scripsit Sermonem *De Passione Domini*, item librum *De Creatione & Redemptione hominis*, Opusculum *De septem Donis Spiritus Sancti*, & Tractatum *De Horis Canonicis*. Quæ Opera extant in Bibliotheca Patrum.

In Italia duo eximiæ eruditionis Monachi Cænobii Cassinensis, *Leo* videlicet, & *Petrus* floruerunt. *Leo* gente *Campanus*, & à patria *Marsicanus* appellatus, ad Cardinalitias Infulas à *Paschali II.* Pontifice Maximo evectus est. Scripsit *Chronicon Monasterii Cassinensis* tribus libris comprehensum à tempore S. *Benedicti* usque ad *Desiderium* ejusdē Monasterii Abbatem, qui posteà Pontifex Romanus electus, *Victor III.* nuncupatus est. Hunc *Leonem Marsicanum* Monachum Cassinensem *Baronius* in Annalibus, & *Possevinus* in Apparatu sacro confundunt cum altero *Leone* Monacho itidem Cassinensi, qui *Urbano II.* fuit ab Epistolis, & Registrum ejus composuit, quique à *Paschali II.* inter Cardinales Diaconos adscriptus est. Verùm, sicut jam à viris doctis observatum est, *Leo Marsicanus* Cardinalis, qui Chronicon Cassinense tribus libris composuit, & ad mortem usque *Victoris III.* Papæ perduxit, diversus est ab altero *Leone* Cardinali, qui Epistolarum *Urbani II.* Registrum edidit, sicut

:ut manifeſtò demonſtrat *Petrus Diaconus* in
oro De Viris Illuſtribus cap. 30. ubi de *Leone*,
ēto *Marſicano*, dicit, eum Sanctitate & Monaſti-
s diſciplinis ad plenum imbutum, & in Divinis
ripturis apprimè eruditum fuiſſe. Capite verò
ſequenti loquens de alio *Leone* Cardinali, affir-
at, eum feciſſe *Regiſtrum* Epiſtolarum *Urbani II.*
umque ſtudio ac eloquentiâ inſignem extitiſſe
ſtatur. Confundi itaque haud debent duo iſti
ones ejuſdem Cænobii Caſſinenſis Monachi, &
oſteà S. R. Eccleſiæ Cardinales. *Chronicon* Cæno-
i Caſſinenſis à *Leone Marſicano* cæptum, & ad
ſiderii Abbatis tempora perductum continuavit
trus patriâ Romanus, & Monachus Caſſinenſis,
amque continuationem abſoluit anno MCXL. Præ-
r iſtud Opus, innumera alia Opuſcula à ſe con-
ēta recenſet *Petrus* Monachus Caſſinenſis cap. 68,
. 4. Chronici Caſſinenſis, ſed præſertim librum
viris Illuſtribus Cænobii Caſſinenſis, qui extat To-
o XXI. Bibliothecę Patrum Editionis Pariſien-
. De Abbate *Joachimo*, qui XII. Eccleſiæ ſæcu-
in Italia floruit, deque ejus ſanctitate & vati-
niis, ſat ſuperque diximus ſub finem Colloquii
rtii. Quapropter, breviter hìc annotare ſufficiet,
bbatem *Joachimum* quinque ſcripſiſſe libros *de
ncordia veteris ac Novi Teſtamenti*, *Pſalterium de-
mChordarum*, *Commentaria in Jeremiam Prophe-
m, in Iſaiam, & in nonnulla Capita Nahum, Aba-
c, Zachariæ, & Malachiæ Prophetarum*, nec non
rum adversùs quamdam *Petri Lombardi* Opinio-
m, qui in Synodo Lateranenſi IV. ſub *Innocen-
III.* damnatus eſt. Plurima alia Abbatis *Joa-
imi* Scripta recenſet, & MSS. extare refert *Caro-
lus*

lus Du Visch in Bibliotheca Scriptorum Cistercien-sium pag. 172.

Infinitus profectò essem, si hìc sigillatim recensere vellem alios Monachos, qui XII. sæculo doctrinæ & pietatis laude claruerunt, quique Vitas, Miracula, & Gesta Sanctorum scripserunt. Iis itaque referendis, brevitatis ergò, supersedebo, totumque Illustrium XII. sæculi Monachorum agmen claudet *Algerus*, primùm Leodiensis Canonicus, indèque spreto seculo Cluniacensis Monachus, qui tres libros *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini adversùs Berengarium* edidit, & extant in Bibliotheca Patrum tomo 21. pag. 251. Scripsit etiam *Algerus* Tractatum *De Misericordia & Justitia*, cujus Præfationem doctissimus *Mabillonius* publicavit tom. I. Analectorum pag. 303. & integrum Tractatum se aliquandò in lucem emissurum pollicetur.

Pervenimus tandèm ad sextam & ultimam duodecimi sæculi Scriptorum Classem, in qua de iis Auctoribus sermonem instituere debemus, qui de Theologia Scholastica, & de Jure Canonico scripserunt, ut igitur ab his Scriptoribus, qui Theologiam Scholasticam suis lucubrationibus illustrarunt, initium sumamus, ostende in primis, quænam fuerit Origo, quive progressus Theologiæ Scholasticæ? Dein, referes celebriores Auctores, qui duodecimo Ecclesiæ sæculo in tradenda & propaganda Theologia Scholastica studium operamque posuerunt?

M. Theologiæ Scholasticæ nomen duodecimo præsertim sæculo invaluit, ejusque professores *Scholastici* fuere appellati, tùm quia, ut inquit *Bulæus* tom. 2. *Historiæ Universitatis Parisiensis* pag. 584 eam ex Philosophorum instituto Discipulis in Scho-

li

tradebant; tùm quia etiam Scholaſticorum ore diſputabant, altercabantur, ac ſæpiùs quæ-
ones ventilabant, quæ extrà Scholas nullius,aut
tèm exigui uſus eſſe videbantur. Hujus intro-
ctæ Theologiæ Scholaſticæ quatuor Anteſigna-
s conſtituit *Gualterus de Sancto Victore*, videlicèt
trum Abaelardum, Gilbertum Porretanum, Petrum
mbardum, & *Petrum Pictavinum*, contrà quos li-
os quatuor ſcripſit, in quibus eos crebrò *Schola-*
os appellat. Paulò plus ſtudii,quàm par fuiſſet,
culo duodecimo impenſum eſt promovendo
eologiæ Scholaſticę Imperio, Dialecticęque ſub-
itatibus excogitandis, magis quàm cæteris libe-
libus artibus excolendis, ità ut graviſſimi dein-
ps emerſerint abuſus. Nonnulli quippè pro do-
ina Ariſtotelis acerrimè decertantes juſtæ me-
ocritatis terminos prętergreſſi vitioſam omninò
Theologiæ Profeſſoribus planè indignam in Fa-
ltatem Pariſienſem invexerunt Theologiam,gra-
s nimirùm ſeriosque & ſuâ majeſtate ſacros Tra-
tus futilibus quæſtionibus, vanis inventionibus,
gidis & jejunis argumentis,ridiculisq;diſtinctio-
ous & ſolutionibus dehoneſtãtes. Alii bellatricem
eologiã ſic in deliciis habebant,& cęſim ac pun-
m ità in arena digladiari geſtiebant,ut in ſuis ar-
tis,ſubtilibusq;de rebus Theologicis diſputatio-
ous ne verbum quidem de Scriptura,Patribuſq;ul-
citròque proferrent,& quod feſtivũ ac lepidum
it,omnes quęſtiones Theologicas ad frivolas exi-
Dialecticæ regulas exigerent, quaſi ex *Porphyrii*
ificio, vel ex Ariſtotelis argumentationibus no-
a ſuſpenſa eſſet Religio. Hunc gravem in Facul-
e Pariſienſi ſerpentem abuſum ut radicitùs ex-

tirparet *Gregorius IX.* Pontifex Maximus,ad Magistros Parisienses an. MCCXXVIII. Scripsit epistolam, in qua significat, se graviter admodùm,ac molestè ferre, Theologos Parisienses ad varias descendisse Philosophorum tricas,inanesque quæstiones ostentandi tantùm ingenii causâ excogitatas : *Tacti dolore cordis intrinsecùs*, inquit, *amaritudine repleti sumus absinthii, quòd, sicut auribus nostris est intimatum, quidam apud vos spiritu vanitatis ut uter distenti, positos à Patribus terminos prophana transferre satagunt novitate, Cœlestis paginæ intellectum Sanctorum Patrum studiis certis terminis limitatæ, quos transgredi non solùm est temerarium, sed prophanum, ad doctrinam Philosophorum naturalium inclinando, ad ostentationem scientiæ, non profectum aliquem auditorum,ut sic videantur nonTheodidacti,seù Theologi, sed potiùs Theophanti. Cùm enim Theologiam secundùm approbatas traditiones Sanctorum exponere debeant, & non carnalibus armis, sed Deo potentibus destruere omnem altitudinem extollentem se adversùs scientiam Dei, & captivum in obsequium Christi omnem redigere intellectum; ipsi doctrinis variis & peregrinis abducti redigunt caput in caudam, & ancillæ cogunt famulari Reginam .... ne igitur hujusmodi dogma temerarium & perversum ut cancer serpat & inficiat plurimos, oporteatque filios perditos plorare Rachelem, præsentium vobis authoritate mandamus & districtè præcipimus, quatenùs, prædicta vesania penitùs abdicata, sine fermento mundanæ scientiæ doceatis Theologicam puritatem, non adulterantes verbum Dei Philosophorum figmentis, sed contenti terminis à Patribus institutis, mentes auditorum vestrorum fructu cœlestis eloquii saginetis &c*

inte

egram *Gregorii IX.* ad Theologos Parisienses
stolam refert *Bulæus* tomo 3. *Historiæ Universi-*
is Parisiensis pag. 129.

Non hæc eò tamen impræsentiarum dico,
òd velim improbare studium Theologiæ Scho-
icæ, cujus potiùs utilitatem in sequenti Col-
uio contrà Heterodoxos, qui eam cane pejùs &
gue odio prosequuntur, asseram ac vindicabo;
solùm necessarium esse duxi historicè referre,
ìm malè de Theologia Scholastica, statim ac
odecimo sæculo prodire cæpit, meriti sint qui-
n arguti homines, qui eam in captiosam ac me-
sophisticam converterunt versutiam, de rebus
inis cavillantes morosiùs, argutantes subtiliùs,
tricis unicè morantes, contorta & aculeata vi-
ntes sophismata, perstringendis oculis, fuco fa-
ndo, & infuscandæ quàm inquirendæ & liman-
veritati aptiora. Sed, missis illis otiosis homi-
us, qui duodecimo sęculo, repudiatâ solidâ ger-
næ Theologiæ formâ, se suosque auditores va-
, frugisque expertibus commentis pascebant,
iamus ad celebres illos Scriptores, qui eodem
ulo Theologiam Scholasticam in meliorem for-
m redegerunt, eamque, collectis veterum Pa-
m sententiis, auxerunt, exornarunt, illustra-
nt. Inter illos primas tenet, ac facilè omnium
nceps est *Petrus Lombardus* magnę famæ & exi-
nationis Magister, natione Insuber, Patriâ No-
iensis, qui ex Academia Bononiensi ad Pari-
nsem se transtulit, & posteà ad Episcopatum
risiensem anno MCLIX. vel MCLX. assumptus est.
celluit præsertim in Theologia Scholastica, &
Academia Parisiensi gradus Doctorales insti-

 tuit,

tuit, exemplo *Gratiani*, qui, ut mox dicemus, eos dem Gradus in Jure Canonico jàm Bononiæ instituerat, aut instituendorum author fuerat. *De Petro Lombardo* hæc habet *Henricus Gandavensis*: Petrus Lombardus *Theologiæ Scholæ Parisiis Præsiden scripsit quatuor libros sententiarum, Opus magnum & arduum, quo opere usque hodiè vel maximè utuntu studia Theologorum. Inveniuntur etiam sermones aliqu de diversis solemnitatibus ab ipso scripti*. Noster *Sixtus Senensis* libro 4. Bibliothecæ Sanctæ ait, omnes Theologorum Scholas Petrum Lombardum singulari quadam venerationis excellentià *Magistrum sententiarum* appellare, & in ejus Theologia Compendium innumerabilia disputationum volumina eruditissimos clarissimarum toto Christiano Orbe Academiarum Theologos elaborasse. Fatendum tamen est, non omnes *Petri Lombardi* sentētias esse receptas, sed nonnullas communi Theologorum calculo explodi, quarum extat index ad calcem libri quarti sententiarum. Omnes *Petri Lombardi* nævos ad Articulos quatuordecim revocat Sanctus *Antoninus* parte 4. tit. 11. cap. 8. Fertur, *Petrum Lombardum*, *Gratianum*, & *Petrum Comestorem*, germanos fratres fuisse ex adulterio procreatos, quorum mater de peccato, quo tantos viros pepererat, vix dolere potuerit. Sed hæc historiola inter aniles fabulas reponenda est, cùm certissimè constet, *Petrum Lombardum*, Insubrium fuisse & patriâ Novariensem; *Gratianum* ex Etruria in Oppido *Clusio* oriundum; *Petrum* verò *Comestorem* natione Gallum, patriâ Trecensem. Qui igitur fieri potuit, ut tres illi insignes viri nationibus adeò diversi ex ejusdem matris utero prodierint? apage fabulam.

Pe

Petri Lombardi Magistri sententiarum scri-
ndi modum imitati sunt *Magister Anselmus*, Lau-
nensis Decanus, qui per quadraginta & ampliùs
nos Theologiam publicè Parisiis professus est,
Robertus Pullus, quorum primus, seù *Ansel-
s*, congestis hic indè ex veterum Patrum Scriptis
ntentiis, totum vetus ac novum Testamentum
erlineari marginalique Glossa illustravit, alia-
e reliquit Opera, quorum pleraque adhùc ine-
a sunt. Habuit *Anselmus* discipulos celeberri-
os, videlicèt *Vvillelmum Campellensem*, qui fuit
steà Episcopus Catalaunensis; *Petrum Abaelar-
n*, *Gaufridum Britonem*, dein Rotomagensem
chipræsulem, aliosque. *Anselmi* elogium, an-
nque ejus emortualem *Lucas Dacherius* in No-
ad Opera, quæ publicavit, *Gilberti* Abbatis
atæ Mariæ de Novigento pag. 642. descripsit ex
ronico Canonici Laudunensis coævi hactenùs
dito. *Robertus Pullus* in Anglia natus, studio-
n causâ Gallias petiit, & Parisiis scientias cùm
ras, tùm prophanas didicit, & docuit, ut ha-
t *Pitseus* in *Roberto Pullano*. Romam ab *Innocen-
II.* vocatus, à *Lucio II.* ejus successore Cardina-
renunciatus est *Robertus Pullus*, ediditque *octo
tentiarum libros*, quos *Hugo Mathoudus* Mona-
us Congregationis Sancti Mauri eruditis Notis
ıstratos publicavit Parisiis anno MDCLV. Sub
em duodecimi sæculi duo celeberrimi in Galliis
ruerunt Theologi, videlicèt *Petrus Comestor*, seù
nducator dictus, & *Petrus Cantor*, quorum pri-
ıs gente fuit Gallus, patriâ Trecensis, ejusdem-
e urbis Canonicus & Decanus. Celeberrimâ
tri Comestoris famâ excitati Parisienses, cum ad

ſe vocarunt, & Academiæ Pariſienſis Cancellarium conſtituerunt. Scripſit ad Guillelmum Archiepiſcopum Senonenſem *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* libros ſexdecim, in quibus Hiſtoriam ſacram à principio Geneſeos uſque ad finem Actuum Apoſtolorum in Compendium redegit. Sermones, & alia Opera, quę edidit, adhùc Pariſiis in Cęnobio Canonicorum Regularium Sancti *Victoris*, & in variis Bibliothecis MSS. aſſervantur. Duos Tractatus, videlicèt *De Vita & Geſtis Beatæ Virginis*, & *de Laudibus Sancti Joannis Evangeliſtæ* ſcriptos fuiſſe à *Petro Comeſtore* pertendit *Petrus de Alva & Aſtorga* Minorita in libro, quem, ſub ementito nomine *Roderici Rodriguez*, inſcriptum *Pleytos de los libros* Tortoſæ anno MDCLXIV. Hiſpanica linguâ edidit. At duos iſtos Tractatus *Petrum Comeſtorem* parentem non habere, ſed noſtro *Vincentio Bellovacenſi* vindicari debere invictis momentis, ſed præſertim ex peritorum Criticorum conſenſu, & ſtyli ſimilitudine demonſtrat noſter *Jacobus Echard* in libro, quem Pariſiis anno MDCCVIII. publici juris fecit, ſub hoc titulo: *Summa S. Thomæ ſuo Auctori vindicata*, & omnes conjecturas, quibus laudatus *Petrus de Alva* famoſus Ordinis Prędicatorum æmulus duos iſtos Tractatus *Petro Comeſtori* aſſerere, & noſtro *Vincentio Bellovacenſi* abjudicare nititur, perdoctè exſufflat pag. 505. & ſequentibus. *Petrus Cantor*, celeberrimus Theologus fuit, *vita & ſcientia clarus*, ut ait *Nangius* in ſuo Chronico. Eum etiam plurimùm laudant *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali lib. 29. cap. 59. *Albericus* in Chronico, ſed præſertim *Jacobus de Vitriaco* Cardinalis in Hiſtoria Occidentis

cap.8. ubi de *Petro Cantore* hæc habet: *Cæpit ere & docere velut lucerna ardens & lucens, & itas suprà montem posita, & candelabrum in domo mini aureum, de cujus fonte limpidissimo beatissis vir Fulco Presbyter potavit*. Vitam Monastim in Abbatia *Longi pontis* Ordinis Cisterciensis n fuisset amplexus *Petrus Cantor*, necdùm expleprobationis anno migravit è corpore. Hęc aun Abbatia *Longipontis* à *Iosleno* Suessionensi Epipo anno MCXXXII. fundata est, quò è S. *Bernar*-amilia Monachos misit. *Petrus* fuit cognomitus *Cantor*, quòd in Ecclesia Cathedrali Parisiensi ntor fuerit. Varia composuit Opera, quæ in ersis Bibliothecis adhùc MSS. habentur, ut tetur *Casimirus Oudinus* in Supplemento *de Scriptous Ecclesiasticis*. Sola ejus Summa Moralis, quæ citur *Verbum Abbreviatum*, eò quòd ab his ver; incipiat, typis excusa est Montibus Hannoniæ no MDCXXXIX.

D. Satis, quæso, de Theologiæ Scholasticæ igine, & de illis Professoribus, qui in ea XII. sæo excelluerunt, dictum sit. Nunc à te perconi velim, nùm eodem sæculo duodecimo Juris n Civilis, quàm Canonici Professio in Scholis erit instituta, & unà cum Theologię Scholasticæ dio publicè cæperit exerceri?

M. Juris Civilis Professionem, quam sexto clesiæ sæculo instituerat *Justinianus* Imperator, æque ab ejus ævo ad XII. usque sæculum, hoc , per sexcentos fermè annos neglecta omninò, proptèr inundationes Barbarorum in Italiã frentes, priscarumque legum, seù Romanarum temptum, & exoticarum introductionem, pe-

nè extincta erat, primus *Irnerus* Jurisconsultus peritissimus in apertam lucem revocavit circà annum MCXXXVI. sicut communitèr scribunt Historici. Ex *Irneri* Schola prodierunt viri peritissimi, quorum alii eamdem Juris Civilis Professionem in Italia conservarunt, alii in Galliam, & Angliam, hoc est, Parisios, & Oxoniam, ubi florebant studiorum Academiæ, intulerunt circà annum MCL. ut scribit *Valentinus Forsterus* lib.3. *Historiæ Juris Civilis Romani*. Verùm, quia multò plures ad Juris Civilis, quàm ad Theologiæ studium sese conferebant, veriti Romani Pontifices, ne Juris Civilis Professio invalesceret, ac sensim sine sensu à Theologiæ, cæterarumque Disciplinarum Scholis studiosos avocaret; sub excommunicationis interminatione inhibuerunt, ne Monachi, immò ne Sæculares Clerici, Presbyteri, & in dignitatibus Ecclesiasticis constituti ad audiendum leges ad mitterentur. Id sancitum ab *Honorio III.* Pontifice Maximo anno MCCXVII. referturque lib.3. Decret. tit. ult. cap. *Super specula*, ibique leguntur hæc verba: *Quia verò Theologiæ studium cupimus ampliari, ut dilatato sui tentorii loco funiculos suos faciat longiores, ut sit fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat ascendentibus ex adverso, ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpositos, Cantores, & alios Clericos personatus habentes, necnon Presbyteros hoc extendi volumus & mandamus*. Hoc pacto Juris Civilis Schola minùs frequentari, contrà verò Juris Canonici & Theologiæ Professio vigere magis & celebrari cæpit. Ad promovendam duodecimo sæculo Juris Canonici disciplinam duo Clarissimi

Vi

iri *Ivo* Carnotēsis Episcopus, & *Gratianus* natione
truscus, Monachus Bononiensis, omnes suas curas,
ndustriam, studia & labores contulerunt. Inter cæ-
era, quæ fecit *Ivo*, de quo superiùs Sermonem
abuimus, Canones Sanctorum Patrum, & Con-
iliorum Generalium edidit in lucem, & compen-
iosum Decretum appellavit, quo ante *Gratiani*
empora per sexaginta circitèr annos usi sunt Ju-
istæ, de quo Opere sic ipse *Ivo* habet in suo Pro-
ogo: *Excerptiones*, vel, ut alii legendum putant
*xceptiones, Ecclesiasticarum Regularum partim ex
pistolis Romanorum Pontificum, partim ex gestis Con-
iliorum, Catholicorum Episcoporum, partim ex Tra-
tatibus Orthodoxorum Patrum, partim ex institu-
ionibus Catholicorum Regum nonnullo labore in unum
orpus adunare curavi, ut qui scripta illa, ex quibus
xcerpta sunt, ad manum habere non poterit,, hinc
altem accipiat, quod ad commodum causæ suæ valere
erspexerit. A fundamento itaque Christianæ Reli-
ionis, ideſt, fide inchoantes, sic ea, quæ ad quæque
egotia discutienda vel definienda pertinent, sub ge-
eralibus titulis distincta congessimus, ut non sit quæ-
enti necesse totum volumen evolvere*. Porrò, licèt
n Galliis duodecimo Ecclesiæ sæculo vigere cæpe-
it Juris Canonici studium, illud tamen in Italia,
& præsertim Bononiæ, magis fuisse exultum, ex
o maximè patet, quòd sicut hi, qui Artes libera-
es & Theologiam perfectè callere cupiebant,
ad Parisiensem confluebant Academiam, ità & il-
li, quibus Juris Canonici scientiam in animo erat
in ipso fonte haurire, Bononiam petebant, teste
Nekamo lib. 2. *de Naturis Rerum*, ubi inquit: *Juris
peritiam sibi vendicat Bononia, sed Cælestis Scriptura
& li-*

& liberales Artes Civitatem Parisiensem cæteris præferendam esse convincunt. Hujus professionis Juris Canonici Bononiæ institutæ originem acceptam referre debemus *Gratiano* Bononiensi Monacho, qui Corpus Decretorum Pontificiorum, & Canonum Ecclesiasticorum conflavit, quod *Eugenius III.* Pontifex Maximus in Universitatibus, seu Studiis Generalibus, maximè Bononiæ, publicè prælegi jussit, & suggerente eodem *Gratiano*, gradus quosdam Academicos excogitavit non tam annorum, quàm profectus, scilicèt Baccalaureatûs, Licentiatus & Doctoratûs, ut hocce specioso titulo studiosos ad Jus Canonicum amplectendum excitaret, & Privilegiis accenderet. Aliqui ante *Gratianum* Collectiones Canonum dederant, ut *Dionysius exiguus*, *Cresconius*, *Burchardus*, *Ivo*, & si qui alii sunt, solus tamen *Gratianus* id obtinuit, ut publicè in scholis prælegeretur, & multorum doctissimorum virorum Commentariis illustraretur.

Juris Canonici scientiã utilem, ac prȩsertim Clericis necessariam esse in cõfesso est apud omnes. At sicut XII. Ecclesiȩ sȩculo in Theologiam Scholasticam, ita & in jurisprudentiã, seu Juris Canonici doctrinã non nulli irrepserũt abusus, quos jure ac meritò eruditi ejusdem sæculi viri improbarunt, & imprimis *Stephanus* Tornacensis Episcopus, qui Romanum Pontificem, ut inutiles Commentarios Theologiæ, & inextricabilem Decretalium sylvam succideret, vehementer in epistola 251. adhortatur his verbis: *Lapsa sunt apud nos in confusione officinarum sacrarum, studia litterarum, dùm & discipuli solis novitatibus applaudunt, & Magistri gloriæ potiùs invigilant, quàm doctrinæ, novas recentesque* sum-

*mmulas & Cōmentaria firmantia ſuper Theologia cō-
ribunt, quibus auditores ſuos demulceant, detineant,
ecipiant, quaſi nondùm ſufficerent Sanctorum Opuſcula
atrum, quos eodem ſpiritu Sacram Scripturam legi-
nus expoſuiſſe, quo eam compoſuiſſe credimus Apoſto-
os & Prophetas. Ignota & peregrina conviviis ap-
onunt fercula, cùm in nuptiis filii Regis tauri, & alti-
a ejus ſint occiſa parataque omnia: nec reſtat ve-
ientibus ad nuptias niſi quæ appoſita ſunt prendere
& prodere. Diſputatur publicè contra Sacras Conſti-
utiones, de incomprehenſibili Deitate; de Incarnatio-
e Verbi verboſa caro & Sanguis irreverenter liti-
at. Individua Trinitas in triviis ſecatur & diſcerpi-
ur, ut tot jam ſint errores, quot Doctores; tot ſcanda-
a, quot auditoria, tot blaſphemiæ, quot plateæ. Rur-
us, ſi ventum fuerit ad judicia, quæ jure Canonico
unt tractanda, vel vobis commiſſa, vel ab Ordinariis
Judicibus cognoſcenda, profertur à venatoribus inex-
ricabilis ſylva Decretalium Epiſtolarum, quaſi ſub
omine ſanctæ recordationis Alexandri Papæ; & an-
iquiores ſacri Canones abjiciuntur, reſpuuntur, ex-
uuntur, Hoc involucro prolata in medium ea, quæ in
Conciliis Sanctorum Patrum ſalubriter inſtituta ſunt,
nec formam conſiliis, nec finem negotiis imponunt, præ-
valentibus epiſtolis, quas forſitan advocant, & condu-
ctitii ſub nomine Romanorum Pontificum jam Pro-
phetæ in cubiculis ſuis confingunt & conſcribunt. No-
vum Volumen ex eis compactum & in ſcholis ſolemni-
èr legitur, & in foro venalitèr exponitur, &c. Hæc
mnia, Pater, correctionis Apoſtolicæ manum deſide-
ant, ut uniformitas docendi, diſcendi, diſputandi au-
ctoritate veſtra certam redigatis ad formam, ne ſer-
mo divinus attritione vulgari vileſcat.* Ex hac *Ste-
phani*

phani Tornacensis declamatione facilè intelligere potes, quantâ diligentiâ in studio Theologiæ Scholasticę, & Juris Canonici abstinere debes à spinosis, jejunis, ac frigidis nonnullis quæstionibus, quæ veræ & germanæ Theologiæ, nec non jurisprudentię tenebras offundunt, quęque tàm in scholis, quàm in foro, æternæ discordiæ semina serunt ac fovent. Altè in animo tuo defixa sit gravissima ista *Innocentii III.* vox: *Nemini Sacerdotum liceat Conciliorum Canones & facta Patrum ignorare*, totusque deinceps incumbe in studium Theologiæ ad Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum directæ normam, ad Historiæ & Disciplinæ Ecclesiasticæ veritatem exactæ, quam vel ad emendandos fidelium mores, vel ad restituendam collapsam Ecclesiæ Disciplinam, vel ad convincendos diversæ factionis homines, qui antiquitatem nostris auribus crebrò inculcare, & hoc velut objecto muro sese tueri solent, longè plurimum dignitatis & amplitudinis, emolumenti atque utilitatis habere compertum est.

D. Tuis sapientissimis consiliis lubentissimè parebo, & ne te diutiùs detineam, domum sine cunctatione propero, ut in codicillos meos referam tot illustrium virorum, quos hactenùs percensuisti, nomina; quibus, ut candidè fatear, meam memoriam haùd parùm oneratam esse sentio.

M. Tuos, per me licet, familiares repete lares, sed cave, ne in describendo Catalogo Virorum Illustrium, qui duodecimo sæculo floruerunt, prætermittas Romanos Pontifices, quorum seriem dedimus in secundo Colloquio, quique singu-

gulari doctrinâ, & eximiâ pietate Ecclesiam maximè cohonestarunt. Extant etiamnùm in Labbeana Conciliorum Collectione complures epistolæ, quas Romani Pontifices, qui duodecimo sæculo universæ Ecclesiæ præfuerunt, ad sanciendam Disciplinam, ad componendas id temporis enatas controversias, & ad varia emergentia Ecclesiæ dirimenda negotia scripserunt. *Hadrianum IV.* Pontificem Maximum, præter multas, quas conscripsit epistolas, Auctorem esse *Catechesum* ad Populos Norvergiæ & Sueciæ, *Homiliarum* quarumdam, libri *de Legatione sua*, & alterius libri *de Conceptione Beatissimæ Virginis*, refert *Augustinus Oldoinus* in Additionibus *ad Ciaconium.*

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, de Disciplina cùm Ecclesiastica tùm Monastica, & de Ethica Christiana duodecimi Ecclesiæ sæculi.

DISCIP. UT aliquas difficultates in promptu haberem, quas tibi in hocce Colloquio proponere possem, datâ operâ per aliquot dies perlegi *Centuriatores Magdeburgenses*, qui Centuriâ duodecimâ cap. 3. fidentèr affirmant, antiquam Ecclesiæ doctrinam densis errorum tenebris fuisse duodecimo Ecclesiæ sæculo cõsepultam. Sic enim scribunt: *Sincerior cœlestis doctrina caligine multa, quam quidem humanæ traditiones & figmenta induxerunt, obscurata & quasi sepulta fuit.*

Ra-

Rarissimi erant Ecclesiæ Doctores, quibus doctrina pura curæ esset, ac inter mille vix unum reperies Episcopum, animarum salutem in amplissimo suo munere spectantem. Reliquum Episcoporum, vel, ut rectiùs dicamus, Antichristi sociorum vulgus, sæculi sectabatur luxum, delicias, gloriam & dignitates, ac prorsùs apud eos jacuit confessio & propagatio doctrinæ veræ, quam quidem ipsi nunquàm didicerunt. Sic effrænatatâ lingua, stylique petulantiâ nefarii illi hæretici in Ecclesiam Romanam passim in suis Centuriis invehuntur, & in ejus doctrinam, omnem calumniarum fæcem, & contumeliarum sentinam evomere non verentur. Contrà igitur illos hæreticos religionis ac pietatis omninò expertes, obsecro te, ut in præsentia ostendas, doctrinam Ecclesiæ Catholicæ, seu Romanæ, quæ à Christo Domino, & ab Apostolis profecta est, ne leviore quidem alienæ doctrinæ afflatu perstrictam, nec peregrinis ritibus, & abhorrentibus à prima institutione Sacris fuisse duodecimo sæculo corruptam.

M. Adeò per se odiosa est omnis novitas, ut ejus artifices & molitores ipsi, etiam cùm eam efferunt in lucem, & commendare populo student, nihil à se vehementiùs, quam novitatis odium deprecentur; malintque carere inventi laude, quàm adhærescentem ad res novas offensionem suspicionemque justissimam subire. Hinc hæretici nostri temporis, dum suos spargunt errores ac nova sua venditant flagitia, ubique plenis buccis antiquitatem crepant, ubique Apostolum *Paulum* Auctorem, & prima, quæ vocant *aurea*, Ecclesiæ sæcula, doctrinæ sibi normam & exemplum Religionis prædicant; Ecclesiæ verò Romanæ novam affingunt

unt doctrinam, atque in ejus ſinum ſordes erro-
um intolerabiles, morumque corruptelam irrep-
ſſe clamitant. Sed proclive eſt his hæreticis lar-
am detrahere, ac multis evincere momentis,
uòd, ſicut Apoſtolica doctrina per undecim prio-
ı ſæcula jugiter in Eccleſia Romana pura & illi-
ata permanſit, ita & duodecimo ſæculo ſarta te-
a fuit conſervata, nec ullis erroribus aut novita-
bus reſperſa.

Et primò quidem vehementer mirari ſubit,
ıòd tam perfrictæ frontis audaciâ aſſerant iſti
enturiatores Magdeburgenſes, rariſſimos duo-
:cimo ſæculo fuiſſe Eccleſiæ Doctores, quibus
ɔctrina pura curæ eſſet, ac inter mille vix unum
periri Epiſcopum, animarum ſalutem in ampliſ-
mo ſuo munere ſpectantem. Hujus atrocis ca-
mniæ falſitas vel ex eo maximè patet, quòd, præ-
r clariſſimos Scriptores, quos in ſuperiori Col-
quio laudavimus, ſola Academia Pariſienſis in-
ımeros duodecimo ſæculo Athletas fortiſſimos,
leique acerrimos produxerit defenſores, è quo-
m numero prodierunt quinque Summi Pontifi-
s meritis & virtutibus, non minùs quàm ſcien-
atum fulgore conſpicui *Innocentius II. Cæleſti-
s II. Hadrianus IV. Urbanus III.* & *Innocentius III.*
ɔmplures Cardinales, Archiepiſcopi & Epiſcopi
ıritate doctrinæ & integritate vitæ commenda-
les, necnon Abbates & Monachi Regularis vitæ
ofeſſione ſanctiſſimi, Sacerdotes denique omnis
adus & Ordinis perilluſtres, de quibus latè diſ-
rit *Bulæus* tomo 2. *Hiſtoriæ Univerſitatis Pari-
nſis*.

Præterea, doctrinam, quæ ſæculo duodecimo
in

in Ecclesia Romana obtinuit, meliùs perspectam habere haud possumus, quàm ex Synodis, & ex Patribus, à quibus, vel proscriptæ, vel confutatæ sunt hæreses, quæ ea ætate eruperunt. Jam verò si percurramus præcipuos errores, quos duodecimo sæculo disseminarunt hæretici, plenè comperiemus, Petrobusianos, Henricianos, Waldenses, aliosque duodecimi sæculi hæreticos esse in Anabaptistis, Calvinistis, & in cæteris nostri temporis heterodoxis redivivos, atque eorum Patriarchas jure optimo appellari posse. At enim docebant Petrobusiani & Henriciani Missæ Sacrificium nihil esse: Fidelium preces nihil defunctis prodesse posse: Sacras Cruces confringi debere, & baptisma sine fide esse parvulis prorsùs inutile. Ecclesiam Romanam dicteriis & calumniis insectabantur Waldenses, ejus ritus & cœremonias sugillabant, Romano Pontifici & Episcopis parendum non esse dictitabant, sanctorum invocationem, cultum Crucis, Reliquiarum, & Sanctarum Imaginum impugnabant, Indulgentias repudiabant, ac multa contra Catholicæ Ecclesiæ Sacramenta garriebant. Hi sunt in summa palmares hæreticorum duodecimi sæculi errores, quos jam ab Ecclesia prædamnatos denuò suscitarunt hæretici nostri temporis, eosque etiamnum, crambis instar recoctæ, totis viribus obtrudere moliuntur, ac subindè, velint nolint, fateri coguntur, se toto cœlo distare à vera & Catholica doctrina, quam Synodi & Patres duodecimi sæculi contra hæreticos, qui in eam aperto marte insurrexerant, strenuè defenderunt, atque singulis fidelibus firmitèr credendam proposuerunt. At verò Ecclesia Romana, Apostolicæ do-

octrinæ pervigil custos, hos jampridem confixos
ereticorum duodecimi sæculi errores anathema-
percellit, eâdem Religione, Sacramentis iisdem
itur, eademque planè profitetur fidei dogmata,
uæ Synodi, Patres, & eruditione juxta & sancti-
te præstantes duodecimi sæculi Scriptores, præ-
rtim *Bernardus* Clarævallensis, & *Petrus* Clunia-
nsis, juxta perpetuam omnium Ecclesiæ sæculo-
ım traditionem contra hæreticos constantèr pro-
ıgnarunt. Denique, ipsimet Centuriatores Mag-
burgenses contra se testimonium ferunt, quip-
è qui Centuriâ duodecimâ capite 4. ubi agunt
doctrina Ecclesiæ, & aliis capitibus sequentibus,
ereticorum Petrobusianorum, contra S. *Bernar-
m*, & *Petrum* Cluniacensem, patrocinium susci-
unt. Capite etiam nono Synodos, in quibus pro-
ripti sunt duodecimi sæculi hæreticorum erro-
s, rejiciunt, & toto capite decimo Episcopos,
atres, & Scriptores Ecclesiasticos, qui eodem
culo errores hæreticorum oppugnarunt, & pro
ıtiquæ doctrinæ tutela diligentèr excubarunt,
aledictis incessunt, probè intelligentes, Synodos,
atres, & Scriptores Ecclesiasticos duodecimi sæ-
ıli eamdem sanxisse, & contra hæreticos defen-
isse doctrinam, quam nunc tenet ac docet sibi in
le semper constans, & omnis planè erroris ne-
ia Sancta Mater Romana Ecclesia.

D. Novi jam dudùm pessimas artes hæreticorū,
i licèt sint flagitiosâ novitate infames, & venerā-
m antiquitatem reverà fastidiant, nihilosecius,
l conciliandos sibi populorum animos, vetustæ
eligionis doctrinam pleno ore, buccisque tumen-
bus, haud scio an fastidiosiùs, an contumeliosiùs,

 cele-

celebrare, ſolent, & ut novam impietatem aliquâ antiquæ doctrinæ ſpecie velent, aiunt, ſe afferre laudatiora quædam priſcæ Eccleſiæ Inſtituta, & caſtigatiorem diſciplinam, qualis aut natæ recèns, aut ævi quodam flore vividæ Religionis fuerat; conſenuiſſe apud æquales ſuos Eccleſiam; illâ viriditate, illo ætatis integerrimo robore ac virtute defectam, à limpidis illis fontibus divertiſſe multas jam ætates ad turbidos lutulentoſque riuulos, quorum cœnoſas, ac putres aquas ad ſua tempora permanaſſe affirmant, ſeque ad illas repurgandas divinitùs miſſos fuiſſe iactitant. Eo exquiſitiſſimæ ſimulationis artificio, & immani quâdam vires ſuas oſtentandi libidine, proh dolor! tot infortunata capita, tot ſacratas orco victimas pænis hactenùs devoverunt hæretici, quaſi illorum felicitatis pars ſit, infelices homines facere, & Eccleſiam Chriſti tot in partes, ſi poſſent, dilacerare, quot olim in fruſta infelicem Orpheum Bacchæ mulieres diſcerpſerunt. Sed redeamus ad doctrinam duodecimi ſæculi, & expone, ſi placet, quorsùm hæretici tantoperè invehantur in Theologiam Scholaſticam, cujus ſtudium, ſicut jam obſervaſti, duodecimo Eccleſiæ ſæculo vigere cæpit.

M. Hæreticorum contrà Theologiam Scholaſticam expoſtulationes ad quatuor præcipuè claſſes revocari poſſunt. Aiunt in primis, Theologiam Scholaſticam eſſe aliud nihil, quàm ignorantiam veritatis, inanemque fallaciam, quâ ſemel admiſsâ, obſcuratum eſt Evangelium ac fides extincta. Secundò, dicunt, nullum apud Sanctos Patres undecim priorum Eccleſiæ ſæculorum probatum

tum unquam fuisse Theologiæ Scholasticę usum, l dumtaxàt usurpatum ab hæreticis, qui his præ- giis delusi innumeros alios inescarunt, & varios errores præcipitarunt. Tertiò, vitio vertunt eologiæ Scholasticæ, quòd putidiusculis atque ilibus ineptiis, meris nugis, & frigidis ac spi- sis quæstionibus, tota quanta est, scateat, quò ut de Schola Theologi pro pietate, pro mo- tia, pro charitate & mansuetudine Christiana, orem, odium, iram, contentionem præ se ferant, ue per inane volitantes suis se compungant leis. Demùm, hæretici Theologiam Scholasti- n contemnunt, explodunt ac exsibilant, quòd ulenta, inquinata ac barbara sit. Hæc est hære- orum in Theologiam Scholasticam odii & ira- n causa. Sed perfacilis ac prompta est Theolo- um de Schola defensio. At enim, non vident etici, quid intersit homo Sophista & vir Theo- us; quid distent captionibus vis & acumen; d fallaciis acies & perspicacia. Theologus ppè Scholasticus in deducendis suis conclusio- us ex Principiis fidei à Deo revelatis ratione Philosophiâ naturali utitur, ut rem acutiùs in- spiciat, ut rectà ad scopum collimet, & ut In- lium, Judæorum, & Hæreticorum errores fa- iùs ad viuum resecare possit. *Est quidem*, ut S. *Clemens Alexandrinus* libro I. Stromatum, *se perfecta Servatoris doctrina & nullius indiga, n sit Dei virtus & sapientia; accedens autem Phi- phia non veritatem facit potentiorem, sed debi- adversùs eam efficit sophisticam argumentatio- n, & propulsans dolosas adversùs veritatem insi- r, vineæ est sepes & vallum*. Et sanè, si Theo-

logus, non ſecùs ac Epiſcopus, debet eſſe *poten*
exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt
arguere, ut ait Apoſtolus *Paulus* Epiſt. *ad Titum*
capite primo, ſi juxta monitum S. *Petri* Epiſt. 1
capite 3. paratus eſſe debet *ad ſatisfaciendum omn*
poſcenti rationem de ea quæ in nobis eſt ſpe: ſi deni-
què eum ſcire oporteat *verſutias Sermonum &*
diſſolutiones argumentorum, ut dicitur ſapienti
cap. 8. quî, ſodes, Theologus hæc omnia munia
quæ ipſi ex officio obeunda incumbunt, ſedul
præſtare poterit, ſi peregrinus & hoſpes omnin
ſit in Theologia Scholaſtica, quæ ſola docet expe
ditam methodum ſcitè & appoſitè argumentandi
rationem omni poſcenti reddendi, verſutias ſer
monum & diſſolutiones argumentorum cognoſcē
di? Hinc S. *Auguſtinus* lib. 2. de Doctrina Chri
ſtiana cap. 31. ait: *Diſputationis diſciplina ad om*
nia genera quæſtionum, quæ in litteris ſanctis ſu
penetranda & diſſoluenda, plurimùm valet, tantù
ibi cavenda eſt libido rixandi, & puerilis quæda
oſtentatio adverſarium decipiendi. Et libro 14. de
Trinitate cap. 1. idem Aquilinus Doctor diſert
aſſerit, quòd per hanc diſputationis diſciplina
Fides ſaluberrima in nobis gignitur, nutritur, defen
ditur & roboratur. Viden, quàm perperàm hære
tici Theologiam Scholaſticam appellent inanen
fallaciam, & Theologos, qui ejus ſtudio delectan
tur, inficetos vitilitigatores. Sed quid facias ho
minibus illis, ſi quæſtiones preſſiùs tractare,
difficultates ſubtiliùs diſcutere & enucleare peni
tùs, id vocare placet præſtigias, ambages, mera
nugas, errores inextricabiles, & quid non?

At inquiunt hæretici, Theologiæ Scholaſtic
uſu

ſus multis fraudi fuit, eosque ſuis præſtigiis in
arios errores induxit. Quid tum poſtea? at frau-
i ne fuit *Athanaſio*, *Baſilio*, *Gregorio Niſſeno*, *Au-
uſtino*? illorumScriptis quid,amabo,preſſius? quid
cutiùs? quid ſubtiliùs? Hæret pede pes, viro vir,
ec mora, nec requies, donec hic Manichæos, Pe-
gianos, & Donatiſtas, illi Arianos ad incitas re-
egerint & ad ipſa erroris cubilia perventum fue-
it. Quapropter licèt verum ſit, ante S. *Joannem
amaſcenum*, *Petrum Lombardum*, & S. *Thomam
Aquinatem* non ita methodicam, accuratam, ſuiſ-
ue omnibus numeris abſolutam, ac hodie, vi-
uiſſe in Eccleſia Theologiam Scholaſticam, atta-
en ex Scriptis antiquorum Sanctorum Patrum
rtiſſimè liquet, ſemper in Eccleſia ad revincen-
as hæreſes, ad confutandas Ethnicorum ſuperſti-
ones, ad convincendam Judæorum obſtinatio-
em, pellendos errores, fugandas novitates, &
uſtodiendum illibatum fidei depoſitum aliquam
guiſſe methodicam res divinas tractandi doctri-
am, quæ progreſſu temporis vario, varia ſuſce-
it perfectionis incrementa, donec tandem ſæ-
ulo XII. à *Petro Lombardo*, & ſæculo XIII. à S.
homa Aquinate, Doctore Angelico, ad ſummum
æ perfectionis culmen fuerit provecta.

Nec minùs facilè ſolvi poteſt, quod ad con-
andam Theologis invidiam, eorumque authori-
tem elevandam dictitant hæretici, videlicèt,
heologiam Scholaſticam friuolis dumtaxat quæ-
ionibus à capite ad calcem eſſe refertam, nec
ullum planè conſortium habere cum Theologia
oſitiva; quæ Scripturæ Sacræ & Sanctorum Pa-
um doctrinæ ſtudio, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, &

Critices Disciplinæ peritiâ maximè commendatur. Id quippè oppidò falsum est, & tam à veritate alienum, quàm quod maximè. Conspirat siquidem utraque Theologia, *Positiva* nimirùm & *Scholastica*, & amicè conjurat, nec una sine altera esse debet; quia sicut Theologia Scholastica contra fidei hostes sua arma ex Theologia positiva promit, hoc est, ex ipsis scripturæ sacræ fontibus, ex doctrina sanctorum Patrum, ex definitionibus Summorum Pontificum & Conciliorum, seu ex auctoritate Ecclesiæ sua potissimùm haurit argumenta; ita & Theologia positiva mutuatur à Theologia Scholastica modum hæc arma tractandi, seu adversùs fidei hostes bellandi peritiam. Undè, sicut Theologus Scholasticus sine præsidio Theologiæ positivæ caret omninò armis, quibus fidei hostes aggredi, impetere ac prosternere queat, ita vir Theologiæ positivæ peritus, sed auxilio Theologiæ Scholasticæ destitutus, artem armis, quibus instructus est, cum solertia & industria utendi, seu modum contra inimicos Ecclesiæ bellandi unquàm callere haud poterit, eritque planè similis *Davidi*, qui, ut dicitur libro I. Regum cap. XVII. v. 39. postquam eum Rex *Saul* induisset vestimentis suis, & imposuisset galeam æream super caput ejus, & vestivisset eum loricâ, *cæpit tentare si armatus posset incedere, non enim habebat consuetudinem; dixitque David ad Saul: Non possum sic incedere, quia usum non habeo, & deposuit ea.* Eos igitur, qui Theologiam Scholasticam à Positiva divellunt, &, detractâ scripturæ sacræ, sanctorumque Patrum auctoritate, contortis dumtaxàt syllogismis de rebus divinis philosophantur

r, in tractandis futilibus quæſtionibus conſene-
unt, & oleum operamque perdunt, non dubi-
rim appellare *adſcriptitios Theologos*. Sic enim
nceptis verbis illos vocat doctiſſimus noſter *Mel-
ior Canus* cap. 1. libri octavi *de locis Theologicis*,
i hæc habet: *intelligo autem fuiſſe in Schola quoſ-
n Theologos aſcriptitios, qui univerſas quæſtiones
eologicas friuolis argumentis abſoluerint, & ua-
, invalidiſque ratiunculis magnum pondus rebus
aviſſimis detrahentes, ediderint in Theologiam Com-
ntaria vix digna lucubratione anicularum, &
n in his ſacrorum Bibliorum teſtimonia rariſſima
t, Conciliorum mentio nulla, nihil ex antiquis ſan-
s oleant, nihil ne ex gravi Philoſophia quidem,
l fere è puerilibus diſciplinis; ſcholaſtici tamen, ſi
eris placet, Theologi vocantur; nec ſcholaſtici
t, nedùm Theologi, qui ſophiſmatum fæces in
olam inferentes, & ad riſum viros doctos incitant,
delicatiores ad contemptum.* Aerem itaque ver-
rant hæretici, dùm propter vitia quorumdam
eologorum, ſi qui tamen adhuc ſint, omnium
ronam traducunt, & iniquè profectò Scholam
uperant propter eà vitia, quæ non ſunt ſcho-
, ſed inertis, vanæ & contentioſæ Scholæ. Ipſe
rò Theologorum dumtaxàt Scholaſticorum, qui
odò hoc cognomine digni ſunt, quique Theolo-
e Scholaſticæ ſimul & Poſitivæ ſtudio diligenter
umbunt, auctoritatem impræſentiarum aſſerere
vindicare volo.

Denique, conqueruntur hæretici, quòd Theo-
gia Scholaſtica lutulenta, inquinata & barbara
Scilicet peregrina quædam verba, quæ com-
nis uſus, majoris claritatis ergò, jam pridèm

in Schola consecravit, rident polituli & limatuli isti homines, morosi munditiarum in stylo exactores! Sed quàm injuriâ id vitio dent Theologiæ, quæso, animum tantispèr adverte. Quid enim? sua cuique arti erunt concepta verba, suæ Pictoribus, Nautis, Militibus, aliisque id genus artificibus erunt voces certæ atque solemnes, & si desint, fingent ad arbitrium, reclamante nemine, & Theologis non eadem dabitur venia? non eis licebit istud inter disputandum intercalare verbum *Concedo*, *Nego*, *Distinguo* &c. aliasque solemnes ac sæpiùs in Scholis frequentatas usurpare voces, quæ licèt, ob inelegantiam, ad salivam quorumdam non satis temperatæ videantur, sunt tamen ad res expressiùs significandas, & ad difficultates promptiùs, subtiliùsque expediendas perquàm appositè excogitatæ. Quàmquàm, ut obitèr dicam, non abest à Theologia Scholastica sermonis ille nitor, & castigatæ dictionis elegantia, cui nostra ætas tantoperè indulget, eâ præsertim tempestate, quâ vel ipsa Scholastica Theologia, inamænior olim & inornatior, excoli cæpit atque splendescere, & veterem tristitiam lenitate verborum mitigare, ut patet ex doctissimis Operibus recentium Theologorum, qui in stylo munditias amant, sed faciles & nunquàm exquisitas, quorum æmulari malim negligentiam, quàm aliorum obscuram & affectatam diligentiam. Sed satis hactenus vindicavimus Theologiam Scholasticam, quam adeò aversantur hæretici, ut non dubitent asserere, ejus contagione doctrinam Ecclesiæ afflatam, labefactatam ac pessumdatam fuisse duodecimo sæculo, & nunc funditùs veram perditam esse Theologiam.

Ex

Ex quo capitali errore, ut optimè obſervat noſter *Melchior Canus*, reliquæ iſtorum Hæreſes derivatæ ſunt. Principiò namque, quod erat facile, Scholæ auctoribus contemptis, Scholæ quoque judicia contempſerunt. His neglectis, mox neceſſe erat, *Hieronymus*, *Auguſtinus*, *Gregorius*, *Ambroſius*, *Baſilius* negligerentur, quos Theologi recentes dogmatum ſuorum auctores habebant. At, antiquis ſanctis poſthabitis, deſpectui quoque habita ſunt eorum Concilia. Undè conſecutum eſt, ut, ſpretâ auctoritate Eccleſiæ, dixerint hæretici, ſe non habere neceſſe alios audire, non Patres Eccleſiæ, non Pontifices, non Synodos, non magni in Eccleſia nominis Theologos, ſed ſe ipſos tantùm, qui ſibi de interiori Spiritus Sancti omnia illos edocentis aſſiſtentiâ perperàm blandiuntur, cùm potius hàc illàc ſpiritu vertiginis acti, per inextricabiles tenebras oberrent, atque in varios errores præcipites ferantur.

D. Theologiam Scholaſticam ſolidè vindicaſti à calumniis, quibus eam hęretici mirificè contemnunt, & inimicè inſectantur. Vnum modò circà doctrinam Eccleſię duodecimi ſæculi ſupereſt examinandum fidei dogma, quod totis ſuis viribus oppugnant hęretici noſtri temporis, quodque duodecimo dumtaxàt ſęculo inEccleſiã fuiſſe inveſtũ pervicacitèr contendunt. At enim uſum Indulgentiarũ, per quas relaxãtur, ſeu cõdonantur pœnę quibus, vigente olim pœnitentia publica, ex præſcripto Canonũ addicebantur grauium peccatorũ rei, cœpiſſe dumtaxàt ſub finem undecimi ſæculi, & initium duodecimi affirmant hæretici. Tunc enim, ut inquiunt, jus & poteſtatem ſibi arroga-

runt

runt Romani Pontifices Indulgentias plenarias concedendi, seù adæquatam satisfactionis canonicæ relaxationem iis indulgendi, qui expeditionem Hierosolymitanam aggrederentur, vel qui pœnitentias juxtà sacros Canones in quatuor pœnitentium Stationibus præscriptas redimerent eleemosynis, precibus, flagellationibus, peregrinationibus, aut aliis piis operibus. Ex qua relaxatione dicunt hæretici, sublatum penitùs fuisse rigorem pœnitentiæ ex præscripto Canonum imponendæ, & in Ecclesiam introductũ fuisse duodecimo sæculo usum Indulgentias concedendi. Profer igitur, si placet, argumenta, quibus nostri Theologi Polemici probant, Ecclesiam accepisse à Christo Domino potestatem concedendi Indulgentias, seù remittendi pœnitentiam, quæ ex præscripto Canonum per plures annos subeunda erat.

M. Ecclesiam posse largiri Indulgentias negarunt secundo sæculo Montanistæ, & duodecimo sæculo Waldenses, quos posteà secuti sunt Wiclefistæ, Lutherani, Calvinistæ, Zuingliani, aliæque hujusce farinæ pestes. At Ecclesiam accepisse à Christo Domino potestatem Indulgentias concedendi invictis momentis adstruunt Catholici Doctores Polemici. Primò, quia Christus Apostolos suos Matthæi cap. 18. sic alloquitur: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo*. Quibus ex verbis manifestò colligitur, quòd sicut Christus per hæc verba; *Quæcumque alligaveritis &c.* Ecclesiam potestate donavit peccatores addicendi pœnitentiæ laboribus, ita per hæc verba: *Quæcumque solveritis &c.*

&c. dedit Ecclesiæ potestatem ab iisdem pœnitentiæ laboribus peccatores eximendi. Hinc Apostolus Paulus epist. 2. ad Corinth. cap. 2. scribit se Corinthiorum precibus motum, sed nomine & in persona Christi, veniam, seu indulgentiam concedere incestuoso, quem ab anno & amplius pœnitentiâ damnarat. Prætereà, Ecclesiam à Christo Domino potestatem accepisse indulgentias concedendi docet perpetua sibique semper constans praxis Ecclesiæ Catholicæ, quæ à suis incunabulis ad hanc usque ætatem pœnitentibus nonnunquam indulgentias concessit, eis videlicet remittendo pœnitentiam, quam ex præscripto Canonum subire debuissent, ut constat ex benè multis exemplis, quorum nonnulla adduxi, si benè memini, in Colloquio quinto in Historiam trium priorum Ecclesiæ sæculorum, quod etiam ex Operibus antiquorum Scriptorum Ecclesiasticorum, & ex traditione ad nos usque propagatâ confirmare in præsentia non pigebit. *Tertullianus*, qui secũdo exeunte sæculo scripsit, in libro *ad Martyres* refert & laudat morem Ecclesiæ, quæ iis, qui lapsi erant, & *Martyrum*, seu eorũ, qui grassante persecutione pro fide Christiana passi fuerãt, libellos offerebant, pacem & reconciliationem dabat, necdùm integrâ peractâ pœnitentiâ. Verũ quidem est, *Tertullianum* improbasse eumdem Ecclesiæ morem in libro *de Pudicitia* cap. ult. ubi alloquendo *Zephirinum* Papam, qui lapsis non nihil de pœnitentia Canonica ex indulgentia remittebat, hæc habet: *An tu & in Martyres tuos effundis hanc potestatem? . . . . . sufficiat Martyri propria delicta purgasse . . . . Quis alienam mortem sua solvit, nisi solus Dei filius?* Sed advertere debes,

Ter-

Tertullianum, dùm hunc librum *de Pudicitia* ſcripſit, Montaniſtarum hæreſi fuiſſe infectum, eumque, carpendo hunc Eccleſiæ indulgentias concedendi morem, illius conſtantem veterem uſum oſtendiſſe. S.*Cyprianus*, qui circà medium tertium ſæculum vixit, damnavit quidem indulgentiarum abuſum, quem *Feliciſſimus*, & *Novatus* inducere moliebantur, omnes promiſcuè lapſos, quos ſuis libellis Martyres commendabant, præproperâ veniâ & abſolutione donantes, ſicut oſtendimus in Colloquiis quarto & quinto in Hiſtoriam trium priorum Eccleſiæ ſæculorum, prudentem tamen & moderatam indulgentiarum conceſſionem ultrò admiſit Sanctus ille Doctor, ut videre eſt in ejus epiſtolis 10.11.& 17.

Prætereà, toto eo durante tempore, quo pœnitentia publica in Eccleſia viguit, ſeu, quo lapſi injunctam pœnitentiam canonicam ſubire debebant, eamque eleemoſynis, flagellationibus, precibus, peregrinationibus, aliiſque id genus piis operibus redimere necdùm ſoliti erant, toto, inquam, eo durante tempore, hoc eſt uſque ad octavum ſæculum, poterant Epiſcopi, juxta facultatem eis conceſſam à Conciliis Ancyrano, Nicæno primo, Carthaginenſi IV. Trullano, & Triburienſi, aliquid de impoſita pœnitentia, ſeu ſatisfactione canonica relaxare, quandò id pœnitentium ſaluti & fidelium utilitati expedire judicabant. Poſt ſæculum verò octavum pœnitentes, annuentibus Epiſcopis, pœnitentiam canonicam ſibi impoſitam redimere cæperunt, eleemoſynis, jejuniis, orationibus, aliiſque id genus externis pietatis operibus, quibus multùm de pœnitentiæ, ſeu ſatisfactionis

cano-

canonicæ rigore detrahebatur. Sub finem undecimi ſæculi *Urbanus II.* in Concilio Claromontano indulgentiam, ſeu canonicæ ſatisfactionis relaxationem his conceſſit, qui expeditionem Hieroſolymitanam contra Saracenos aggrederentur. Idemque duodecimo ſæculo confirmarunt Summi Pontifices *Calliſtus II.* in Concilio Lateranenſi I. *Eugenius III.* in epiſtola ad *Ludovicum* Galliarum Regem, & *Clemens III.* in epiſtola ad *Hubertum* Cantuarienſem Archiepiſcopum. Porrò, ſi Romani Pontifices hanc poteſtatem concedendi indulgentias, ſeu pœnitentiam canonicam juſtis de cauſis relaxandi à Chriſto Domino non accepiſſent, ſed jam ſub finem undecimi ſæculi & initium duodecimi ſibi arrogaſſent, ut obſtrepunt hæretici, omni procul dubio Epiſcopi, & Doctores contra hanc novitatem reclamaſſent, & laudatis illorum Pontificum Diplomatibus contradixiſſent, quod tamen nunquàm factum fuiſſe certiſſimè conſtat. Immò, teſte S. *Bernardo* ad calcem Epiſtolæ 246. tam ingens fuit numerus eorum, qui allecti ſpe conſequendæ indulgentiæ, quam Summi Pontifices ſub finem undecimi ſæculi, & initium duodecimi pro expeditione Hieroſolymitana conceſſerunt, ut omnis generis homines, relictis uxore, patre, filiis, bonis, arduum illud iter aggreſſi fuerint, & urbes penè vacuas reliquerint: *Vacuantur*, ait S. Bernardus, *Urbes & Caſtella, & penè jam non inveniunt quem apprehendant ſeptem mulieres virum unum, adeò ubique viduæ vivis remanent viris*. Denique, hanc perpetuam Eccleſiæ indulgentias concedendi praxim conſtantèr à duodecimo ſæculo ad noſtra uſque tempora Romani Pontifices conſervarunt.

Ex-

Expleto siquidem sæculo duodecimo institutum, seu decretum est à *Bonifacio Papa VIII.* Jubilæum celebrandum anno millesimo trecentesimo, statutumque fuit, ut qui eo anno Romam venirent Apostolorum limina invisuri, integram peccatorum remissionem, seu plenariam indulgentiam consequerentur. *Jubilæum* centum annorum spatio celebrandum constituerat *Bonifacius VIII.* sed posteà *Clemens VI.* qui anno MCCCXLII. creatus est Pontifex Maximus, ad quinquaginta annos revocavit, ac demùm *Paulus II.* senescente sæculo decimo quinto, *Jubilæum* ad annum vigesimum quintum reduxit, & in ea nunc forma servatur. His omnibus, quæ hactenùs adduxi, momentis ad probandam perpetuam Ecclesiæ in concedendis indulgentiis praxim, lubentissimè addam definitionem Concilii Tridentini, quod contra Lutheranos, Calvinistas, & Zuinglianos, qui Waldensium hæreticorum XII. sæculi errorem contra indulgentiarum usum postremis hisce temporibus suscitarunt, hæc ad calcem Sessionis 25. decernit: *Cùm potestas conferendi indulgentias à Christo Ecclesiæ concessa sit, atque hujusmodi potestate divinitùs sibi tradita antiquissimis temporibus usa fuerit; Sacro-sancta Synodus indulgentiarum usum, Christiano populo maximè salutarem, & sacrorum Conciliorum authoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet & præcipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant. In his tamen concedendis moderationem, juxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica Disciplina enervetur.* Non ergo antiquam Ecclesiæ doctri-

nam

am per moderatam indulgentiarum concessio-
em duodecimo sęculo adulterarunt Romani Pon-
tifices, sicut falsò ipsis imponunt hæretici nostri
mporis; sed potiùs, ut dicam quod res est, hæ-
tici Lutherani,& Calvinistę ipsi sunt,qui Ecclesię
octrinam omnium sæculorum usu comprobatam,
unc per amplissimam impiæ ac funestæ indul-
entiæ concessionem corrumpunt, & solidiora
hristianæ Moralis doctrinæ principia ab imis
ndamentis convellere moliuntur. Hi siquidem,
t satis omnibus notum est, pœnitentiam tùm
ublicam, tùm occultam de medio tollunt, neces-
atem bonorum operum explodunt, &, quod ca-
ut est, pertendunt, justificationem fieri per solam
dem in Christum, eamque fidem justificantem
ullo quantumvis gravi & enormi delicto, exce-
o infidelitatis peccato, amitti posse. Quo semel
misso infesto hæreticorum dogmate, latissimum
omnia flagitiorum genera panditur ostium, eò-
e faciliùs, liberiùs ac frequentiùs peccant homi-
s, quòd impio isto errore delusi, sibi persua-
ant, nulla peccata sibi imputari, nec se ex justi-
a excidere posse, sed certissimam de sua salute
erna fiduciam habere, modò credant in Chri-
um, etiamsi in sentina vitiorum sint immersi.
otestne, quæso, major, sed eâdem operâ perni-
osior indulgentia concedi eâ, quam hæretici no-
i temporis, qui tamen Reformatorum nomen
mbiunt, suis sectariis promittunt? Legesis super
c re librum Gallicè editum ab *Antonio Arnaldo*
octore Sorbonico, cui titulus est: *Le renverse-
ente de la Morale de Jesus Christ par les erreurs des
lvinistes touchant la justification*, seu *Doctrina Mo-
ralis*

ralis Christiana erroribus Calvinistarum de justificatione omninò profligata.

D. De doctrina duodecimi sæculi sat superque hactenùs egimus. Tempus est jam de Politia, & de Disciplina Ecclesiastica, quæ eodem sæculo viguit, breviter disserere. Ea igitur in primis expone, quę spectant Romanum Pontificem, Cardinales, Primates, Episcopos, Presbyteros, & Clericos,

M. Romano Pontifici, utpotè Christi in terris Vicario, cura ex jure divino, incumbebat universam regendi Ecclesiam, & sedulò invigilandi ut unusquisque omnia sui ordinis adimpleret officia. Sic enim S. *Bernardus*, qui floruit XII. Ecclesię sęculo, libro quarto *de Consideratione* capite quinto *Eugenium III.* Papam alloquitur: *Superest ut generalitèr super universum Ecclesiæ statum intendat consideratio tua, si plebes Clericis, si Clerici Sacerdotibus, si Sacerdotes Deo in ea qua oportet humilitate subjecti sint; si in Monastériis & Religiosis Locis servetur ordo, vigilet disciplina; si super prava opera & dogmata censura Ecclesiastica vigeat, si floreant vinea honestate & sanctimonia Sacerdotum, si flores fructu pariant, obedientiam fidelium populorum, si demùm vestra ipsorum Apostolica mandata & instituta, ea qua dignum est, sollicitudine observentur, ne quid in agro Domini tui aut neglectu incultum, aut fraude subreptum inveniatur.* Appellationes ad Sedem Apostolicam ex totius, quà latè patet, Orbis Christiani Ecclesiis sęculo duodecimo deferebantur, idque Primatus Romanis Pontificibus à Christo Domino concessi testimonium esse agnoscit idem Sanctus *Bernardus* lib. 3. de Consideratione cap. 11 ub

ubi *Eugenium III.* Pontificem Maximum his verbis compellat, & modum, quem in illis appellationibus tenere debeat, docet: *Appellatur, inquit, de toto mundo ad te, id quidem in testimonium singularis Primatus tui. At tu, si sapis, non Primatu gaudebis, sed fructu . . . . Appellatur ad te, & utinam tàm fructuosè, quàm necessariè . . . . Fateor, grande & generale mundo bonum esse Appellationes, idque tam necessarium, quàm solem ipsum mortalibus. Revera quidem Sol justitiæ est, prodens ac redarguens opera tenebrarum. Prorsùs fovendæ & manu tenendæ sunt, sed quas extorsit necessitas, non calliditas adinvenit. Usurpatoriæ sunt hujusmodi omnes, non subvenientes in necessitate, sed opitulantes iniquitati.* Denique, eum his verbis laudat: *Benè facis tu, quòd appellationum negato suffragio, immò suffugio, multa remittis negotia ad cognoscentes, vel qui noscere citiùs possunt. Ubi enim certior ac facilior notio, ibi decisio tutior expeditiorque esse potest. Quàm plenum gratiæ, quàm multorum perindè per hoc laboribus parcis & sumptibus?* Duodecimo Ecclesiæ sæculo jure suo utebantur Romani Pontifices temperandi Canones & ab illis dispensandi, quandò urgebat necessitas, & communis aliqua postulabat Ecclesiæ utilitas, sicut disertè docet sæpè laudatus S. *Bernardus* libro quarto *de Consideratione ad Eugenium* capite quarto his verbis: *Quid, inquis, prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Non sum tam rudis, ut ignorem positos vos dispensatores, sed in ædificationem, non in destructionem. Denique, quæritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est. Utilitas dico, commu-*

nis non propria. Nam cùm nihil horum est, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. Idem argumentum lato calamo tractat in libro quem edidit *de Præcepto, & dispensatione*.

Cardinalium dignitas magnum duodecimo Ecclesiæ sæculo suscepit incrementum, novisque radiis & eximiis prærogativis fulgere cæpit. Enim verò ad ipsos solos Cardinales restrictum est jus eligendi Romanum Pontificem, sicut observat *Onuphrius* in Adnotatione ad Vitam *Alexandri III.* ubi ait, in electione *Lucii III.* Papę, quę facta est anno MCLXXXI. ad solos Cardinales, Clero omninò & populo exclusis, Electionem Romani Pontificis tunc primùm fuisse reductam, legemque salutarem, quâ in Concilio Generali Lateranensi tertio celebrato anno MCLXXIX. statutum fuerat, ut, ad evitanda deinceps Schismata, à duabus tertiis Cardinalium partibus eligeretur Romanus Pontifex, executioni mandatam esse, idque sibi constare dicit ex ejusdem Pontificis Diplomate apud se asservato. Prætereà, in tractandis negotiis, Causisque Ecclesiasticis judicandis præcipuum locum post Romanum Pontificem duodecimo sæculo Cardinales tenere cęperunt, indèque dicti Summi Pontificis *Collaterales*, in regimine Ecclesiæ *Coadiutores universalis Ecclesiæ Senatores, seniores populi, Orbis Judices*. Inter Epistolas Sancti *Thomæ*, qui duodecimo sæculo Cantuariensem regebat Ecclesiam extat una, quæ libro 2. est ordine XLVI. in qua his verbis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales convenit: *Christi vicem gerere debetis in terra . . . . . Decet vos esse vacuos ab omni offensa, ab aliena gratia penitùs liberos, si rectè tractatis aliena negotia;*

loqui

quimini veritatem in populo, si diligitis, qui facitis
dicium in gente. Ad Cardinales etiam S. Bernar-
us, duodecimi sęculi decus & ornamentum, Episto-
m CLXXXVII. in Causa Abaelardi scripsit, quæ in-
pit his verbis: Nulli dubium, quin ad vos specia-
tèr spectet tollere scandala de Regno Dei, surgentes
ccidere spinas, sedare querelas &c. Hinc mellifluus
e Doctor, videns quantâ duodecimo sæculo Car-
nales in Ecclesia potestate pollerent, libro quar-
De Consideratione Capite quarto suggerit Euge-
o III. Pontifici Maximo quales ad id muneris di-
nè obeundum eligere ac promovere debeat: Ve-
amus, inquit, ad Collaterales & Coadiutores tuos ...
num est undecumque evocare & asciscere tibi (exem-
o Moysis) senes non juvenes, sed senes non tàm ætate
ıàm moribus, quos tu nosti quia senes populi sunt.
n non eligendi de toto Orbe Orbem judicaturi? Sanè
ıic negotio non se ingerat rogans. Consilio, non pre-
agendum est ...,.. Pro quo rogaris, sit suspectus.
ui ipse rogat pro se, jàm judicatus est .... Adu-
ntem, & ad placitum loquentem, unum de roganti-
s puta, etiamsi nihil rogaverit ...... Quærendi
ibus nec defectus timeatur, nec profectus optetur,
potè jàm perfectis. Itaque non volentes neque cur-
ntes assumito, sed cunctantes, sed renuentes: Etiam
ge illos & compelle intrare. In talibus, ut opinor,
quiescet spiritus tuus, qui non sint attritæ frontis,
i verecundi, sed timorati, præter Deum tamen ti-
ant nihil, nihil sperent nisi a Deo. Qui adventan-
ım non manus attendant, sed necessitates &c. Inte-
um istud Caput quartum libri IV. De Considera-
ne ad Eugenium Papam, si attento animo legas,
cilè intelliges, quot & quàm præclaris dotibus,

 ju-

juxtà Sanctum *Bernardum*, in Ecclesia præfulger debeant hi, qui ad Eminentissimam illam Cardinalium dignitatem sublimantur.

Primates, Metropolitani, Archiepiscopi, & Episcopi iisdem juribus ac Privilegiis seculo duodecimo fruebantur, quibus, juxtà Disciplinam Ecclesiasticam in præcedentibus sæculis sancitam potiti fuerant. *Callixtus II.* Pontifex Maximu Viennensi Ecclesiæ in Galliis, cujus ante Pontificatum Archipræsul fuerat, Primatum in septem Provincias contulit, sicut jàm observavimus i Colloquio II. in Historiam hujusce sæculi duodecimi. Verùm, resistentibus aliis veteribus Primatibus, qui istud *Callisti II.* Decretum subreptitiun esse, seque inauditos esse dicebant, nullam Primatis authoritatem obtinere potuit Viennensis Archiepiscopus, sed tantùm vi illius Rescripti Dier sem & Albensem, seù Vivariensem Episcopatus a Arelatensi Provincia distractos in suā Viennensen Provinciam adscivit, cujus etiamnùm partes sunt Primatum EcclesięLugdunensis inProvincias Lugdunensem, Rotomagensem, Turonensem, & Senonensem, senescente jàm sæculo undecimo, seù anno MLXXIX. instituit *Gregorius VII.* deditque *Gebuino* Archiepiscopo Lugdunensi.Huic Summi Pontificis Decreto obtemperavit *Rodulfus* Turonensi Archiepiscopus,& ea de re *Gebuinus* tàm ipsi,quàr ejus Suffraganeis gratulatus est, ut constat ex ejusdem *Gebuini* litteris, quas *Baluzius* in Appendic libri *de Primatibus* editi à *Petro de Marca* Archiepiscopo Parisiensi produxit. At *Richerius* Senonensis Archiepiscopus jura suæ Ecclesiæ tueri volens huic Lugdunensi Primatui intercessit. Decre

tui

m tamen *Gregorii VII.* confirmavit *Urbanus II.* Synodo Claromontana anno MXCV. celebratâ, Senonensem, ac Rotomagensem Archiepisco-os, nisi *Hugonem* in Archiepiscopatu Lugdunensi *buini* successorem tanquàm Primatem suum re-rerentur, Pallio privavit, eorumque in Suffraga-os auctoritatem suspendit, ut liquet ex Decreto *rbani II.* & Synodi Claromontanæ à laudato *Pe-de Marca* in prædicto libro edito. Huic judi-o refragatus est *Richerius* Senonensis Archiepi-opus, eumque nec judicium Claromontani Con-ii, nec exemplum Provincialium Episcoporum, c *Ivonis* Carnotensis Episcopi Consilium, neque terdictio, quæ adversùs illum fuit pronunciata, ncere potuerunt, nec ab illo obtinere, ut Lugdu-nsis Ecclesiæ Primatum agnosceret. Immò, in ntentia sua usque ad mortem, quæ anno MXCVI. ntigit, continuò perstitit. Demortuo *Richerio* rchiepiscopo Senonensi successit *Daimbertus*, cu-s consecrationem fieri prohibuit *Hugo* Archi-æsul Lugdunensis, nisi priùs *Daimbertus* Prima-m Ecclesiæ Lugdunensis agnovisset. Sed cùm e hanc conditionem contrà Ecclesię suæ jura ad-plere nollet, nec Ordinationem ab Episcopis omprovincialibus obtinere posset, Romam pro-ctus est, & in ipsa urbe consecratus ab *Urbano II.* ontifice Maximo. Paulò post tamen *Daimbertus* catus ad Synodum ab eodem Pontifice an. MXCIX. omæ celebratam, coactus est promittere, se Lug-nensis Ecclesiæ Primatum super Senonensem gniturum, sicut nos docet ejusdem Romani Pon-ficis Epistola ad *Hugonem* Archiepiscopum Lug-nensem data, quam edidit *Petrus de Marca* in

Dissertatione *de Primatibus*. Cùm igitur de Primatu Ecclesiȩ Lugdunensis sublata esset omnis contentio, *Hugo* Archiepiscopus Lugdunensis jura Primatus sui pacificè duodecimo sæculo exercuit in Provincias Lugdunensem, Rotomagensem, Turonensem, & Senonensem. De hoc Primatu Lugdunensi legendus est *Petrus de Marca* loco citato, *Carolus Du Bois* in Historia Ecclesiȩ Parisiensis lib.11. cap.5. & noster *Natalis Alexander* art.3.cap.7.Hist. Eccles.sæc.11.& 12.

Ecclesiæ Toletanæ per Hispaniarum Regna Primatum, quem *Urbanus II.* ad petitionem *Ildephonsi*, seù *Alphonsi VI.* Castellæ Regis, an.MLXXXVIII. contulerat *Bernardo* Archiepiscopo Toletano, novis Decretis confirmarunt Romani Pontifices duodecimi sæculi, videlicèt *Paschalis II. Eugenius II. Anastasius IV. Hadrianus IV. Alexander III.* & *Innocentius III.* ut videre est apud *Marianam* lib.12. *de Rebus Hispaniæ* cap.IV. Præstat etiam legere, quæ de ejusdem Primatus Toletani Origine disserit accuratus ille ac elegans Historicus lib.9. cap.19.ubi etiam refert omnia Diplomata Romanorum Pontificum, qui Primatum Toletanum per Hispaniarum Regna authoritate Apostolicâ duodecimo Ecclesiæ sæculo comprobarunt.

Ad sanciendam Disciplinam Ecclesiasticam circà vitam & mores Presbyterorum & Clericorum benè multa 12. sȩculo constituta sunt in Conciliis saluberrima Decreta. Presbyterorum incontinentia damnata fuit, eorum matrimonia non solùm prohibita, sed etiam nulla & planè irrita declarata fuerunt, eorum filii ex his invalidis matrimoniis procreati tãquàm spurii proscripti sunt,

& à

à Clero ubique in perpetuum exclusi, omnesque nctissimæ leges, quæ tùm ad cælibatum adamussin observandum, tùm ad impediendum ne beneia simoniacè conferrentur, vel hæreditaria in miliis redderentur, jàm in præcedentibus Coniis latæ erant, denuò comprobatæ sunt, earumue transgressoribus gravissimæ indictæ pœnæ. enique, Clerici ab omni servitute publica duocimo sæculo erant liberi,& possessiones Ecclesiam à publicis exactionibus immunes. Bonorum cclesiasticorum Clericos non dominos, sed dienſatores tantummodò esse, nec plura Beneficia ssidere posse, nec possessiones ex Ecclesiæ bonis quisitas, aut pecunias ex redditibus Ecclesiastis residuas ad hæredes transmittendi jus habere, ctrina erat duodecimo Ecclesiæ sæculo recepta, ut ex his,quæ mox dicemus de Doctrina Morali odecimi sæculi, liquidò constabit.

D. Quænam duodecimo sæculo in Sacraentorum administratione observabatur Disciina?

M. Hæc duodecimo sæculo in Sacramentom administratione vigebat Ecclesiæ Disciplina. aptisma in trina immersione solemnibus diebus nferebatur. Pœnitentia publica erat adhùc in u, sensim tamen sine sensu exolescere cæpit, quia àmplurimi sese ab ea peragenda redimebant eemosynis, peregrinationibus, flagellationibus, tæ Monasticæ professione, & Indulgentiis, quas, superiùs diximus, Romani Pontifices concedent illis, qui expeditionem Hierosolymitanam ntrà Saracenos suscipiebant. Publicam peccarum Confessionem frequentèr faciebant ægroti

in extremo vitæ diſcrimine, ac nonnulli, imminente morte, cilicio ac cinere cooperti veſtem Monachalem, pietatis ergò, induebant; quod licèt, ut obitèr dicam, in his, quos verè peccatorum pœnitet, laudabile etiamnùm ac ſalutare ſit, illis tamen, qui datâ operâ pęnitentiam uſque ad vitę exitum procraſtinant, valdè incertum eſt, an aliquandò proſit, quia, ut vulgò dicitur: *Simia ſemper ſimia, etiamſi purpura veſtiatur*. Sacramentalis Abſolutio, & Communio Euchariſtica reis extremo ſupplicio ſententiâ Judicis addictis duodecimo adhùc Ecclesiæ ſæculo in Galliis denegabantur. Euchariſtię adminiſtratio ſub ſolo panis Symbolo, ne Dominici ſanguinis effuſio accideret, Laicis in multis Eccleſiis porrigebatur. Quæ tamen conſuetudo non ſtatim obtinuit in omnibus Eccleſiis Occidentis, in quibus adhùc retentus eſt antiquus mos communicandi ſub utraque ſpecie. Sed ſequenti ſæculo, hoc eſt, decimotertio, poſtquàm S. *Thomas*, Doctor Angelicus, ea de re conſultus, earum Eccleſiarum, quæ in frequenti communicantium cœtu ſolùm panis conſecrati Symbolum Laicis impertiebant, pietatem & prudentiam eo in uſu laudavit, certatim reliquæ omnes Eccleſiæ illum amplexæ ſunt. *Providè*, inquit Angelicus Doctor 3.par.quæſt.80.art.12. *in quibuſdam Eccleſiis obſervatur ut populo ſumendus ſanguis non detur*. Denique, eleemoſynas pro Miſſarum celebratione ſpontè oblatas poterant quidem Sacerdotes recipere, ſed non exigere. Pretium etiam pro Ordinatione, Chriſmate, Oleo, Chriſtianâ ſepulturâ, & profeſſione religioſa exigere, ſacris Canonibus diſtrictè vetitum erat. Sed hæc præcipua Capita
Diſci-

Disciplinæ Ecclesiasticæ, quæ in Sacramentorum administratione duodecimo sæculo observari solebat, delibasse sufficiat.

D. Floruitne sæculo duodecimo Monastica Disciplina, cui tot Sanctissimi Ordinum fundatores maximum undecimo sæculo splendorem conciliarunt?

M. Quamvis certum sit, Monasticam Disciplinam suum adhùc duodecimo sæculo retinuisse splendorem, & Ecclesiam novis Religiosorum ac Monachorum institutis Ordinibus munitam, atque plurimùm fuisse illustratam; negari tamen haùd potest, Monasticam Disciplinam sub initium duodecimi sæculi in nonnullis Cœnobiis, præsertim Sanctimonialium, fuisse valdè labefactatam & corruptam in Galliis. Sanctus *Ivo* Carnotensis Episcopus in Epistola ad *Galterium* Meldēsem Episcopum anno MC. datâ, & quæ ordine est LXX. eum vehementèr hortatur, ut nullus timor incommodorum ab officii sui intentione dimoveat. *Quòd ideò*, inquit, *suggero dilectioni vestræ, quia tàm ex verbis Turonensium Monachorum, quàm ex litteris dominæ Adelaidis venerabilis Comitissæ audivi turpissimam famam de Monasterio Sanctæ Faræ* (quod situm est in Diœcesi Meldensi) *quod jam non locus Sanctimonialium, sed mulierum Dæmonialium prostibulum dicendum est, corpora sua ad turpes usus omni generi hominum prostituentium*. Doctissimus *Mabillonius* libro 5. *De Re Diplomatica* pag. 368. refert Epistolam *Philippi* Francorum Regis *Bernardo* Majoris Monasterii Abbati datam, in qua istud Monasterium Sanctæ *Faræ*, ejectis ex eo Monialibus, donavit Monachis Benedictinis. *Hermannus* Laudunensis

ſis Monachus, & duodecimi ſæculi Scriptor, qui tres libros *De Miraculis Beatæ Mariæ Laudunenſis* obtulit *Bartholomæo* ejusdem urbis Epiſcopo, aſſerit libro tertio capite vigeſimo ſecundo, in *Monaſterio Sancti Joannis Laudunenſis* nonnulla ſiniſtræ famæ de illius Sanctimonialibus dicta fuiſſe, cùmque frequentèr commonitæ emendationem verbo promitterent, ſed facto non implerent, eas à *Bartholomæo* Epiſcopo è Monaſterio fuiſſe ejectas. Quod accidit anno MCXXVIII. anno verò ſequenti, ſeù MCXXIX. *Matthæus* Albanenſis Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Pariſiis Concilium celebravit, in quo decretum eſt, ut Moniales Monaſterii Argentolienſis tribus circitèr leucis ab urbe Pariſienſi diſſiti, quæ ſpurcâ & infami converſatione omnem ejusdem loci affinitatem fœdare dicebantur, indè expellerentur. Quod *Honorius II.* literis Laterani nono Kal. Maii datis confirmavit, & ad petitionem *Ludovici* Galliarum Regis Monaſterium illud, cujus tùm temporis *Heloiſſa*, olim uxor Petri *Abaelardi*, Prioriſſa erat, Monachis Benedictinis Cœnobii San-Dionyſiani dedit. Nec ſolùm in Gallia, ſed etiam in Germania, in Belgio, & in Lotharingia aliquæ Sanctimoniales, contempto caſtitatis voto, vitam ſæcularem amplexæ ſunt, & è Monaſteriis ejectæ, in quæ eodem ſæculo duodecimo introducti ſunt Monachi, ſicut tradunt Hiſtorici Scriptores hujus ſæculi.

Verùm, Regularem ac Monaſticam Diſciplinam, quæ in multis Monialium Cœnobiis collapſa erat, impensè coluerunt, & magna cum vitæ auſteritate duodecimo ſæculo obſervarunt Ciſtercienſes, Carthuſienſes, Camaldulenſes, Grandimon-

ıontenſes, Vallumbroſani, Cluniacenſes, aliique ue Monachi Benedictini, quorum ritus hìc brevièr deſcribam. Pueros à Parentibus offerri Moaſteriis, ac vitę Religioſę dedicari, mos erat duoecimo ſæculo adhùc in Eccleſia receptus, nec po:rant pueri ſic à parentibus Deo dicati à Monaeriis diſcedere, & ad ſæculum redire, quia, ut ait *lemens III.* cap. *cùm virum*, Titulo *de Regularibus*, b. 3. Decretalium: *Cùm juxtà Concilii Toletani enſuram, Monachum aut paterna devotio, aut propria rofeſſio faciat, quidquid horum fuerit alligatum, teebit, revertendi ad ſæculum aditu penitùs interdi:o.* Hanc tamen Diſciplinam *Cœleſtinus III.* qui ano MCXCI. electus eſt Pontifex Maximus, abrogavit ap. *Cùm ſimus*, ubi ſtatuit, ut ſi Pater ſe cum bonis uis, & filio impubere obtulerit Monaſterio, filius d annos diſcretionis perveniens habitum Monahalem retinere noluerit, non ſit ullatenùs compelendus, quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere, d ſæculum redire, & bona paterna, quæ ſibi ex ſuceſſione proveniunt, poſtulare. Monachi ad Profeſionem ante annum decimum quartum ętatis comıletum non admittebantur, & pro ingreſſu Monaſterii, ſeù pro receptione ad Religioſam Profeſſionem nullum pretium, juxtà Canones in multis Conciliis 12. ſæcul. ſancitos, exigi poterat. Opus manuũ ſtatis horis à Monachis & Sãctimonialibus frequentari ſolemne erat, nec tamen à ſacris ſtudiis arcebantur Monachi, immò, ſacrorũ Studiorum exercitationem, lectionem, ſcriptionem, editionem liorum ad publicam Eccleſiæ utilitatem dignum eſſe Monachis laborem & manuum operi præferendum aſſerit Sanctus *Petrus* Cluniacenſis Abbas, qui

qui sæculo duodecimo floruit in Epistola xx. libri primi ad *Gislebertum*, ubi hæc habet: *Plantari non possunt arbusculæ, rigari nequeunt sata, neque aliquid ruralis operis exerceri........ Sed, quod est utilius, pro aratro convertatur manus ad pennam, pro exarandis agris, divinis literis paginæ exarentur, seratur in chartula verbi Dei Seminarium, quòd, maturatis segetibus, hoc est, libris perfectis, multiplicatis frugibus, esurientes Lectores repleat, & sic panis cœlestis lethalem animæ famem depellat*. Non omnibus tamen promiscuè Monachis licitum erat legere libros Gentilium, Poetarum, aut Philosophorum, sed iis tantùm quibus id ab Abbate præcipiebatur, sicut observat doctissimus Pater *Martene* Monachus Benedictinus Congregationis Sancti Mauri in Commentario in Caput quartum Regulæ Sancti Benedicti, ubi hæc scribit: *Procul ergò à nostris Gentilium libri, procul Poetarum, aut Philosophorum fallaciæ...... nisi fortè ad eorum ineptias confutandas, & ad mysteria nostræ Fidei confirmanda.......... Sed hæc omnium non sunt, sed Doctorum dumtaxàt, & eorum quidem non etiam omnium, sed quibus id ab Abbate præcipitur*. Quapropter, facilè componi, ac conciliari potest literaria illa Concertatio, quam circà *Studia Monastica* sæculo proximè elapso habuerunt duo præstantissimi viri, vel potiùs duo magna Monastici Ordinis luminaria, regularisque columina Disciplinæ, Dominus *De Rance* Abbas Trappensis, & *Joannes Mabillonius* Benedictinus Congregationis Sancti Mauri. Nec enim clarissimus juxtà ac religiosissimus Abbas eo fine studia Monastica impugnat, ut lectionem Scripturę Sacrę, Sanctorum Pa-

trum,

trum, & Scriptorum Asceticorum Monachis omninò interdictam esse velit, sed id unum dumtaxàt ostendendum sibi proponit, non omnes Monachos Prophanarum litterarum, peregrinarum linguarum, Mathematicarum disciplinarum, Numismatum, Inscriptionum, aliarum id genus humanarum Artium atque Scientiarum notitiâ indiscriminatim imbui debere. Quod sanè verissimum est, quia ut plurimùm hujusmodi prophanæ disciplinæ sanctiorem disciplinam cum pietate enervant, superbiam ingenerant, neglectum vitæ Monasticæ officiorum, & nimium affectum rerum mundanarum, quibus Monachi nuncium penitùs remittere debent. *Mabillonius* verò, dùm *Studia Monastica* vindicat, non omnes disciplinas Monachis necessarias esse contendit, longè minus asserit, Monachos omnes, neglectis vitæ Monasticæ officiis, majoribus, altioribusque studiis vacare debere, sed solùm studia litterarum, ea maximè, quæ Viros Ecclesiasticos decent, Monachis permittit, ità tamen ut majora aut minora pro cujusque captu, & judicio Superiorum modestè & cum charitate suscipiant. *Si igitur* (verba sunt Mabillonii in ea, quam Operi *De studiis Monasticis* præfixit, & junioribus Benedictinis Congregationis Sancti Mauri inscripsit Epistola) *quas studio ac labore comparatis, divinarum humanarumque rerum notitiæ hunc in vobis fructum* (videlicèt divinarum perfectionum notitiam & mundanæ gloriæ contemptum) *non referant, studiis nuncium penitùs remittere, quàm mortifero scientiarum veneno infici, aut, quem incautis plerùmque pariunt, superbiæ tumore inflari, longè satiùs est*. In eumdem igitur scopum circà *Studia Monastica* collima-

limarunt duo illi præstantissimi Viri, quamvis, necdùm satis benè perspecto quæstionis statu, discrepare videantur in libris, quos ultrò citròque ediderunt non verborum asperitate, non dicteriis, non felle, jocisque, ut plurimùm fieri solet, respersos, sed mirâ eruditione, nec minori modestiâ, insolenti animi moderatione, & humanitate ubique condîtos, eâque charitate perfusos, quæ tantoperè in Evangelio commendatur, virosque decet maximè religiosos.

De austero Monachorum vivendi genere, quod in Colloquio sexto in Historiam sęculorum x. & xi. descripsimus, nihil planè xii. sæculo immutatum est. *Qualis ac quanta fuerit*, inquit *Mabillonius* in Præfatione Operum Sancti Bernardi, *Cisterciensium sub Bernardo districtio, & rigiditas, non est necesse hoc loco exponere, quandò id satis superque patet tùm ex Bernardi scriptis, tùm ex ipsius vita, maximè ex libro primo cap.5. ubi primi Clarævallis incolæ, Deo servire memorantur in paupertate spiritus, in fame, & siti, in frigore, & nuditate, in vigiliis multis. Pulmentaria sæpiùs ex foliis fagi conficiebantur, panis ex hordeo, & vicia & milio erat. Ità Guillelmus testis oculatus. Tanta in cibo erat parcimonia, inquit Stephanus Tornacensis, ut duobus tantùm pulmentis utantur, quæ aut ager ex leguminibus, aut ex oleribus hortus affert. Ipsi pisce tantò rariùs utuntur, quantò frequentiùs apud eos audiri solet, quàm videri. Eamdem vitæ severitatem nos Galli etiam nunc reflorescere conspicimus in piissimis Monachis Beatæ Mariæ de Trappa, aliisque nonnullis eorum imitatoribus, qui vitæ suæ puritate, austeritate, solitudinis amore, silentio, labore, aliisque religiosis virtutibus,*

...s, *id factu possibile adstruunt, quod de Bernardo, usque Discipulis legebamus, nec ferè credebamus.* ...actenùs perdoctus *Mabillonius*. Nec minor duo...cimo sæculo fuit Monachorum Camaldulensium ...tæ austeritas, sicut testatur Rever. Pater *Guido ...andi* Abbas Camaldulensis in suo libro, cui titu...s est: *Dissertationes Camaldulenses*. Sic enim eru...tus ille Abbas Dissertatione I. cap.3. scribit: *...nc igitur vivendi Regulam, & ipse usque ad exitus diem servavit Romualdus, & eam cunctis Eremi...æ vitæ sectatoribus reliquit, ut unusquisque se tunc ...emiticæ vitæ abstinentiam & jejunium tenere co...oscat, cùm per hebdomadam triduana secundæ, ter..., & quartæ feriæ, & biduana sextæ feriæ, & Sab...thi jejunia, idest, in panis tantùm & aquæ perce...one, observat; quinta feria & Dominica diebus ...ra, vel quodcumque legumen cum gratiarum actio... percipiat. Quamdiù igitur Beatus iste vitæ Eremi...æ Institutor vixit, & multo tempore, postquàm ad ...ernæ Beatitudinis gaudia conscendit, hæc fuit in ...emo Camaldulensi ex integro forma servata.* De...que, Monachis duodecimi sæculi tantus Regu...is disciplinæ insidebat amor, ut Cistercienses in ...mitiis Generalibus anni MCXXXIV. Episcopis ex ...onasteriis suis assumptis imposuerint legem Mo...sticum habitum deferendi, & vitæ regularis In...tuta ad strictos juris apices servandi: *Episcopi*, ...quiunt, *assumpti de ordine nostro consuetudines no...as tenebunt in qualitate ciborum, in forma indu...ntorum, in observantia jejuniorum, in officio Ho...rum Regularium; excepto, quòd mantellum de vili ...nno, & pelle ovina, & pileum similem aut simpli...m de lana habere poterunt, qui voluerint.* Hìc ta-

men

men diſſimulare haùd poſſum, multos duodecimi ſæculi Abbates nimio ambitu ſibi Pontificum Privilegia, & Monaſteriis ſuis exemptiones à jurisdictione Epiſcopali quæſiviſſe. Quâ de re vehementèr conqueritur Sanctus *Bernardus* in Epiſtola XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum his verbis: *Miror*, inquit, *quosdam in noſtro Ordine Monaſteriorum Abbates hanc humilitatis Regulam odioſa contentione infringere, & ſub ſimili, quod pejus eſt, habitu & tonſura tàm ſuperbè ſapere, ut cùm ne unum quidem verbulum de ſuis imperiis ſubditos prætergredi patiantur, ipſi propriis obedire contemnant Epiſcopis. Spoliant* Eccleſias *ne emancipentur, redimunt ſe ne obediant .... Verùm apertè indicant quidam horum quid cogitent, dùm multo labore ac pretio Apoſtolicis adeptis Privilegiis, per ipſa ſibi vendicant Inſignia Pontificalia, utentes & ipſi, more Pontificum, Mitra, Annulo, atque ſandaliis. Sanè ſi attenditur rerum dignitas, hanc Monachi abhorret Profeſſio: Si miniſterium, ſolis liquet congruere Pontificibus*. Et libro 3. *De Conſideratione ad Eugenium Papam* Capite 4. contrà Eccleſiarum & Monaſteriorum Exemptiones ità ſcribit Mellifluus ille Doctor: *Murmur loquar & querimoniam Eccleſiarum: truncari ſe clamitant ac demembrari: Vel nullæ, vel paucæ ſunt, quæ plagam iſtam aut non doleant, aut non timeant. Quæris quam? Subtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis .... Sic faciendo, probatis vos habere plenitudinem poteſtatis, ſed utrùm & debeatis, quæſtio eſt &c.* At licèt Sanctus *Bernardus* has Monaſteriorum Exemptiones ambitione quæſitas improbaverit, illas tamen legitimas agnovit, quæ neceſſitatis, aut communis

is utilitatis intuitu à Sede Apostolica concedebantur. Undè ibidèm subdit: *Nonnulla tamen Monasteria sita in diversis Episcopatibus, quòd specialiùs pertinuerint ab ipsa sui fundatione ad Sedem Apostolicam pro voluntate fundatorum, quis nesciat? Sed aliud est quod largitur devotio, aliud quod molitur ambitio impatiens subjectionis.*

D. Quinam sunt isti Religiosorum Ordines, quibus Ecclesia, ut mox dixisti, duodecimo sæculo munita fuit, ac plurimùm illustrata?

M. Canonicorum Regularium Ordinem longè latèque duodecimo seculo propagavit S. *Ivo*, qui Monasterii Sancti *Quintini* Bellovacensis primus Abbas fuit, & posteà Episcopus Carnotensis, de cujus doctrina & pietate sat diximus in præcedenti Colloquio, de Viris Illustribus duodecimi sæculi disserendo. Pro Canonicis Regularibus Ordinis Sancti Augustini Cœnobium Sancti *Victoris* ad muros Parisienses Regiâ munificentiâ sæculo XII. excitavit *Ludovicus VI.* Galliarum Rex. Quæ Regalis Abbatia Caput celeberrimæ Congregationis ac plurimarum Abbatiarum, præsertim S. *Genovefæ*, in urbe Parisiensi sitæ Parens fœcundissima fuit. Ex utraque Canonicorum Regularium Ordinis Sancti Augustini Abbatia, seù Sancti *Victoris*, & Sanctæ *Genovefæ*, in Galliis prodierunt Sanctimoniâ & doctrinâ insignes Viri, quorum aliqui illustriorum infulis dignitatum fuerunt in Ecclesia decornati. Celebres etiam duodecimo sæculo extiterunt variæ Canonicorum Regularium Congregationes, præsertim *San-Rufiana*, sic dicta ab Abbatia S. *Rufi* extra muros Avenionenses, quæ hujus Congregationis *San-Rufianæ* caput erat; Con-

gregatio *B. Petri de Honestis*, Congregatio Sancti Salvatoris apud Bononiam, *Lateranensis*, & alia quædam. Nouum Canonicorum Regularium Ordinem duodecimo seculo, hoc est anno millesimo centesimo vigesimo instituit S. *Norbertus*, in Diœceseos Laudunensis loco, qui *Præmonstratus* dicitur, quem ipsi *Bartholomæus* Episcopus Laudunensis in Galliis concessit, ac nascentem Ordinem fovit ac propagavit, quinque Monasteriis in Diœcesi sua conditis. Sancti *Norberti* Institutum approbavit *Callistus II.* Pontifex Maximus. *Honorius II* confirmavit, & *Innocentius II. Lucius II. Eugenius II. Hadrianus IV. Alexander III. Lucius III. Urbanus III. Clemens III.* multis hunc Ordinem Privilegiis donarunt, quæ in Bibliotheca Præmonstratensi sunt excusa. S. Augustini Regulam sectantur Canonici Regulares Præmonstratenses, & Constitutiones austeras observant ex Sancti *Norberti* disciplina. De hoc Præmonstratensium Canonicorum Regularium Ordine *Herimannus*, qui hoc tempore vivebat, ex Monacho Laudunensi S. Vincentii, factus posteà Abbas Sancti Martini Tornacensis, in *Historia Restaurationis Abbatiæ S. Martini Tornacensis*, quæ extat Tomo XII. Spicilegii Dacheriani, hæc scribit: *Sic per Dei gratiam brevi tempore, profecit, ut nullum, prætèr Apostolos, videamus hodiè tantum fructum in Ecclesia fecisse. Nam cùm necdùm conversionis ejus trigesimus annus sit, jam ferè centum Monasteria à sequacibus ejus per diversas Orbis partes constructa audivimus, ita ut etiam in Hierusalem usque Regula eorum servetur.* Sed de hujus celeberrimi Præmonstratensium Canonicorum Regularium Ordinis exordio ac pro-

pag-

agatione plura legesis apud P. *le Paige* in Biblioheca Præmonstratensi, *Aubertum Miræum* in hronico Præmonstratensi. Obitèr tantùm dicam, *Norbertum*, & Canonicos Regulares Præmonratenses ab eo institutos non gestasse olim, etiam Choro, vestem lineam, seu, ut vocant, *Superelliceum*, sed solùm Cappam albam, ut liquet ex ultis depictis tabellis in antiquis Præmonstraensium Abbatiis etiamnùm asseruatis, in quibus *Norbertus* cum habitu albi coloris, cum Cappa ba, & cappucio ac cingulo super scapulare ejusem coloris, absque veste linea, depingitur. Siilem S. Norberti antiquam effigiem nullâ lineâ ste induti exhibent Continuatores *Bollandi* in tis Sanctorum Tomo I. mensis Junii. Unde Hoc um singulari observatione dignum colligit doissimus *Mabillonius* in suo secundo Scripto, quod alli *Factum* vocant, ubi disertè asserit, Dominios esse veros Canonicos Regulares, tum quia ominicani, non secus ac Præmonstratenses, qui nt veri Canonici Regulares, Cappam gestant cum c solo discrimine, quòd Dominicanorum Cap nigra sit, Præmonstratensium verò alba; Tum ia etiam Dominicani, perinde ac Præmonstraises, sectantur Regulam S. Augustini, quam S. *minicus*, Canonicus Regularis, eorumque institur, ipsis servandam proposuit. Sed de hoc in Colquiis nostris in Historiam sæculi XIII. iterùm reoit sermo, præsertim in Colloquio sexto, ubi da operâ agemusde institutione Ordinis FF. Prædictorum, & an Dominicani jure ac meritò dici post Canonici Regulares? breviter inquiremus.

D. Sæpius audivi à viris eruditis, multos

Equestres Ordines religiosos seculo XII. fuisse institutos, quorum nomina, Officia, ac in Ecclesiam promerita cùm necdùm satis explorata habeam, ea à te in præsentia perdiscere cupio.

M. Inter Equestres Ordines religiosos, qui XII. sæculo instituti referuntur, celebriores fuerunt Ordo Hospitalariorum S. Joannis Hierosolymitani, Ordo Militum Templi, seu Templariorum, Ordo Equitum Sancti Sepulchri, Ordo Sanctæ Mariæ Teutonicorum, Ordo de Calatrava, & Ordo S. Jacobi, quorum officia, & Ecclesiæ reddita obsequia paucis hìc expendemus. In primis Equitum Hospitalariorum, seu S. *Joannis Hieroso lymitani* Ordinis institutio, sicut narrant *Willelmu* Archiepiscopus Tyrius lib. XVIII. *de Bello sacr* cap. V. & *Jacobus de Vitriaco* in Hist. Hierosolym cap. LXIV. in hunc modum anno MXCIX. initiun habuit. *Amalphitani* (qui Normanni erant) cùn sæpiùs merces peregrinas Hierosolymam affer rent, Calypham Ægypti muneribus sibi benevo lum reddiderunt, & ab eo obtinuerunt, ut prop Ecclesiam sepulchri Dominici Ecclesiam Latino rum construerent, dictam posteà Ecclesiam *Sanct Mariæ de Latina*, quia Abbatem & Monachos mor Latinorum divina celebrantes Mysteria in ea sta tuerunt. Illùc deindè certatim confluente, piet tis ergò, Peregrinorum multitudine, cùm tàm Monasterium illud, quàm Monasterium *Sanct Mariæ Magdalenæ* pro peregrinis mulieribus Lati nis ab ipsis fundatum non sufficerent ad excipien dos omnes pauperes & infirmos, prædictus Ab bas & Monachi Xenodochium, seu Hospitale & Capellam in honorem *Sancti Joannis Eleemosynar*

P

triarchæ Alexandrini in eodem loco conſtruxe-
nt. Poſtquàm verò Hieroſolyma à Chriſtianis
pta fuit, *Gerardus*, qui diù de mandato Abba-
in prædicto Hoſpitali pauperibus inſervierat,
iunctis ſibi quibuſdam aliis, habitum regularem
cepit, veſtibus ſuis albam crucem exteriùs af-
ens. Hoc pacto Equitum Hoſpitalariorum Or-
iem ſumpſiſſe initium aſſerunt duo illi laudati
riptores *Willelmus* Archipræſul Tyrius, & *Jaco-*
de Vitriaco. Verùm in hac narratione unum
, quod jure merito negant Equites Hieroſoly-
tani, qui appellantur *Equites Melitenſes*. Negant
m *Gerardum* dedicaſſe Sancto *Joanni Eleemoſy-*
io Hoſpitale, quod hieroſolymis ædificavit,
rmantque, nullam unquàm in Ordine Eccleſiam
ionorem Sancti Joannis Eleemoſynarii fuiſſe
iſtructam, aut aliquod Feſtum de eo celebra-
1, ſed Sanctum *Joannem Baptiſtam* ſemper Or-
is Patronum agnitum, varia per annum Feſta
antiquiſſimis temporibus de illo facta, ejuſque
ntionem in votis ab Equitibus Hieroſolymita-
, quandò profeſſionem emittunt, fieri ſolitis,
iper habitam. Huic autem perpetuæ totius Or-
is S. *Joannis Hieroſolymitani* traditioni officere
ı debet teſtimonium *Willelmi* Archiepiſcopi Ty-
contrarium aſſerentis, quia certiſſimè conſtat,
:dictum *Willelmum* Equitibus Hieroſolymitanis
ùm æquum fuiſſe, præſertim poſt diſſidia inter
rum Hieroſolymitanum & eoſdem Equites ex-
a, quòd hi nimirùm ſe ab Epiſcoporum juriſdi-
one ſubtraxiſſent, & ab *Anaſtaſio IV.* Pontifice
ıximo privilegium obtinuiſsent bonorum à ſe
ſſeſſorum decimas eiſdem non ſoluendi. Fides

 ita-

itaque *Willelmo* Archiepiſcopo Tyrio adverſus Equites Hieroſolymitanos adhibenda non eſt, explodendumque commentum, quod ex eo *Jacobus de Vitriaco*, multique viri docti exſcripſerunt, ſcilicèt Hieroſolymitanos Equites, poſtquàm divitiis abundarunt, ejuraſſe Patronum ſuum Sanctum *Joannem Eleemoſynarium*, & Sanctum *Joannem Baptiſtam* in ejus locum adoptaſſe. De rebus geſtis Equitum Hieroſolymitanorum (qui olim Rhodii, nunc Melitenſes Equites dicuntur) legi poſſunt libri editi à *Pantaleone*, *Boſio*, *Boiſſato* &c.

Ordinis Militum Templi, ſeu Equitum Templariorum primi inſtitutores fuerunt duo Equites, *Hugo de Paganis*, & *Godefridus de Sancto Audomaro*, qui certum domicilium cùm necdùm haberent; *Balduinus II.* Hieroſolymorum Rex locum in Palatio, quod ſecùs Templum Domini ad auſtralem plagam ſitum erat, eis ad habitandum conceſſi anno MCXVIII. iidemque *Fratres Militiæ templi*, ſe Templarii dicti ſunt, Horum Inſtituti finis erat vias publicas cuſtodire, fideles ab infidelibus, & peregrinantes ad loca ſacra Chriſtianos à Prædonum inſidiis, & Chriſtiani nominis hoſtium incurſibus defendere ac tutari. Novus ille Equitum Templariorum Ordo confirmatus eſt in Concilio Trecenſi in Galliis anno MCXXVIII. celebrato, Præſide *Matthæo* Cardinali Epiſcopo Albanenſi, & Sedis Apoſtolicæ Legato, ipſisque tradita Regula & præſcriptus albi coloris habitus, cui poſte ſuper pallium Crucem rubeam attexi curavit *Eugenius III.* Papa anno MCXLVI. Floruit multos anno famâ celebris hic Templariorum Ordo, ſed tandem divitiis nimiùm locupletatus, in tot abuſus & viti

itia lapsus est, ut in Generali Concilio Viennensi n Galliis anno MCCCXI. sub *Clemente V.* Summo ontifice habito fuerit suppressus, abolitus & exnctus, sicut ostendemus in nostris Colloquiis in listoriam decimi quarti Ecclesiæ sæculi.

Huic Templariorum Ordini similem alium nilitarem Ordinem, seu *Equitum S. Sepulchri*, anno CXX. instituit *Alphonsus VI.* Aragoniæ Rex, quius ex officio incumbebat Christianos in Aragoia à Mauris defendere, & ad Valentiæ, Murciæue Regna Mauris eripienda aditum pandere. lorum Equitum S. Sepulchri præsidio adiutus dem *Alphonsus* Aragonię Rex, celebrem victoriam e Saracenis ad *Penecadel* retulit, sicut narrat *Ordeicus* lib. 13. Historiæ Eccles. ubi illos Equites S. Seulchri, qui in hoc prælio magnam sibi gloriam eperere, appellat *Fratres de Palmis*, eò quòd, ut ectè explicat *Petrus de Marca* lib. 5. *Historiæ Bearæ* cap. 21. isti Equites S. Sepulchri pro Insignibus *almam* elegissent. *Joannes Briz Martinez* in Histoia S. Joannis Pennatensis libro 5. cap. 24. optimè emonstrat, hos Equites S. Sepulchri in variis Ara oniæ locis adversùs Infideles ab *Alphonso VI.* Ree institutos, planè diversos fuisse à Templariis, de uibus mox sermonem habuimus.

Ordinis Templariorum fętus est ac propago rdo *Beatæ Mariæ Teutonicorum*, cujus Institutioem *Onuphrius* in Chronico cum anno MCXIX. coulavit. Sed observant viri eruditi, *Onuphrium* hac re deceptum fuisse, illiusque Equitum Teutoniorum Ordinis institutionem accuratiùs ab Interolatore Chronici Aquicinctini referri ad annum CXCI. ubi scribit: *Ordo Militum Teutonicorum in-*

choatur, *quem anno* MCXCI. *Februarii die* XXII. *Cælestinus Papa*, hujus nominis III. *confirmavit. Primus hujus Ordinis Magister creatus fuit Henricus Walpot.* Ordo ille fuit fundatus à Teutonicis, seu nobilibus Germanis, pro susceptione pauperum peregrinorum, & infirmorum, qui ex Teutonica gente, seu ex Germania erant oriundi. Hujus Ordinis Equites Cruces nigras albis chlamidibus intextas habebant, & militiæ solemni voto sub patrocinio Dei-paræ Virginis sese obstringebant, indeque dictus illorum Ordo *Equitum Beatæ Mariæ Teutonicorum*. De origine Ordinis Teutonici & rebus ab eo gestis latè disserit *Petrus de Dusburg* Sacerdos Ordinis Teutonici in suo *Chronico Prussię*, quod publicavit anno MCCCXXVI. Legendus est etiam *Trithemius* in Chronico Hirsaugiensi ad annum MCXCII. ubi accuratè Ordinis Teutonici initia narrat. Addam hìc dumtaxat, magno huic Ordini Equitum Beatæ Mariæ Teutonicorum unitum postea fuisse alium militarem Ordinem *Gladiferorum*, qui in Livonia anno MCLXXXVI. ad debellandos Crucis inimicos fuerat institutus, sicut refert *Arnoldus* Abbas Lubecensis in *Historia Slavorum* libro 7. cap.8. & seq. Dicebantur autem istius Militaris Ordinis Equites *Gladiferi*, quia *professionis suæ signum in forma gladii, quo pro Deo certabant, in suis vestibus præferebant*, sicut testatur idem *Arnoldus*. Denique in Hispania duodecimo sæculo multi Ordines Militares, seu *Calatravæ*, Sancti *Juliani de Peirero*, & Sancti *Jacobi*, ad defensionem Christianorum adversùs Saracenos fuerunt instituti. His Ordinibus Militaribus, quibus floret Hispania, antiquior est, teste *Manrico* in Annalibus

Cister-

Cisterciensibus, Ordo *Calatravæ* quem *Beatus Raymundus* Abbas *Fiterii*, quod est Cisterciensis Ordinis celebre Monasterium in Navarra, unà cum *Didaco Velasqui* Monacho, & quondàm strenuo in officio militari, & à juventute cum *Sanctio* Navarræ Rege enutrito, instituit anno millesimo centesimo quinquagesimo octavo, sicut probat *Bollandus* in Commentario Historico de *Beato Raymundo* Abbate *Fiterii* ad diem 1. mensis Februarii. Hunc Ordinem fundavit *Beatus Raymundus* ut Calatravã urbem, quæ in summo discrimine versabatur defenderet contra Saracenos, quorum impetus, ope *Joannis* Archiepiscopi Toletani collecto exercitu, repressit, iisque deinceps impugnandis condidit hunc nouum Ordinem militum Calatravæ Instituti Cisterciensis, quem anno MCLXIV. *Alexander III.* Pontifex Maximus confirmavit suis litteris, quæ extant in libro *de Origine & Constitutionibus Ordinis Calatravæ*. Idem Pontifex *Alexander III.* approbavit anno MCLXXX. Ordinem militiæ Sancti Jacobi in Hispania institutum ad defensionem Christianorum adversùs Saracenos, litteris datis anno decimo sexto Pontificatus sui, in quibus gratulatur, quòd nobiles quidam non solùm possessiones terrenas, sed & corpora sua dare in extrema quæque pericula pro Domino decreverunt, statuitque, ut habeantur in ipso Ordine qui cęlibem vitam ducant, *& sint etiam qui ad procreandam sobolem, & incontinentiæ præcipitium evitandum, conjugibus suis utantur*. Sed de his Militaribus Religiosis Ordinibus, qui duodecimo Ecclesiæ sæculo ad Christianos à furore & incursionibus infidelium liberandos instituti sunt, hæc dicta sufficiant. Si tamen plura

plura de his ſcire deſideres, conſule *Aubertum Miræum*, & P. *Labbe* Soc. jeſu in *Originibus Ordinum Equeſtrium*. Legendus eſt etiam *Rades* in *Hiſtoria Ordinum militarium Hiſpaniæ*.

D. Audivi nudiuſtertiùs rem certè ſingularem de Ordine Religioſo in Galliis duodecimo Eccleſiæ ſæculo, ſeu anno centeſimo ſupra milleſimum à Venerabili *Roberto de Arbriſſello* fundato, qui appellatur *Ordo Fontis Ebraldi*, Gallicè *de Fonteuraud*. Ajunt enim, *Robertum de Arbriſello* voluiſſe & ſtatuiſſe, ut Abbatiſſa *Fontis Ebraldi* eſſet totius Ordinis Mater, Caput, & Antiſtita non ſolùm Sanctimonialium, ſed etiam Monachorum, ita ut viri Religioſi ſua Abbatiſſæ obſequia exhibere, ejuſque regimini ſeſe ſingulari voto addicere teneantur. Id autem, ut candidè fatear, mirum omninò & inſolens mihi eſſe videtur. At enim, cùm Deus, ut legitur cap. 3. Gene. v. 16. dixerit mulieri: *Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui*; quî, ſodes, Ordo magis præpoſterus eſſe poteſt, quàm viros regimini ac imperio mulieris ſubditos eſſe? Hunc meum itaque, ſi placet, exime ſcrupulum, & oſtende, quid tu *de Roberto de Arbriſello*, & de Ordine *Fontis Ebraldi* ab ipſo fundato ſentias?

M. Sentio, *Robertum de Arbriſello*, Theologum Pariſienſem doctrinâ & pietate clariſſimum, tam in vita, quàm in morte de Eccleſia optimè meritum eſſe. Fuit enim Summorum Pontificum, Legatorum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & illuſtrium Scriptorum teſtimoniis & laudibus maximè celebratus, *Regibus, Epiſcopis, & Principibus, Clericis, & quibuslibet popularibus acceptus*, ſicut teſtatur *Baldricus* Dolenſis Epiſcopus coævus Author

thor in ejus vita. At licèt *Robertus de Arbrisello* Ecclesiam universam sanctitate sua vivens & mortuus illustrarit, calumniã tamen passus est à *Roscelino* hæretico & à quibusdam æmulis, qui, ut Apostolico huic viro infamiæ notam inurere possent, sinistros de eo rumores sparserunt, atque diabolicam calumniam de propudioso illius inter mulieres accubitu, de Sanctimonialium cum viris permixtione, cujus fœditatem vagitibus infantium proditam fuisse dictitabant, comminisci ac vulgare non erubuerunt improbi illi homines, quibus mens prava, & fallax lingua, & odia venenata, & sacrilega mendacia. His falsis rumoribus in *Robertum de Arbrisello* à malevolis temerè sparsis deceptus est non solùm *Goffridus* Abbas Vindocinensis, qui, licèt *Roberto* amicus esset, ad eum tamen, sicut in superiori Colloquio observavimus, acrem scripsit epistolam, sed etiam *Marbodus* Episcopus Redonensis eumdem *Robertum de Arbrisello* multis de rebus, quibus offensionem populis creare dicebatur, redarguit in epistola, quę sub ejus nomine circumfertur, eleganti quidem, sed acriori stylo exarata; quamvis non desint viri doctissimi, qui gravissimis ducti conjecturis autumant, ejusmodi epistolam non à *Marbodo* religiosissimo Redonensi Episcopo scriptam fuisse, sed vel à *Roscelino* hæretico, vel à quodam Clerico sæculari ægrè ferente, quòd *Robertus de Arbrissello*, egregius Christi præco, in depravatos tum temporis Clericorum mores, in turpem Beneficiorum Ecclesiasticorum nundinationem, in sacrilegas Presbyterorum cum concubinis copulas, & in alia id genus vitia his temporibus longè latèque serpentia Apostico-

ſtolico zelo inter concionandum inveheretur, hanc contumelioſam epiſtolam ſcriptam ac vulgatam fuiſſe. Sed nec ea epiſtola, etiamſi à *Marbodo* Redonenſi Epiſcopo ſcripta fuiſſet, neque alia *Goffridi* Abbatis Vindocinenſis, ullo pacto ſanctitati *Roberti de Arbriſello* officere poſſunt. Primò, quia *Goffridus* Abbas Vindocinenſis, & *Marbodus* Epiſcopus Redonenſis hujuſmodi epiſtolas ſcripſerunt decepti falſis rumoribus ſparſis à Diaboli adminiſtris, quibus ſolemne eſt, eos præcipuè, qui fœminis ad ſanctiorem vitam informandis operam navant, alicujus turpitudinis infamiâ notare, ut continuò ſpernantur, & omnia, quæ antehàc ſeminarunt ſalutaria conſilia penitùs abjiciantur. Ea diabolica arte impetitus eſt S. *Hieronymus* caſtiſſimus Doctor, qui ut homo parùm pudicus à multis traductus eſt, quòd Matronas, & Virgines quaſdam Romanas, pietate & ſacrarum litterarum ſtudio præſtantes, aſſiduè inviſeret, ut eas in viæ Chriſtianæ perfectione dirigeret, ſicut ipſemet teſtatur in epiſtola 99. ad *Aſellam*. Quid igitur mirum, ſi miniſtri Diaboli famam *Roberti de Arbriſello* fœminas ad ſanctiorem vivendi normam inſtituere ſatagentis contumeliis falſiſque rumoribus lacerarint, quibus per malignorum obtrectatorum ora volitantibus decepti *Goffridus*, & *Marbodus* has ad *Robertum de Arbriſello* epiſtolas ſcripſerunt, non ut illum redarguerent, ſed potiùs ut de falſitate criminum, quæ à malignis detractoribus falsò ei impingebantur, certiores ab ipſo fieri poſſent.

Prætereà, quàm iniquo & malè affecto animo fama tam ſiniſtra *de Roberto de Arbriſello* ſparſa fue-

fuerit, manifestò indicant tot encomia, quibus viri egregii &coætanei eum prosecuti sunt. *Urbanus II.*prædicandi officium ei injunxit. *Paschalis II.* eum appellat *Magnæ Religionis virum, & Religionis studiis indesinenter insistentem*. *Petrus* Pictaviensis Episcopus ait, eum esse *virum Apostolicum*, qui *tonitruo sanctæ exhortationis plures tàm viros, quàm mulieres à sæculari luxu revocavit*. Robertus de Monte vocat eum *virum aptum ad lucrandas animas & prædicandum verbum Dei*, & ut cæteros alios duodecimi sæculi Scriptores prætermittam, qui eximias *Roberti de Arbrissello* dotes celebrant; *Willelmus Neubrigensis* Scriptor Anglus, & Canonicus Regularis Ordinis S.Augustini, libro 1. Historiæ Angl. cap.15. *Robertum de Arbrissello* impensè laudat, eumque doctrina & pietate parem facit cum duobus aliis Abbatibus, qui duodecimo sæculo non modò litteris, sed omnibus quoque virtutibus eminuerunt, videlicèt cum B. *Bernardo* Fundatore Congregationis Tirionensis, & cum B.*Vitali*, qui Saviniacensis Cœnobii in confinio Normanniæ, Aremoricæ & Cenomanorum anno MCXII.conditor fuit: *In transmarinis partibus, sicut à majoribus accepi*, inquit Willelmus Neubrigensis, *tres memorabiles viri uno tempore fuere, scilicet Robertus cognominatus de Arbusculo, Bernardus, & Vitalis. Hi non ignobilitèr eruditi & spiritu ferventes circuibant per Castella & vicos, seminantesque secundùm Isaiam super omnes aquas, de conversione multorum fructus uberes colligebant, pio inter se placito constituto. Quòd Robertus quidem fœminarum communi labore ad meliora conversarum sollicitudinem gereret; Bernardus verò & Vitalis maribus provi-*

providerent. Robertus itaque famosissimum illud Monasterium fœminarum de Fonte Ebraudi construxit, & regularibus disciplinis informavit. Bernardus verò apud Tironiam, & Vitalis apud Saviniacum Monachis regulariter institutis, suos quisque ab aliis per quasdam præceptorum proprietates distinxit. His momentis, & locupletissimis coævorum probatissimę fidei Scriptorum testimoniis, facilè *Robertus de Arbrisello* vindicatur à calumniis, quibus eum incessere non puduit malevolos quosdam & effrontes obtrectatores.

Quòd verò *Robertus de Arbrisello* non solùm Sanctimoniales, sed etiam Monachos Ordinis à se instituti imperio & regimini Abbatissæ subjecerit, ac singulari voto devinxerit, nemo eũ justè carpere potest. Voluit quippè *Robertus de Arbrisello* suum fundare Ordinem super verbis Christi Domini in Cruce pendentis, dum Matri suæ dicebat: *Mulier, ecce filius tuus*: Discipulo verò Joanni: *Ecce Mater tua*: ex qua hora *accepit eam Discipulus in sua*. Sanè, *Robertum de Arbrisello* in Institutione & Ordinis sui regimine rem prorsus novam non tentasse probat ejusdem Ordinis confirmatio, quam ipsę paucos post annos à Summis Pontificibus *Paschali II.* & *Callisto II.* obtinuit, promovente præsertim *Petro* Pictaviensi Episcopo, qui erat ei amicissimus, & in cujus Diœcesi Cœnobium Fontis Ebraldi situm erat. Romam siquidem profectus Episcopus ille Pictaviensis, & sancti hujus Instituti fructus uberes declarans, facilè à Pontifice Romano ejus confirmationem, protectionemque Romanæ Sedis *Roberto de Arbrisello* impetravit. Præter quàm quòd, placuisse Deo regimen istud in hoc Ordi-

Ordine Fontis Ebraldi à *Roberto de Arbrisello* institutum satis patet ex propagatione ejusdem Ordinis, quem duodecimo sæculo pro Dei voluntate ferè ad quatuor aut quinque millia Sanctimonialiũ jam excrevisse testatur *Sugerius* Abbas San-Dionysianus in epistola ad *Eugenium III.* Pont. Max. quam P. *Sirmondus* edidit in Notis ad *Goffridi* Abbatis Vindocinensis epistolas: *Tantum*, inquit Sugerius, *tantæ Religionis locum, quem, cùm in partibus illis in scholis essemus, novitèr inceptum esse vidimus, & pro Dei voluntate ferè usque ad quatuor aut quinque millia Sanctimonialium jam excrevisse audivimus & gaudemus.* Omnes Episcopi rogabant *Robertum de Arbrisello* ut novi Ordinis Monasteria suis in Diœcesibus conderet. Reges & Principes novas domos beneficiis augebant. In Angliam & Hispaniam penetrabant novi Instituti Religiosæ Coloniæ, ibique, *tota sæculi voluptate castrata, in Dei fervebant obsequio,* sicut scribit *Willelmus Malmesburiensis*, qui XII. sæculo vivebat, libro 5. *de Gestis Regum Angl.* Ex ea itaque Fontebraldensis Ordinis confirmatione facta à Summis Pontificibus, & ex ejusdem propagatione, quam Episcopi Reges ac Principes omni studio promovere sategerunt, falsi convincuntur omnes calumniæ, quibus nebulones quidam Venerabilis *Roberti de Arbrisello* nomen infuscare; regimen, quod in suo Ordine instituit, improbare; summam, quæ de Sanctimonialium ejusdem Ordinis castitate & Sanctimonia apud bonos omnes erat, opinionem imminuere atque labefactare moliti sunt. Verùm *Roberti de Arbrisello*, & Fontebraldensis Ordinis ab eo fundati sanctitas longè latèque nota & maximis

mis præconiis celebrata, putidis illis calumniis superior extitit, fecitque Deus, ut *Robertus de Arbrisello* triumpharet de omnibus illis æmulis, quos ipsi virtutum splendor, populorum ad ejus conciones incredibilis concursus, ferventissimus in vitiis reprehendendis zelus, juge vitæ severioris studium, novi Ordinis Institutio, mulierum ad vitam religiosam conversio, & summa apud Ecclesiæ sæculique Principes gratia & auctoritas pepererunt. Plura de virtutibus *Roberti de Arbrisello* legesis apud *Baldricum* Dolensem in Aremorica Episcopum, & apud Anonymum Fontis Ebraldi Monachum coævum, qui ejus vitam scripserunt. Utramque *Roberti de Arbrisello* Vitam edidit *Bollandus* inter Acta Sanctorum mensis Februarii ad diem xxv. & in Commentario ad eamdem Vitam prævio varia ejusdem Venerabilis Fundatoris Ordinis Fontis Ebraldi collegit elogia, quæ P. *Joannes à Manu Firma* Fontebraldensis Monachus congessit & inseruit in Dissertatione duplici *de Epistola contra B. Robertum de Arbrisello conficta.*

D. Nihil aliud, opinor, tibi occurrit dicendum de Religiosis Ordinibus, aliisque piis Fundationibus, quæ sæculo duodecimo originem habuerunt.

M. Ad sæculum duodecimum referenda etiam est fundatio *Beguinarum*, quas nonnulli tradunt, à *Sancta Bagga*, Pippini Landensis filia, & Sanctæ *Gertrudis* sorore, nomen & originem accepisse Sed id gratis & solà nominis similitudine innix asserunt. Contrà verò, Beguinarum institutionen Auctores coævi & suppares acceptam referun *Lamberto* pio Leodiensi Sacerdoti, qui anno mil lesi

lesimo centesimo septuagesimo florebat, ut videre est apud *Chapeavillum* lib. 2. *Episcoporum Leodiensium* pag. 118. *Ægidius* quoque Monachus Aureæ Vallis in Episcopis Leodiensibus cap. 52. hanc Beguinarum Institutionem eidem *Lamberto* adscribit: *Suscitavit Deus Spiritum Sancti cujusdam Sacerdotis viri religiosi, qui Lambertus le Begues, quia balbus erat, de Sancto Christophoro dicebatur, cujus cognomine mulieres & puellæ, quæ castè vivere proponunt, Beguines Gallicè cognominantur, quia ipse primus extitit, qui eis præmium castitatis verbo & exemplo prædicavit.* In Concilio Viennensi in Galliis sub *Clemente V.* Pontifice Max. anno MCCCXI. celebrato Beguinæ, quòd per Germaniam falsa spargerent dogmata, damnatæ sunt, & abolitum earum Institutum. Sed, ut observat Continuator *Nangii* ad annum MCCCXVI. *Non obstante condemnatione status earum, processu temporis convaluerunt; cùm longè meliùs sit eas sic esse, quàm laxatis habenis in sæculis pompis & vanitatibus evagari; inter ipsas enim sunt multæ bonæ, & religiosæ personæ, & inter ipsas exercentur opera pietatis.* Quamvis igitur *Clemens V.* in Concilio Viennensi Beguinarum statum reprobaverit, permisit tamen *Joannes XXII.* lib. 3. Extravagan. Commun. Cap. *Ratio* de religiosis domibus, ut mulieres, quæ nec sunt culpabiles nec suspectæ, sub habitu Beguinarũ viverent, immò, extant, teste *Spondano* in Annalibus Ecclesiasticis ad an. MCCCXI. in Formulario litterarum Apostolicarum *Marini Eboli*, qui sub *Innocentio IV.* & deinceps vixit, diversa Pontificum Diplomata in favorem Beguinarum, quæ in Germania & Belgio magno nu-

numero pullularunt, pro earum conservatione à molestiis tàm Clericorum, quàm Laicorum, de quibus etiam latè disserit *Petrus Coens* Canonicus Antuerpiensis in sua Disquisitione Historica *de Origine Beguinarum* anno MDCXXIX. editâ. Durat adhùc Beguinarum Institutum tàm in Belgio, quàm in Diœcesi Leodiensi, & quæ illud profitentur, possunt ad nuptias transvolare. Supersunt etiam adhùc in Belgio aliqua Beguardorum, qui in eodem Concilio Viennensi suppressi fuerunt, Monasteria. Sed de Beguinis, & *Beguardis*, , qui etiam *Fratricelli* dicebantur, & de eorum erroribus in Concilio Generali Viennensi proscriptis opportuniùs differemus in nostris Colloquiis in Historiam XIV. sæculi.

D. Doctrinam, & Disciplinam tàm Ecclesiasticam, quàm Monasticam, quæ duodecimo Ecclesiæ sæculo viguit, probè nunc perspectam habeo; at subiit animum difficultas circà doctrinam Moralem istius sæculi, quam ex depravatis populi Clericorumq; moribus valdè corruptã fuisse suspicor. Tunc enim, ut sæpiùs observasti, Laici in Cœno vitiorum hærebant, Ecclesiasticas facultates ac decimas usurpabant, in Ecclesias dominabantur, vel potiùs tyrannidem exercebant, usuris, rapinis, incendiis, privatis bellis, incestis nuptiis, aliisque id genus vitiis erant impliciti. Sed, quod gravius est, sicut populus, ità Sacerdos. Beneficiorum Ecclesiasticorum nundinatio, sacrilegæ Presbyterorum cum concubinis copulæ, Bonorum Ecclesiasticorum dissipatio, pluralitas Beneficiorum, avaritia Clericorum, qui *sua quærebant, non quæ Jesu Christi*, hæc, inquam, vitia his temporibus longè

gè latèq;in Clero serpebant. Dicebat autē mihi nuperrimè vir quidam severioris doctrinę, istam morum corruptelam inductā fuisse à Theologis Scholasticis duodecimi sæculi, qui argutis quibusdam rationibus plus ęquò indulgentes legem Dei emollire, &, relictâ regiâ Sanctorum Patrum viâ, avitam Christianæ Moralis doctrinæ integritatem labefactare cœperunt. Dicas igitur, amabo, an reverà Theologi Scholastici duodecimi sæculi doctrinæ Moralis puritatem novis, laxisque opinionibus corruperint?

M. Doctrinam Moralem Christianam à Theologis Scholasticis duodecimi sæculi fuisse corruptam, merum commentum est, & immanis calumnia, quæ ipsorum libris, qui adhùc supersunt, manifestò falsi convincitur. Nullum quippè in eorum Operibus offendes vestigium earum laxitatum, quas molliores quidam posteriorum temporum Casuistæ excogitarunt. Quamvis igitur tàm Clericorum, quàm Laicorum mores fuerint duodecimo Ecclesiæ sæculo haùd parùm corrupti, Moralis tamen Christianæ doctrina pura & illibata permansit, & ad ejus integritatem conservandam Summi Pontifices, Concilia, Patres, & Theologi Scholastici duodecimi sęculi omnes suas curas, vigilias, & labores contulerunt, sicut facili negotio intelliges ex ea, quam hìc attexam, Synopsi Doctrinæ Moralis Christianæ, quæ eo sæculo in Ecclesia viguit.

Et primò, prolixior quidem essem, si hìc proferre ac sigillatim expendere vellem omnes Canones, quos Summi Pontifices, & Concilia variis in locis convocata ad compescendas grassantes duode-

cimo Ecclesiæ sæculo morum corruptelas condiderunt. Satis erit præcipua ab his sancita Decreta referre, ex quibus certò constabit, Summos Pontifices & Concilia nihil antiquius duodecimo Ecclesiæ sæculo habuisse, quàm ut Christianæ Moralis doctrinæ puritatem sartam tectam conservarent. Serpebat latissimè duodecimo sæculo usura, hanc labem Concilium Lateranense Generale tertiũ sub *Alexandro III.* Summo Pontifice an. MCLXXIX. celebratum penitùs exterminavit, omnesque Usurarios gravissimis pœnis addixit Canone vigesimo quinto his verbis: *Quia in omnibus ferè locis crimen usurarum ità inolevit, ut multi, aliis negotiis prætermissis, quasi licitè usuras exerceant, & qualitèr utriusque Testamenti pagina condemnetur, nequaquàm attendant; ideò constituimus ut usurarii manifesti, nec ad Communionem admittantur altaris, nec ad Christianam, si in hoc peccato decesserint, sepulturam. Sed nec eorum oblationem quisquam accipiat. Qui autem acceperit, aut eos Christianæ tradiderit sepulturæ, & ea, quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium sui Episcopi satisfaciat, & ab Officii sui maneat executione suspensus.*

Simonia impunè grassabatur in Clero, & Monasteria invaserat; hanc gliscentem pestem radicitùs extirpavit idem Concilium Lateranense III. Canone VII. ubi contrà Simoniacos hæc statuit: *Cùm in Ecclesiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & quod gratis receptum est gratis impendi, horribile nimis est quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro Episcopis, vel Abbatibus, seù quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis in Sede, seù introducendis Presbyteris in Eccle-*

clesiam, necnon pro sepulturis & exequiis mortuorum & benedictionibus nubentium, seù aliis Sacramentis, aliquid exigatur, & ille, qui indiget, non possit ista percipere, nisi manum implere curaverit largitoris........ Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro personis Ecclesiasticis deducendis ad Sedem, vel Sacerdotibus instituendis, aut mortuis sepeliendis, seù etiam nubentibus benedicendis, seù etiam aliis Sacramentis aliquid exigatur districtiùs inhibemus. Et Canone decimo sancit idem Concilium, ut *Monachi non pretio recipiantur in Monasterio, non peculium permittantur habere....... Si quis autem exactus pro sua receptione aliquid dederit, ad sacros Ordines non ascendat, is autem, qui receperit, officii sui privatione mulctetur. Si verò peculium habuerit, nisi ei ab Abbate pro injuncta ei fuerit administratione permissum, à Communione removeatur altaris. Et qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat sepulturam*. Verùm, quia plures erant, qui usuram & Simoniam, aliasque morum corruptelas sibi licere autumabant, quòd progressu, ac diuturnitate temporis invaluissent, altasque radices egissent; hanc falsam opinionem convellunt Patres ejusdem Concilii Lateranensis tertii Canone septimo his verbis; *Putant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur, non satis, quia cupiditate cæcati sunt, attendentes, quòd tantò graviora sunt crimina, quantò diutiùs animam infelicem tenuerint alligatam*. Graviter etiam *Petrus Cantor*, qui duodecimo Ecclesiæ sæculo florebat, in sua Summa Morali, quæ *Breviarium* dicitur, carpit eos, qui morum corruptelas consuetudine, &

errantium multitudine roboratas sibi licitas esse existimabant. *Non minùs peccas*, inquit, *quia cum multis, sed magis peccas; nec minùs ardebis, quia cum pluribus. Qui post multitudinem, vel Prælatum excusari à peccato credunt, similes sunt Pilato lavanti manus suas, & dicenti: Mundus sum à sanguine hujus; non Danieli, qui ait: Sanguinem innocentem condemnâsti, Viri Juda, redite ad judicium.*

Sed prosequamur alia præcipua Capita doctrinæ Moralis duodecimi Ecclesiæ sæculi. Bonorum Ecclesiasticorum Clericos esse dispensatores dumtaxàt, non dominos, doctrina erat omnium Ecclesię Doctorum duodecimi sęculi consensu probata. Ità docuit Sanctus *Bernardus* Epistola 2. ad *Fulconem* datâ, ubi hæc habet: *Conceditur ergò tibi, ut, si benè deservis, de altario vivas, non autem ut de altario luxurieris, ut de altario superbias, ut indè compares tibi fræna aurea, sellas depictas, calcaria deargentata, varia griseaque pellicea à collo & manibus ornatu purpureo diversificata. Denique, quidquid præter necessarium victum ac simplicem vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.* Et in Epistola XLII. ad *Henricum* Senonensem Archiepiscopum inquit: *Clamant nudi, clamant famelici: nostrum est quod effunditis, nobis crudelitèr subtrahitur quod inanitèr expenditis.... duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dùm & vos vanitando peritis, & nos spoliando perimitis.* Sancto Bernardo succinunt duo insignes ejusdem sæculi duodecimi Viri *Arnulphus* Lexoviensis Episcopus, & *Petrus Blesensis*, quorum primus in Sermone habito in Concilio Turonensi sic effatur: *Possumus licitè divitias possidere, si tamen*

os non reputaverimus dominos, sed ministros: Si intellexerimus, patrimonium pauperum esse patrimonium Christi, si proventibus Ecclesiæ, si pauperum necessitatibus erogantur. Alioquin fures & latrones nos ratio manifesta convincet, si res alienas, invitis dominis, præsumpserimus arbitrio contrectare. De redditaum Ecclesiasticorum dispensatione per Episcopum facienda sic in Epistola xx. loquitur *Petrus Blesensis: Beneficiorum, quæ pauperibus conferuntur, mensura debet esse immensitas. Non militibus, sed pauperibus erogare patrimonium Crucifixi, cujus ipse non dominus, sed tutor est, ut misereatur & commodet ad usus egentium, tanquàm testamentarius dispensator:* Ex quibus testimoniis certissimè liquet, hanc fuisse doctrinam Moralem duodecimi Ecclesiæ sæculi, Clericos non habere dominium in redditus Ecclesiasticos honestæ eorum sustentationi superstites, sed quidquid ultrà victum & vestitum eis superest, in pauperum subsidium cedere debere.

Polygamiam spiritualem, seù Beneficiorum pluralitatem Concilia, & Patres duodecimi sæculi districtè prohibuerunt. Sufficiet hìc referre Canonem decimum tertium Concilii Lateranensis sub *Alexandro III.* Pontifice Maximo celebrati, qui his verbis exprimitur: *Quia non nulli modum avaritiæ non ponentes, Dignitates diversas Ecclesiasticas, & plures Ecclesias Parochiales contra sacrorum Canonum Instituta nituntur acquirere; ita ut cùm unum Officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vindicent plurimorum: ne id de cætero fiat districtiùs inhibemus. Cùm igitur Ecclesias, vel Ecclesiasticum Ministerium commiti debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curam*

ejus

ejus per se ipsam valeat exercere; quod si aliter fuerit actum, & qui receperit, quod contra Sanctos Canones recepit, amittat; & qui dederit, largiendi potestate privetur. In hoc Canone XIII. sicut & in sequenti XIV. Patres Concilii Lateranensis III. exhibent multiplicem deformitatem, quam habet Beneficiorum pluralitas. Primò, quòd quis unius officium vix implere potest, plurium stipendia sibi vindicet. Secundò, quòd Officium Sacrum, propter quod Beneficium Ecclesiasticum institutum est, residentiam postulet Ministri Ecclesiastici; residere autem in pluribus Ecclesiis Beneficiarius haud potest. Tertiò, quòd justitiam distributivam lædat plurium Beneficiorum in unam personam coacervatio, ex quibus plurium Clericorum virtute & litteris conspicuorum posset inopia sublevari. Quartò, quia Beneficiorum pluritas fovet ambitionem & cupiditatem, dissolutionisque & vagationis causam, unde *certum continet periculum animarum*, ut dicunt Patres ejusdem Concilii Lateranensis III. Canone XIV. Meritò itaque *Petrus Blesensis*, Scriptor duodecimi sæculi, in caput I. *Iob* perstringit Clericos, qui, non utilitatis Ecclesiæ & salutis animarum, sed suæ dumtaxat ambitionis & cupiditatis habitâ ratione, plura Beneficia possident. *Plerique sunt*, inquit, *qui non dicam animarum, de quibus respondere tenentur in die tremendi judicii, sed vix Ecclesiarum suarum numerum cognoverunt. Adiungunt Ecclesiam Ecclesiæ, Præbendam Præbendæ, domum domui, agrum agro. De talibus dicit Isaias: Væ qui conjungitis domum ad domum &c. Clerici, qui nihil possidere debuerant, præsumunt omnia possidere; non laborant, non arant, non semi-*

minant, non ædificant, non navigant, neque pu-nant, &, ut verbo Psalmistæ utamur, in labore ho-iinum non sunt, & cum hominibus, non flagellabun-ur, ideòque tenuit eos superbia, &c. Certè, qui cum ominibus temporalitèr non flagellabuntur, æterna int cum dæmonibus flagella passuri.

Postremò, ut, brevitatis ergò, alia quàm plu-ima prætermittam purioris Moralis doctrinæ sa-iberrima documenta, quæ in Operibus Patrum : Scriptorum Ecclesiasticorum duodecimi sæculi assim leguntur de inimicorum dilectione, de eemosyna pauperibus eroganda, de charitate rgà proximum, de vera cordis contritione, de ncera pœnitentia agenda, de jugi cupiditatum astigatione, & de sedula mandatorum Dei obser-ıtione; His, inquam, missis purioris Moralis hristianæ præceptis, obitèr tantummodò obser-ıbo, doctrinam, quæ, ad veram & stabilem ordis in Deum conversionem, necessitatem noris Dei super omnia dilecti admittit, fuisse eruulgatam apud Sanctos Patres, & Scriptores cclesiasticos duodecimi sæculi. Unum instàr om-ium laudabo Sanctum *Bernardum*, qui in Episto-. XI. ad *Guigonem* Priorem Cartusiensem disertè ocet, solam charitatem legem esse, quæ convertit nimas: *Nec timor*, inquit, *nec amor privatus con-ertit animam. Mutant interdùm uultum vel actum, fectum nunquàm. Facit quidem etiam seruus non-unquàm opus Dei, sed quia non spontè, in sua adhùc uritia permanere convincitur. Facit & mercenarius, d quia non gratis, propria trahi cupiditate cogno-itur. Porrò ubi proprietas, ibi singularitas, ibi an-ulus; ubi verò angulus, ibi sine dubio sordes, sive rubi-*

rubigo. Sit itaque servo sua lex timor ipse, quo constringitur: Sit mercenario sua cupiditas, qua ipse arctatur, quandò ab ipsa tentatur, abstractus & illectus. Sed harum nulla aut sine macula est, aut animas convertere potest. Charitas verò convertit animas, quas facit & voluntarias. Hactenùs mellifluus ille Doctor, & præstantissimum sæculi duodecimi decus & ornamentum.

D. In momentoso salutis meæ negotio puriori doctrinæ Morali Christianæ mordicùs adhærebo, nec probabiles sequar hominum opiniones, sed viam simplicem, angustam, & arduam, juxta consilium *Lactantii Firmiani*, quem, te suasore, identidèm lego & cujus lectione magnoperè delector. Hanc autem viam *Lactantius*, Cicero Christianus, libro VI. *Divinarum Institutionum* cap. 7. & 8. depingit aureis verbis: *Hæc autem via, quæ est veritatis & sapientiæ, & virtutis & justitiæ, quorũ omnium fons unus est, una Sedes, & simplex est, quòd paribus animis, summaque concordia unum sequamur & colamus Deum: & angusta, quoniam paucioribus virtus data est: & ardua quoniam ad bonum, quod summum atque sublime est, nisi cum summa difficultate ac labore non potest perveniri ...... Errant ergò velut in mari magno, nec quò ferantur intelligunt, qui nec viam cernunt, nec ducem sequuntur ullum. Eadem namque ratione hanc vitæ viam quæri oportet, qua in alto iter navibus quæritur, quæ nisi aliquod cœli lumen observent, incertis cursibus vagantur. Quisquis autem rectum iter vitæ tenere nititur, non terram debet aspicere, sed Cœlum, & ut apertiùs loquar, non hominem sequi debet, sed Deum: non his terrestribus simulachris,*

sed

l Deo servire cœlesti : non ad corpus referre omnia, l ad mentem : non huic vitæ dare operam, sed æter- . Itaque si oculos in cœlum semper intendas, & 'em, quà oritur, observes, eumque habeas vitæ, ıasi navigii ducem, sua sponte in viam pedes diri- ntur, & illud cæleste lumen, quod sanis mentibus ultò clariùs sole est, quàm hic, quem carne mor- li videmus, sic reget, sic gubernabit, ut ad sum- um sapientiæ virtutisque portum sine ullo errore rducat. Suscipienda igitur Dei lex est, quæ nos ad c iter dirigat, illa sancta, illa cœlestis &c. Ad ınc tutissimam vitę humanæ Regulam, quam ppeditat *Lactantius*, mores meos exigere pro ribus satagam, & omnes vias incertas, dubias : periculosas sollicitè declinans, sæpius cum Vate egio Psalm. XVI. Vers. x. dicam Deo Optimo aximo : *Ut non loquatur os meum opera hominum, opter verba labiorum tuorum ego custodivi vias ras.*

Finis Tomi Quarti.

MEN-

MENDA,

Quæ in Editionem hujus Tomi irrepſerunt.

Pag.	Lin.	*Errata.*	*Corrige.*
43.	16.	Frigenſis	Friſingenſis
45.	26.	octogeſimo	nonageſimo
55.	16.	nongenteſimo	nonageſimo
375.	25.	anno milleſimo centeſimo tertio	anno milleſimo centeſimo vigeſimo tertio
377.	19.	ab	ob
386.	32.	Regnum	Regum
389.	32.	inauratus	inauguratus
391.	7.	ſchimatis	ſchiſmatis
406.	lin. penultima	MCXIII.	MCXCIII.
414.	21.	MLVI.	MCVI.
448.	16.	in quas	in qua
474.	XV.	anno MCIXXIX.	MCXXXIX.
480.	29.	viciſci	ulciſci
558.	I.	conſent	cenſent
574.	28.	Ohilippus	Philippus

Cùm litterarius à Prælo, citrà miraculum, in lucem exeat ſine macula nullus, mirari certè haud debes, amice lector, quòd ejuſmodi menda, quæ partim Typographorum oſcitantiæ, partim meæ oculorum ægritudini adſcribere debes, irrepſerint in hanc Editionem, in qua tot, præter expectationem meam, coactus ſum devorare moleſtias, ut iſtum mentis meæ partum jure meritò appellare poſſim Filium doloris mei, *quo nomine* Rachel *filium ſuum* Beniaminum, *ob difficultatem partus, donavit; ut legitur Geneſeos cap.* XXXV. *vers.* 17. & 18. *Pauca, quæ obuia, vel graviora ſunt, collecta menda hìc notavi, alios verò leviores nævos, ſi quibus adhuc folia ſordent, tute facili negotio, cùm ſis oculatus, peritus ac ſolers, inter legendum deprehendes, atque pro tua benignitate emendabis.*